

İNGİLTERE'NİN YUNANİSTAN YILLIK RAPORLARI CİLT I

Balkan Savaşları ve Öncesi 1906-1913

Çeviren
Pınar Güner

Hazırlayanlar
Ali Satan ♦ Resul Yavuz

TÜRK TARİH KURUMU

**İNGİLTERE'NİN
YUNANİSTAN YILLIK RAPORLARI
CİLT I
Balkan Savaşları ve Öncesi 1906-1913**

**İNGİLTERE'NİN
YUNANİSTAN YILLIK RAPORLARI
CİLT I
Balkan Savaşları ve Öncesi 1906-1913**

Çeviren
Pınar Güner

Hazırlayanlar
Ali Satan ♦ Resul Yavuz

TÜRK TARİH KURUMU
ANKARA ♦ 2026

ATATÜRK KÜLTÜR, DİL VE TARİH YÜKSEK KURUMU
TÜRK TARİH KURUMU YAYINLARI IV/A-2-2.1. DİZİ - SAYI: 68^a
Sertifika No. 43191

İngiltere'nin Yunanistan Yıllık Raporları Cilt I
Balkan Savaşları ve Öncesi 1906-1913

General Report on Greece For the Years 1906-1913
The Balkan Wars and the Period Leading Up to Them

Çeviren

Pınar Güner

Hazırlayanlar

Ali Satan ♦ Resul Yavuz

İnceleyiciler

Dilşen İnce Erdoğan ♦ Behçet Kemal Yeşilbursa

e-ISBN 978-975-17-6577-2 (Tk)

978-975-17-6578-9 (1.c)

DOI: 10.37879/9789751765789.2026

Sayfa Tasarımı

Elif İrem Doğan

Kapak Tasarımı

Emine Çakır

Türk Tarih Kurumu

Sıhhiye Yerleşkesi

Hacettepe Mahallesi Kızılay Caddesi No. 1 06230 Altındağ/ANKARA

Bilkent Yerleşkesi

Üniversiteler Mahallesi Toplum Caddesi No. 5 06800 Çankaya/ANKARA

Tel: +90 312 310 23 68 ♦ Fax: +90 312 310 16 98

ttk.gov.tr ♦ emagaza-ttk.ayk.gov.tr

5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'na göre bu eserin bütün yayın, tercüme ve iktibas hakları Türk Tarih Kurumuna aittir.

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ	XIII
KISALTMALAR	XVII
TABLolar LİSTESİ	XIX
1906-1913 İNGİLTERE'NİN YUNANİSTAN YILLIK RAPORLARININ DEĞERLENDİRMESİ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

1906 YUNANİSTAN YILLIK RAPORU

I. TEMEL SİYASİ ANLAŞMALAR	4
II. GENEL DIŞ POLİTİKA	6
A. Türkiye	6
III. MAKEDONYA	7
IV. YUNAN ÇETELERİ	8
V. BULGARİSTAN İLE İLİŞKİLER	8
VI. ROMANYA İLE İLİŞKİLER	9
VII. GİRİT	10
VIII. MISIR	11
IX. DİĞER ÜLKELERLE İLİŞKİLER	12
A. İtalya	12
B. Rusya	12
X. İNGİLTERE İLE İLİŞKİLER	12
A. İngiliz İddiaları	13
XI. ASKERİ DURUM	13
A. Denizde Durum	15
XII. İÇ İŞLERİ	15
A. İngiltere Kralı ve Kraliçesi'nin Ziyareti	16
XIII. FİNANS	16

A. Mali Durum.....	16
B. Uluslararası Finans Komisyonu Kurumu	19
C. Devlet maliyesi	23
XIV. TİCARET	25
XV. SEYİR	30
XVI. İŞ KANUNU	30
XVII. GREVLER	32
XVIII. YOKSULLARA YARDIM	32
XIX. EMEKLİ MAAŞLARI.....	32
XX. NÜFUS SAYIMI.....	33
XXI. YABANCILAR.....	33
XXII. AKIL HASTALIĞI	33
XXIII. NEHİRLER.....	33
XXIV. DEMİRYOLLARI.....	33

İKİNCİ BÖLÜM

1907 YUNANİSTAN YILIK RAPORU

I. DIŞ İLİŞKİLER	36
A. Türkiye	36
1. Makedon Çeteleri.....	36
2. İhtimal Dışı Yunan-Türk İttifakı	39
B. İngiltere	39
C. İtalya	39
D. Almanya.....	40
1. İmparator'un Korfu'da bir mülk sahibi Olması.....	40
2. Krupp'un Topçu Denemelerine İlişkin Tutumu	40
E. Fransa	40
F. Romanya	41
G. Bulgaristan	41
H. Girit.....	41
II. ASKERİ DURUM	42
A. Tüfekler	42
B. Sahra Topçusu	42

C. Atlar	43
D. Haki	43
E. Mühendislik Materyali	43
F. Yedeklerin Talimatı	44
G. Sonuç	44
III. DENİZDEKİ DURUM	44
IV. TİCARET VE MALİYE	45
A. Maliye	45
B. Ticaret	47
C. Alım Satım	47
D. Gemicilik	47
V. İÇİŞLERİ	48
A. Politika ve Meclis	48
B. Muhtelif	49
1. Eşkıyalık	49
2. Sel	50
3. Göçmenlik	50
4. Göç	50
5. Nüfus Sayımı	50
VI. BASIN	50

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

1908 YUNANİSTAN YILIK RAPORU

I. DIŞ İLİŞKİLER	54
A. Türkiye	54
1. Makedon Çeteleri	54
2. Samos'ta Ayaklanma	55
3. Yunan-Türk İttifakı	55
B. Girit	56
C. İngiltere	58
D. Fransa	59
E. Romanya	59
F. Bulgaristan	59

G. Diğer Ülkeler	59
II.ASKERİ DURUMU	60
III.DENİZDE DURUMU	60
IV. MALİYE.....	60
A. Genel.....	60
B. Kamu Borcu.....	63
C. Kamu Borçlarının Tahsili	65
D. Para Birimi.....	66
E. Parasal Anlaşma	66
V. İÇİŞLERİ	67
A. Siyaset ve Meclis	67
B. Muhtelif Konular.....	68
1. Eşkıyalık	68
2. Göçmenlik.....	69
3. Göç.....	69
VI. BASIN	69

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

1909 YUNANİSTAN YILIK RAPORU

I. DIŞ İLİŞKİLER.....	72
A. Türkiye	72
1. Makedon Çeteleri.....	72
2. Epir Meseleleri	72
3. Yunan-Türk İlişkileri.....	73
B. Girit.....	76
C. İngiltere.....	86
D. Romanya	87
E. Diğer Ülkeler.....	87
II. ASKERİ DURUM.....	87
III. DENİZDEKİ DURUM	89
IV. MALİYE.....	90
V. İÇİŞLERİ	92
A. Politika ve Meclis	92
B. Muhtelif.....	103

1. Eşkıyalık	103
VI. BASIN	103

BEŞİNCİ BÖLÜM

1910 YUNANİSTAN YILLIK RAPORU

I. DIŞ İLİŞKİLER.....	106
A. Türkiye	106
1. Makedon Çeteleri.....	106
2. Epir Meseleleri	107
3. Yunan-Türk İlişkileri.....	107
B. Girit.....	112
1. Genel.....	112
2. M. Zaimis	117
3. Girit'teki Yunan Hâkimler.....	119
4. Zorbalıklar.....	119
5. Milis ve Jandarmadaki Yunan Subayları	120
C. İngiltere.....	120
D. Fransa.....	121
E. Almanya	121
F. Romanya	122
G. Bulgaristan	123
H. Karadağ.....	123
II. ASKERİ DURUM.....	123
III. DENİZDEKİ DURUM	127
IV. MALİYE.....	128
A. Yeni Kredi.....	128
B. Borç	129
C. Para Birimi	130
D. Tahmini Gelir ve Harcama, 1909 ve 1910.....	131
V. İÇİŞLERİ	131
A. Politika ve Meclis	131
B. Çeşitli	144
1. Eşkıyalık	144
2. Saray Halkı.....	144

VI. BASIN	144
-----------------	-----

ALTINCI BÖLÜM

1911 YUNANİSTAN YILLIK RAPORU

I. DIŞ İLİŞKİLER.....	146
A. Türkiye	146
1. Makedon Çeteleri.....	146
2. Yunan-Türk ilişkileri	147
B. Girit.....	152
1. Genel.....	152
2. Yasa Dışı Hareketler	160
3. Jandarma.....	160
C. İngiltere.....	160
D. İtalya	161
E. Almanya	161
F. Romanya	161
G. Bulgaristan.....	162
II. ASKERİ DURUM.....	162
III. DENİZDEKİ DURUM	165
IV. FİNANS.....	167
A. 1911 Kredisi.....	167
B. Tahsis Edilen Gelirler.....	168
C. Dönüşüm Sorunu.....	168
D. Para Birimi.....	169
V. İÇ İŞLERİ	169
A. Siyaset ve Meclis	169
B. Çeşitli	179
1. Eşkıyalık	179
2. Kamu Yararları.....	179
3. Saray	179

YEDİNCİ BÖLÜM

1912 YUNANİSTAN YILLIK RAPORU

I. DIŞ İLİŞKİLER.....	182
-----------------------	-----

A. Türkiye	182
B. Girit	185
1. Genel	185
2. Şiddet Eylemleri	190
3. M. Zaimis'in Tazminatı	191
C. İngiltere	191
D. İtalya	191
E. Almanya	192
F. Romanya	192
G. Bulgaristan	192
H. Sırbistan	194
I. Karadağ	194
II. SAVAŞ	194
A. Makedonya'da	196
B. Epir'de	198
C. Denizde	198
III. ASKERİ DURUM	200
IV. DENİZ KUVVETLERİ	201
V. MALİ	202
A. Genel	202
B. Para Birimi ve Döviz	204
VI. İÇ İŞLERİ	205
A. Siyaset ve Meclis	205
B. Saray	207
C. Eşkıyalık	208
D. Tesalya'nın Kolonizasyonu	208

SEKİZİNCİ BÖLÜM

1913 YUNANİSTAN YILLIK RAPORU

I. İKİ SAVAŞ VE SONUÇLARI	210
A. Makedonya	210
B. Arnavutluk ve Ege Adaları	220
C. Girit	225
II. DIŞ İLİŞKİLER	225

A. İngiltere.....	225
B. Fransa	226
C. Almanya	226
D. Avusturya-Macaristan.....	226
E. İtalya.....	227
F. Romanya	227
G. Sırbistan.....	227
H. Bulgaristan ve Türkiye.....	227
III. ASKERİ DURUM.....	228
A. Türk Savaşı	228
B. İkinci Balkan Savaşı.....	229
IV. DENİZ KUVVETLERİ.....	230
A. 1913'te Denizde Savaş'ın Başlıca Operasyonları	231
B. Denizcilik Bakanı Değişikliği	232
V. FİNANS	233
A. Para Birimi	235
VI. İÇİŞLERİ	236
A. Siyaset ve Meclis	236
B. Saray	238
KAYNAKLAR	241
DİZİN	245

ÖN SÖZ

Duygusal, yarı tarihsel ve ekonomik değerlendirmelerin hepsi tek bir olası dış politikaya işaret ediyor:

Genişleme. Coğrafi koşullar, genişlemenin yalnızca tek bir ülkenin, yani Türkiye'nin zararına gerçekleşeceğini öngörmektedir. Buradan, Yunanistan'ın tek doğal düşmanının Türkiye olduğu ve bu nedenle Yunanistan'ın herhangi bir saldırı korkusu altında olmadığı, kışkırtılmamış saldırılara karşı korunduğu ve garanti altına alındığı anlaşılmaktadır...¹

İngiliz diplomatlarının Yunanistan'ın içinde bulunduğu durumu ayrıntıları ile ortaya koymak maksadıyla hazırlamış oldukları yıllık raporlar ilk defa Türk okuyucuların bilgisine sunulmaktadır. İngiltere Dışişleri Bakanlığı'nın misyonu bulunduğu hemen her ülke hakkında "Yıllık Rapor/Annual Report" hazırlama geleneği vardır. Bu raporlar ilgili ülkede bulunan İngiliz diplomat ve elçilikte görev yapan askerî, siyasî ve malî uzmanların ortaklaşa hazırladıkları çalışmalardır. Raporlar bütün yıl boyunca tutulan notlar, belgeler, istatistik veriler elde edildikten sonra yıl sonu veyahut yeni yılın başında bir önceki yılın değerlendirilmesi şeklinde tutulmuştur.

Yıllık ülke raporlarının, diğer politik veya istihbarat raporlarından farklı olduklarını belirtmek gerekir. Çünkü bunlar herhangi bir olayı veya haberi merkeze ulaştırma telaşından uzak, bütün bir yılın gelişmelerini nesnel bir şekilde ortaya koymak maksadını taşımaktadır. Dolayısıyla hem daha güvenilir, hem de zamanın bilgi ve analizlerini ihtiva etmektedir. Bu yüzden İngiltere'nin Yunanistan yıllık raporları bugün bile tarihçiler ve meraklılar için önemli, anlamlı bilgiler sunmaktadır.

Neden İngiltere'nin Yunanistan yıllık raporları? Bilindiği üzere Yunanistan İngiltere, Fransa ve Rusya'nın himayesinde Osmanlı İmparatorluğu'ndan kopartılan Mora Yarımadası'nda ortaya çıkmış bir devlettir ve Yunanistan-İngiltere ilişkileri her zaman çok farklı olmuştur. Bu açıdan Osmanlı İmparatorluğu'na karşı sürekli İngiltere tarafından desteklendiğini bildiğimiz Yunanistan hakkında İngiliz diplomatlarının tutmuş oldukları raporlar

1 1906 yılında İngiltere'nin Atina Büyükelçisi F. Elliot'un Yunanistan'ın Türkiye ile olan ilişkilerini ele aldığı raporun giriş kısmı bu cümlelerle başlamaktadır. Büyükelçi, Yunanistan'ın kurulduğu andan itibaren rotasının hangi yöne doğru olacağını haklı ve doğru bir öngörü ile tespit ederek Londra'ya aktarmaktadır. (Yay. Haz. Notu)

Türkiye’yi çok yakından ilgilendirmektedir. Öte yandan bu raporların Yunanistan’ın yakın siyasi, askeri, sosyal, ekonomik tarihine dair son derece zengin bilgi, belge ve istatistikler barındırması sadece Türk tarihçiler için değil bütün tarihçiler ve tarihe merak duyanların görmezden gelemeyeceği birinci el kaynak özelliği taşımaktadır. Yunanistan’ın içinde bulunduğu durumu ve bu durumun İngiltere tarafından nasıl değerlendirdiğini anlamak dönemin siyasi ve diplomatik ilişkilerinin çözümlenmesine imkan sunacağı muhakkaktır.

Yüzyıllar boyunca Osmanlı Devleti’nin egemenliği altında yaşayan Ortodoks Rumlar, 1789’da Fransız İhtilali’nin orta çıkardığı etkilerle birlikte XVIII. yüzyılın sonlarından itibaren, başta İngiltere olmak üzere, Avrupalı devletlerin müdahaleleriyle meydana gelen gelişmeler neticesinde Osmanlı Devleti’nden ayrılmıştı. Yunanistan, bu müdahalelerle ihtirash yöneticilerin elinde egemenliğini elde ettikten sonra Avrupalı devletlerden aldığı destekle hızlı bir toplanma sürecine girerek XX. yüzyılın başlarında içeride gerçekleştirdiği reformlarla Balkanlarda büyümesini sürekli olarak Osmanlı Devleti aleyhine sürdürmüştür. Bu doğrultuda Büyük devletlerin koruması altında genişleyen Yunanistan bir taraftan devletleşme sürecini tamamlamaya çalışırken, diğer taraftan da “Megali İdea”sını gerçekleştirerek tarihi emellerine ulaşmak için hem Osmanlı Devleti ile savaşmış hem de bölgede yüzyıllardır yaşayan Müslüman Türk ahaliye karşı katliamlara girişmiştir. İhtirashlarla büyülenen yöneticilerinin ellerinde “Megali İdea” fikri, Balkan Savaşları, Birinci Dünya Savaşı ve nihayetinde onların “Küçük Asya Macerası” dedikleri Batı Anadolu’yu işgal süreci ile ileri notkaya ulaşmış ve Yunanistan’a felaketi getirmiştir. Yunanistan, yaşadığı bu yıkım ve hezimetin neticesinde uzun yıllar kendisini toparlayamamıştır.

Türk bilim dünyasının ilgisine sunulan “İngiltere’nin Yunanistan Yıllık Raporları” İngiltere’nin başkenti Londra’da bulunan Ulusal Arşivi (National Archive)’de yer alan Dışişleri Bakanlığı (Foreign Office) kayıtları arasında yer almaktadır². Bu ciltte tercümesi sunulan 1906 Yunanistan Yıllık Raporu 22, 1907 Yıllık Raporu 10, 1908 Raporu 10, 1909 Raporu 18, 1910 Raporu 21, 1911 Raporu 19, 1912 Raporu 14, 1913 Yıllık Raporu ise 17 sayfa olarak hazırlanmıştır. Raporların hepsi ve üst takdim yazıları matbudur. Raporların girişinde “Confidential” (Mahrem) kodu vardır. Dolayısıyla bu raporlar kamuya yönelik değil tamamen diplomatların, bakanlığın ve İngiltere’nin karar alıcılarını doğru bilgilendirmek amacıyla “Hizmete Özel” hazırlanan kayıtlardır.

2 The National Archive (TNA), Foreign Office (FO)/476/36/13388671 numaralı dosyada toplu olarak bulunmaktadır.

1906 yılından 1927 yılına kadar (1914-1919 arası dönem hariç) devletin nasıl büyüdüğü, yönetici liderlerin birbirleriyle nasıl bir mücadele içerisine girdiği, Yunan Devleti'nin hangi siyasi krizler yaşandığı, ekonomik ve mali buhranlarla nasıl başa çıkıldığı, donanma ve kara ordusu ile ülkenin askeri olarak modernleşmesini hangi koşullar altında gerçekleştirmeye çalıştığı, ülkenin başta Osmanlı Devleti ve Bulgaristan olmak üzere İngiltere, Romanya, İtalya ve Fransa gibi ülkelerle olan ilişkilerinin nasıl bir atmosferde seyrettiği, Balkan Savaşları'nda ülkenin nasıl bir strateji takip ederek topraklarını genişlettiği, ayrıntılı bir şekilde İngiltere'nin Atina Büyükelçiliği tarafından analiz edilerek raporlandırılmıştır.

Üç cilt olarak tasarladığımız “İngiltere'nin Yunanistan Yıllık Raporları” adlı çalışmamızın birinci cildinde 1906-1913 yılları arasında tutulan raporlar yer almaktadır. I. Dünya Savaşı'nın başlaması ile beraber yıllık raporların hazırlanmadığı, hazırlansa dahi İngiltere Dışişleri Bakanlığı'na gönderilmediği düşünülmektedir. Nitekim 1914-1919 yıllarına ait raporlar arşivde bulunamamıştır. Çalışmanın ikinci cildi 1920-1923 yılları arası tutulan raporları kapsamaktadır. Türk İstiklal Harbi'nin verildiği, Yunanistan'ın Anadolu ve Trakya'yı işgal edip asker ve sivil katliama sebep olduğu ve ardından da Anadolu'da büyük maddi yıkım bırakarak çekilmek zorunda kaldığı yıllara dair raporlar da önem arz etmektedir. Nitekim bu yıllara dair raporlar hacim olarak çok fazladır. Eserin son cildi ise 1924-1927 yılları arası tutulan raporları kapsamaktadır. Bu raporlarda “Küçük Asya macerası” sonuçlarının Yunanistan'da sebep olduğu siyasi, sosyal ve ekonomik etkileri ele alınmıştır.

Çalışmamızda okuyucunun konuyu daha iyi anlayabilmesi için raporda kısa açıklamalarla değinilen veya bazen hiç değinilmeyen konular hakkında dipnotlarla bilgi verilmiştir. Yine önemli kişiler hakkında açıklama ve yer isimlerinin bugünkü dilde kullanım karşılığının verilmesine çaba sarf edilmiştir.

Türkiye ve Yunanistan gibi bu coğrafyanın iki kadim ülkesi, yüzyıllar boyunca gerek siyasi ve gerekse kültürel olarak birbirlerini etkileyerek tarihe kalıcı miras bırakmışlardır. Bu açıdan bakıldığında tarih yazan ve tarih yapan bu iki ülkenin geçmişleri üzerinde araştırma yaparak ortaya konulan mirasın kodlarını çözerek bugüne ve geleceğe bir şeyler sunabilmek biz tarihçilere düşen önemli bir vazifedir. Ancak bu vazifenin ifası Türkiye ve Yunanistan'ın tarihe bıraktığı miraslarının birbirinden bağımsız olarak ele alınması ile mümkün olamayacağı kanaatindeyiz. Dolayısıyla çalışmamız bir bütün olarak ele alındığında yakın dönem Türkiye, Balkanlar ve Avrupa tarihi üzerinde inceleme yapan yerli ve yabancı araştırmacıların çalışmalarına, bölgeyi ve dönemi merak eden herkese katkı sağlayacağı inancındayız.

Raporların çevirilerini Pınar Güner, çevirilerin kontrollerini Resul Yavuz yapmışlardır. Eserin yayımlanmasını sağlayan ve projenin en başından beri manevi desteğini gördüğümüz TTK Başkanı Prof. Dr. Yüksel Özgen ve çalışanlarına teşekkür ederiz.

İki ülke ve Balkan tarihinin daha iyi anlaşılmasına vesile olması dileğiyle...

Ali Satan ♦ Resul Yavuz
2026, Ankara

KISALTMALAR

<i>age.</i>	: adı geçen eser
agm.	: adı geçen makale
agt.	: adı geçen tez
bk.	: bakınız
bs.	: baskı
C	: Cilt
Çev.	: Çeviren/tercüme eden
Çev. notu	: Çevirenin notu
<i>DİA</i>	: Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi
ed.	: Editör
haz.	: Hazırlayan
s.	: Sayfa
S.	: Sayı
t. y.	: basım tarihi yok
vb.	: ve benzerleri
vd.	: ve diğerleri
Yay.	: Yayınları
Yay. haz.	: Yayına hazırlayan
Yay. haz. notu	: Yayına hazırlayanın notu

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1: 1898-1905 Arasında Kontrol Yasasına Göre Tahmin Edilen Gelirler

Tablo 2: 1898-1905 Yıllarına Ait Ortalama Döviz Kuru

Tablo 3: 1896-1904 Yılları Dâhil Fiili Gelirler ve Harcamalar

Tablo 4: 1905 ve 1906 Gelir ve Giderlerin Bütçe Tahminleri

Tablo 5: 1906 Başlıca Gelir Kaynaklarının Getirisi-Doğrudan Vergiler

Tablo 6: 1906 Dolaylı Vergiler

Tablo 7: 1903-1904 Yıllarında İthalat ve İhracat (1904 için geçici)

Tablo 8: Toplam İthalat ve İhracat, 1905 dâhil

Tablo 9: 1902-1904 Döneminde Yunanistan'ın Başlıca Ülkelerle Ticareti

Tablo 10: 1902-1904 Yıllarında Birleşik Krallık ve İngiliz Sömürgeleri ile
Başlıca Ticaret Maddeleri

Tablo 11: 1900-1905 Yıllarında Yunanistan'dan Kuş Üzümü İhracı

Tablo 12: Yunanistan'da Tahıl Üretimi, 1900-1901

Tablo 13: Tarımsal Arazi Dağılımı 1900-1901

Tablo 14: 1904'ün Sonunda Yunan Mali ve Endüstriyel Kuruluşlarına Yatırılan
Sermaye

Tablo 15: 1903-1909 Gelir-Giderler

Tablo 16: 1898-1908 Yunanistan Demiryolu Borçları

Tablo 17: 1912 Yılı Yunan Kabinesi

1906-1913 İNGİLTERE'NİN YUNANİSTAN YILLIK RAPORLARININ DEĞERLENDİRMESİ

1906-1913 yılları arası dönemi kapsayan bu çalışmada, Makedonya ve Girit'te meydana gelen gelişmeler, Osmanlı Devleti ve İngiltere başta olmak üzere Yunanistan'ın komşuları ve Avrupa ülkeleri ile ilişkileri, ülkede meydana gelen iç politik gelişmeler ve bu gelişmelerin siyasete yansımalarının neden olduğu krizler, ülkenin ordusunun genel durumu ve orduyu modernleştirmeye yönelik reform politikaları, ekonomik ve parasal politikalar ile Balkan Savaşları sırasında ortaya çıkan ittifak ve gelişmeler ele alınmıştır.

Yunanistan'ın son derece çalkantılı bir sürecine kapı aralayan bu raporların sayfalarında ülkenin iç politik gelişmelerini takip ederken, aynı zamanda ülkenin siyasi ve ekonomik olarak nasıl bir krize sürüklendiğini de görmek mümkündür. Özellikle Venizelos'un siyaset arenasına çıkması ve 1909 yılındaki Gudi Darbesi ile yaşanan gelişmeleri raporlardan okumak mümkün olmaktadır. Bu yönüyle okuyucu Yunanistan siyasetine yön veren olayları ve olayların aktörlerinin politik davranışlarını takip edebilmektedir. Ayrıca Yunanistan'ın büyümesi için hedef olarak belirtilen Türkiye ile Yunanistan arasındaki ilişkiler de raporlarda irdelenmekle birlikte ülkenin güçlü bir yapıya kavuşması bağlamında ülkede ekonomik ve askeri olarak meydana gelen gelişmelere de değinilmektedir.

Bahse konu dönem içerisinde bazı konu başlıkları genel hatları ile sunulurken ağırlıklı ve Yunanistan'ı meşgul eden Girit Meselesi başta olmak üzere ordunun modernleşme çalışmaları ve bu bağlamda yapılan reformlar ile Balkanlardaki gelişmeler üzerinde durulmuştur. 1907 yılından itibaren başlayan ve Büyük Devletlerin müdahaleleri ile uluslararası bir sorun haline gelen Girit'in adım adım Yunanistan'a bağlanma süreci ve bu aşamada Osmanlı Devleti'nin meseleye yönelik tutumu, yıllık raporların önemli bir bölümünü teşkil etmektedir. Yıllık raporların bu bölümünde Venizelos'un bir siyasi figür olarak ortaya çıkması ve Girit meselesi ile bağlantılı olarak Adanın Yunanistan'a bağlanmasına yönelik atılan adımların sebep olduğu siyasi krizlerin tespit ve değerlendirmeleri de mevcuttur. Bununla birlikte raporlarda İngiliz Hükümeti'nin sorunu çözmeye yönelik diplomatik çabaları ile Osmanlı Devleti-Yunanistan arasında bir savaşın çıkmasını engellemeye yönelik girişimleri de okumak mümkündür.

2 İNGİLTERE'NİN YUNANİSTAN YILLIK RAPORLARININ DEĞERLENDİRMESİ

Girit Meselesi'nin çözüme kavuşturulmadan ortaya çıkan Balkan Savaşlarının Yunanistan'daki etkileri ve bu etkilerin dış politik yansımaları da yıllık raporlarda 1911'den sonra konu edilmeye başlanmıştır. Dolayısıyla Balkanlar da oluşan gergin atmosfer ortamında Balkan Savaşlarındaki Yunan askeri ilerlemesini bu belgeler üzerinden takip etmek mümkündür.

BİRİNCİ BÖLÜM

1906 YUNANİSTAN YILLIK RAPORU¹

Sir F. Elliot²'tan Sir Edward Grey³'e. (2 Şubat'ta alındı.)

Atina, 21 Ocak 1907.

Efendim,

Geçen 9 Nisan tarihli genelgenizin çağrısında bulunulan yıllık rapor uyarınca tamamlayabildiğim faaliyet raporunu burada sunmaktan onur duyuyorum. Konuyu uzun süre değerlendirdiğimde özellikle konu tarihsel çalışma ve öğrendiklerimi kullanmak açısından, bu konunun hakkını vermek için gereken niteliklerin bir çoğundaki eksikliğini ortaya çıkardı. Raporun finans ve denizcilik ile ilgili bölümleri için Sayın Alban Young⁴'a, il idaresi, iletişim, çalışma, grevler vb. ile ilgili bölümleri için de Sayın Akers-Douglas⁵'a teşekkür borçluyum.

Saygılarımla

İmza F. Elliot.

- 1 The National Archive (TNA), Foreign Office (FO)/476/36/13388671.
- 2 Sir Francis Elliot, 1903-1917 yılları arasında İngitere'nin Yunanistan Büyükelçisi. (Yay. Haz. Notu)
- 3 Sir Edward Grey, 10 Aralık 1905-10 Aralık 1916 tarihleri arasında İngitere'nin Dışişleri Bakanı, Liberal Politikacı. (Yay. Haz. Notu)
- 4 Atina'daki İngiliz Diplomatik Servis Görevlisi. (Yay. Haz. Notu)
- 5 Atina'daki İngiliz Diplomatik Servis Görevlisi. (Yay. Haz. Notu)

I. TEMEL SİYASİ ANLAŞMALAR

Bavyera Prensi Otho⁶ yönetiminde, İngiltere, Fransa ve Rusya'nın garantisi altında Yunanistan krallığını kuran 7 Mayıs 1832 tarihli Londra Sözleşmesi⁷.

Yunanistan'ın kara sınırlarını belirleyen 21 Temmuz 1832 tarihli İstanbul Anlaşması⁸.

- 6 Yunanistan Krallığı'nın başına önce Saxe-Coburg Hanedanından Prens Leopold getirilmek istenmiş, ancak prensin büyük devletlere sunduğu birtakım istekler kabul edilmezince Leopold krallığı reddetmiştir. Bunun üzerine büyük devletlerin, Yunanistan tahtı için belirledikleri isim, Bavyera Kralı I. Ludwig'in ikinci oğlu olan Otto Friedrich Ludwig von Wittelsbach olmuştur. Otto'nun Yunanistan'a kral olarak tayin edilmesine dair yapılan anlaşma 7 Mayıs 1832'de Londra'da imzalanmıştır. Çiğdem Kılıçoğlu Cihangir, "Yunanistan'da Monarşi Üzerine Bir Değerlendirme", *Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi* S. 58, Bahar 2016, s.104.
- 7 1821'de Osmanlı yönetimine karşı başlayan Mora ve Girit isyanlarının genişlemesi ve büyük devletlerin müdahaleleri ile Yunanistan'ın kurulma süreci başlamıştır. İngiltere ve Rusya, 4 Nisan 1826 tarihinde Petersburg Protokolü ile Yunanistan'ın özerk bir devlet olması için taraflar arasında ateşkes yapılmasında arabulucu olma konusunda anlaşmıştır. Bu protokol ile Osmanlı devletine vergi vermesi şartıyla özerk bir Yunan Devleti oluşturularak sınırları belirlenmiştir. St. Petersburg Protokolünün 3. maddesine göre Rusya, Osmanlı Devleti ile savaşa girse dahi bu anlaşmanın bozulmayacağı ifade edilmiştir. Ayrıca bu maddeye göre Bâbıali ile Yunan tebaası arasında bir müdahaleye gerek olursa iki ülke "birlikte ya da ayrı ayrı" duruma müdahale edebilecektir. Bu protokolü Fransa da 1827 Londra Antlaşması ile kabul etmiştir. Arzu Erman, "Kapodistrias'a Göre Yunan Bağımsızlık Hareketi ve Rusya", *Tarih Araştırmaları Dergisi (TAD)*, C 40/S.69, 2021, s. 285; Osmanlı-Yunan savaşının devam ettiği yıllarda, kurulacak olan Yunan Devletinin ilk başkanı olarak Rus Çarı'nın eski bakanlarından olan İoannis Kapodistrias karşımıza çıkmaktadır. Kapodistrias, bazı kaynaklarda cumhurbaşkanı olarak nitelendirilse de yeni kurulan devletin yönetim şekli cumhuriyet değildi. Kapodistrias, Yunanistan'a bir kral tayin edilene kadar, 1827-1831 yılları arasında devlet başkanlığı görevini üstlenmiştir. Ancak Kapodistrias, uyguladığı baskıcı yöntemlerle, Yunanların kendilerini yönetmeye yeterli olmadıkları şeklindeki görüşü ve Yunan toplumunun seçkin tabakasını küçük görmesi nedeniyle, yönetime gelmesinden kısa süre sonra bir suikast sonucu öldürülmüştür. Suikasttan sonra meydana gelen kaos ortamından yararlanarak üç büyük devlet (İngiltere, Rusya, Fransa) Yunanistan'da mutlak monarşiyi kabul ettirmişlerdi. Cihangir, agm., s.103.
İngiltere, Fransa ve Rusya kurulan bu devletin monarşiyi benimsemesinden sonra Bavyera Prensi Otto'nun Yunanistan'a kral olması 7 Mayıs 1832 tarihli Londra sözleşmesi ile sağlanmıştır. Bu konuda detaylı bilgi ve imzalanan sözleşmenin maddeleri için bkz. Hasan Demirhan, *İngilizlerin Balkan Politikası ve Yunanistan*, İdil Yay., İstanbul, 2016, s. 401-404.
- 8 Osmanlı Devleti ile Yunanistan ve İngiltere arasında Aralık 1830'da başlayan ve iki yıl süren, Yunanistan Devletinin kara sınırlarını belirlemeye yönelik görüşmeler, Osmanlı Hükümeti'ne yapılan ağır baskılar sonrasında imzalanmış bir antlaşmadır. Müzakere süreci ve antlaşmanın maddeleri hakkında detaylı bilgi için bkz. Demirhan, *age.*, s. 405-415.

Yukarıdaki üç devlet arasında Danimarka Prensi William'ın katılımı ve Krallığın İyonya Adaları Birliği tarafından genişletilmesine ilişkin 13 Temmuz 1863 tarihli Londra Antlaşması ve ardından gelen özel antlaşmalar.

İyonya Adaları Birliği'ne ilişkin 29 Mart 1864 tarihli Londra Antlaşması (Üç devlet ve Yunanistan).

Yunan sınırının genişletilmesine dair 24 Mayıs 1881 tarihli İstanbul Sözleşmesi (Altı devlet ve Türkiye)⁹.

Bariş Hazırlıkları, İstanbul, 6 (18) Eylül 1897 (altı devlet ve Türkiye).

Bariş Antlaşması, İstanbul, 22 Kasım (4 Aralık), 1897 (Yunanistan ve Türkiye), sınırın kısıtlanması¹⁰.

Kontrol Yasası, Mart 1898'de altı devlet tarafından onaylandı.

Tahkim kararının sınırları dahilinde ve mevcut antlaşmaya aykırı olmadığı sürece 27 Mayıs 1855 tarihli Canlija Antlaşması'nı onaylayan, altı büyükelçinin, İstanbul'un 21 Mart (3 Nisan) 1901 tarihli tahkim kararı ve bunun sonucunda Türkiye ile yapılan Ticaret Anlaşması, Atina 30 Mart (12 Nisan), 1903¹¹.

Bunun altında Türkiye'deki Rumların haklarının yorumlanmasına ilişkin siyasi sorunlar ortaya çıkıyor.

9 Bu sözleşme Yunanistan ile Osmanlı Devleti arasında sınırları belirlemekten başka maddeleri de içeriyordu. Sözleşmeye göre, Yunanistan'a bırakılan topraklar üzerinde yaşayan müslümanların her türlü mülkiyet hakları güvence altına alınmakla birlikte Müslüman cemaatlerin özerkliği ve hiyerarşik örgütlenmesi Yunan Hükümeti tarafından tanınmış olunuyordu. A. Nüket Adıyeke, "Yunanistan Sınırları İçinde Bir Azınlık Örgütlenmesi Cemaat-ı İslamiyeler", *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, C 1, S. 2, 1992, s.266.

10 1895 yılında Girit'te Rumların kışkırtılması ile başlayan ayaklanma 1897 yılında Osmanlı Devleti ile Yunanistan arasında bir savaşa neden olmuştur. Savaşta Yunanistan ağır yenilgi almasına rağmen büyük devletlerin müdahalesi ile taraflar arasında 4 Aralıkta İstanbul Antlaşması imzalanmıştır. Bu antlaşma ile Türk- Yunan sınır hatlarında Osmanlı lehine küçük değişiklikler yapılmıştır. Charoun Chalil, "Yunan Tarih Yazımına Göre 1897 Osmanlı- Yunan Harbi", *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Balkan Çalışmaları Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Edirne, 2019, s.99.

11 Bu tarih farkının temel nedeni, o dönemde Osmanlı ve Yunanistan'ın kullandığı Jülyen/Rumi takvim ile Avrupa'nın kullandığı Miladi (Gregoryen) takvim arasındaki gün farkıdır. 20. yüzyıl başlarında bu iki sistem arasında tam 13 günlük bir sapma bulunuyordu. Metindeki parantez dışındaki tarih (21 Mart) yerel takvimi, parantez içindeki tarih (3 Nisan) ise Avrupa standartlarını ifade eder. İngiliz raporlarında bu çift tarihli sistemin kullanılma sebebi, hem yerel makamlarla hem de Londra ile iletişimde herhangi bir gün karışıklığına yol açmamak ve diplomatik bir netlik sağlamaktır. (Yay., Haz. Notu)

II. GENEL DIŞ POLİTİKA

Antlaşmalar, Yunanistan'ın kademeli olarak genişlediğini kaydediyor. Bu, başından beri öngörülmüştü ve tüm akraba halkların Türk boyunduruğundan kurtarılması, büyük ve birleşik bir Helen ulusunun kurulmasına dair “Büyük Fikir”in (Megali İdea) gerçekleşmesi diğer emellerle çatışmadığı veya Avrupa barışını tehdit etmediği sürece teşvik edilmese bile her zaman hoşgörülle karşılanmıştı¹². Ancak Balkan Yarımadası'nda Rumlardan başka Hıristiyan milletlerin varlığının yeniden keşfedilmesi, Osmanlı İmparatorluğu'nun Avrupa vilayetlerinin eski durumuna döndürülmesi konusunda başka iddia sahiplerinin de olduğunu gösterdi. Türkiye hâlâ yağmacıların potansiyel avı, ancak yağmacıların sayısı artık çok fazla ve onların hedefi, anında kazanç elde etmek yerine geleceğe yönelik bir bakış açısıyla kendi paylarına düşeni önceden belirlemektir.

A. Türkiye

Duygusal, yarı tarihsel ve ekonomik değerlendirmelerin hepsi tek bir olası dış politikaya işaret ediyor: genişleme. Coğrafi koşullar, genişlemenin yalnızca tek bir ülkenin, yani Türkiye'nin zararına gerçekleşeceğini öngörmektedir. Buradan, Yunanistan'ın tek doğal düşmanının Türkiye olduğu ve bu nedenle Yunanistan'ın herhangi bir saldırı korkusu altında olmadığı, kısırtılmamış saldırılara karşı korunduğu ve garanti altına alındığı anlaşılmaktadır. Sonuç olarak, askeri hazırlıklar ciddi şekilde ihmal edilmiş ve Helen nüfuzunun yayılması uzun süre kilisenin ve bilgelerin barışçıl propogandalarına bırakılmıştır.

Ancak olası genişlemenin sınırları hakkındaki Yunan hedefleri kaçınılmaz olarak Bulgarların hedefleri ile çatışıyor. Ulusal düşüncüyü dini düşünce ile karıştıran Yunanlılara göre Ekümenik Patrikhane'nin her takipçisi, ırkı ve dili ne olursa olsun bir Yunan'dır; “Yunan Bulgarofonları”ndan söz ederler. Eksarhlık yanlısı (böylece zorlama altında değillerdir) tüm taraflara göre tartışmasız Bulgar'dır. Ancak Bulgarlar kendileriyle aynı ırk ve dilden olanların da öyle olduğunu iddia ediyorlar. Bu adamların, tamamen özgür bırakılmaları durumunda kendi başlarına neye karar verecekleri şüphelidir.

12 Yunanistan'da Megali İdea fikrinin oluşumu ile ilgili olarak bkz. Oğuz Kalelioğlu, “Türk-Yunan İlişkileri ve Megali İdea”, *Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, S. 41, Mayıs 2008, ss. 105-123; Emruhan Yalçın. “Yunanların Bitmeyen İdeali: ‘Megali İdea’”, *Toros Üniversitesi İktisadi, İdari, Sosyal Bilimler Fakültesi Dergisi* 4, S. 7, (Aralık 2017), s. 33-48.

Makedonya'da Türklere karşı bir isyan olarak başlayan Bulgar hareketi, öncelikli hedefine yönelik amaçlarını değiştirmiş, iknanın başarısız olduğu durumlarda ise şiddet kullanarak nihai nüfuz alanını genişletmenin yollarını aramaktadır. Acı çeken mutsuz Makedon köylüsü olsa bile, Yunanlıların şiddete şiddetle karşılık vermesi doğal değildir.

1897'deki Don Kışotvari savaşın korkunç sonucu bize iyi bir ders verdi: "Büyük Fikir"ın gerçekleşmesi için uzak bir zamana kadar beklemeli ve bu ara zemini hazırlamak için kullanılmalıdır¹³. Bilgelerin ve kilisenin Bulgar çetelerini zorlayıcı taktikler kullanmayı bırakmaya ikna etme çabaları başarısız oldu ve buna karşılık olarak Atina'daki yurtsever topluluklar aynı prensibi kullanarak çeteler kurdular. Bunlar ne yazık ki, muhtemelen disipline daha az yatkın oldukları için, zulüm açısından seleflerini geride bıraktılar.

III. MAKEDONYA

Yunan yetkililerin çetelere göz yumduğu oldukça kesin olmasına rağmen, yapılan ihlallerin herhangi birinden Yunan Hükümeti'nin doğrudan sorumlu olduğu iddia edilemez. Aynı şey Tesalya'nın sınır görevlileri için de söylenbilir. Disiplinli bir ruhun yokluğu Yunanlıların ayırt edici bir özelliğidir ve bu, hükümeti sürekli utandıracak şekilde yönetimin her kademesinde açıkça görülmektedir. Kamuoyu Helenik düşünceyi savunanların yanında olduğundan, hükümet itaatsizlikten dolayı dava açmaya cesaret edemiyor. Benzer şekilde hükümetin Makedon toplulukları üzerinde bir miktar nüfuzu olsa da belli bir sınırın dışına çıkmaya cesaret edemiyor. Makedonya'daki Patrik Kilisesi'nin din adamlarının birçoğunun çetelerle yakın temas halinde olduğu biliniyor ancak burada da yine Yunan Hükümeti sorumlu değil. Patrikhane aynı zamanda Helenizm'in gelişmesi için de bağımsız çalışan bir otoritedir ve eğer kendi yöntemlerinin yerindeliği veya uygunluğu konusundaki görüşleri Yunan Hükümeti'ninkinden farklıysa, Yunan Hükümeti yalnızca tavsiyede bulunabilir ve bunu empoze etme yetkisine sahip değil. Üstelik Patrik'in kendisi de büyük ölçüde şövenist bir yapı olan Sinod'unun elindedir¹⁴.

13 1897 Tarihli Osmanlı-Yunan Harbinde Yunanistan ağır bir yenilgi almasına rağmen imzalanan antlaşmada Yunanistan pek fazla toprak kaybetmemiştir. Savaş ve sonrasında imzalanan antlaşma hakkında bilgi için bkz; Osman Uysal, *1313 (1897) Osmanlı- Yunan Harbi*, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Genel Türk Tarihi Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 1990.

14 Yunanistan sınırlarının ikinci kez genişletilmesi anlamına gelen Tesalya'nın Yunan topraklarına katılması, 1864'te İyon Adaları'nın Osmanlı Devleti'nden alınması gibi Büyük

IV. YUNAN ÇETELERİ

1906 yılı, Yunan çetelerinin Bulgarlara ve kendilerine Rumenler diyen Ulahlara¹⁵ karşı faaliyetlerinin arttığı bir yıl olarak nitelendirilebilir. Sonuç olarak, kendi topraklarında çetelerin oluşumunu önlemek için yetkisini kullanması ve bunun ötesindeki operasyonlarını kısıtlamak ve nüfuzunu kullanması için Yunan Hükümeti'ne alışılmadık bir baskı uygulandı. Helenizm adına gerçekleştirilen vahşi eylemlerin, Yunanistan'ın yalnızca resmi çevrelerin desteğini değil, aynı zamanda tüm Avrupa nüfusunun sempatisini de kaybetmesine neden olduğunu anlayan hükümet, büyük güçlerin baskılarına boyun eğdi. Ancak meclisteki sözcüleri başbakan aracılığıyla, Yunanistan'ın faaliyetinin durmasının ardından Bulgar faaliyetinin yeniden canlanması halinde ortaya çıkacak sonuçlardan kendilerinin sorumlu tutulmayacaklarını açıkça ifade ettiler. Yıl nispeten sakin bir şekilde kapandı.

V. BULGARİSTAN İLE İLİŞKİLER

Yunan ve Bulgarlar arasındaki doğal düşmanlık yıl içerisinde daha da yoğunlaştı. Yalnızca Yunan ve Bulgar çeteleri Makedonya'da açık düşmanlıklara girişmekle kalmamış, aynı zamanda Bulgaristan ve Doğu Rumeli'deki Yunanlılar da kötü muameleye maruz kalmışlardır. Bu, büyük ihtimalle sebepsiz değildi ve muhtemelen Yunanistan'ın iddialarında abartılmıştı. Ancak

Devletlerin aracılığı ile olmuştur. Böylece ülkenin sınırları Makedonya'ya dayandı. On dokuzuncu yüzyılın son yirmi ve yirminci yüzyılın son on yılında Yunan, Bulgar, Sırp, Arnavut, Türk ve Ulahlardan oluşan son derece karmaşık nüfus yapısıyla Makedonya, her biri Osmanlıluların Balkanlar'da parçalanan topraklarından olabildiğince büyük pay elde etmeye çalışan Yunanistan, Bulgaristan ve Sırbistan'ın birbiri ile rekabet eden milliyetçi akımların odak yeri oldu. Richard Clogg, *Yunanistan'ın Kısa Tarihi*, Çev. Dilek Şendil, 2. Baskı, Boğaziçi Üniversitesi Yay., İstanbul, 2018, s. 75: Ayrıca bu dönemde Makedonya bölgesinde meydana gelen çete faaliyetleri hakkında bilgi için bkz. Pınar Şenışık, "Osmanlı Makedonyası'nda Şiddet ve Nisan 1903 Olayları", *Türkiyat Mecmuası*, C 27/1, 2017, s. 289-303; Kaya Bayraktar, "Makedonya Sorunu ve Avrupa Müdahalesi (1902-1905)", *Bilgi*, S. 69, Bahar 2014, s. 01-28

- 15 Latince kökenli lehçeler konuşan Ulahlar, barbar akınları sebebiyle dağlara çıkmış Paleobalkanik grupların soyundan geldiği varsayılan topluluklardır. Bazı araştırmacılar, onları Balkanların orta-batı kesimlerinde yaşayan, çoban, at yetiştiricisi ve gezgin katırcı olarak yarı göçebe bir hayat süren, bugün hâlâ Sırbistan'ın, Yunanistan'ın, Makedonya'nın ve Arnavutluk'un dağlık bölgelerinde yaşayan bir topluluk olarak tanımlamaktadır. Frenkler tarafından "Koca-Valak", Slavlar tarafından "Valahlar" şeklinde ifade edilen bu topluluğun kendilerine verdiği ad ise "Aroman"dır. Ulahlar hakkında detaylı bilgi için bkz. Mucize Ünlü, "Uluslararası Diplomasi ve Ulahlar", *Karadeniz İncelemeleri Dergisi*, C 7, S. 7, (Ağustos 2009), s. 10-22.

bu, Yunan resmi açıklamalarına göre yaklaşık 5000, Bulgar resmi kaynaklarına göre ise 1500 kişinin göç etmesiyle sonuçlandı. Burada resmi ve özel yardımları tüketen ve hükümet için utanç kaynağı olan önemli sayıda kişinin bulunduğu kesindir. Yunan tebaası olmaları için onlara kolaylıklar sunuluyor. Fakat bu olanaklardan yararlanmakta yavaş davrandıkları görülüyor ve bazıları evlerine dönüyor. Anhiolo'nun¹⁶ yakılmasına ve Philippopolis¹⁷, Stanimaka¹⁸ ve diğer yerlerdeki Yunan kiliseleri ve okullarının yağmalanmasına ilişkin burada yayımlanan açıklamalar, Bulgarların normal düşmanlıklarına ortadan kaldırılması zor olacak bir acı daha ekledi¹⁹.

VI. ROMANYA İLE İLİŞKİLER

Bir “Romen” topluluğunun varlığını kabul eden ve onlara kendi kiliselerini ve okullarını kurma ayrıcalığını tanıyan Sultan'ın İrade'sinin 1905'te yayımlanması²⁰, genel olarak Yunanlılar, özel olarak da Ekümenik Patrikhane tarafından Helen davasına ciddi bir darbe olarak algılandı. Makedonya'daki Ulah'lar Helenizmin en sağlam direkleri arasında görülüyordu ve Rumen propagandası tarafından saptırılanların saflarından ayrılması ciddi bir önem taşıyordu. Patrikhane, Ekümenik Kilise'nin haklarının ihlali olarak Hade'yi yasa dışı ilan etti ve dini ibadetin Rumen dilinde yapılmasına izin vermedi. Yunan Makedon çeteleri dikkatlerini muhalif Ulahlara çevirdi ve onların sadakatini sağlamak için her zamanki terör yöntemlerini kullandı. Romanya Hükümeti, bu işlemlerin durdurulması için Yunan Hükümeti'nin nüfuzunu kullanmasını talep etmiş ve bu işlemlere ilişkin hiçbir sorumluluk kabul etmemesi üzerine iki ülke arasındaki diplomatik ilişkiler kesilmiş; Romanya Hükümeti aralarındaki Ticaret Anlaşmasını feshetmiş, Romanya'daki bazı eğitim kurumlarına ve

16 Pomorie, Bulgaristan'da bir yer ismi. (Yay. Haz. Notu)

17 Filibe, Bulgaristan'ın Sofya'dan sonra ikinci büyük şehri. (Yay. Haz. Notu)

18 Asenovgrad, Bulgaristan'ın güneyinde Filibe yakınlarında bir şehir. (Yay. Haz. Notu)

19 Makedonya bölgesinde Yunan- Bulgar çekişmesi için bkz. Levent Kayapınar, “Kılış Muharebesi ve Makedonya'da Bulgar-Yunan Çekişmesi/Battle of Kilkis and Bulgarian-Greek Rivalry over Macedonia,” *In The Centenary of Balkan Wars 1912 1913 Contested Stances 100 Yılında Balkan Savaşları 1912 1913 İhtilafı Duruşlar*, Türk Tarih Kurumu, Ankara, 2014, s.119-131.

20 Mayıs 1905 yılında II. Abdülhamit yayımladığı bir irade ile Osmanlı Devleti, Ulahları ayrı bir Millet olarak kabul etmiştir. Konu ile ilgili detaylı bilgi için bkz. Mehmet Köseoğlu, “Makedonya Sorunu Çerçevesinde Ulahların Ayrı Bir Millet Olarak Tanınma Çabaları ile Millî Kilise ve Mektep Faaliyetleri”, *Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi*, C 8, S. 1, 2021, s. 289-338.

diğer kurumlara tanınan ayrıcalıkları geri çekmiş ve sadece Yunan gazetecileri değil aynı zamanda Romanya'da uzun süredir yerleşik olan saygıdeğer Yunan tüccarlarını da sınır dışı etme yoluna girmiştir.

Bu ihlal 1906 yılı boyunca devam etti. Başbakan, Yunanistan Meclisi'nin son oturumlarından birinde, genel bir onayın ardından, bu ihlalin kendilerinden kaynaklanmadığını, bu durumu düzeltme konusunda inisiyatif almanın Yunan Hükümeti'ne ait olmadığını açıkladı.

Her ne kadar Makedon çetelerin eylemlerine haklı olarak öfke duysa da Romanya Hükümeti, Yunan Hükümeti'nin onların sorumluluğunu üstlenmesini talep ederken çok fazla şey istiyor. Ve her ne kadar Rumen dilinde ilahi hizmet yapma hakkının verilmesi -bu arada, Ulah'ların çok azının anladığı Yunan tarafında iddia ediliyor- bize küçük bir mesele gibi görünse de, Patrikhane'nin bunu reddetme eylemi konusunda hem dini hem de "Helen" açısından söylenecek bir şey var. Öte yandan, Romanya'da bazı Yunanlılara yönelik resmi zulüm haksız gibi görünüyor ve ciddi anlaşmanın sağladığı avantajların kaybının hukuka uygun olup olmadığı en azından sorgulanabilir. Davanın esası ne olursa olsun, Yunan Hükümeti ve halkı onurlu ve doğru bir yaklaşımla hareket etmiştir²¹.

VII. GİRİT

Girit, Yunan Krallığı'nın yakın gelecekte Türkiye'ye rağmen genişlemesinin beklendiği yöndür. Prens George'un 1898'de Yüksek Komiser olarak atanmasının, adanın ilhakını ölçülebilir bir mesafeye getirdiği yaygın olarak düşünülmüyordu. Bu gerçekleşmeden yıllar geçtikçe, hayal kırıklığı hem Girit'te hem de Yunanistan'da büyüdü ve hiç kimse bunu Yunan Krallığı kadar derinden

21 Makedonya'da Yunanların, Bulgarların ve Sırpların Ulahlar'a yaptıkları baskılar sonucu, Ulahlar da kendi dillerinde ibadet, eğitim, kitap basılması ve mahalli yönetimde muhtar ve azalarının kendilerinden olması, devlet memuriyetleri ile bazı okullara Ulah milletinden de çocukların alınması için yoğun bir mücadeleye girişmişlerdi. Özellikle kendi dillerinde ibadet ve kendi kiliselerinin kurulması konusunda Patrikhane ve yöneticilerinin büyük engelleri ile karşılaşmışlardı. Rum Patrikhanesi ilk önce Osmanlı Devleti aracılığıyla bu duruma fırsat vermek istememişti. Ancak Babiâli'nin bu konuda oldukça esnek davranması üzerine illegal yöntemlerle, Ulah ibadethanelerine, okullarına ve buralarda görevli din adamı ve öğretmenlerine baskıya başlamıştı. Bu noktada sadece Patrikhane değil, Yunan çeteleri de Ulahlar üzerinde baskı ve yıldırma eylemlerini arttırmışlardı. Bu baskı ve yıldırma politikaları iki devlet arasında ilişkilerin gerilmesine neden olmuştu. Ayrıntılı bilgi için bkz. Zafer Koşlu, "Makedonya'da Çetelerin Meşrutiyet Kulüplerine Dönüşmesi", *Bellekten*, C 81, S.291, 2017, s. 569-588; <https://doi.org/10.37879/bellekten.2017.569>.

hissetmedi. 1905'teki Therisso Ayaklanması²², amaçlanan ilhal olasılığını hızlandırmak yerine yavaşlattı ve 1906 yılı, hoşnutsuzluğa neden olan adanın yönetimini güçlendirmeye yönelik önlemleri araştırmak üzere bir uluslararası komisyonun atanmasıyla başladı. Statükoyu uzatmak gibi açık bir amaç için bu komisyonun gönderilmesi Yunanlılar için kabul edilebilir değildi ve dört hamî devlet tarafından temmuz ayında öne sürülen reformların temeli bir muhalefet korosu tarafından karşılandı. Bunun sebebi büyük ölçüde maksadın yanlış anlaşılmasından kaynaklanmaktadır ve kısa bir süre sonra, Prens George'un istifası ve daha sonra boşalan pozisyonlar üzerine Helen Kralı'nın Girit'e Yüksek Komiser atama ayrıcalığı da eklenince bu durum tamamen ortadan kalktı. Bu imtiyaz, Yunanlıların Girit Jandarma Teşkilatı ve milislerine liderlik etmesi düzenlemesiyle birleştiğinde, Yunanistan ile Girit arasında daha güçlü bir bağlantı kurdu. Bu arada M. Theotoky'nin M. Zaim'in atanması yönündeki samimi çabaları geniş çapta onayla karşılanan bir başarıdır. Yine de yetkilerin padişaha devredilmesinin 'şimdilik' statükoyu bozmaması talihsizliktir ve diğer çevrelerden gelen uygunsuz 'tazminat' taleplerinden duydukları korku, ulusal emellerin hemen gerçekleşmesini engelliyor. Bu, esas olarak ilgili iki taraf için ne kadar hayal kırıklığı yaratırsa yaratsın, onların koruyucularına rahatlamadan başka bir şey getirmeyecektir²³.

VIII. MISIR

Mayıs ayında, uzun ve zorlu görüşmelerin ardından Mısır ile Atina'da bir Ticaret Antlaşması imzalandı. Mısır'da Yunan tütünlerine yönelik en fazla ayrıcalıklı ülke muamelesinin sürdürülmesi ve diğer Balkan devletlerinin ürünleri olan tütünler üzerindeki Mısır ek vergisinin sürdürülmesi karşılığında, Yunan Hükümeti, Mısırlı yetkililerin ikamet ziyareti hakkı konusunda tavizler

22 23 Mart 1905 tarihinde Eleftherios Kyriakos Venizelos liderliğinde yedi bine yakın silahlı isyancı, Girit'in Therisso bölgesinde toplanarak adanın Yunanistan ile birleşmesi talebiyle başlattıkları isyandır. İsyan 1908 yılında Yunanistan'ın Girit'i ilhak girişimine zemin hazırlamıştır.

Detaylı bilgi için bk. Esra Özsüer, <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/eleftherios-kyriakos-venizelos-1864-1936>.

23 Yunanistan'ın bağımsızlığını elde etmesinden sonra Girit'te olaylar hiç durulmadı. Rumlar, adada her olay çıkardıklarında Osmanlı yönetiminin müdahaleleri Avrupalı devletlerin işe karışmasıyla sonuçlandı. Neticesinde Girit, Osmanlı Devleti'ne bağlı özerk bir statüye kavuşturulduysa da Yunan Hükümeti adayı Yunanistan'a bağlamak için her fırsatı değerlendirdi. Girit'te bu dönemlerde meydana gelen olaylar hakkında bkz. Melek Öksüz, "Girit Meselesi'nin Belirsizlik Yılları (1908-1913)", *Karadeniz Araştırmaları Dergisi*, S. 25, Bahar 2010, s. 93-114.

verdi. Ayrıca afyon ekimi ve ihracatına kısıtlamalar getirdi. Mısır Hükümeti'ne sıkı bir gizlilik altında sunulan bilgilerin Yunan Hükümeti'nin bu konudaki taahhütlerini sadakatle yerine getirdiğini öğrenmek tatmin edicidir.

IX. DİĞER ÜLKELERLE İLİŞKİLER

A. İtalya

Yunanistan'ın diğer yabancı ülkelerle olan ilişkileri üzerinde durmaya fazla gerek yoktur. Kasım ayında Kral George'un Roma'da sıcak karşılanması İtalya'yı destekleyenlere şaşırtıcı bir iyi niyet duygusu verdi ve bu, bir süredir İtalyanların Girit üzerinde kendilerine ait planları olduğuna dair şüpheleri besleyen Yunanlılar için bir sürpriz oldu. Bu şüpheler, çok kısa bir süre sonra, jandarmanın komutasını Yunan subaylara veren uluslararası düzenleme uyarınca Carabinieri'nin²⁴ Girit'ten ayrılmasına müteakip meclisler arasında paylaşılan mesajlar ve Kral'ın ziyareti sırasında İtalyan basınının üslubuyla tamamen ortadan kaldırılmış gibi görünüyor.

B. Rusya

Yunanistan, garanti veren güçlerden biri olmasına rağmen Rusya'yı sevmiyor. Panslavizm ve Panhellenizm'in hedefleri taban tabana zıttır ve en çok korkulan şey, Slav nüfuzunun İstanbul Ekümenik Sinoduna sızıp onu yönetmesi ve bunun Helen propagandasının en etkili aracının yok edilmesine yol açması ihtimalidir²⁵.

X. İNGİLTERE İLE İLİŞKİLER

İngiltere ve Fransa, Yunanlıların gönlünde ilk sırada yer alıyor. Boer Savaşı boyunca bize sevgileri hiçbir zaman sarsılmadı. Majesteleri Kral ve Kraliçe geçen baharda Atina'yı ziyaret ettiklerinde, başka hiçbir hükümdara eşi benzeri olmayan bir sıcaklıkla karşılandılar. Ancak Yunan Halkı ve hükümet, İngiliz kamuoyunun ve bunun sonucunda İngiliz Hükümeti'nin ulusal hedeflerine yönelik tutumunda görülen değişimden memnun değil. Bunu Bulgar rakiplerinin kurnazlığına bağlıyorlar, bunun aslında kendi hatalarından

24 Kamu güvenliğini sağlamakla sorumlu askeri bir kolluk teşkilatıdır. Bu teşkilat İtalya'da polis ile birlikte ülkenin iki ana kolluk gücü olup Savunma Bakanlığına bağlıdır. (Yay. Haz. Notu)

25 Panslavizm'in Balkanlarda güçlenmesi, Panhellenizm'e bir tehdit olarak görüldüğünden Yunanistan'ın devlet olarak Osmanlı Devleti'nden ayrılmasına Rusya'nın desteği görülse de Yunanlılar, Rusların faaliyetlerinden endişe duymuşlardır. Erman, agm., s. 284.

kaynaklandığını göremiyorlar. Kral, Saray'daki devlet ziyafetinde kadeh kaldırırken, Yunanistan'a müreffeh bir gelişme dileyerek 'et surtout pacifique' ('ve hepsinden önemlisi huzurlu') kelimesini vurguladığında, Majestelerinin sözleri Yunan dinleyicileri üzerinde bir tür şok etkisi yarattı. Her ne kadar iyi niyetli biri olduğuna inanılsa da, Majestelerinin elçisi Makedon çetelerine karşı baskıcı tedbirlerin alınması konusunda çağrıda bulunan yabancı temsilciler arasında en aktif olma ününe sahiptir. Öte yandan, Majesteleri Hükümeti'nin, Girit meselesinin geçici olarak tatmin edici bir çözüme ulaşmasında oynadığı kilit rol minnetle kabul edilmektedir.

Yunanistan'daki İngiliz tebaasının durumu, diğer yabancılarla karşılaştırıldığında dikkate değer değildir. Kural olarak İngiliz tüccarlara onurlu insanlar gözüyle bakılır. Ancak bir tarafta sert uygulama adeti diğer tarafta şüphe uyandırıyor.

A. İngiliz İddiaları

Öne çıkan tek önemli iddia, 1904'ten bu yana temelde durağan bir konumda kalan Lake Copais Şirketi'nin iddiasıdır. Aynı yılın 7 Temmuzunda, şirket ile hükümetin ihtilafı konuların çözümüne yönelik bir sözleşme imzaladığını ve Oda'dan bunun sonbaharda onaylanmasının isteneceğini bildirdim (No. 34, Ticari). Bu, bakanlık krizi nedeniyle yapılmadı. Bu arada iktidara gelen hükümet, sözleşmeye aykırı olduğunu beyan ederek şirketin ve elçiliğin bildirim alma çabalarını sonuçsuz bıraktı ve sürecin zaman aşımına uğramasına izin verildi. 1904'te sözleşmeyi imzalayan bakanlar artık yeniden görevde olduklarına göre, sözleşme yeniden canlandırıldı. Ben onları bunun için parlamento onayı almaya ikna etmek amacıyla her türlü çabayı göstereceğim.

XI. ASKERİ DURUM

Bu bölümün başında, Yunanistan'ın tek bir doğal düşmanının Türkiye olduğu ve bu nedenle diğer devletlerin saldırma ihtimalinden korkması için hiçbir nedenin olmadığı belirtilmişti. Yunan karakterinin, gerilla savaşı dışındaki herhangi bir askeri operasyonunun başarısı için gerekli olan disiplin ve koordinasyondan yoksun olduğu göz önüne alındığında, savaş hazırlıklarının ihmal edilmesi şaşırtıcı değildir. Yunanistan askeri faktör olarak diğer Balkan devletlerinin çok gerisinde kalıyor. Şu anda sahaya yaklaşık 70.000 adam çıkarabilir. Ancak piyadeler 1907'nin sonuna kadar Mannlicher-Schoenauer tüfeğiyle donatılamayacaktır. Bunun 100.000'i sipariş edilmiş, ancak henüz yalnızca 30.000'i teslim edilmiştir. Topçular ise hala eski model

silahlarla donanmış durumda. Mart ayında yapılacak topçu denemelerinin ardından bunların modern silahlarla değiştirilmesi planlanıyor. Bu arada, Yunan ordusunun bir savaş mekanizması olarak değeri, sayısal gücünün gösterdiğinden daha azdır. Ayrıca moral olarak da muhtemelen 1897'nin etkilerinden kurtulamamış bir vaziyettedir. Ülke artık aşağılanmanın ve bu durumun devam etmesine izin vermenin pratik hatasının bilincindedir. Yunanistan'ın zamanı geldiğinde taleplerini daha iyi yerine getirebilmesi için yeniden yapılanma ve düzenleme faaliyetleri sürmektedir. Osmanlı Devleti ile yeniden tek elle kılıç sallayarak savaşa girip Makedonya'da toprak ele geçirmek için hiçbir girişimde bulunulmayacaktır.

Askeri Ataşe, “Yunan ordusu ancak Türkiye'nin başka bir ülkeyle -örneğin en olası senaryoya göre Bulgaristan ile- savaşa girmesi durumunda etkili bir şekilde kullanılabilir.” diyor. Yunanlılar ile Bulgarlar arasında Makedonya'daki uyumsuz emeller nedeniyle var olan yoğun nefret göz önüne alındığında, herhangi bir ortak eylem söz konusu bile olamaz gibi görünüyor. Ancak Atina Hükümeti, Bulgaristan'ın kazanabileceği herhangi bir toprak avantajına ilişkin ‘tazminat’ iddiasını desteklemek amacıyla güçlerini seferber etmek ve onları sınırda yoğunlaştırmak için bir Türk-Bulgar savaşının patlak vermesinden kesinlikle yararlanacaktır. Sınır korumasız bırakılırsa, Yunanlılar muhtemelen ya Yunan halkını koruma bahanesiyle ya da barışın sağlanmasından önce yapılacak müzakerelerde diplomatik konumlarını güçlendirmek amacıyla açıkça bu sınırı geçeceklerdir. Bu durumda Yunanlılar, Büyük Güçlerin kendilerini o bölgeden çıkarmak için yapacakları baskılara direnmek için Avrupa'da, özellikle de İngiltere ve Fransa'da halkın Türk karşıtı duygularına güveneceklerdir. Bu, Türklerin kendilerini savunmak zorunda kalacakları bir tehdit olacaktır ve bunu yapabilmek için sınıra 60.000'den az olmayacak bir gözlem ordusu yerleştirmeleri gerekecek. Böylece bir Bulgar işgalini karşılayacak gücün miktarı azalacaktır. Bazı çevrelerde Yunanlılar, ortak Bulgar düşmanına karşı kendilerini Türklerle müttefik olarak görebileceklerini öne sürüyorlar. Bunu yapmaları pek olası değil. Çünkü bunu yapmanın Avrupa'da hâlâ sahip oldukları azıcık sempatiyi de kaybetmelerine yol açacağına farkındalar. Türklerin de onları kabul etmesi pek olası değil. Zira Türkler, Yunan ordusunu, işbirliğine önem vermeyecek kadar küçümsüyorlar. Üstelik Yunanlılarla talep edilecek bedel kesinlikle bölgesel nitelikte olacaktır ve hiçbir şey özellikle de doğru ya da yanlış, herhangi bir dış yardım olmadan Bulgarları kolayca yenebileceğine ikna olan Türkiye'yi Yunan işbirliği için bu tür bir bedel ödemeye ikna edemez.

A. Denizde Durum

Denizde, karada olduğundan daha fazla muhtemel tek düşman Türkiye'dir ve Deniz Ataşeliği'nin görüşüne göre, Türk filosu denizi ele geçirmekten aciz olduğundan ve iki yeni geminin bile bunu yapmaya kalkışıp kalkışmayacağı şüpheli olduğundan, Yunanistan Türkiye'den gelen saldırılara karşı güvencedir. Ancak burada kabul edilen görüş bu değil. 1906'da sipariş edilen, biri teslim edilmiş, ikisi ise yolda olan sekiz yeni torpido botu destroyerinin (4'ü Messrs. Yarrow'dan ve 4'ü Vulcan Works, Stettin'den) yanı sıra, mevcut üç zırhlı gemiyi yenilemenin ve yeniden silahlandırmanın mı, muhriplere uygun yeni bir gemi inşa etmenin mi, yoksa olası düşmanla başa çıkmanın mı daha avantajlı olacağı sorusu hala tartışılıyor. Deniz Ataşesi, Yunan donanmasının Çanakale Boğazı'nı zorlama girişiminde bulunamayacağını düşünüyor ancak Yunanistan'ın Türk birlikleri tarafından istila edilmesi durumunda, liman kentlerinin savunmasında orduyla işbirliği yaparak varlığını haklı çıkarabileceğini öne sürüyor.

XII. İÇ İŞLERİ

1906'nın başlarında M. Theotoky²⁶, 1905 yılının sonlarında yeni kurulan bir bakanlıkta bakan olarak görev yaptı. O devlet adamının öldürülmesinin ardından M. Delyannis'in partisine liderlik etmek üzere seçilen M. Rhallys²⁷, bazı parti üyelerinin ayaklanması ve diğer parti üyelerinin zar zor gizlenen hoşnutsuzluğu nedeniyle meclis çoğunluğuna güvenemedi. Onun yerine geçen M. Theotoky, durumunun daha iyi olmadığını gördü. Ordu politikası halk tarafından genel olarak iyi karşılandı ancak aktif listedeki subayları dolaylı olarak parlamentonun dışında bırakan yasa tasarılarından biri öyle bir muhalefetle karşılandı ki kraliyetten feshi talep etmek zorunda kaldı ve bu da kabul edildi. Seçimlerde hatırı sayılır bir çoğunluk elde etti ve bir sonraki oturumda çok ciddi önlemlerini hayata geçirdi. Bunlar: Memurların ihraç edilmesi, subayların polislikten çekilmesi ve polisin jandarmaya dahil edilmesi (kamu güvenliğinin iyileşmesine neden olan bir önlem), seçim alanlarının genişletilmesi (üyelerin seçmenleriyle daha az kişisel temasa

26 1880 yılında Atina'da doğdu. Ölümüne kadar yedi kez Yunan parlamentosunda milletvekilliğine seçilmiş ve kurulan hükümetlerde görev almıştır. Michael Llewellyn Smith, *Yunan Düşü*, Çev. Halil İnal, Ayraç Yay., Ankara, 2002, s. 474.

27 Atina'da politika ile uğraşan bir ailenin çocuğu olarak dünyaya geldi. 1872 yılından ölümüne kadar Yunan siyasetinde etkili olmuş bakanlık ve başbakanlık görevlerinde bulunmuştur. Smith, *age.*, s. 480.

geçmesini sağlayarak işsizliği azaltmak için tasarlanmış bir önlem). Yeniden silahlanma ve yeniden örgütlenme sürecini hızlandıracak geçici bir askeri yasa. Sonbahar oturumundan önce, M. Rhallys ile partisinin M. Mavromichalis yönetimindeki bir bölümü arasındaki ihlal açıkça ilan edilmişti. Hükümet, ordunun yeniden silahlandırılmasının ve genel teçhizatının 1908 sonuna kadar tamamlanmasının beklendiği 20.000.000 drahmi tutarındaki kredi için onay almakta hiç zorluk çekmedi.

A. İngiltere Kralı ve Kraliçesi'nin Ziyareti

Yılın en önemli sosyal olayı İngiltere Kralı ve Kraliçesi'nin Hindistan dönüşünde önce Galler Prensi ve Prensesi ile buluştukları Korfu'yu, ardından tüm Kraliyet ailesinin bir araya geldiği Atina'yı ziyaretiydi. İnsanlar, Majesteleri Kral George'un konuklarını ve akrabalarını her iki yerde de alışılmadık derecede bir sıcaklıkla karşıladılar. Atina ziyareti, çok sayıda yabancı sporcu ve seyircinin katıldığı bir spor etkinliği olan olimpiyat oyunlarının açılışıyla aynı zamana denk geldi ve uluslararası iyi niyetin desteklenmesi açısından bir zafer olarak değerlendirildi.

XIII. FİNANS

A. Mali Durum

1905 Sonunda Yunan Maliyesinin Durumunun Kısa Bir Özeti - Borcun Geçmişi (Yabancı)

1824 - 5. Yüzde beş. Bağımsızlık Kredisi Yüzde 59 ve 56,5 oranında ihraç edildi. Orijinal miktar 2.800.000 sterlin idi. Faiz iki yıl ödendi ve daha sonra temerrüde düştü.

1833 - Yüzde beş. Borç, nominal miktar olan 60.000.000 frangı Messrs Rothschild aracılığıyla sözleşmeye bağlandı. İngiltere, Fransa ve Rusya tarafından üçte bir oranında garanti altına alınmıştır. Yunanistan'ın ihraç sırasında temerrüde düşmesi nedeniyle Borsa kotasyonu hiçbir zaman verilmedi. Faiz ve itfa başlangıçta Yunan gelirinin tamamı üzerinden güvence altına alınmıştı. Yine de Yunan Hükümeti uzun yıllar boyunca ya çok az ödeme yaptı ya da hiç ödeme yapmadı ve hizmet, garantörler tarafından düzenli olarak karşılandı. Kefil güçlerle 1864 yılında yapılan bir anlaşma uyarınca, Yunanistan'ın yıllık olarak ödeyeceği miktar 900.000 frank olarak belirlenmiş olup, Syra'nın gümrük gelirlerinin üçte biri Büyük Güçler tarafından yapılacak ödemeler için teminat olarak tahsis edilmiştir. Halkın elindeki kredinin tamamı 1871 yılında

ödenirken, Yunanistan'ın Büyük Güçlere yaptığı ödemeler o zamandan beri düzenli olarak devam ediyor.

1879 - Yüzde beş. Tahviller. Vadesi geçmiş faizi de dahil olmak üzere 1.200.000/1824-5 kredisini aşağıdaki oranlara dönüştürmek için verilmiştir:

1824 tarihli tahviller için 100 l. başına 31l. 12 şilin.

1825 tarihli tahviller için 100 l. başına 30l. 10 şilin.

Ödenmemiş kuponlar için 100 l. başına 11 l. 12 şilin.

1890'da ödendi.

1879 - Yüzde altı. 60.000.000 frank tutarında kredi. Fransa'da 500 fr'lik tahvil başına 392 fr 50c'den ihraç edildi.

1889'da ödendi.

1881 - Yüzde beş. Kredi, 4.800.000 sterlin. Yüzde 74 oranında ihraç edildi. Batan fon yüzde 0.8 başlangıçta tütün tüketiminden alınan vergi, ulusal topraklardan ve tarlalardan elde edilen gelirler ve Atina, Pirmus, Patras ve Zante'nin gümrük gelirlerinin serbest dengesi güvence altına alınmıştı. Bu kredinin anaparası ve faizi her türlü vergiden muaf olacaktı.

1884 - Yüzde beş. Borç. İzin verilen tutar, 6.800.000 sterlin olup, bunun 4.400.000 sterlini Messrs Hambro tarafından yüzde 68,5 oranında kamu aboneliğine teklif edildi ve 2.400.000'i hükümet tarafından tutuldu. Batan fon, yüzde 0,8. Başlangıçta Pirams, Atina, Patras, Syra, Catacolo, Calamata, Kefalonya, Zante ve Korfu'nun damga vergisi gümrük makbuzlarının mevcut bakiyesi ile Volo, Yagasi ve Arta'nın tüm gümrük makbuzlarıyla birlikte ulusal topraklardan ve tarlalardan elde edilen gelirler ve tütün tüketimine ilişkin vergiler ile güvence altına alındı. Yukarıda belirtilen gelirlerin usulüne uygun kullanılmasından hükümet yetkilileri şahsen sorumlu tutulacaktı. Bu kredinin anaparası ve faizi her türlü vergiden muaf olacaktı.

1887 - Yüzde dört, tekel kredisi, 5.400.000 sterlin yüzde 78,5 faizle verildi. Batan fon, yaklaşık yüzde 1/4. Başlangıçta tuz, petrol, oyun kartları, kibritler, sigara kağıdı ve Naxos zımparasının tekelleri güvence altına alınmıştı ve bunların yönetimi Tekel Şirketi'ne verilmişti. Kredinin anaparası ve faizi tüm vergilerden kaynaklanacaktı.

1889 - Yüzde dört. Kiralar, 6.200.000 sterlin. Yüzde 72 ve yüzde 77 oranında iki parça halinde halka arz edildi.

Yüzde 6'lık üç kredi, yani dış kredi, 1879, Myli-Kalamata Demiryolu kredisi ve Missoloughi-Agrinion Demiryolu kredisi bu kredinin gelirlerinden kullanıldı.

1890 - Yüzde beş. Kredi (Pire-Larissa Demiryolu). İzin verilen miktar 3.595.000 sterlin olup, bunun 2.400.000 olan kısmı yüzde 93 ve 86 olmak üzere iki kısım halinde halka arz edilmiştir.

1893 - Yüzde beş, finansman kredisi. Bu, 1887 tekel kredisi hariç üç yıllık borç faizinin finanse edilmesi amacıyla 11 Haziran 1893 tarihli kararname uyarınca çıkarıldı. Aynı yılın haziran, temmuz ve ekim aylarında vadesi gelen kuponlar bu kredinin tahvili olarak ödenmiştir. Ancak Kasım 1893'te hükümet süreci durdurmaya karar verdi.

10 (22) Aralık 1893 tarihli kanuna göre, 1887 tekel ikrazını da içeren dış borç kuponları, vadesi 15 Aralık 1893 olan 1890 Pirmus-Larissa Demiryolu kredisi, 1884 kredileri ve 1 Ocak 1894'te vadesi gelen 1887 (tekel) yüzde 50 oranında banknot olarak ödenecek olan krediler hariç, nominal değerlerinin yüzde 30'u altın olarak ödenecek şekilde tahvil sahipleriyle bir anlaşmaya varılması bekleniyordu. Ayrıca, 1893 yılının haziran, temmuz ve ekim aylarında vadesi gelen ve fon kredisi senedi ile değiştirilmeyen kuponların da aynı şekilde muamele görmesi sağlandı. (Yurtdışındaki acentelere, bu kuponları, £ başına yaklaşık 4 şilin ile 5 şilin 6 peni arasında değişen o günün piyasa kuru üzerinden satın alma yetkisi verildi.) Tüm batan fonlar durduruldu ve daha önce milli kredilere tahsis edilen gelirlerin kamu hazinesine aktarılması talimatı verildi. Hükümet ayrıca, finansman kredisine hizmet vermek üzere yakın zamanda oluşturulan Caisse'i kaldırdı ve Monopoly Company'nin fonlarına kendi amaçları için tahsis etti.

1894 - Yukarıdaki kanuna göre, 1 Ocak 1894 tarihli fon ikrazının faizi nominal değerinin yüzde 30'u altın olarak ödenmiş, tekel kredisi de dahil olmak üzere diğer dış kredilerin bu tarihten sonra vadesi gelen kuponları da aynı oranda ödenmiştir. Bu ödemeler "tahvil sahiplerine halel getirmeksizin ve tüm hakları saklı kalmak kaydıyla, borç nihai olarak ödenene kadar" yapıldı. Koneşy, tahvil sahiplerinin 1 Nisan 1894 ile 1 Ocak 1898 tarihleri arasındaki kuponlar üzerindeki ödenmemiş yüzde 70'lik taleplerini kaydetti.

1894: Düzenleme önerileri İngiliz tahvil sahiplerine sunuldu ancak Fransız ve Alman komite temsilcileri tarafından onaylanmadı. Bu nedenle değerlendirmeleri ertelendi.

Paris'te Yunan Büyükelçi ile Fransız, Alman ve İngiliz komitelerinin delegeleri arasında görüşmeler yapıldı. Komiteler tarafından bir çözüm teklifi sunuldu ancak bu teklif, Yunan Hükümeti tarafından reddedildi.

1897-8: Türkiye ile yapılan savaşın ardından altı büyük devletin müdahalesiyle, Yunanistan'ın maliyesi kısmen uluslararası komisyonun kontrolü altına girdi. Azami 6.800.000 sterlin değeri kadar (masraflar hariç) tahvil ihracına izin verildi. Bunun 6.000.000'ü Türkiye'ye ödenecek tazminat, 1897'nin kapatılmamış açığı ve değişken altın borcunun dönüşümü için tahsis edilecekti. 800.000'lik bakiye, 1898 ve sonraki yılların (varsa) nihai açıklarını kapatmak için ayrıldı. Ancak bu tahvilleri ihraç etme yetkisi 1903'ün sonundan sonra kullanılmayacaktı. (Bu yetki kullanılmamıştır ve bu nedenle bakiye çıkarma hakkı zaman aşımına uğramıştır.) 4.980.000 sterlin tutarındaki ilk tahvil tak-sidi İngiltere Bankası, Fransa Bankası ve Rusya Bankası tarafından Mayıs 1898'de 100,5 fiyatla ihraç edildi. Daha sonra 104'den 961.500 adet tahvil daha ihraç edilmiş olup, giderler için 82.200 tutarında tahvil tahsis edilmiştir. İhraç edilen toplam tahvil tutarı 6.023.700 sterlin olup, yaklaşık 6.000.000 net nakit üretildi. Kredi yüzde 2,5 faizli olup İngiltere, Fransa ve Rusya tarafından garanti edilmektedir. 1 Ocak 1903'ten başlayarak yüzde 1.1'lik birikmiş batan fon aracılığıyla eşit değerde çekilişle ya da eşit değerdeyse satın alma yoluyla itfa edilebilir. Batan fon, Nisan 1918'den önce artırılmayacaktır. Bu tarihten sonra Yunan Hükümeti, üç kefil devletin rızasıyla veya onların talebi üzerine kredinin dönüştürülmesini gerçekleştirebilir.

B. Uluslararası Finans Komisyonu Kurumu

Mevcut dış altın kredilerinin ödenmesi de bu düzenlemenin bir parçası haline getirildi. Büyük Güçler tarafından onaylanan koşullar, tahvil sahipleri komiteleri tarafından sunulan ve 1895-96'da Yunan Hükümeti tarafından reddedilen koşullarla hemen hemen aynıydı. Anlaşmanın ana hükümleri şunlardır:

Krediler aşağıdaki gibi üç grupta sınıflandırılmaktadır:

Grup I —	Fr.	Fr.
Yüzde 4. 1887 (Tekel) Kredisi	133,045,000	142,784,000
Yüzde 5. 1893 (Fonlama) Kredisi	9,739,000	
Grup II —		

Yüzde 5 1881 Kredi	103,500,000
Yüzde 5. 1884 Kredi	90,531,000
Yüzde 5. 1890 (Piraseus-Larissa) Kredisi.	59,901,500
Grup III —	253,932,500
Yüzde 4. (1889) (Kiralalar)	155,000,000
Toplam	551,716,500

Bu kredilerin başlangıç faiz oranı, tekel kredisi için orijinal faiz oranının % 43'ü, diğer krediler için ise %32'si olarak sabitlenmiştir. Bununla birlikte, finansman kredisinin hizmeti için havale edilen ancak uygulanmayan fonlar, tükenene kadar, söz konusu kredinin faizinin orijinal tutarının yüzde 40'ını geçmeyecek şekilde artırılmasına ayrılacaktır.

Dış borç hizmetine tahsis edilen ve Uluslararası Mali Komisyon tarafından kontrol edilen gelirler: Tekellerden (yani tuz, petrol, kibrit, oyun kâğıdı, sigara kâğıdı ve Naxos zımparası), damga ve tütün vergilerinden ve Pirmus gümrük vergilerinden türetilenlerdir.

Tekellerin normal getirisi ile damga ve tütün vergilerinin 28.900.000 drahmi olduğu tahmin edilmektedir. Giderler için bu miktarın yüzde 18'i çıkarılarak aşan kısmı artı değer olarak değerlendirilecek, döviz kurunun yüzde 165'in altına düşmesi nedeniyle işçi dövizlerinden sağlanacak tasarrufların aynı oranda olmak üzere yüzde 60'ı eşit oranda faiz ve fon artışına ayrılacak. Orijinal faizin yüzde 2'lik artışlarıyla dönüşümlü olarak farklı gruplara uygulanacak ve bakiye bir sonraki hesaba aktarılacaktır. İtfâ edilen tahvillerin faizi, faiz artışına ayrılacaktır.

Tekel şirketinden alınan fonun bakiyesi olan 2.529.611,07 drahmi, bu kredinin faizinin artırılmasında kullanılmak üzere yıllık 500.000 drahmilik beş taksit halinde iade edilecektir.

[NOT - Son bölüm 1902'de iade edildi.]

Haziran ve Kasım 1893'te çekilen ve fon tahvilleriyle değiştirilmeyen tahvil-ler sırasıyla %65 ve %75 oranında ödenecek ve sonra çekilenler iptal edilecektir.

1 Nisan 1894'ten 1 Ocak 1898'e (dâhil) kadar ödenmemiş yüzde 70'lik faizle ilgili olarak kaydedilen alacaklar, ilgili kuponların verildiği tarihten dört yıl sonra 1 paunda 1 şilin oranında ödenecektir.

[NOT - Ödemeler 1902 yılı sonunda durduruldu.]

1902 - Yüzde dört. “Yunan Demiryolları Kredisi” yetkilendirilmiş tutar, yetkilendirilen miktar 1.750.000 olup, bunun 880.000'i Messrs. C. J. Hambro & Son, Messrs, von Erlanger & Sons ve Yunanistan Ulusal Bankası tarafından 83,5'ten ve bakiye 1903'ten önce düzenlenemeyeceği şekilde teklif edilmiştir. Pirams-Demirli Demiryolu inşaatı için verilen bu kredi, Uluslararası Finans Komisyonu'nun doğrudan kontrolü altına alınmış ve tahsis edilen gelirlerden elde edilen fazla gelirler üzerinde önceden ipotek, demiryolu üzerinde ilk ipotek ve Merkez Bankası'na yatırılan tütün ek vergisi ile güvence altına alınmıştır.

1904 - 1902 yılı 870.000 sterlin tutarındaki ‘Yunan Demiryolları Kredisi’nin bakiyesi haziran ayında yüzde 84 olarak Messrs C.J. Hambro & Son; Credit Cezayir, Paris; Mısır Ulusal Bankası, Kahire ve Yunanistan Ulusal Bankası tarafından verildi.

1905 - Yukarıdaki gibi Uluslararası Mali Komisyonun kontrolü altında Demirli'den Larissa'ya kadar demiryolunun uzatılması için 230.000 tutarın bedelsiz ihracı.

(1906 - 270.000 Larissa'dan demiryolunun nihai uzatılması. Yukarıdakiyle aynı koşullar altında.)

1905 yılı sonunda Yunanistan'ın ödenmeyen altın dış borcunun toplamı 29.037.580'i buluyordu. Kâğıt drahmi cinsinden iç borç 171.629.436 drahmi veya 1=27,30²⁸ döviz kuruyla 6.286.792 sterlin tutarındaydı. Bu tutarın 81.775.974 drahmisi ülkenin para birimini oluşturan bozdurulamayan banknot ve kâğıt parayı temsil ediyor.

Uluslararası Mali Komisyonun kurulduğu 1898 düzenlemesi iyi işliyor²⁹. Ancak komisyona tahsis edilen ve artı değer paylaşımına tabi olan gelirlerden elde edilen miktardaki artış hayal kırıklığı yaratıyor. Rakamlar aşağıdadır:

28 Mevcut kur hesaplaması ile 171.629.422 drahmi etmesi gerekir. (Yay. Haz. Notu)

29 1897 savaşıdan sonra Yunanistan, Osmanlı Devleti'ne tazminat olarak 4 milyon Türk Lirası ödeme yapacaktı. Bu tazminatı ödemek için Yunanistan'ın borç tutarı artırılmış ve ülkenin maliyesi Uluslararası Mali Komisyonun denetimine bırakılmıştı. Bu kurul, Atina'da üstlenmiş İngiltere, Rusya, Avusturya - Macaristan İmparatorluğu, Almanya, Fransa ve İtalya gibi altı devletin temsilcilerinden oluşuyordu. Devlet tekellerinden, tütün gümrüklerinden, damga vergilerinden ve Pire Limanı'ndan alınan gümrük vergilerinden gelen gelirlerin düzenlenmesiyle borçların geri ödenmesi güvence altına alınacaktı. Bu uygulama Yunanistan'ın mali egemenliğini önemli ölçüde zedeleyecekti. Clogg, *age.*, s. 73.

Tablo 1: 1898-1905 Arasında Kontrol Yasasına Göre Tahmin Edilen Gelirler

	1898	1900	1901	1902	1903	1904	1905
	Drahmi	Drahmi	Drahmi	Drahmi	Drahmi	Drahmi	Drahmi
Pul	10.000.000	10.232.940	11.721.059	10.524.743	11.417.086	11.099.186	10.750.087
Tütün	6.600.000	6.645.817	6.888.378	7.164.667	7.682.752	7.361.360	6.920.161
Tuz	2.410.000	2.807.472	2.803.102	2.763.921	2.882.115	2.941.104	3.059.372
Petrol	5.300.000	6.368.490	6.370.350	6.460.890	6.783.555	6.919.258	6.450.945
Kibrit	1.000.000	1.329.246	1.381.180	1.487.373	1.615.533	1.782.481	1.771.353
Oyun kağıtları	290.000	311.755	320.169	309.289 8	355.174	400.373	325.941
Sigara kağıdı	2.700.000	2.620.529	2.769.774	2.874.019	3.080.488	2.931.113	2.770.818
	Altın	Altın	Altın	Altın	Altın	Altın	Altın
	Frank	Frank	Frank	Frank	Frank	Frank	Frank
Zımpara	395.875	673.997	606.093	500.076	594.889	658.349	742.486

	Drahmi	Drahmi	Drahmi	Drahmi	Drahmi	Drahmi	Drahmi
Pire gümrük gelirleri (tahmini gelirler)	10.700.000	17.468.135	18.512.300	18.760.800	19.074.101	20.319.078	21.892.607

Yabancı tahvil sahiplerine ödenen faizin teminat altına alındığı ancak tahvil sahiplerinin bu artıştan pay almadığı diğer gelirler arasında, Pire gümrük gelirleri çok tatmin edici bir sonuç vermektedir.

Bununla birlikte, tahvil sahipleri yukarıda bahsedilen malların tüketimindeki herhangi bir artıştan çok az fayda elde etmişlerse, 165 = 100 frank döviz kuru üzerinden 14.850.000 drahmi toplamı arasındaki fark, Yunan Hükümeti'nin Avrupa'da 1898 düzenlemeleri uyarınca asgari faizi temsil eden 9.000.000 fr (altın) tutarında ödeme yapmasına neden olmuştur. Böyle bir ödemenin herhangi bir yıl içinde fiili olarak maliyeti olabilecek, kısmen tahvil sahiplerinin yararına tahsis edilmesi gereken meblağ, dövizdeki düşüş nedeniyle alacaklılar açısından oldukça tatmin edici sonuçlar doğurmuştur.

Tablo 2: 1898-1905 yıllarına ait ortalama döviz kuru

Yıl	Kağıt Drahmi	Karşılığı
1898	1.47	100fr.
1899	1.56	100fr.
1900	1.64	100fr.
1901	1.65	100fr.
1902	1.62	100fr.
1903	1.56	100fr.
1904	1.37	100fr.
1905	1.23	100fr.

Böylece 1905 yılında 9.000.000 fr'nin (altın) maliyeti 11.119.500 drahmiye ulaşmış, bu rakam 14.850.000'den çıkarıldığında 3.730.500 drahmi kalıyor. Bu tutarın yüzde 60'ı veya 2.238.300'ü kamu borcuna geri döner ve tahvil sahiplerine faiz artırımına ve batan fonun artırılmasına eşit olarak uygulanır.

C. Devlet Maliyesi

Tablo 3: 1896-1904 yılları dahil fiili gelirler ve harcamalar

Yıl	Gelirler	Giderler	Fazla veya Açık
1896	96.932.000	90.891.000	+6.041.000
1897	92.486.000	137.044.000	-44.558.000
1898	104.773.000	312.057.000	-207.284.000
1899	111.230.000	104.608.000	+6.622.000
1900	111.296.000	109.318.000	+2.278.000
1901	114.746.000	114.131.000	+615.000
1902	114.456.000	124.628.000	-10.184.000
1903	114.834.000	116.231.000	-1.397.000
1904	115.868.651	116.144.795	-276,144

Bu tabloda, “+” işareti bir bütçe fazlasını, “-” işareti ise bir bütçe açığını ifade etmektedir.

Tablo 4: 1905 ve 1906 Gelir ve Giderlerin Bütçe Tahminleri

Yıl	Gelir	Gider	Fazla
1905	126.472.579	118.699.761	+7.772.818
1906	125.753.358	124.461.577	+1,291,781

Tablo 5: 1906 Başlıca Gelir Kaynaklarının Getirisi - Doğrudan Vergiler

Yıl	Çiftçilik Hayvanları	Yağ	Şarap	Kuru Üzüm	Sığır Vergisi, Ortaklık Payları Dahil:	Ev Vergisi	Lisans Vergisi	Çeşitli Vergiler	Doğrudan Vergilerden Toplam Brüt Gelir:
	Drahmi	Drahmi	Drahmi	Drahmi	Drahmi	Drami	Drahmi	Drahmi	Drahmi
Kesin 1901	2.383.908	2.463247	1.715965	4.884.655	2.469.088	3.025.944	3.229.534	1.466.899	21.859.289
Tahmini 1902	1.929.282	2.870182	1.125127	4.848.677	2.418.894	2.987.085	3.032.186	1.455.626	20.667.060
1903	2.259.065	2.622414	1.019213	3.720.502	2.457.532	3.145.260	2.914.037	1.533.661	19.671.691
1904	2.281.092	2.184235	867.467	3.808.182	2.562.579	3.544.351	2.883.983	1.504.292	19.080.211
Ortalama, 1901-1904	2.200.836	2.358019	1.181943	4.190.504	2.476.973	3.175.635	3.001.037	1.490.119	20.252.053
Bütçe Tahmini, 1905	2.350.000	2.230000	1.400000	4.000.000	2.650.000	3.700.000	3.000.000	1.552.000	20.882.000
a	2.280.000	3.000000	1.000000	4.000.000	2.666.000	3.700.000	3.000.000	1.568.000	21.204.000

Tablo 6: 1906 Dolaylı Vergiler

Yıl	Tutar									
	Gümrük Vergileri	Pul	Tütün	Tekeller					Dolaylı Vergilerden Toplam Brüt Gelir	
				Sigara kâğıdı	Oyun Kartları	Petrol	Kibrit	Tuz	Tekeller Toplamı	
	Drahmi	Drahmi	Drahmi	Drahmi	Drahmi	Drahmi	Drahmi	Drahmi	Drahmi	
Kesin 1901	33.521643	13.807440	9.587.691	2.756.066	314.286	6.417.831	1.381.180	2.803.102	13.672466	80.425334
Tahmini 1902	33.569936	13.852625	10.034320	2.897.973	309.289	6.512.634	1.487.373	2.763.921	13.971191	80.431.018
1903	34.328921	13.809841	10.331839	2.999.759	355.171	6.838.092	1.615.533	2.882.915	14.684464	82.567.849
1904	34.473787	13.401115	10.237461	2.906.132	344.179	6.974.245	1.782.481	2.941.101	14.579520	83.752.267
Ortalama 1901-1904	34.073571	13.852755	10.048867	2.964.740	400.373	6.685.700	1.566.641	2.847.760	15.067945	81.794.117
Bütçe Tahmini 1905	36.725000	13.695000	10.000000	2.900.000	350.000	6.840.000	1.850.000	2.802.500	14.349016	86.198.100
Bütçe Tahmini 1906	42.000000	16.320000	9.480.000	2.724.000	325.000	6.400.000	1.800.000	2.950.000	14.199000	90.297100

XIV. TİCARET**Tablo 7:** 1903-1904 Yıllarında İthalat ve İhracat (1904 için geçici)

Ürünler		Yunanistan'a İthal Edilen Ürünler				Yunanistan'dan İhraç Edilen Ürünler			
		1903		1904		1903		1904	
		Miktar	Değer	Miktar	Değer	Miktar	Değer	Miktar	Değer
Hayvanlar canlı stok (kümes hayvanları dahil)	Baş Yüz Libre	134.530 682	Sterlin 234.773	135.783 1.041	Sterlin 275.349	7.604 108	Sterlin 12.920	5.339 174	Sterlin 10.192
Hayvansal Ürünler – Et, peynir, tereyağı, yumurta, vb.	Parça Yüz Libre	2.749.450 95.034	207.742	4.318.483 104.849	234.519 32.719	165.140 25.655	135.990
Balık, havyar, süngerler vb.	Yüz Libre	123.512	237.802	124.496	217.656	950	28.380	228	6.474
Buğday	Ton	162.378	1.299.023	136.413	1.091.306	176	1.409	290	2.318

Kuş Üzüümü	Ton	121.442	1.083.593	107.109	1.155.742
Yağ, zeytin vb.	Yüz Libre	235.389	117.780	277.907	108.254	189.788	197.294	242.948	279.041
Diğer tarım ürünleri	Ton	21.466	351.097	15.693	328.182	29.112	436.775	37.497	580.088
Ahşap ve kereste	Metreküp Ton	84.267 23.214	385.110	110.442 31.120	495.919 12.441	107.324 9.639	75.856
Boya ve tabaklama malzemeleri	Yüz Libre	32.816	26.972	43.633	34.472	1.028	578	603	341
Kömür	Ton	232.446	297.535	203.815	260.883
Maden cevheri ve mermer, ham (zımpara dahil)	Ton	28.698	264.279	32.220	232.299	523.338	757.449	386.976	768.101
İlaçlar, kimyasallar vb.	Yüz Libre	200.926	295.223	154.955	270.515	12.999	36.749	6.400	10.219
İşlenmiş deri ve kemik	Parça Yüz Libre Çift	49 2.995 8.685	53.938	30 3.822 8.781	64.822 1.054	13.710 434	3.874
İşlenmiş ahşap, ev eşyaları vb.	Yüz Libre	4.884	9.643	4.156	9.463	68	359	23	101
Şeker, hamur işleri vb.	Yüz Libre	157.551	114.874	146.640	108.027	4.228	16.487	8.722	34.831
Şarap, bira ve diğer alkollü içkiler	Galon	74.867	10.733	53.297	11.339	10.435.829	462.856	10.197.097	456.439
İp, pamuk, kumaş, yün vb.	Yüz Libre	115.633	793.741	137.828	906.726	691	6.363	506	6.065
İspanyol süpürgeleri, şapkaları vb.	Parça Yüz Libre	107.080 45.451	84.149	95.899 50.759	92.452 329	214 464	303
Çömlek ve cam eşyalar	Parça Yüz Libre	108.531 61.235	79.019	61.562 63.626	85.354 1.446	1.175 878	564
İşlenmiş maden cevheri ve mermer (altın ve gümüş dahil)	Parça Ton Ons	50.252 9.522 8.806	290.356	55.695 8.272 8.355	311.977	276.001 184	89.595	135.402 807	98.895
Aletler, saatler, vb	Parça Yüz Libre	38.486 159	71.017	28.014 263	50.961	2
Kâğıt, basılı kâğıt, vb	Yüz Libre Parça	70.167 587	127.989	76.677 549	131.970	123 147	1003	102 4	769

Çeşitli eşyalar	147.904	186.804	17.593	26.863
Toplam	5.500.779	5.500.299	3.436.967	3.653.066

* Orijinal tablodaki “Cwts.” kısaltması, “hundredweight” (yüz libre) için kullanılan bir ölçü birimidir. Bir hundredweight İngiltere’de genellikle 112 pound’a (yaklaşık 50,8 kilogram) eşittir.

Tablo 8: Toplam İthalat ve İhracat, 1905 dahil

İthalat İhracat	1903	1904 (Kesin)	1905 (Tahmini)
		Sterlin 5.550.779 3.436.967	Sterlin 5.480.651 3.622.782

Tablo 9: 1902-1904 Döneminde Yunanistan’ın Başlıca Ülkelerle Ticareti

Ülke	1902		1903		1904	
	İthalat	İhracat	İthalat	İhracat	İthalat	İhracat
	Sterlin	Sterlin	Sterlin	Sterlin	Sterlin	Sterlin
Birleşik Krallık	1.114.602	799.930	1.139.986	895.787	1.119.286	842.372
Rusya	1.234.486	76.663	1.222.195	30.915	1.088.934	107.522
Avusturya- Macaristan	848.313	373.502	777.409	409.464	805.549	422.015
Fransa	453.650	315.593	476.975	478.951	408.307	344.955
Almanya	441.801	220.836	459.306	190.870	523.117	276.745
İtalya	221.338	189.563	222.525	172.002	280.225	146.531

Tablo 10: 1902-1904 Yıllarında Birleşik Krallık ve İngiliz Sömürgeleri ile Başlıca Ticaret Maddeleri**İTHALAT**

Ürünler	Değer		
	1902	1903	1904
	Sterlin	Sterlin	Sterlin
Dokuma ve İplikler	497.707	465.131	534.685
Kömür	318.890	257.726	243.483
Diğer Madenler ve Ham Malzemeler	60.881	55.169	61.743
İşlenmiş Metaller	76.179	73.796	84.490
İlaçlar ve Kimyasal Ürünler	62.884	70.870	60.071
Tuzlanmış, İşlenmiş Balık, vb.	74.849	83.189	95.769

İHRACAT

Ürünler	Değer		
	1902	1903	1904
	Sterlin	Sterlin	Sterlin
Kuş üzümü	422.284	556.969	570.743
Manganlı Demir	78.053	149.204	113.526
Hematit Demir	52.787	42.598	20.416
Kalamin	17.062	7.402	5.504
Zımpara Taşı	2.535	3.075	3.916
Çeşitli Metaller	86.559	59.040	63.113
Meşe Palamudu	29.265	21.941	8.034
Zeytinyağı	14.161	10.607	8.483
Sünger	6.913	7.184	...

Tablo 11: 1900-1905 Yıllarında Yunanistan'dan Kuş Üzümü İhracı

Yıl	Miktar	Değer
Kesin 1900	Venedik poundu 150.259.238	Sterlin 2.115.622
1901	221.116.039	1.647.624
1902	245.593.326	923.945
1903	259.077.427	1.083.592
1904	228.499.454	1.155.747
Tahmini 1905	228.899.677	1.372.669

Tablo 12: Yunanistan'da Tahıl Üretimi, 1900-1901

Ürünler	Miktar		
	Teselya	Diğer Bölgeler	Toplam
	Kile	Kile	Kile
Buğday	2.276.789	4.557.659	6.834.457
Mahlut ³⁰ ve buğday ve arpa	229.490	1.99.560	1.429.050
Arpa	789.812	2.161.801	2.951.613
Çavdar	54.730	41.283	96.013
Mısır	925.299	3.399.337	4.324.636
Yulaf	149.029	708.772	857.801

Tablo 13: Tarımsal Arazi Dağılımı 1900-1901

Ekilebilir arazi	Dönüm	Pamuk	Dönüm
	369.000		1.214
Üzüm bağları	54.690	Tarlalar (zeytin, incir vb.)	105.263
Kuş üzümü tarlaları	28.300	Mera arazisi	809.717
Tütün	2.830	Ormanlar	323.882

30 Buğdayla çavdarın veya yulafı çavdarın eşit kısımlar halinde karışımından meydana gelen ve birlikte ekilen tohum. (Yay. Haz. Notu)

Tablo 14: 1904'ün Sonunda Yunan Mali ve Endüstriyel Kuruluşlarına Yatırılan Sermaye

Şirketler	Nominal Sermaye	Borsadaki Değer, 1904
Bankalar	Sterlin	Sterlin
	4.487.200	6.922.480
Demiryolları	2.408.120	1.985.880
Denizcilik	131.360	116.120
Liman ve Kamu İşleri	573.240	664.400
Endüstriyel Şirketler	241.480	232.520
Madencilik Şirketleri	628.640	485.640
Çeşitli Şirketler	442.640	500.200
Toplam	8.912.680	10.907.240

XV. SEYİR

[Basılı değil.]

XVI. İŞ KANUNU

Genel olarak işgücü, işveren sorumluluğu, işçi tazminatı veya çalışma saatleri ile ilgili herhangi bir yasa henüz çıkarılmamıştır ve Yunan hukuk sistemi bu konuların herhangi biri hakkında çok az hüküm içermektedir. Tüm işçi ve emekçilerin bu konularda bazı yasal düzenlemelere yönelik artan bir talebinin olduğuna dair belirtiler var ancak şu anda taleplerini ileri sürmek için gerekli örgütlenme mevcut değil.

Tüm özel fabrika, atölye, maden vb. yerlerdeki çalışma koşulları ve saatleri işverenler ve çalışanlar arasındaki meseledir ve her türlü anlaşmazlık, Hukuk Mahkemelerinde çözümlenir. Fabrika vb. yerlerde kadınların veya küçük çocukların çalıştırılmasına ilişkin herhangi bir yasa mevcut değildir. Bazen hükümet belirli fabrikalardaki çalışma ve sağlık koşullarını araştırmak üzere komisyonlar veya müfettişler görevlendiriyor ve bazı durumlarda kazaları önlemek için düzenlemeler yapılıyor ancak düzenli bir devlet kontrolü veya denetimi bulunmuyor.

Devlet tarafından sağlanan sözleşmelerde, yüklenicinin çalışanlarına karşı yükümlülüklerini yerine getirmemesi, üzerinde anlaşmaya varılan şartlara uymayı zorunlu kılmaması durumunda hükümet müdahale edebilir ve ücretlerin ödenmemesi durumunda, borçlu olunan tutarı yüklenicinin sözleşme ödemesinden düşebilir.

1901 tarihli bir yasaya göre, madenlerde, dökümhanelerde, dökmeçilikte ve taş ocaklarında, işlerini yaparken veya bu iş nedeniyle iş göremez hale gelecek şekilde yaralanan tüm işçiler, yaralanmanın kasten kendilerinden kaynaklanmaması ve iş göremezlik halinin üç günü aşması koşuluyla tazminat veya emekli maaşına hak kazanırlar. Yaralanan işçinin üç ay içinde işine dönebilmesi halinde, işveren haftalık olarak kaza anında kazandığı ücretin yarısı kadar tazminat ödemekle yükümlüdür. İş göremezlik üç aydan uzun sürerse, yarısı işveren tarafından, diğer yarısı da madenci ailelerine yardım fonundan olmak üzere emekli maaşı ödenecektir. Bu fon, biri İçişleri Bakanlığı, Maden Dairesi Başkanı olmak üzere üç kamu görevlisinden oluşan bir komisyon tarafından yönetilmektedir. Kısmen abonelikler ve bağışlarla, kısmen de devletin madencilik ve taş ocaklarından elde edilen gelirinin belirli bir yüzdesi ile finanse edilmektedir.

Özel işverenlerin sorumluluğunun kısmen kanunla düzenlendiği söylenebilecek diğer tek örnek, ticari gemi sahiplerinin ve kaptanlarının mürettebatlarına karşı ve bunun tersi yöndeki yükümlülükleri düzenleyen Ticari Denizcilik Kanunu'dur. Bu yönetmelik, disiplinin korunmasını, mürettebatın sağlığını, beslenmesini ve barınmasını, hasta ve yaralı denizcilerin ücretlerini ve tedavilerini sağlarken, tüm denizcilerin rütbe ve hizmetleriyle orantılı olarak üye olduğu bir emeklilik fonu oluşturur.

Yunanistan'da işçi sendikalarına karşılık gelen hiçbir örgüt bulunmuyor. Atina'da, Pire'de ve birkaç büyük şehirde çok sayıda mesleğin loncaları vardır. Her üye, karşılıklı yardım ve sıkıntıların hafifletilmesi için bir fona katkıda bulunur ancak başka bir amaçları yoktur. Bu loncaların tüzüğü, kraliyet kararname ile onay için hükümete sunulmalıdır.

1833 yılında çıkarılan bir yasaya göre, komün sakinlerinin belediye ve idari yapıların, kuyuların, yolların, köprülerin vb. inşaatına katılmaları gerekmektedir.

1867 tarihli bir yasa aynı zamanda bir komünün 18 yaşın üzerindeki her üyesinin belediye ve köy yollarının yapımında çalışmaya çağrılabileceğini

öngörüyor. Ancak kişisel emeği yerine sabit bir oranda para ödemesi de yapabilir. Bu kanunların hiçbiri kaldırılmamış olsa da hiçbir zaman yürürlüğe girmiyor.

XVII. GREVLER

Bir zamanlar nadir görülen grevlerin sıklığı geçtiğimiz yıl arttı. Postane ve Telgraf çalışanları (Reform düzenlemelerinden ve bazı ayrıcalıkların kaldırılmasından memnun olmayan), daha yüksek ücret, daha iyi koşullar ve yaralanma tazminatı talep eden demiryolları çalışanları ve Pire tersanelerindeki işçiler, özellikle de Messi'nin çalışanları greve gitti. McDowell ve Barbour, buharlı gemi sahipleri... Bu grev, Pire'de huzursuzluğa neden oldu ve hükümet müdahale etti. İşçilerin davasını savunan bir avukat olan baş kışkırtıcı tutuklandı ve mahkemeye çıkarıldı. İşçileri küfür ve iftira niteliğinde bir dille işverene karşı düşmanlığa tahrik etmekten iki ay hapis cezasına çarptırıldı. Ancak işçileri greve kışkırtmaktan beraat etti. Demiryolu işçilerinin grevi, işçilerin çoğunun taleplerinin kabul edilmesiyle sona erdi. Fakat karşılıklı güven yeniden tesis edilmedi ve yeni grev tehditleri var. Çeşitli grevlerde henüz işbirliğine dair çok az gösterge var. Geçtiğimiz ay içinde Yunan Vapur Şirketleri denizcilerinin Pire'deki genel grevi nedeniyle ticaret ve denizcilik dünyasında ciddi bir durum ortaya çıktı. Yunan limanlarının çoğu arasındaki iletişim tamamen kesildi. Hükümet birçok kez posta ve yolcu taşımacılığı için savaş gemilerini kullanmak zorunda kaldı. Gemi sahipleri, eğer adamlar yeni yıla kadar işe dönmezlerse, yabancı denizcileri işe almayı düşünüyorlar.

XVIII. YOKSULLARA YARDIM

Yoksullara yönelik özel yasalar yoktur ve devlet yaşlılara veya yoksullara yardım sağlamaz. Bununla birlikte, bir komün üyesinin yoksulluk veya çalışmayacak durumda olduğunun kanıtlanması durumunda, kendi komününden yardım talep etme hakkına sahiptir. Bu yardım, belediye başkanının takdirine bağlı olarak ve fonlar izin verdiği ölçüde sağlanır. Bu tür harcamalar valilik tarafından denetlenir.

XIX. EMEKLİ MAAŞLARI

Kamu hizmetindeki tüm kamu görevlileri emekli maaşı alma hakkı kazanır. Genel bir kural olarak, bir memur yirmi yıl hizmet verdikten sonra 60 yaşını doldurduğunda emekli maaşı ile emekli olabilir. Emekli maaşı, hizmetin son dört yılında alınan ortalama maaş üzerinden hesaplanır ve bu ortalamanın yüzde 50'si ödenir. Yirmi beş yıllık hizmetten sonra, her ilave hizmet yılı için

emekli maaşı on beşte bir oranında artar. Bir memur, 60 yaşından küçük olsa bile, yirmi yıl hizmetten sonra emekli maaşı alabilir. Ancak bu durumda, emekli maaşı ortalama maaşın yüzde 40'ı olarak hesaplanır. Devlet hizmetinde çalışırken daha fazla hizmet veremeyecek duruma getiren yaralanmalara maruz kalan memurlara emekli maaşı verilmesine olanak tanıyan özel hükümler bulunmaktadır. Emekli maaşı için hazine tarafından her memurun maaşından yüzde 9 oranında kesinti yapılır. Ölen bir memurun eşi ve çocukları, kendisine bağlı emekli maaşının bir kısmını alır.

XX. NÜFUS SAYIMI

Son nüfus sayımı 1896 yılında yapılmış olup, 1.266.816 erkek ve 1.666.990 kadın olmak üzere toplam nüfus 2.933.806 kişi olarak belirlenmiştir. Nüfus sayımlarının yapılması için belirli aralıklar yoktur.

XXI. YABANCILAR

Yabancılar veya onların Yunanistan'a girişine ilişkin herhangi bir yasa bulunmamaktadır.

XXII. AKIL HASTALIĞI

Akıl hastalığı konusunda herhangi bir devlet denetimi veya mevzuatı yoktur. Devletin Korfu'da bir akıl hastanesi bulunmaktadır. Diğer akıl hastaneleri özel kurumların elindedir.

XXIII. NEHİRLER

Yunanistan'da küçük yelkenli tekneler dışında herhangi bir geminin seyredebileceği nehir yoktur.

XXV. DEMİRYOLLARI

Yunanistan'da demiryolu bağlantıları iyi gelişmemiştir. Ancak ülkenin kendine özgü coğrafyası, kıyı şeridinin uzunluğu, dağlık yapısı ve çok sayıda küçük adası nedeniyle deniz yoluyla bağlantı, demiryoluna göre daha büyük avantajlar sunmaktadır.

Yaklaşık olarak 700 mil uzunluğundaki demiryolu faaliyettedir. On üç hat, yedi şirket tarafından işletilmektedir. En kapsamlı ve gelişmekte olanı, Peloponnesus Şirketi'nin dört hattıdır. Bu hatlar, Peloponnesus'un büyük bir

bölümünü kapsar ve Patras, Pyrgos³¹, Kalamata, Korint, Argos, Nauplia³², Atina ve Pire arasında bağlantı kurar. Bu hattın toplam uzunluğu 771 kilometredir. 1904 yılında bu demiryolları 1.885.111 yolcu taşımıştır. Tesalya Demiryolları, Volo, Larissa, Kalabaka, Trikala, Lechonia ve Milies'i birbirine bağlar ve 233 kilometre uzunluğundadır. Kuzey-Batı Demiryolu yalnızca 63 kilometre uzunluğundadır ve Mesalongi, Agrinio ve Kryoneri'yi birbirine bağlar. Attika Ovası'na, Atina'yı Laurium'a bağlayan 74 kilometrelik bir demiryolu hizmet vermektedir. Şu anda Avrupa'nın geri kalanıyla demiryolu bağlantısı bulunmuyor. Pire-Demirli-Sınır Demiryolu'nun inşaatı 1889'da başlamış ve şu anda Atina, Thebes³³, Chalcis³⁴ ve Livadya'dan geçerek Bralo'ya kadar trafiğe açıktır. Lamia, Larissa, Tesalya Ovası üzerinden Demirli'ye ve sınıra kadar uzatılmaktadır. Tamamlandığında yaklaşık 350 kilometre uzunluğunda olacak ve Yunanistan'ı Selanik ve Türk Demiryolları ile bağlayacaktır. Türk sistemi ile bağlantı kurmanın en iyi stratejisi, Yunan Demiryolu'nu derhal sınıra kadar uzatmak ve bu başarısız olursa Yunan hattının Tsaghesi'deki son noktasından sadece birkaç saat uzaklıktaki Selanik'e vapurla götürmek ve böylece Yunanistan ile Avrupa demiryolu sistemi arasındaki deniz geçişinin uzunluğunu büyük ölçüde azaltmaktır. Yapım aşamasında başka demiryolu hattı yoktur. Yunan adalarının hiçbirinde demiryolu bağlantısı bulunmamaktadır.

31 Pirgos. (Yay. Haz. Notu)

32 Nafplion. (Yay. Haz. Notu)

33 İstefe. (Yay. Haz. Notu)

34 Halkis. (Yay. Haz. Notu)

İKİNCİ BÖLÜM
1907 YUNANİSTAN YILLIK RAPORU

Sir F. Elliot'tan Sir Edward Grey'e

(Alınma tarihi: 24 Şubat 1908) (No. 21)

Efendim,

Atina, 19 Şubat 1908

1907 yılı Yunanistan hakkındaki yıllık raporumu burada iletmekten onur duyuyorum.

Askeri durumla ilgili bölümün içeriği için Albay Surtees'e, ticaret ve finans, siyaset, daire ve basınla ilgili bölümleri için ise Bay Alban Young'a teşekkür borçluyum.

Saygılarımla

(İmza)

ELLIOT

I. DIŞ İLİŞKİLER

A. Türkiye

1. Makedon Çeteleri

1. 1906'nın sonlarında Yunan Hükümeti, kendi topraklarında Makedonya için çetelerin oluşmasını önlemek ve onların türdeşlerinin orada hareket etmesini engellemek üzere nüfuzunu kullanmak için elinden geleni yapmaya girişmişti. Raporlara göre, özellikle sert geçen kışın da yardımıyla çabaları sonuç verdi. Çünkü 1907 yılı Yunanistan'da alışılmadık derecede düşük bir suç oranıyla başladı. Ocak ayı boyunca "hem Yunan hem de Bulgar devrimci örgütleri" geçici olarak uykudaydı. Ancak Teselya'da³⁵ bahar seferi hazırlıklarının başlaması çok uzun sürmedi.

2. Çeteler için acemiler şubat ayında Volo'ya gelmeye başladı ve aktif çalışan memurlar (özellikle Volo'daki sonradan geri çağrılan polis yardımcı şefi Teğmen Alaroudas) çeteleri organize etmeye başladı. Makedonya'da şiddet nedeniyle ölenlerin sayısı düşük olmaya devam etti. Ancak Yunan çetelerinin uyguladığı zulüm diğerleriyle orantısızdı. Bunlar arasında Katerina Kazası'ndaki Djasako ve Boudahia'da on beş Bulgar kömürünün katledilmesi de vardı. Öte yandan Bulgarlar Zernovo'da altı kişiyi öldürdü.

3. Mart ayında Atina'daki Komiteler ile Makedonya'daki çete liderleri arasında kısmen para, kısmen liderlik, çetelerin deneyim ve yerel bilgiye sahip sivil liderleri tercih etmesi, komitelerin Yunan ordusuna beceriksiz ve adamlarıyla bağlantısı olmayan subayları ataması konularında anlaşmazlıklar çıktı. Anlaşmazlığın kamuoyunda tartışılması kısa sürede bastırıldı. Fakat anlaşmazlığın kendisi bugün de devam ediyor.

4. Nisan ayının başında, Yunan çetelerinin faaliyetlerinin yeniden canlandırılması için yapılan yerel hazırlıklar nedeniyle sivil ajanların Makedonya'ya sınır dışı edilmesi sonucunda, Avusturya-Macaristan ve Rusya Hükümetleri Atina'yı dizginlemek amacıyla temsilcilerini yenilediler. Ay boyunca çok az sayıda çete operasyonu gerçekleşti ve Yunanistan'daki suçlar neredeyse tamamen ayın ikinci kısmıyla sınırlıydı. Teselya'da yetkililerin aktif olarak çetelerin cesaretini kırdığı görülüyordu.

35 1878 tarihli Berlin Konferansı'ndan Büyük Devletler, Epir'in bir bölümü de dâhil olmak üzere Teselya topraklarını Osmanlı Devleti'nden kopararak Yunanistan'a verme kararı almışlardı. Clogg, *age.*, s. 75.

5. Ancak mayıs ayının sonundan önce Tesalya'da yeniden çeteler kuruluyor ve yetkililer artık hareketi kontrol etmiyordu. Bulgar çetelerinin (tamamen doğrulanmayan) operasyon haberleri bu sonuca katkıda bulundu. Ayın verileri, her iki tarafın faaliyetlerinde önemli bir artış olduğunu gösteriyor.

6. Haziran ayında her iki taraf da özellikle de Bulgarlar iş başındaydı. Yunan Hükümeti, Kavaklı ve Karye'den gelen Yunan mültecilere sınırı geçerken Bulgar birliklerinin saldırısına özellikle dikkat çekti. Tesalya'da çetelerin oluşumu devam etti.

7. Temmuz ayına ait suç raporları hemen hemen aynı oranları gösteriyor. Fakat Türk birliklerinin faaliyetleri daha fazlaydı. 80 Bulgar, 51 Yunan ve 74 Sırp öldürüldü. Tesalya'da faaliyetlerdeki düşüş kısmen bu faktörden, kısmen de çetelerin eylemlerinin Avrupa kamuoyu üzerindeki etkisini gösteren mavi ve sarı kitapların yayınlanmasından kaynaklanmış olabilir. Temmuz ayının sonunda Osmanlı Hükümeti, diğer Büyük Güçler tarafından da desteklenen Atina'da güçlü temsillerde bulunarak, Yunan Hükümeti'nin Tesalya'da çete oluşumunu engellemeye ve Makedonya'da çetelerde görev yapan subayları geri çağırdı. Bunun sonucunda emirler verildi ve izinli oldukları süre boyunca yaptıkları işlemlerden dolayı hesap vermeye çağrılacak on beş memurun listesi yayımlandı. Bunlardan sekizi, kararı henüz bilinmeyen soruşturma mahkemesine gönderildi. Aynı zamanda, sayıları 140 olduğu bildirilen ve subayların komutasında olduğu Bulgar askerlerinin Makedonya'ya saldırısı gerçekleşti. Her ne kadar fazlasıyla abartılmış olsa da rapor, Yunan tarafının da kullandığı bir gerçeklik temeli içeriyordu.

8. Ağustos ayında Bulgar çeteleri tarafından işlenen suçlara ilişkin raporlar artarken, Tesalya'da işler durgundu ve Makedonya'da Yunan siyasi suçları yüzde 50 azaldı. Ancak Türk birliklerinin enerjisi ağırlıklı olarak Bulgarlara yönelikti ve Yunan çetelerini nispeten rahatsız etmedi.

9. Eylül ayında suç aynı seviyede kaldı. Fakat Yunanlılar tarafından işlenen iki kötü suç vardı: Selanik yakınlarında sekiz işçinin ve Kaduŝ'ta beş oduncunun öldürülmesi. Tamamen yapay bir oluşum olan Rumen çeteleri, ağustos ayında başlayan faaliyetlerine devam etti. 30 Eylül'de Avusturya-Macaristan ve Rusya Hükümetleri, Mürzsteg programının 3. maddesinin yorumlanması-na ilişkin olarak Balkan Devletlerine bir tebliğde bulunarak, görünüşe göre sadece Yunanlılara yönelik olan Avrupa'nın isteklerinin göz ardı edilmesinin olası sonuçları konusunda uyarılarda bulundular³⁶.

36 Yirminci yüzyılın başlarında Makedonya'da ortaya çıkan ve Osmanlı Devleti'nin bölgedeki

10. Yunan Hükümeti'nin 23 Ekim'de verdiği yanıt, Makedonya'nın sukünete kavuşmasına katkıda bulunmak için mümkün olan her şeyi yapacakları ve Bulgar çetelerinin Makedonya'daki ilk operasyonlarından önceki 'statüko' olması şartıyla statükoyu korumanın yerindeliği konusunda tamamen hemfikir oldukları yönündeydi. Aylık raporlar, Negevan ve Rakovo'daki zulümler de dâhil olmak üzere Bulgar suçlarında muazzam bir artış olduğunu ortaya koyuyor. Bunun sonucu olarak Tesalya'da askıya alınan hazırlıklar yeniden başlatıldı ve çetelerin yurda dönüşü durduruldu.

11. Kasım ayında Bulgar suçları hâlâ önemli olmasına rağmen azalmıştı. Yunan suçları miktar olarak hemen hemen aynı kaldı. Ancak özellikle kötü bir olay olan Halkidikya Yarımadası'ndaki³⁷ Isvor yakınlarında yirmi beş Bulgar işçinin katledilmesi de buna dâhildi. Bu suçun hazırlanmasına ilişkin şüpheler, Majestelerinin Konsolosları tarafından aynı nitelikteki başka suçlara karıştığı düşünülen bir subay olan Serez'deki Yunan Konsolosu M. Sahtouris'e aittir.

12. Ne yazık ki M. Sahtouris, benzer şüphelerin bulunduğu tek Yunan Konsolosu değildir. M. Mavroudis'e Kavalâ'da benzer nitelikte suçlamalar yöneltildi ve kendisi, Majesteleri Hükümeti'nin temsillerine saygı göstererek Yunan Hükümeti tarafından geri çağırıldı. Ancak bunun, suçlamaların sağlam temellere dayandığının kabulü olarak algılanmaması gerektiği beyan edildi. Selanik Başkonsolosu M. Coromilas, çete teşkilatı ile yakın ilişkisinden memnun olan Osmanlı Hükümeti'nin talebi üzerine geri çekildi. Kısa bir süre sonra Washington'da yeni oluşturulan Yunanistan Mukim elçi yardımcısı³⁸ görevine atandı.

13. Majestelerinin Makedonya'daki Konsoloslarının raporlarına göre Osmanlı birlikleri, bir yaz dönemi hariç, Yunan çetelerini Bulgarlara kıyasla çok daha az enerjikle takip ediyorlardı.

hâkimiyetini kaybetmesine yol açan milliyetçi çatışmalar, 1903 yılında Avrupa devletlerinin müdahalesine yol açtı. Bu ülkeler Makedonya'da bazı alanlarda olduğu gibi Mürzsteg Programı adı altında Osmanlı zabıtasına reform uygulamayı hedefleyen bir programı hizmete soktular. Bu dönemde jandarma, İmparatorluğun bölgedeki en önemli kolluk kuvveti ve daha geniş anlamda yarı askeri ve merkezi bir polis örgütü idi. Bu nedenle Mürzsteg Reform Programı Osmanlı Makedonya'sında kurulan ilk uluslararası polis barış koruma misyonu olarak tanımlanabilir. Konu ile ilgili detaylı bilgi için bkz. Ali Dikici, "Osmanlı Makedonya'sında Kurulan İlk Uluslararası Polis Barış Koruma Misyonu: Mürzsteg Reform Programı", *Karadeniz Araştırmaları*, C 6, S. 24, Kış 2010, s.75-108.

37 Halkidikya veya Üç Parmak, *Yunanistan'nın kuzeyinde bulunan bir yarımada* ve aynı zamanda Orta Makedonya coğrafi bölgesine dahil bir ildir. (Yay. Haz. Notu)

38 Daimî Elçi Yardımcısı. (Yay. Haz Notu)

Rumlar ise kendilerine haksızlık yapıldığını iddia ediyor. Türklerin aslında ortak düşmana karşı müttefikleri oldukları için kendi çetelerine zulmetmemesi gerektiğini savunuyorlar. Bu her ne kadar bireysel müfrezelerin eylemsizliği Yunan komitelerinin makul harcamalarıyla açıklansa da Türkiye'de şüphesiz bir dereceye kadar kabul edilen bir bakış açısı.

2. İhtimal Dışı Yunan-Türk İttifakı

14. Ancak Yunanistan ile Türkiye arasında belirli bir noktaya kadar çıkar ortaklığının tanınması söz konusu ise mart ayında Türkiye, Yunanistan, Sırbistan ve Karadağ arasında Bulgaristan'a karşı var olduğu söylendiği gibi resmi bir antlaşmaya kadar gitmez. Yunanistan'ın Bulgaristan'a karşı bir savaşta Türkiye'ye yardım etmeye hazır olması oldukça muhtemel olsa da kalıtsal düşmanla kalıcı bir ittifaka benzeyen herhangi bir şey geleneklere ve kamuoyunun duyarlılığına kabul edilemeyecek kadar aykırı olacaktır. Şu anda bir varlığının bulunmadığı, M. Theotoky'nin temmuz ayında Büyük Britanya ile yaptığı ve amaçlarının Slav nüfuzunun yayılmasına engel oluşturmak olduğu konusunda hiçbir şüphesi olmayan ancak Yunanların bu çalışmaya katılımının Osmanlı İmparatorluğu pahasına ödüllendirileceğini öngören ittifak teklifiyle yeterince kanıtlanmıştır. Üstelik Majestelerinin Hükümeti, M. Theotoky'nin tekliflerini kabul etmeye daha yatkın olsaydı, Yunanistan'la bir ittifak kurma olasılığını tartışmadan önce, Yunanistan'ın başka herhangi bir ittifaka dâhil olmadığına dair güvence talep ederdi.

B. İngiltere

15. Majestelerinin Hükümeti ve İngiliz basınının Yunan kamuoyunun onaylamadığını ifade etmede önderlik etmesi ve Yunan tahminine göre çalıştıkları davanın asıl gerçeklerinin yanlış anlaşılmasının etkisi, Yunanistan'da hâkim olan hayal kırıklığı duygusunu yoğunlaştırdı. Bununla birlikte, Kraliçe Alexandra'nın mayıs ayında Atina'ya yaptığı özel ziyaret, yalnızca Majestelerinin kişisel çekiciliğinden kaynaklanmayan, yeni bir saygı ve övgü gösterisine vesile oldu.

C. İtalya

16. İtalya Kralı'nın bir ay önceki kabulü, Kral George'un geçen sonbaharda Roma'ya yaptığı ziyaret sırasında keşfedilen iki ülke arasındaki sempati bağının güçlendiği anlamına geliyordu ve eskiden İtalya'nın çıkarlarına şüphayle yaklaşan Yunan basını, artık İtalya'nın Helenik emellerine yönelik iyi niyetinin işaretlerini hemen fark ediyor.

D. Almanya

1. İmparator Korfu'da Mülk Sahibi olması:

17. Avusturya İmparatoriçesi'nin mülkü olan Korfu'daki Achilleion'un Alman İmparatoru tarafından (mayıs ayında) satın alınması, Yunanlılar tarafından coşkuyla karşılanmadığı gibi Majestelerinin tasarılarına dair şüpheler uyandırdı. Lakin bu şüpheler İyon Adalarını³⁹ Yunanistan'ın devralma antlaşmasının şartlarına ve mülkiyet ile egemenlik arasında kabul edilen ayrıma atf yapılarak kolayca bertaraf edildi.

2. Krupp'un Topçu Denemelerine İlişkin Tutumu

18. İlkbaharda Atina'da gerçekleştirilen topçu denemeleriyle ilgili olarak Alman firmalar Krupp ve Erdhardt'ın yanı sıra Alman elçinin eylemleri daha kalıcı bir etki bıraktı. Yarışmaya Almanların yanı sıra Creuzot'lu Schneider-Canet ve Elswick'li Armstrong firmaları da katıldı. İlerledikçe Fransız silahlarının İngiliz ve Alman silahlarından üstün olduğu ortaya çıktı. İki Alman firmasının temsilcileri "kendilerini kurtarmak" için yarışmadan çekildiklerini ilan ederek bunun sebebinin ise Başkan Majesteleri Prens Nicholas'ın da dâhil olduğu yönetim kurulunun kendilerine adil davranmadığını ve üyelerinin Fransızlar tarafından satın alındığını çok geniş bir şekilde ima ettiler. Protestoları Alman elçi tarafından o kadar güçlü bir dille desteklendi ki sadece Yunan Hükümeti ve ordusu değil, Kral'ın kendisi de oldukça gücendi. Öte yandan Alman İmparatoru, Yunan gümrüklerinin Essen'den Creuzot'ya devredilmesinden duyduğu hoşnutsuzluğu burada dile getirmiştir. Bu olayın Yunanistan'da unutulması biraz zaman alacak.

E. Fransa

19. Almanya'nın bu ülkenin iyi niyetinde kaybettiği şey, doğal olarak Fransa'nın kazandığı yol oldu. O da bu fırsatlarından en iyi şekilde yararlandı. Yunan çetelerinin eylemlerine karşı önce Türkiye'nin, ardından Avusturya ve Rusya'nın yaptığı temsillerin, diğer güçlerin yanı sıra Fransa tarafından da desteklendiği doğrudur. Fakat bir duraklamadan sonra ve çok az bir kuvvetle desteklediler. Majestelerinin Hükümeti tarafından reddedilen, Yunan filosunun yeniden düzenlenmesi konusunda yabancı dost tavsiyesi alınması tekli, Fransa tarafından kabul edildi ve Amiral Fournier'in bu amaçla hizmet

39 İyon Adaları yedi adadan oluşur. Bunlar; Korfu, Paksu, Lefke, İtake, Kefalonya, Zakintos, Çuha. (Yay. Haz. Notu)

vermesi onaylandı. Sonuç olarak Fransa, Yunan Hükümeti'nin Uluslararası Finans Komisyonu'na, denizcilik programlarının uygulanması için gereken fonların tütüne ek bir vergi eklenmesi yoluyla toplanması yönündeki önerilerinin desteklenmesinde öncülük etmiştir⁴⁰.

F. Romanya

20. Romanya ile ilişkilerde neredeyse hiçbir iyileşme belirtisi görülmemektedir. Her iki tarafta da denizcilik ve ticarete karşı alınan özel tedbirler geri çekilmiş olsa da Rumen gemileri Pire'ye olan seferlerine yeniden başlayamadı. Diplomatik ilişkilerin yeniden kurulması da henüz söz konusu değil. Makedonya'da Bulgarlarla iş birliği yapan ve Majestelerinin Konsolosları tarafından uydurma olarak nitelendirilen Ulah çeteleri Romanya'ya karşı kötü bir izlenimin devam etmesine önemli katkılarda bulunmuştur.

G. Bulgaristan

21. Yunanistan ile Bulgaristan arasındaki ilişkilerde herhangi bir değişiklik olmadı. İki ülke arasındaki düşmanlığın tırmanmasını durdurmak için her iki taraf da herhangi bir adım atmadı. Makedonya'daki çeteler bir imha savaşı yürütüyorlar ve eğer bir tarafta veya diğer tarafta faaliyetlerde geçici bir azalma görülürse, bu, taraflar arasındaki olumlu duygulardan değil, Avrupa'nın teşviklerinden veya Türk birliklerinin baskısından kaynaklanmaktadır. 1906 yılında zorla el konulan Bulgaristan ve Doğu Rumeli'deki Rum kilise ve okulları sahiplerine iade edilmezken, Yunan Hükümeti'nin belirli bir tarihten sonra gelenlere herhangi bir kolaylık sağlanmayacağı yönündeki açıklamasına rağmen, Rumların göç sayıları 25.000'e ulaşana kadar devam etmiştir.

H. Girit

22. Girit'e gelince, neyse ki anlatılacak çok az şey var. Yılın Yunanistan'ı doğrudan ilgilendiren tek olayı Girit milislerinin örgütlenmeye başlamasıydı. Bu amaçla Yunan ordusunun yirmi üç subayı ve elli astsubayı, Hami Devletlerin rızasıyla 10 Ekim'de Yunanistan'ı terk ederek Girit'e gitti.

40 13 Haziran 1907 tarihinde Başbakan Theotokes, Atina'daki Fransız Büyükelçisi aracılığıyla Fransız Hükümeti'ne resmi bir teklifte bulunarak Fransa'dan hem kredi hem de Yunan silahlı kuvvetlerinin reformu için destek istedi. Yapılan antlaşma neticesinde Fransa, Yunan donamasını modernize etmek için askeri personel ve teknik yardım desteğinde bulunurken, finansal olarak da katkıda bulunmayı taahhüt etti. Bu yardım karşılığında Fransa'nın, Yunanistan'ın stratejik konumunun sağladığı jeopolitik avantajlardan yararlanmasının önu açıldı. Zisis Fotokis, *Greek Naval Strategy and Policy 1910-1919*, Routledge Taylor&Francis Group, London, (B.Y), s. 20.

II. ASKERİ DURUM

23. M. Theotoky'nin 1906 yasasının (1904 askeri yasasını değiştiren) temel özelliklerinden biri, aşağıda belirtilenlerin ekonomisini gerçekleştirmek için sancak altındaki asker sayısının azaltılmasıydı; (A) modern şarjörlü tüfekler ve en iyi hızlı ateş eden silahları satın almak; (B) atlar, ekipmanlar ve giysiler satın almak; (C) mühendislik malzemesi satın almak; (D) depolar için gerekli kışlaları ve ambarları inşa etmek; (E) manevralar ve seferberlik yoluyla "kadrolara" ve yedeklere talimat vermek. M. Theotoky'nin amacı, (yasa tam olarak uygulandığında) acil durumlarda, tam teçhizatlı, yedek silah, at vb. ile sahaya çıkmaya hazır 70.000 kişilik bir dizi adamı aynı bayrak altında birliklere çağırma olanağına sahip olmak gibi görünüyor.

A. Tüfekler

24. Mannlicher-Schbnauer sistemli yüz bin tüfek ve 7.000 karabina (topçu ve süvari için) 1906 yılında Steyr'in (Avusturya) silah fabrikasından sipariş edildi ve 1907 yılı sona ermeden önce beş milyon fişek teslim edildi. Bunlardan yaklaşık 1.000.000'ü yıl içinde sancak görevi yapanlar ve manevralar için çağrılan dört sınıf yedek tarafından hedef tatbikatında harcandı. Subaylar ve askerler bu yeni tüfek konusunda oldukça hevesliler ve hedef talimi sonuçları mükemmel görünüyor. Adamlar yeni silahın kullanımında hızla ustalaştılar. Bazı yaşlı subaylar, kalibrenin çok küçük olduğundan ve merminin bir insanı veya atı durduramayacağından endişe ediyor gibi görünüyordu. Lakin bu, bir ordu ateşli silahını değiştirdiğinde duyulan olağan bir endişedir. Bir askerin kaç mermi taşıyacağı henüz belirlenmedi ancak görünen o ki sayı 150 olacak ve her biri beşerli otuz şarjörle taşınacak. 1. ve 3. tümenlerin (Larissa ve Misolonghi) yedek askerlerine verilenler dışında tüfeklerin çoğu Atina'daki depolarda bu bölümlerin karargâhlarında saklanıyor. Seferberlik için gerekli olan tüfek sayısı, gerekli binalar tamamlandığında farklı depolara gönderilecek.

B. Sahra Topçusu

25. İki Alman, bir İngiliz ve bir Fransız firması arasındaki rekabet; sonuncuya verilen sıralamayla sona erdi. Hükümet, Schneider-Canet 7'5 milim QF sahra topu ve Schneider-Canet-Danghs 7'5 milim QF dağ silahı üzerinde karar kıldı ve ilkinden 144, ikincisinden de 24 topun siparişini verdi. Bataryalar dört toptan oluşacak ve her bataryaya on iki mühimmat vagonu yerleştirilecek. Mevcut üç saha topçu alayının her biri iki gruba sahip olacak ve her grup, dört toptan oluşan üç bataryadan meydana gelecek⁴¹. Böylece:

41 Tablo, topçu bataryalarının mühimmatları ile birlikte nasıl meydana geldiklerini göstermek-

	Bataryalar	Silahlar
1.Alay 1.Grup	1	4
	2	4
	3	4
2.Grup	4	4
	5	4
	6	4
TOPLAM	6	24

veya üç alay için yetmiş iki top, bu durumda yetmiş iki top fazlalığı olacaktır ($72 + 72 = 144$). Bu ve diğer veriler, Yunan Hükümeti'nin nihai amacının altı tümeni seferber etmek olduğu hipotezini haklı çıkarıyor gibi görünüyor (mevcut üç tümen, savaş durumunda ikiye katlanacak). Bu hipotez yalnızca saha topçusu için verilen emirle doğrulanmıyor. Aynı zamanda Yunanlıların 70.000 kişiyi seferber etme niyetinde olduklarını varsayarsak, hepsini zaten sahip oldukları üç tümene yerleştirmeyi ciddi olarak düşünemeyecekleri bunun yerine, bu kadar büyük bir kuvvet oluşturmak için altı tümene ihtiyaçları olacağı gerçeği ile de doğrulanıyor.

C. Atlar

26. Atlar genellikle Macaristan'da, Pire'ye teslimat dahil olmak üzere her biri yaklaşık 600 frank (= 241) maliyetle satın alınır. Ancak ekim ayında Buda-Peşte'deki Hauser'den Pire'ye teslim edilecek şekilde her biri 817 frank fiyatla yaklaşık 500 at için yeni bir sipariş verildi.

D. Haki

27. Yaz için saha hizmeti üniforması olarak haki belirlendi. Manevra için çağrılan yedek askerlere haki üniformalar dağıtıldı ve bu da onları mutlu etti.

E. Mühendislik Materyali

28. Yıl içinde Avusturya'dan üç adet sahra köprüsü (dubalar ve kazık ayaklar) satın alınmıştır. Her biri elli iki metredir. Bunlarla ilgili uygulamalar Larissa yakınlarındaki Peneius'ta mühendisler tarafından gerçekleştiriliyor.

F. Yedeklerin Talimatı

29. Yedeklerin talimatında büyük ilerleme kaydedilmiş ve 1906 kanunu ilk kez bir aylık bir süre (8 Eylül-8 Ekim) için dört yedek sınıfa çağrılarak uygulanmıştır. Yani:

1897 Asker celbi.....1876 doğumlu

1900 Asker celbi.....1879 doğumlu

1902 Asker celbi.....1881 doğumlu

1904 Asker celbi.....1883 doğumlu

Bu yıl 1898, 1901, 1903, 1905 vb. sınıflardan erkekler çağrılacak. At eksikliği nedeniyle hiçbir süvari veya topçu yedekleri çağrılmadı, yalnızca piyade veya mühendisliklerde görev yapmış olanlar çağrıldı. Dört tür yedek askerin toplamının yaklaşık 12.000 veya 13.000 askere ulaşması gerekiyordu ve Yunan köylülerinin yoğun göçü göz önüne alındığında, çağrıya fiilen 17.000 kişinin yanıt vermesi hükümet için hoş bir sürprizdi.

G. Sonuç

30. Manevralar genel anlamda tatmin ediciydi ve sonunda verimlilik yönünde bir adım atılmış gibi görünüyor. Yunanistan, ordusunu geliştirmeye devam ederse, subaylar çalışmaya, eğitim görmeye ve askerlerine bakmaya yönlendirilirse, siyasi rekabet sona erdirilirse, askeri yasalar beklenmedik bir şekilde askıya alınmazsa, o zaman Yunanistan'ın birkaç yıl içinde küçük bir orduya sahip olabileceğine ve bu ordunun belirli koşullar altında Balkan Yarımadası'ndaki muhtemel eyleminin ciddi olarak değerlendirilmesi gerektiğine inanılabilir.

III. DENİZDEKİ DURUM

31. Deniz durumundaki fiili tek değişiklik, 1906'da sipariş edilen sekiz torpido botu destroyerinden dördünün teslim edilmiş olmasıdır. Ancak Yunan Hükümeti'nin deniz programlarının olanaklarına ilişkin fikirleri önemli ölçüde gelişme göstermiştir. Yazın başlarında Atina, küçük gemilere, özellikle de denizaltılara ve "sualtı araçlarına" meraklı olduğu bilinen emekli Fransız Amiral Fournier tarafından ziyaret edildi. Kendisi Kral ile görüşmelerde bulunarak görüşleriyle Majestelerini etkilemiş ve Majesteleri yılın sonlarında Paris'teyken, Amiral Fournier'in Yunanistan'a gelip Yunan donanmasını yeniden organize etmesi için Fransız Hükümeti'nin onayını almıştır.

Amiralin sözleşmesi ve burada bilindiği kadarıyla büyük muhalefet uyandıran programının uygulanması için meclisin onayı gerekecek. Bu Yunan filosuna, Batılı güçlerin donanmalarına yardımcı olarak Levant sularında oynayabileceği iddialı bir rol veriyor. Ancak neredeyse tamamen muhripler, torpido botları ve denizaltıların yanı sıra Fransa'da inşa edilen ve "hurda yığınının" kurtarılacak üç eski kruvazörden oluşuyor. Yunan donanması bu programa o kadar karşı ki değiştirilmesi gerekeceği neredeyse kesin... Lakin ülkenin düşüncesi kesinlikle filonun gücü ve verimliliğinin artırılmasından yana... Bunu yapabilmek için hükümet, yılsonunda tütün vergisinin artırılması için Uluslararası Mali Komisyon'dan onay almaya yaklaştı. Bu yükselişten elde edilecek parayla donanmaya kredi bulunabilecekti.

32. Yıl içerisinde deniz kuvvetlerinin verimliliğini artırmaya yönelik olarak kabul edilen bir tedbir, donanmanın Genelkurmay Başkanlığını oluşturan bir kanundu. Ancak bu kanun, 31 Aralık'tan önce fiilen oluşturulmamıştı.

IV. TİCARET VE MALİYE

A. Maliye

33. 1905 yılından bu yana Yunanistan'ın altın dış borcu, batan fonun normal hareketi ile 29.037.580 sterlinden 28.689.660'a, iç borcu (kağıt drahmi) 171.629.436 drahmiden 166.876.073 drahmiye düşürülmüştür. Bu toplamın 77.775.974 drahmisi, 1905'teki 81.775.974 drahmiye karşılık, krallığın kağıt parasını temsil ediyor. Öte yandan iki yeni kredi daha verildi. Bunun biri ordunun yeniden düzenlenmesi ve yeniden teçhizatı için 800.000 miktara karşılık altın, diğeri ise 3.000.000'u Stefanovich mülkünün satın alınması nedeniyle Merkez Bankası'na olan borcun ödenmesine tahsis edilen ve 7.000.000'u Balkan vilayetlerinden gelen Yunan mültecilerin Tesalya'ya (o mülkte ve diğerlerinde) yerleştirilmesi için kullanılan 10.000.000 kâğıt drahmidir. Bu meblağ, borçlu devletlere verilen ve otuz yıllık bir süre içinde faiziyle geri alınacak bir avans olarak kabul ediliyor.

34. Bu ilk krediyle ilgili olarak, hükümetin yüzde 5 faiz oranıyla borçlanabilmesi ve Uluslararası Finans Komisyonu'nun aracılığı olmadan bu ihraçları 100 frank başına 91 frank fiyatından elden çıkarabilmesi Yunan kredisinin iyileşmesi tatmin edici bir işareti olarak değerlendirildi. Yıllık yaklaşık 4.500.000 drahmi tutarındaki Milli Savunma Fonu'na tahsis edilen gelirler ile Uluslararası Mali Komisyon'a tahsis edilen gelirlerin 15.000.000 ila 20.000.000 drahmi arasındaki fazlası, kredinin geri ödenmesine garanti teşkil ediyordu.

35. 1908 bütçesinde tüm devlet borçlarının servisinin 1907'deki 33.151.977 drahmiye karşılık 32.535.159 drahmi olduğu tahmin edilmektedir. Bu rakam 616.818 drahmilik bir azalmadır.

36. 1898 yılında Yunan maliyesinin yeniden düzenlenmesinden bu yana aşağıdaki tabloda yıllara göre fazlalıklar ve açıklar görülmüştür:

Fazlalıklar	
1899	6.621.708
1900	2.278.520
1901	615.602
1905	6.101.061
1906	4.542.831
Toplam	20.159.722
Açıklar	
1902	6.224.328
1903	1.080.681
1904	225.291
Toplam	7.530.300

veya tüm dönem için 12.629.422 drahmilik net fazla. O yıllarda ilköğretim ihtiyaçları için belediyelere ödenmeyen avanslar nedeniyle biriken 14.522.151 drahmilik gizli açığın belirlenmesi gerekmektedir. Bu gizli açık sonuç olarak 1906'da 1.892.129 drahmiye düşürüldü.

37. Değişken borç 4.000.000 ila 5.000.000 drahmi arasındadır.

38. Geçici rakamlar, 1906 yılı tahsilâtlarının 126.025.000 drahmi, giderlerin 121.482.169 drahmi ve fazlanın ise 4.542.531 drahmi olduğunu göstermektedir. Daha da varsayımsal rakamlar, 1907 yılı gelirlerinin 130.002.940 drahmi, giderlerinin ise 127.805.345 drahmi olduğunu gösteriyor. Bu da 2.000.000 drahminin üzerinde bir fazlalık.

39. 1908 bütçesinde gelirlerin 130.308.420 drahmi, giderlerin ise 126.001.887 olduğu tahmin edilmektedir. 1907'de 2.500.000 drahmiye tekabül eden ve Tesalya'nın bazı kısımlarını kolonize etme planı yürürlüğe girene

kadar önemli meblağları emmeye devam etmesi gereken Bulgaristan'dan gelen mültecilerin nafakasına ilişkin hükümler, bu ikinci meblağa dahil değildir.

40. Devlet gelirleri düşme eğilimi göstermektedir. Bu eğilim özellikle dış kredi hizmetine tahsis edilen devlet tekellerinde belirgindir. Maliye Bakanı harcamaları kısmak için elinden geleni yapıyor gibi görünüyor ancak vatanseverlik olarak nitelendirilebilecek her konuda kamuoyunun duygularıyla mücadele etmekten aciz. Devletin idaresinde ilerleme kaydedilmemiştir. Kaçakçılık hala yaygın ve istatistik toplayarak veya ulusal çalışanların daha iyi organize edilmesi yoluyla devletin mekanizmasını güçlendirmek için daha iyi bir yöntem benimsenmemiştir.

B. Ticaret

41. Öte yandan, ticari işler durgun olsa da kötü durumda değil ve Merkez Bankası yakın zamanda temettü artırımını ilan etti. 1901 yılında 1 dr. 65 (7/8) sterline= 1 fr olan ortalama döviz kuru, 1904 yılında 1 dr. 38 sterline, 1905 yılında 1 dr. 23 (1/8) sterline, 1906 yılında 1 dr. 10 sterline ve 1907 yılında 1 dr. 8 (2/5) sterline düşmüşken, aralık ayında ani bir yükseliş eğilimi gösterdi. Bu artış kısmen, göçmenlerin birikimlerinin Yunanistan'a düzenli olarak gönderilmesini engelleyen Amerikan krizine bağlanıyor.

C. Alım Satım

42. Dış ticarete ilişkin olarak, 1906 yılı, ihraç edilen malların değerindeki büyük artış açısından dikkat çekicidir. Yılın toplamı 1905'teki 3.354.425 sterline ve 1904'teki 3.622.752 sterline karşılık 4.722.293 sterlidir. Başlıca artış kuş üzümü, yağ, zeytin vb. ile mineral cevherlerinde görülüyor. İthalat 5.631.322 sterlinden 5.738.054 sterline çok az yükselmiştir.

D. Gemicilik

Yunan ticari denizciliğinin genişlemesi büyük ilgi uyandırıyor. İstatistikler, Yunan vapurlarının sayısının 1900'de 152.957 tonla 201'den, 1907'de 269.321 tonla 272'ye çıktığını gösteriyor. Doğrudan Yunanistan transatlantik servisi kurulmuş olup, Levanten limanları hizmetinde Yunanistan'ın önem açısından Avusturya'yı geride bıraktığı iddia ediliyor.

V. İÇ İŞLERİ

A. Siyaset ve Meclis

44. 1907'nin başında M. Theotoky kendisini kesintisiz bir çoğunluğa sahip olarak buldu. Destekçileri meclisi oluşturan 177 milletvekilinin yaklaşık 105'inden oluşuyordu. Muhalefet iki gruba ayrılmıştı. Merhum M. Delyannis'in halefi M. Rhallys'i takip eden yaklaşık kırk üye ve ayrılan eski bakan M. Mavromichalis'in partisini oluşturan yaklaşık yirmi beş milletvekili. Çok değerli bir milletvekili ve eski dışişleri bakanı ve bir süredir bağımsız bir duruş benimsemiş olan M. Dragoumis'in verimliliğin erdemini sürekli olarak tebliğ etmeleri nedeniyle Japon Partisi olarak adlandırılan, altı yetenekli adamdan oluşan küçük bir grubu var. Her ne kadar son zamanlarda hükümet partisinde, bazı alt bakanların yeterince uzun süre görevin tadını çıkardıkları ve sıranın partinin diğer üyelerine geldiğine dair güçlü bir duygu kendini gösterdiyse de bu parti ayrımı 1907'de neredeyse hiç değişmedi. Bazı meslektaşları (ve özellikle dışişleri bakanı) verimsiz olsa da M Theotoky, yeni bir seçimle yaratacağı düşmanların sayısının, bununla yatıştıracağı takipçilerden daha fazla olacağından korktuğu için kabinesinin yeniden inşasını mümkün olduğu kadar uzun süre erteleme konusunda endişeli.

45. Geçtiğimiz yılın ilk aylarında meclisi meşgul eden en önemli sorun, Romanya ve Bulgaristan'daki Helen karşıtı harekettten kaçan Yunan ırkına mensup çok sayıda yoksul köylünün ülkede bulunmasının hükümette yarattığı utançtan kaynaklanmıştır. Tesalya'daki mülklerin satın alınması ve bunların mülteciler ile mevcut çiftlik sahipleri arasında paylaştırılmasına ilişkin ayrıntılı bir plan, meclisten büyük bir itirazla karşılaşmadan kabul edildi. Öte yandan, sağlıklı işçilerin Amerika Birleşik Devletleri'ne endişe verici göçü (ayda yaklaşık 2.500) aynı zamanda ulusal bir endişe kaynağıydı⁴². Fakat bu gidişleri durdurmaya ya da en azından düzenlemeye çalışan Göç Yasa Tasarısı henüz meclis tarafından kabul edilebilir bir şekilde ulaşmadı. Yasama Meclisi, bataklık hummasının olağanüstü yaygınlığının ve bu belayla mücadele olasılığının farkına varmaya başlıyor. Beklenmedik bir şekilde hazineye düşen toplam üç milyon drahmi, bataklık alanların ıslahına tahsis edildi ve ilacın devlet tekeline dönüştürülmesi fikrinden vazgeçilmesinin ardından yüksek kaliteli kinin

42 1890'larda baş gösteren ve yoğunlukla ABD'ye yönelik göç dalgasının altında yatan başlıca neden Yunanistan'daki ağır ekonomik koşullardır. Tahminlere göre, 1890-1914 yılları arasında neredeyse tüm erkek olan ve tüm nüfusun yaklaşık altıda birini oluşturan 350.000 Yunan ülkeden göç etti. Clogg, *age.*, s. 77.

dağıtımını kolaylaştıracak bir yasa tasarısı kabul edildi. Meclis, ordunun ve donanmanın etkinliğini artırmayı amaçlayan birkaç önlemi oybirliğiyle onaylayarak vatanseverliğini ve çeşitli ticari mallara uygulanan gümrük vergilerinin artırılması yönünde istekli oylama yaparak korumacı eğilimini gösterdi.

46. Bu nedenle muhalefet lideri, milleti hükümete karşı ayağa kaldırmayı başaramadı ve yakın Yunan tarihinin gösterdiği gibi, en istikrarlı hükümeti bile devirmenin neredeyse kusursuz araçları olan sokak isyanlarını örgütlemeyi umutsuzca düşündüğü bildiriliyor.

47. Meclisteki muhalefetin etkisizliğine rağmen M. Theotoky, işleriyle ilgilenmedeki başarısızlıklarının ülke yönetimini iyileştirmeyi amaçlayan birçok yararlı önlemin terk edilmesine yol açan destekçilerinin tembelliğinden acı bir şekilde şikâyet etti.

48. Meclisin ilk oturumunun kapanışını bildiren yazıda, Kraliyet saraylarının onarımı için talep edilen kredinin 135.000 drahmiden 40.000 drahmeye düşürüldüğü belirtildi. Gazetelerdeki kusurlu meclis raporları nedeniyle bu yanlış bir açıklamaydı. Aslında bütçe onaylandığı şekliyle maddenin tamamını kapsıyordu.

B. Muhtelif

49. Yıl kayda değer olaylar açısından verimsiz geçti.

1. Eşkıyalık

50. İl düzeyinde kamu güvenliği tatmin edici olmamıştır. Eurytania⁴³, Acarnania⁴⁴, Boeotia⁴⁵ ve Tesalya'da sık sık sığır kaldırma ve eşkıyalık vakaları yaşandı. Eylül ayında Boeotia'ya terör estiren çetenin komutanı Santas, ihanetle öldürüldü. Ancak Tesalya'nın kuzey kesimini istila eden Skoumbri yılsonunda hâlâ serbestti. Tuğamiral Sir H. Barry'nin Sekreteri Bay Radcliffe, 22 Eylül'de Patras yakınlarında kendisini sığır hırsız sanan üç çoban tarafından vurularak yaralandı. Bu kişiler 30 Aralık'ta 4,5 ay hapis cezasına çarptırıldılar.

43 Evritanya, Orta Yunanistan'da. (Yay. Haz. Notu)

44 Bugünkü adı Arkadya, Batı Yunanistan'da bir sahil yerleşim yeri. (Yay. Haz. Notu)

45 Bugünkü adıyla Yunanistan'da Yenişehir sınırları içinde kalan bir yerleşim yeri. (Yay. Haz. Notu)

2. Sel

51. Haziran ayında Tırhala'da 3.000.000 drahmi (107.000) olduğu tahmin edilen hasara ve 100'den fazla can kaybına neden olan feci bir sel meydana geldi.

3. Göçmenlik

52. Bulgar mültecilerin yerleştirilmesine yönelik ön hazırlıklar o kadar uzun sürdü ki Tesalya'da New Anchialos⁴⁶, Euxiuopolis, New Philippopolis, New Karya ve New Vodina olarak adlandırılacak beş yeni kentin temel taşları ekim ayına kadar atılamadı. Mültecilerin büyük bir kısmı Yunan vatandaşlığını benimsiyor, ancak çok azı eski evlerine dönüyor.

4. Göç

53. Yıl boyunca yaklaşık 30.000 kişinin Yunanistan'ı terk ederek Amerika'ya gitmesiyle göç büyük ölçekte devam etti. Yıl sonuna doğru ABD'de yaşanan mali kriz nedeniyle çıkış kontrol altına alındı ve göç etmek isteyen kişilerin ayrılmaları mümkün olduğunca engellendi.

5. Nüfus Sayımı

54. Kasım ayında yapılan nüfus sayımı, 1906'daki 2.433.806 nüfusa karşılık, yüzde 8'lik bir artışla toplam 2.631.952'ye ulaştı. Atina ve Pire kasabalarının nüfusu sırasıyla 111.486'dan 175.430'a ve 42.169'dan 74.580'e çıktı.

VI. BASIN

55. Her gazete güncel siyasi konularda bağımsız bir duruş sergilediğinden Yunan basınıyla ilgili çok az bilgi var. Atinalılar, önüne çıkan tüm gazeteleri hararetle ve ayırım gözetmeden okuyor.

56. "Embros", "Akropolis", "Neon Asty" ve "Estia" (akşam) gibi birkaçı diğerlerinden biraz daha yüksek bir standardı hedeflemekte ve yayınladıkları bilgilerin sorumluluğu konusunda biraz daha özen göstermekte. "Embros"un sahibi M Kalapothakis, geçen yıla kadar Makedonya Komitesi Başkanıydı ve gazetesi, o bölgede ileri politikanın en şiddetli savunucusuydu. Mevcut hükümetin tanınmış bir organı yoktur. M. Theotoky'nin daha önce resmi açıklamalar için kullandığı önemsiz bir yayın olan "Imerissia" ortadan kaybolmuştur. "Neon Asty"nin eski müdürü M Kaklamanos, dışışleri

⁴⁶ Nea Anhialos (Yay. Haz. Notu)

bakanlığında yeni oluşturulan “Bureau de la Presse”nin direktörlüğüne atandı. Sonuç olarak bu yayımdaki duyurular belirli bir yetkiye sahiptir. Skrip, M Theotoky'nin sıkı bir destekçisidir. Geniş tirajlı bir akşam gazetesi olan “Estia” genel olarak mevcut bakanlığa karşıdır. Gazetenin Müdürü M. Kyros bir İngiliz hayranıdır ve büyük ölçüde İngilizce yayınlardan alıntılar yapmaktadır.

57. Daha sansasyonel gazetelerden “Kairoi” büyük oranda orta ve alt sınıflar tarafından okunur. Genellikle küfürlü, şiddet içerikli ve ilkesizdir. Bazen Muhalefet Lideri M. Rhallys tarafından manifestoları için kullanılır. Bu sınıftan diğerleri, ilişkilerin koptuğu dönemde Bükreş'ten ihraç edilen aşırı şovenist “Patris”; eskiden Giritli M. Venizelos'un organı olan ve hâlâ Yunanistan Kraliyet ailesine düşman olan, skandal çıkırtkanı “Athenai”; akşam gazeteleri “Astrapi” ve “Esperini”dir.

58. Bir basın birliği mevcuttur. Her ne kadar hükümet basın üzerinde herhangi bir kontrole sahip olmadığını iddia etse de hükümet bazı konuların şimdilik tartışılmamasını gerçekten istediğinde ne kadar bir kısıtlama uygulayabileceği sıklıkla dile getirildi. Dışişleri Bakanlığı, esasen, bakanlığın Balkan Yarımadası'nın sorunlarına ilişkin açığa çıkarmak istediği bilgileri içeren, Viyana'nın “Politische Correspondenz” örneğini model alan “Bulletin d'Orient” başlıklı geniş bir bülteni fiilen düzenlemektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
1908 YUNANİSTAN YILLIK RAPORU

Sir F. Elliot'tan Sir Edward Grey'e (5 Mayıs'ta alındı.)

Atina, 30 Nisan 1909

1908 yılı Yunanistan hakkındaki yıllık raporumu burada iletmekten onur duyarım. Finans bölümü için Bay Alban Young'a teşekkür borçluyum.

Saygılarımla (İmza)

F. ELLIOT

I. DIŞ İLİŞKİLER

A. Türkiye

1. Makedon Çeteleri

Yılın başında sınırın Yunan tarafında çok az hareketlilik olmasına rağmen, Makedonya'da ocak, şubat ve mart aylarındaki şiddet suçları, bir önceki yılın aynı döneminde bildirilen rakamın iki katından fazlaydı. Yunanlılara ve Bulgarlara hemen hemen aynı sayıda suç atfedildi. Fakat Yunan tarafında, çoğu kadın ve çocuk olmak üzere yirmi altı kişinin diri diri yakıldığı Dragosh katliamı da vardı⁴⁷.

2. Nisan ayında hafif bir düşüş yaşandıktan sonra, temmuz ayında Türk Anayasası'nın ilanına⁴⁸ kadar siyasi suçların raporları giderek yükselen rakamlara ulaştı. Özellikle Rumlar son ana kadar faaliyetlerini artırdılar. Ancak Tesalya'dan Makedonya'ya kayda değer bir çete hareketi yaşanmadı, aksine akış küçük de olsa ters yönde gidiyordu.

3. Türkiye'de yeni dönemin başlamasıyla birlikte siyasi suçlar mucizevi bir şekilde ortadan kalktı. Sonraki üç ay boyunca şiddet sonucu neredeyse sıfırken 800 çete üyesi Tesalya'ya geri döndü. Ancak mucize, seçim kampanyasının heyecanı sırasında çok sayıda ölüme yol açan ırk düşmanlığının sona ermesi anlamına gelmiyordu. Yine de kasım ayı sonuna kadar çete eylemlerinin organize bir biçimde yeniden başlayacağına dair hiçbir işaret yoktu. Kasım ayında, Türkiye ile Bulgaristan arasında düşmanlıkların yaklaştığı ortaya çıkınca, bir dizi önde gelen Yunan çete üyesi, düzensiz olarak çok sayıda yandaşıyla hizmetlerini sunmak üzere Volo'dan Selanik'e doğru yola çıktı.

4. Yıl, Makedonya'daki çeşitli Milliyetçi örgütlerin artan huzursuzluk işaretleriyle kapandı. Bu, çete öfkelerinin yeniden canlanma olasılığına işaret ediyordu. Görünüşe göre bu rahatsızlık yerel bölgeyle sınırlıydı ve hiçbir çetenin organize edilmediği Tesalya'ya kadar yayılmadı. Atina'daki yönetim komiteleri, Türkiye'de anayasal rejimin kurulmasının Helen ırkına, Bulgar unsuruna karşı üstünlüğünü gösterme fırsatını sağlayacağını hemen fark ettiler. Etkileri doğal olarak memleketlerine en yakın olan yerdeydi ve çetelerin Tesalya'daki tüm hareketleri durduruldu. Fakat uzun süredir güce güçle karşılık verilmesi

⁴⁷ 16 Ocak 1980 tarihinde Yunan çeteleri Manastır yakınlarındaki Dragosh Köyüne saldırarak köyü ateşe vermiş ve birçok kişiyi katletmişlerdir. *The Newyork Times*, 20 January 1908.

⁴⁸ II. Meşrutiyetin ilanı. (Yay. Haz. Notu)

gerektiği öğretilen yerel liderlerin, stratejide tam bir değişimin faydalarını hemen fark etmelerini beklemek gerçekçi değildi.

2. Samos'ta (Sisam) Ayaklanma

5. Mayıs ayının sonlarına doğru Samos'ta meydana gelen ayaklanma yerel nedenlerden kaynaklanmış ancak Osmanlı'nın bu fırsatı değerlendirerek adanın eski özgürlüklerini kısıtlamasından endişe duyan ve bu konuda Hami Devletlere beyanlarda bulunan Yunan Hükümeti tarafından ne onaylanmış ne de teşvik edilmiştir⁴⁹.

3. Yunan - Türk İttifakı

6. Her ne kadar bu bir yıl öncesine kadar imkansız gibi görünse de Bulgaristan'ın bağımsızlığının ilanı ve bunun sonucunda Türkiye ile ilişkilerde ortaya çıkan ve başlangıçta düşmanlığa yol açacak gibi görünen gerilim, bu durumu gerçekleştirmeye yakınlaştırdı. İstanbul'un geçici tekliflerinin ardından Yunanistan Başbakanı, Türkiye ile genel bir anlaşma ve Girit'in ayrılması karşılığında Bulgaristan'a karşı bir ittifak yapmaya hazır olduğunu ifade etti. Ancak Türkiye ile Bulgaristan arasındaki ilişkilerin gelişmesi ve savaş tehdidinin azalması nedeniyle önerilen ittifaktan bir daha bahsedilmedi.

7. Şunu kabul etmek gerekir ki Yunan Hükümeti'nin Türkiye'deki reform partisini⁵⁰ sonuna kadar desteklenmesinin yerindeliği konusundaki politikası, bu ülkedeki kamuoyundan ziyade Osmanlı Rumları, din adamları ve bilgeler arasında hakim olan unsurlardan kaynaklanmaktadır. İkincisi, Türk Anayasası'na pek fazla ilgi göstermediği gibi buradaki görüşe göre Helenizmin çıkarlarına en uygun olan, genel bir Osmanlı tabiiyetinin yalnızca bir alt kesimi konumunu kabul etmeye de pek isteklilik göstermedi. Bunun farkında olan Türk Hükümeti, Atina ittifakının samimiyetinden şüphe ediyor ve bunun askeri değerini bilmeleri de bundan nefret etmelerine neden oluyor. Ayrıca Türklerin aklında, arkasında Avusturya ve Bulgaristan'ın eylemlerinin neden olduğu itibar kaybının intikamını alma arzusu ve asıl suçluların ulaşılmaz olduğu, Yunanistan'ın Osmanlı gücünün yeniden tesis edilmesi için en adil işareti sunduğu hissi de olabilir.

49 Osmanlı yönetiminin adaya Kaymakam olarak Yorgiyadis Efendi'yi atamasından sonra adadaki Rum halkın bu kişiyi yönetici olarak tanınamaması üzerine çıkan kısmi olaylardır. Konu ile ilgili detaylı bilgi için bkz. Ali Fuat Örenç, *Yakın Tarihimizde Sisam Adası (1821-1923)*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yakınçağ Tarihi Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 1995, s. 141-144.

50 İttihat ve Terakki Fırkası. (Yay. Haz. Notu)

8. Muhalefetin başlıca lideri M. Rhallys, ekim ayında İstanbul ve Makedonya'yı ziyaret etti. Burada büyük bir sıcaklık ve saygıyla karşılandı ve Yunanlılar ile Türk Reform Partisi⁵¹ arasında yakın bir ilişkiye duyulan ihtiyaçtan emin olarak geri döndü. Kısa bir süre sonra, onun hareketlerini kontrol edemeyen Yunan Hükümeti'nin isteklerine aykırı olarak Epirus'a gitti. Onun orada bulunması, Türk yetkililer için aynı derecede nahoş olan ve Yunan Hükümeti için de utanç verici olan irredantist gösterilere vesile oldu.

B. Girit

9. Yılın ilk dokuz ayı boyunca M. Zaimis'in⁵² sağlam ve ılımlı liderliği altında Girit yönetimi normal çizgide ilerledi ve Temmuz 1906 programının uygulanmasıyla yavaş da olsa bir miktar ilerleme kaydedildi. Hami Devletler ile İsviçre Hükümeti arasında mali müfettişlik hizmeti için yapılan görüşmeler, bu göreve M. Milliet'in atanması ile sonuçlandı. Müslüman Talepleri Karma Komisyonu, 16 Mart'tan itibaren on ay süreyle kuruldu ve belirlenen dört aylık süre dolmadan 300'den fazla talepte bulunuldu. 11.300.000 frank tutarında bir Girit kredisi başvurusu ve bunun kontrolü, bu fikrin Girit'te hiçbir zaman popüler olmamasına rağmen, Avusturya ve Almanya ile uzun süren anlaşmazlıkların ardından çözüldü. Bunların yanı sıra, Girit ve Yunanistan arasında suçluların karşılıklı teslimine ilişkin bir düzenleme, Hami Devletler tarafından Yunan Hükümeti ile görüşüldü. Ancak tüm bu konulardaki daha fazla ilerleme, Girit'in 7 Ekim'de Yunanistan ile birlik ve bağımsızlık ilanıyla durduruldu.

10. Bunlardan daha önemlisi, Yüksek Temsilci'nin askerlerini adadan çekmeleri yönündeki talebini yerine getirmek üzere Hami Devletler'in mayıs ayında aldığı kararı. Geri çekilme için Temmuz 1906 tarihli toplu notada

51 İttihat ve Terakki Fırkası. (Yay. Haz. Notu)

52 9 Kasım 1855 tarihinde Atina'da doğan Aleksandros Zaimis, Atina Üniversitesi'nde hukuk okumuş, Almanya ve Fransa'da eğitim görmüştür. Babası Thrasivulos Zaimis de politikacı olan Aleksandros Zaimis'in baba tarafından dedesi Andreas Zaimis, Yunan İsyanı'na önemli katkı sağlayanlardan olmuştur. Babasının ölümünden sonra ilk defa Theodoros Diliyannis'in partisinden Kalavrita milletvekili seçilmiştir. 1890-92 yılları arasında Adalet Bakanlığı görevinde bulunmuş, 1897 Tesalya Savaşı'ndan sonra istifa eden Diliyannis'in yerine başbakanlık görevine gelmiştir (1897-99). Meclis Başkanlığı görevinde de bulunan Zaimis, Prens Georgios'un istifa etmesinden sonra 1906-1908 yılları arasında sürecek Girit Yüksek Komiserliği görevine de yürütmüştü. Özgür Rençberler, *Küçük Asya Felaketi'nin Yunan Siyasetine Etkisi (1919-1922)*, Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Yayınlanmamış, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2014, s. 7.

öngörülen koşulların yerine getirilmiş olduğu kabul ediliyordu. Yani Girit jandarması ve milislerinin oluşturularak Yüksek Temsilci'nin emri altına verilmesi, düzen ve huzurun yeniden sağlanması, Müslüman nüfusun korunmasının güvence altına alınması. Geri çekilme aşamalı olacak ve 1909 Temmuz ayına kadar tamamlanacaktı. Bu kararı Türk Hükümeti'ne iletirken Majestelerinin Hükümeti, Osmanlı'ya 2 Mart 1897 ve 4 Ekim 1898 tarihlerinde verilen güvencelere kendilerinin bağlı olduklarını ve adadaki statükoyu değiştirmeye yönelik bir niyetlerinin olmadığını beyan etti. Aynı zamanda, geri çekilme sonrasında, Suda Adası'ndaki Türk bayrağını korumak için yabancı birliklerin her birinden küçük bir müfrezenin tutulmasını önerdiler. Ancak bu öneri kabul edilmedi ve sonuçta Türk bayrağını korumak için her bir büyük devletten birer savaş gemisinin bulundurulması lehine vazgeçildi.

11. Her birliğin bir an önce 500'e, Ocak 1909'a kadar ise 250'ye indirilmesi amaçlanmıştı. Fakat Majestelerinin Hükümeti, birleşme ilanından sonra, yasadışı durum devam ettiği sürece Girit'ten daha fazla İngiliz askeri çekmeyeceğini açıklamış ve diğer Hami Devletlerin kuvvetlerini azaltmalarına rağmen bu tavrını sürdürmüştür.

12. Bulgaristan'ın bağımsızlığının ilanı ve Bosna-Hersek'in Avusturya tarafından ilhak edildiği haberinin alınması üzerine, M. Zaimis'in yokluğunda Girit Hükümeti tarafından halka açık bir toplantı yapıldı ve Girit'in bağımsızlığı ve Yunanistan ile birliği ilan edildi. Birkaç gün sonra (12 Ekim) olağanüstü oturumla toplanan Girit Meclisi, Birlik Bildirisi'ni onayladı ve tüm siyasi partilerin üyelerinden oluşan, Yunan Kralı adına hükümeti geçici olarak yürütmek üzere bir Yürütme Komitesi atadı. Bu Yürütme Komitesi o zamandan beri adayı yönetmektedir ve Büyük Güçler tarafından üstü kapalı olarak fiili hükümet olarak tanınmaktadır⁵³.

53 1897 Savaşı'nı Osmanlı Devleti kazanmasına rağmen savaşın zaferi diplomasi masasına yansımada. Hatta bu tarihten sonra Girit'in ilhakına giden sürecin önü açılmış oldu. Öyle ki Avrupalı Devletlerin denetiminde Girit Valiliği, Yunan Kralı'nın oğlu Prens George'a verildi. 18 Aralık 1897'de Osmanlı Hükümeti ile Avrupalı Devletler arasında Girit'in durumunu tespit eden bir antlaşma imzalandı. Bu anlaşmayla birlikte "Girit Vilayeti Muhtariyet İdaresi Teşkilatına Dair Nizamname" de kabul edilerek muhtariyet yönetiminin esasları da bu çerçevede belirlenmiş olundu. 21 Aralık 1898'de Yunan Kralı'nın oğlu Prens George, Yüksek Komiser olarak adaya atandı ve 19 Nisan 1899'da da Girit Anayasası kabul edildi. Fakat Osmanlı Hükümeti bu durumu kabul etmeyerek mevcut durumun tanındığı anlamına gelebilecek her türlü resmi beyanattan kaçınmayı da bir dış politika ilkesi haline getirdi. Buna rağmen Prens George, Avrupa Devletlerinin katkılarıyla göreve başladığı andan itibaren Girit'in Yunanistan'a katılması doğrultusunda yoğun bir çaba göstermeye

13. Girit Bildirgesi'nin Atina'dan ilham aldığına ya da Bulgar bağımsızlığının ilanıyla kışkırtılan kendiliğinden bir hareketten başka bir şey olduğuna inanmak için hiçbir neden yok. Yunan Hükümeti, birleşme ilanının derhal kabulüne karşı hemen karar vermedi. Bunun nedeni, belki de açıkça onaylamasa da, en azından Giritlilerin Büyük Güçlerin elini zorlama girişiminden kâr elde etme eğiliminde olmasıydı. Ancak çok geçmeden Majesteleri Hükümeti'nin Türkiye ile doğrudan görüş alışverişinde bulunmaları yönündeki ilk önerisine rağmen, kendilerini dört Hami Devletin ellerine teslim etmek olduğuna ikna ettiler ve bu yola istikrarlı bir şekilde bağlı kaldılar.

14. Yunan Hükümeti'nin eylemleri; tutarlı, açık ve Hami Devletlerin tavsiyelerine uygun olmuştur. Tek istisna, Giritlilerin birliği ilan etme eylemini açıkça reddetmenin bir yolunu bulamamışlardır. Ama bunu açıkça kabul etmekten kaçındılar. Büyük Güçlere sabır ve güvenmeyi telkin etmek için Girit Hükümeti nezdindeki nüfuzlarını kullandılar ve aynısını kendi ülkeleri için de o kadar başarılı bir şekilde yaptılar ki, ne parlamentoda ne de basında ajitasyon açıkça görülmedi. Aynı zamanda, Girit halkının istekleri doğrultusunda, Girit sorununun bir an önce çözülmesi yönündeki görüşlerinin aciliyeti konusunda Büyük Güçlere baskı yapmayı da ihmal etmediler.

C. İngiltere

15. Mevcut Yunan Hükümeti, Türkiye'deki reform partisine verilecek desteğe ilişkin politikası kendi politikasıyla örtüşen Majestelerinin Hükümeti'nin tavsiyelerine uyma isteğini sürekli olarak gösterdi. Hükümet ve halk, Majestelerinin Hükümeti'nin, Girit sorununun ulusal emellere uygun olarak

başladı. Haliyle bu vaziyet, adadaki gerilimi attırdı. 1905'te ilhakin bir an önce gerçekleşmesi için Venizelos'un önderliğinde ayaklanan Giritli asiler Yunanistan ile birleşmeyi (enosis) öngören bir beyanname yayınladılar. Prensi istemediklerini, Osmanlı bayrağı altındaki muhtariyeti de reddettiklerini bildirecek Girit'in Yunanistan'la birleşmesini talep ettiler. Bunun üzerine Prens George, 1906'da görevden alınarak yerine Aleksandros Zaimis getirildi. 1908'e gelindiğinde ise birden bire Büyük Devletler adadan çekilme kararı aldı. Bu durum adadaki Rumlara istedikleri fırsatı verdi ve Girit İcra Komitesi, 5 Ekim 1908'de Yunanistan'a katıldığını ilân etti. Osmanlı Hükümeti, bu defacto durumu protesto etti ve kamuoyunun tepkisi "Ya Girit Ya Ölüm" sloganına dönüştü. 1908'de Osmanlı Devleti'nde Meşrutiyet'in yeniden ilânı ve İttihat ve Terakki'nin yönetimde etkin olması ile Girit meselesi yoğun bir şekilde gündemde kalmaya devam etti. Bu arada Osmanlı yönetimi, iç buhran yaşarken Girit'te ilhak girişiminin önünü kesmek için İngiltere'nin desteğini de aradı. Başta İngiltere olmak üzere diğer devletler ilhaka karşı çıktılar. Yunanistan ise bir taraftan Osmanlı Devleti öte yandan Avrupa Devletlerinin baskısından ilhakı tanımadığını ilân etmek durumunda kaldı. Öksüz, agm., s. 97-99.

çözülmesi amacıyla erkenden ele alınmasına kararlı bir şekilde tepki göstermesi karşısında hayal kırıklığına uğradılar. Ancak yılın sonuna gelindiğinde Majesteleri Hükümeti'nin motivasyonları ve niyetleri daha doğru bir şekilde takdir edilmeye başlandı.

D. Fransa

16. Öte yandan, M. Clemenceau'nun ilan ettiği Helenseverlik abartılı beklentilere yol açtı. Bu beklentilerin yarattığı hayal kırıklığı, geçici de olsa, Fransız politikasına karşı bir miktar güven kaybına neden oldu. Fransa'nın resmi çevrelerinde, M. Clemenceau hariç, Amiral Fournier'in Yunan donanmasını yeniden düzenlemek için görevlendirilmesi önerisinin reddedilmesinin ardından Yunanistan'a yönelik duyguların önemli ölçüde değiştiğini anlıyorum.

17. Önceki yıllık raporumda Amiral'in bu amaçla gönüllü olarak hizmet vermesine izin verildiğini belirtmiştim. Ancak hem mecliste hem de basında plana o kadar çok karşı çıkıldı ki sonuçta plandan vazgeçildi. Yunan donanmasının görüşü, Amiral'in küçük gemilerden bir filo oluşturma programına karşıydı ve bunu teklif etmedeki kişisel amaçlarına, her ne kadar haksız olsa da onun burada çalışmasını imkânsız kılacak şekilde itiraz edildi.

E. Romanya

18. Her iki tarafta da ilişkilerin normale dönmesi yönünde herhangi bir adım atılmadı.

F. Bulgaristan

İki ülke arasındaki ilişkilerde ciddi bir ilerleme sağlanamadı. Nitekim Türkiye'de anayasanın ilanı aslında Makedonya'daki çeteler arasındaki düşmanlıkların derhal askıya alınmasına yol açmış, bu düşmanlık hafif bir kesintiyle sürdürülmüş ancak karşılıklı nefret ruhu her zamanki gibi güçlü kalmıştır.

20. Bulgar diplomatik ajansı, orada bulunan bir sorumlu sekreter dışında tüm yıl boyunca boştu. M. Rizoff'un bu yılın başında atanması, Makedonya'da ticari temsilci olarak görev yaptığı sırada Bulgar çetelerinin suç ortağı olması nedeniyle burada o kadar büyük tepki uyandırmıştı ki bu atama kaldırıldı.

G. Diğer Ülkeler

Yunanistan ile diğer uluslararası ilişkilerde dikkate değer bir husus yoktur.

II. ASKERİ DURUM

22. Bu konuyla ilgili önceki raporlara eklenecek çok az yeni bilgi var. Askerlik hizmetinin süresini ve dolayısıyla sancağın etkin gücünü azaltan, 1904 tarihli Askerlik Kanunu'nda 1906'da yapılan değişiklik yürürlükte kaldı ve Genelkurmay 1909 yılının sonlarına doğru 1904 kanununa dönülebileceğini ümit etse de mali durumun buna izin verip vermeyeceği şüpheli olabilir. Çok sayıda kusurun ortaya çıkmasına rağmen, eylül ayında gerçekleştirilen manevralar, yabancı gözlemcileri Yunan ordusunda kaydedilen büyük ilerleme konusunda ikna etti.

23. 1907'de Oreuzot tesislerinden sipariş edilen hızlı ateş eden saha ve dağ toplarının hiçbirisi yılsonuna kadar ulaşmamıştı. Fakat üç bataryanın ekim ayına kadar teslim edilmesi gerekiyordu.

24. Yeni kışla ve topçu barakalarının inşasında ilerleme kaydedildi.

III. DENİZDE DURUM

25. 1906'da sipariş edilen sekiz torpido botu destroyerinden geri kalan dördü yıl içinde teslim edildi. İster Messrs Yarrow tarafından ister Stettin'deki Vulcan Works tarafından inşa edilmiş olsun, destroyerler memnuniyet sağladılar. Onlardan sorumlu memurların kullandıkları gemi türünü tercih ettikleri görülüyor.

26. Ancak donanmanın geri kalanının durumuna ilişkin artan bir memnuniyetsizlik var. Amiral Fournier'in 1907'nin sonunda gayri resmi olarak tartışılan yeniden yapılanma planına karşı muhalefet, Amiral'in Yunanistan hizmetinde önerilen istihdamından vazgeçilmesine yol açtı ve yılsonuna kadar hiçbir şey yapılmadı. Konu mecliste hararetle tartışıldı ve 21 Aralık'ta hükümet, donanmanın personel ve teşkilatı ile mevcut malzemenin durumu ve Yunanistan'a en uygun deniz savunmasının niteliğini araştırmak üzere tüm taraflardan oluşan bir parlamento komitesinin atanmasına onay verdi.

IV. MALİYE

A. Genel

27. Mısır ve Amerika krizlerinin sonuçları 1908 yılında Yunanistan'da da hissedildi. Atina bankaları büyük ölçüde Mısır işleriyle ilgileniyordu ve Amerika'daki göçmenlerden gelen paralar ülkenin zenginliğine önemli bir katkı sağlıyordu. Mısır'da batık borçların silinmesi bankaların karlarını düşürdü

ve göçmenlerin kazançlarının azalması, geride bıraktıkları ailelerin refahını olumsuz etkiledi. Avrupa pazarındaki talebin azalması ve Amerika Birleşik Devletleri'nde yeni gelişen talepteki hayal kırıklığı yaratan düşüş nedeniyle daha da yoğunlaşarak fiyat düşüşüne yol açan aşırı bol kuş üzümü mahsulü, aşırı üretim ve yurt içi talebin azalması nedeniyle Yunan şarap endüstrisinde yaşanan kriz, 1908'de tam anlamıyla başarısız zeytin mahsulü, önceki sezonun başarısızlığı nedeniyle ekim alanının azalmasından kaynaklanan kalitesiz tütün mahsulü, ciddi şekilde zarar görmüş buğday mahsulü gibi nedenler, ticaretteki bunalım ve genel olarak dünyada yaygın olan taşıma ticaretinin çöküşüyle birleşmesinin yanında, kamu gelirlerindeki düşüş ile Yunan ticaret ve sanayisinin tüm bölümlerindeki tedirginlik genel olarak ekonomide gerileyen bir duruma yol açtı. Devletin ilköğretime yardım amacıyla komünlere yaptığı bütçe dışı yardımlar (hiçbir zaman geri ödenmeyen avanslar) ve Balkan vilayetlerinden gelen binlerce mültecinin bakımının maliyeti nedeniyle hazinede sürekli artan açık, ulusal maliyeyi kargaşaya sürükledi.

28. Her ne kadar kamu hesaplarının tutulmasındaki gevşeklik nedeniyle maliyenin geçen yılki gelirlerini kesin olarak tahmin etmek mümkün değilse de düşüş ancak, Uluslararası Finans Komisyonu'nun kontrolü altındaki gelirlerde kaydedilen azalmayla ölçülebilir. Bu da tekellerde 600.000 drahmi, Firieus Gümrüğü'nden gelen makbuzlarda ise 2.000.000 drahmilik bir azalma olduğunu gösteriyor. 1908 yılında giderlerle gelirler arasındaki farkın 3.000.000 ila 4.000.000 drahmi arasında olduğu, hazinenin toplam açığının ise 10.000.000 drahmiden fazla olduğu tahmin edilmektedir.

29. Bu açığı kapatmak amacıyla bir kredi toplanması ve Tesalya'daki mültecilerin kolonizasyonu çalışmasının tamamlanması tartışılıyor ve bu programa hâlihazırda yaklaşık 10.000.000 drahmi tutarında bir sermaye harcaması yapılmış durumda. Fakat Yunan Hükümeti şu anda kendi şartlarıyla kredi almayı kolay bulmuyor ve proje beklemeye alınmış gibi görünüyor. Kuşkusuz Yunan Hükümeti, birkaç maddenin kredisinin yükseltilmesi gerekebileceği ve yabancı finans kurumlarının kredi yüklenmekten ziyade büyük ölçekte iş yapmaya daha yatkın olması sebebiyle Girit sorununun çözümünü beklemenin daha akıllıca olduğunu düşünmektedir.

30. Geçen yılın haziran ayında Maliye Bakanı olan M. Gounaris'in⁵⁴ radikal reformlar yapılması ve vergilendirmenin yeniden ayarlanması hususunda sunduğu öneriler, çıkarları olumsuz yönde etkilenecek olanların muhalefeti nedeniyle geri çekildi. Her halükarda, bu denemelerin zamanlaması siyasi veya mali açıdan uygun olmazdı. M Gounaris'in istifasının ardından yeni Maliye Bakanı olan M. Kalogeropoulos⁵⁵, kamu yönetimi bünyesinde çeşitli maliyet düşürücü önlemler uygulayarak bütçeyi dengelemeye çalışacak. Bunlardan en önemlisi, Harbiye Nazırı Bütçesinden Milli Savunma Fonuna ayrılan meblağın 4,5 milyondan 3,5 milyona indirilmesidir. Ayrıca 1906'da bataklıkların kurutulması için ayrılan 3 milyon tutarı da tahsis edecek. Bakan, bu varlıklarla 1909 yılı için yaklaşık 130.700.000 drahmi gelir ve 2 milyon drahmi mültecilerin bakımı olmak üzere yaklaşık 126.300.000 drahmi harcama öngörüyor. Böylece 4.000.400 drahmilik varsayımsal bir fazlalık sağlıyor.

31. Aşağıdaki tablo, 1909 bütçesi eklenmiş olarak Yunan Devletinin 1903'ten 1908'e kadar olağan gelir ve giderlerini göstermektedir. Maliye Bakanının önerdiği tasarruflar, 1908'de oylanan bütçeyle karşılaştırıldığında, harcamalarda yaklaşık 3 milyonluk bir azalma anlamına geliyor. Ancak mültecilerin bakım masrafları hesaplamanın dışında tutulmuştur. Gelir tarafında, gümrük gelirlerinde 3 milyonluk bir azalma tahmin eden bakan, 1908'de bütçelenenden yaklaşık 2 milyon daha az olağan bir gelir öngörüyor. Ek bir kaynak olarak bataklıkların kurutulması için ayrılan 3 milyonu kendi emrine verecek:

54 Dimitrios Gounaris, Patra'da 5 Ocak 1867 tarihinde dünyaya gelmiştir. Daha çocukluk yıllarında İtalyanca ve Fransızca öğrenen Gounaris, Atina Üniversitesi'nde Hukuk Fakültesi'ni en iyi dereceyle bitirmiş, Avrupa'da öğrenimine üç yıl daha devam etmiştir. 1892 yılında, Harilaos Trikupis iktidarı sırasında ülkenin girdiği iktisadi çıkmazda ailesinin de ekonomik durumu kötüleştikten sonra Yunanistan'a dönmüş ve avukatlıkla uğraşmaya başlamıştır. Mesleğindeki hüneri kısa sürede duyulmuş, Patra şehrindeki avukatlık bürosu Yunanistan'ın en Avrupai olanı şeklinde tanıtılmaya başlanmıştır. Gounaris, 1902 yılında Patra'dan bağımsız milletvekili seçilerek siyasete atılmıştır. 26 Mart 1906 seçimlerinde de oy sayısını önemli ölçüde artırarak yeniden milletvekili seçilmiştir. Stefanos Dragumis, Emmanuil Repulis, Petros Protopapadakis, Haralambos Vozikis, A. Panayotopoulos, Ap. Aleksandris gibi isimlerle birlikte "Japonlar Grubu"nu (Omada ton Yaponon) oluşturmuşlar ve Georgios Theotokis Hükümeti'ne karşı muhalefete başlamışlardır. Rençberler, agt., s. 62.

55 1885 yılında Halkida'dan milletvekili seçilerek parlamento'ya girmiştir. 1903'te Adalet, 1905-1908 yılları arasında Maliye ve İç İşleri Bakanlığı görevlerinde bulunmuştur. 1916'da ve 1920-1921 yılları arasında kısa sürelerle Başbakanlık görevlerini yürütmüştür. Smith, *age.*, s. 474.

Tablo 15: 1903-1909 Gelir-Giderler

Yıl		Gelir	Gider
1903	Fili sonuçlar	Drahmi 114.834.344	Drahmi 116.231.379
1904		115.919.500	116.144.795
1905		122.438.164	116.337.102
1906		126.044.198	121.583.752
1907	Bilindiği kadarıyla sonuçlar.	128.307.087*	128.285.051
1908	Oylanan Gelir ve Giderler	130.142.784	127.542.556
	Muhtemel fiili sonuçlar	129.000.000	133.000.000
1909	Meclise sunulan bütçe	127.568.358	124.322.0535

* Döviz kurundan elde edilen kâra ilişkin hesaplardaki hatadan dolayı bu rakam 933,776 Drahmi daha az olmalıdır.

B. Kamu Borcu

32. Yunan maliyesinin 1898'de yapılanmasının üzerinden on yıl geçtiğine göre, devletin borçlarının o tarihten bu yana ne kadar arttığını veya azaldığını belirtmek uygun olabilir.

33. 1898'deki antlaşmadan sonra Yunanistan kamu borcu şu nominal sermayeyi temsil ediyordu:

Altın Frank.....	701.967.000
Kağıt Drahmi.....	80.074.262
Zorunlu Kağıt Para Drahmisi.....	93.775.975

Kambiyo karlarına (posta havaleleri) ilişkin hesaplardaki bir hata nedeniyle makbuzların gerçekte 933.776 drahmi daha az olması gerekir.

Mültecilerin bakımı için harcanan yaklaşık 4.000.000 drahmi dâhildir.

Bataklık Drenaj Fonundan tahsis edilen 3.160.000 drahmi dâhil değildir.

Mültecilerin bakımına ilişkin tahmini bütçe harcaması olan 2.000.000 drahmi dâhil değildir.

34. Bu borcun batma fonu kararıyla ödenen tutarı:

Altın frank	48.733.000
Kâğıt drahmi cinsinden iç krediler	2.805.832
Zorunlu kâğıt para	18.000.000 olmuştur.

35. Öte yandan aşağıdaki yeni krediler kapatılmıştır:

Altın frank—	
Yunan Demiryolları (1902)	50.057.000
Milli Savunma Kredisi (1907)	20.000.000
Kâğıt drahmiler--	
Pyrgos-Melijala Demiryolu (1902)	11.750.000
Selanik Kolonizasyon Kredisi	10.000.000

36. Yunanistan Demiryolunun ödenmemiş sermayesi şu anda 55.944.500 fr, Pirgos-Melijala Demiryolunun ise 11.565.000 fr'dir. Sonuç olarak, 1898 yılıyla karşılaştırıldığında ülkenin tüm borçluluğu 1908 yılı sonunda şu şekildedir:

Tablo 16: 1898-1908 Yunanistan Demiryolu Borçları

	1898	1908	Artış	Düşüş
Dış Krediler: Altın Frank	701.967.000	729.178.500	27.211.500	-
İç Krediler: Kâğıt Drahmi	80.074.262	98.833.430	18.758.168	-
Zorunlu Kâğıt para	93.775.975	75.775.975	-	18.000.000

37. Devlet destekli borçlarda yaklaşık 28.000.000 frank net artış olmuştur. Bu artış, Türk sınırına bir ana demiryolu hattının inşası, kara kuvvetlerinin yeniden teçhizatı, silahlandırılması ve emekleriyle ülkenin zenginliğine katkıda bulunmaktan kaçınamayacak yaklaşık 25.000 yeni sömürgecinin yerleştirilmesi ile dengelenebilir.

38. 1908 yılı sonunda dolaşımda bulunan 7.343.000 drahmi tutarındaki "Hazine Tahvili" değişken borçlara gelince; hazinedeki son açık ancak son

on yılda gösterilen fazlalıklardan açıkların çıkarılması ve belediye borçlarının 19.000.000 olarak hesaplanmasıyla belirsiz bir şekilde tahmin edilebilir. Sonuç 10.000.000 drahmiden fazladır ve bunun bir kısmı “Hazine Tahvili”nden ödünç alınan miktarlara karşılık gelebilir veya gelmeyebilir.

C. Kamu Borçlarının Tahsili

39. Bununla birlikte döviz kurundaki düşüş, kamu borcunu ödemenin maliyetinin olması gerektiği kadar iyi olmadığı anlamına geliyor. Çünkü batan fonun biriktirdiği 48 milyon 733 bin frankın 36 milyon 425 bin 500 frankı eski altın borcunun kapatılmasına gidiyor ve 1898 antlaşmasına göre tahvil sahiplerine ödenen düşük faiz oranı, ödenen tahvillerin faizi ve imtiyazlardan elde edilen gelirdeki ve döviz kurundaki artıştan alınan payla artırılıyor. Bu nedenle devlet borcunun faizi olarak ödediği tutar şu şekilde arttı:

	<u>1900</u>	<u>1908</u>
Eski Altın Borcu Tahsili	12.502.676	14.225.411
Diğer Altın Borçları (Garantili Kredi, 1898 ve Demiryolu)		
Yol Kredisi, 1902)	3.769.519	7.736.622
Toplam Altın Frank	16.272.195	21.962.033
Kâğıt Drahmi Cinsinden İç Borç Tahsili	5.078.263	5.405.205
Zorunlu Kâğıt Para Amortismanı	2.000.000	2.000.000

40. Ortalama döviz kuru 1900'de 162.265 ve 1908'de sadece 107.951 olduğundan, Yunan Hükümeti'ne altın kamu borç yükünü karşılamanın gerçek maliyeti 1900'de 20.451.659 drahmeye ve 1908'de 23.698.231 drahmeye mal oldu. Yani 1900 yılında kamu borcu için harcanan toplam tutar 33.532.922 drahmi iken, 1908 yılında 31.103.439 drahmi olmuştur.

Son ödeme yapıldıktan sonra, 1907 Milli Savunma kredisi için yaklaşık 1.200.000 frangı, yani 1.300.000 drahmi ve Selanik kolonizasyon kredisi için 500.000 drahmi ikinci miktara eklenmelidir. Dolaşımdaki “Hazine Tahvili”nin faizi 296.000 drahmi olarak hesaplanabilir. Bu nedenle, 1908'deki Yunanistan yıllık kamu borç yükünün genel toplamının drahmiyi nominal değeriyle alırsak 33.000.000 drahmiden biraz fazla olduğu ifade edilebilir. 1900 yılında devlet geliri yaklaşık 111.600.000 drahmi idi. Dolayısıyla kamu borçları gelirin 305'i kadardı. 1908'de gelirin 130.000.000 drahmi olduğu tahmin ediliyordu ve bunun yalnızca 256'sı kamu borçlarına atfedilebilirdi.

D. Para Birimi

41. Mevcut mahsulün taşındığı dönemde genellikle meydana gelen sıkışmanın daha uzun sürmesi ve geçmişe göre daha güçlü bir şekilde hissedilmesi 1908'in ikinci yarısında para sorununu belirgin bir şekilde gündeme getirmiştir. Kâğıt para, yaygın olarak bilindiği gibi, yıllık 2.000.000 drahmi değerindeki banknotların imha edilmesiyle daralmaktadır. Bu önlemin uygulanmasına döviz kurunun pariteye doğru sürekli bir düşüşü eşlik ettiği göz önüne alındığında, ihtiyatlı bir şekilde tasarlanmış gibi görünmektedir. Ağustos ve eylül aylarında bankaların ticaret camiasının kullanımına sunacak yeterli paraya sahip olmadıkları gerekçesiyle avans verme veya fatura indirimi yapma konusunda isteksiz oldukları yönündeki şikâyetler, hükümetin dolaşımdaki kâğıt miktarını artırmaya yönelik bazı eylemleri nedeniyle büyük bir tedirginliğe yol açtı. Neyse ki kriz, hükümetin altının gel-gitleriyle sağlanan sağlam bir para birimi olan bozdurulamayan kâğıt para birimine yapay olarak esneklik sağlama şeklindeki tehlikeli sorunu çözmeye yönelik tedbirsiz bir girişimi olmadan atlatıldı.

42. Ekonomistler, borsanın paritenin üzerinde sadece yüzde 5 ila 7 puan aralığındaki üç yıllık dalgalanma eğilimi ışığında, zorunlu paranın geri çekilmesi sürecine başlamanın istenip istenmeyeceğini geniş çapta tartıştılar. Önerilen bir önlem, bu miktardaki banknotların imhası için yılda harcanan iki milyonun hükümet borcunun gelecekte kâğıt para şeklinde itfa edilmesine karşı bir hisse senedi oluşturacak şekilde kademeli olarak altın alımına yönlendirilmesiydi. Merkez Bankası'nın elinde hâlihazırda kendi banknotlarından 'yüksek kısa vade' pozisyonunun kaldırılmasını kutlamak için yeterli altın bulunuyor.

43. Ancak hükümet, "yüksek kısa vade" geri çekilmesi konusunu akademik olarak bile düşünme yönünde herhangi bir eğilim göstermemiş ve nispeten önemsiz bir konu olan bölünmüş dolaşım konusuna odaklanarak tedbiri daha uzak hale getirmiştir.

E. Para Sözleşmesi

44. Latin Birliği Devletleriyle, yurt dışında dolaşımda olan Yunan gümüş ikincil madeni paralarının ülkesine geri gönderilip millileştirileceği ve gelecekte Krallık'tan ihracatının yasaklanacağı bir sözleşme imzalandı. Bu gümüş, Yunan Hükümeti'nin, toplamı hâlihazırda Yunanistan'ın taksim tedavülünü oluşturan 14.000.000 drahmiye yükseltmek için çıkarmayı planladığı ek paralarla birlikte önümüzdeki iki yıl içinde, bir ve iki drahmilik "kupon"lardan

oluşan mevcut kâğıt taksim parasının yerine geçecektir. Uluslararası Mali Komisyon, hükümetin, bu 14.000.000 “kuponun” geri çekilmesinin, yukarıda sözü edilen 2.000.000’un yıllık imhasına yedi yıllık bir süre için eşdeğer sayılması yönündeki teklifini kabul etti. Böylece dolaşımın daralması 1916 yılına kadar askıya alınacaktır. Bu daralma borsanın pariteye doğru ilerlemesine katkıda bulunduğu ölçüde, prensip olarak bu adımdan üzüntü duyulmalıdır. Çünkü diğer faktörler sabit kalırsa, gelecek yıl parite noktasına ulaşılmış olabilir. 1908 yılında borsada oluşan en düşük nokta 1031 drahmi = 100 fr’dir. Öte yandan, yüksek değerli banknotların yerine sürekli olarak büyük kâğıtların kullanıldığı kâğıt “kupür”ün yerine ağır metal paranın ikame edilmesi, ikincisine olan talebi yoğunlaştırabilir ve şikayet edilen para yetersizliğini arttırabilir.

45. Büyük Güçler arasında yalnızca Büyük Britanya, komisyonun bu mali tedbirde işbirliği yapmasına ilk olarak, tedavüldeki daralmanın askıya alınmasının yabancı tahvil sahiplerinin doğrudan ilgilendiği olumlu ilerlemeyle, borsa üzerinde yaratabileceği zararlı etki nedeniyle, ikinci olarak ise sözleşmenin tedavülde taksim edilen gümüş madeni paraların sayısını kişi başına 7 fr’den 16 fr’ye çıkarma özgürlüğünün Yunan Hükümeti tarafından kullanılması halinde yol açabileceği zarar nedeniyle karşı çıkmıştır. Ancak bu hükümet, yedi yıllık askıya alma süresi boyunca darphaneden elde edilen tüm kârları, banknot tedavülünün ek amortismanına ayırmayı üstlendi ve madeni para basımına ilişkin ihtiyatlı bir düzenlemenin diğer sinyallerini verdi. Bunun üzerine Majestelerinin Hükümeti, mali komisyon delegelerinin ortak eylemi olmadan uygulanması zor olan itirazlarını geri çekti.

V. İÇ İŞLERİ

A. Siyaset ve Meclis

46. Yıl, Maliye Bakanı M. Simopoulos’un ayrıcalıklı Frenk Üzümlü Şirketi ile yeni bir konvansiyon için görüştüğü sırada yaptığı ihmal veya düşünce-sizliğin sonucu olarak bir bakanlık kriziyle başladı. Tatillerin ardından şubat ayında yapılan meclis toplantısında M. Simopoulos güven oyu aldı ancak hemen ardından sağlık durumunun kötü olması nedeniyle istifa etti (Ağustos ayında öldü). M. Kalogeropoulos, İçişleri Bakanlığı’nın yanı sıra geçici olarak onun görevlerini de devraldı. Parlamento oturumu, ortalamanın üzerinde bir yasa tasarısının kabul edilmesinin ardından 18 Nisan’da sona erdi. Ancak genel ilgi pek azdı. Bu, Theotoky’ye dokunulmaz bir çoğunluk ve Kraliyetin artan güveni olarak geri döndü.

47. Geçen yıl hükümet partisinde var olduğu bildirilen ast bakanlardan bazılarının yeterince uzun süre görevin tadını çıkardığını ve partinin diğer üyelerinin sırasının geldiği duygusu takip eden altı ay içinde partide yoğunluk kazandı. Fakat Başbakan, takipçilerinin makam açlığını gidermek için meslektaşları arasından kurban seçme gibi kırıncı bir görevden kaçındı ve hiçbir bakan, kendilerini feda ederek kendi verimsizliklerini ilk kabul eden kişi olmak istemedi. Sonunda kabinede M. Theotoky'nin yanı sıra tek güçlü adam olan M. Kalogeropoulos, hükümetini tamamen yeni unsurlarla yeniden inşa etme işini M. Theotoky'ye bırakarak hep birlikte istifa etmelerini önerdi.

48. Bunun üzerinde anlaşmaya varıldı ve anlaşma uygulandı. M. Theotoky, Maliye Bakanı olarak M. Dragoumis'in küçük partisinden, denenmemiş ama zeki olduğu söylenen M. Gounaris'in de dâhil olduğu yeni kabinesi için öncekinden daha güçlü bir kombinasyon oluşturmayı başardı.

49. Meclisin kasım ayında yeniden toplanmasından kısa bir süre sonra bu bakan tarafından sunulan bütçe, kendi içinde mükemmel olan ancak pek çok önemli kazanılmış çıkara ters düşecek ve bunların kabulünü olanaksız hale getirecek kadar çok sayıda mali reform içeriyordu.

50. Donanmanın durumu hakkında rapor verecek bir meclis komisyonunun atanması dışında, 1908-1909 oturumunun ilk bölümünde kayda değer bir sonuç elde edilemedi.

B. Muhtelif Konular

1. Eşkivalık

51. Kamu güvenliği belki de 1907'ye göre daha iyi korunmuştu. Fakat yine de tatmin edici olmaktan uzaktı. Ocak ayında, Tesalya'nın kuzeyinde terör estiren Skoumbraioi çetesinden dördü yakalanmasına rağmen şubat ayında çete yeniden ortaya çıktı ve Kalabaka yakınlarında askerlerle girişilen çatışmada iki üyesini kaybetti. Skoumbraioi'den geriye kalanlar Türkiye'ye kaçtı ve burada yakalandılar. Fakat kısa süre sonra serbest bırakıldılar. Mart ayında Tesalya'da yeniden ortaya çıktılar ve Botasis adlı başka bir haydutla güçlerini birleştirmeye hazırlandıkları söylendi. Haziran ayında bir kez daha bölgeye geldiler. Diğer bağımsız kanun kaçakları ile farklı derecelerde başarılı operasyonlar gerçekleştirdiler⁵⁶.

⁵⁶ Tesalya, Makedonya ve Yunistan'ın diğer bölgelerinde Rum çetelerinin faaliyetleri hakkında detaylı bilgi için bkz. John S. Koliopoulos, "Osmanlı İmparatorluğu'nun Yunan

52. 1907 yılında bir yıl süreyle geçici olarak uygulamaya konulan 1871 tarihli eşkıyalığın önlenmesine ilişkin kanun hükümleri, Kraliyet Kararnamesi ile bir yıl daha uzatılmıştır.

2. Göçmenlik

53. Bulgaristan'dan gelen mültecilerin sayısı toplamda 25.000'i aştı. Her ne kadar Tesalya'da kurulan koloniler kendi kendilerine yetmeye başlasa da yıl sonunda hâlâ birkaç bin kişi hükümetten yardım alıyor ve bunun karşılığında yıl içinde yaklaşık 4.000.000 drahmi harcanıyordu.

3. Göç

Amerika Birleşik Devletleri'ndeki kriz nedeniyle yılın ilk birkaç ayında göç neredeyse tamamen durduruldu. Ancak yıl sonuna doğru yeniden başladı.

VI. BASIN

55. Yunanistan, Dışişleri Bakanlığı'nın yayın organı olan "Bulletin d'Orient" sayısından ekonomik nedenlerden vazgeçilmiş. Bu durum, resmi bilgileri erişilebilir bir biçimde bulan Corps Diplomatique⁵⁷ tarafından hayal kırıklığıyla karşılandı.

56. Fransızca küçük bir gazete olan "Monde Hellenique", mahkemenin saygın organı olarak dikkat çekmeye başlamıştır.

57. Mecliste basına yönelik olumsuz sözler sonucunda parlamento muhabirleri aralık ayında greve gitmiş ve birkaç gün boyunca tartışmalara ilişkin herhangi bir kayıt yayımlanmamıştı. Bu durum, yılın son gününde dairenin kontrolü altında resmi bir yayın organı olarak faaliyet gösterecek olan "Journal des Debats"ın kurulmasına yol açmıştır. Tartışmanın özeti olarak şüphesiz doğrudur ama önemli konuşmaların kaydı olarak eksiktir.

Topraklarında Eşkıyalık ve Ayaklanmalar 1853 – 1908", Çev. Seda Erkoç ve Neslihan Demirkol, *Kebikeç İnsan Bilimleri İçin Kaynak Araştırmaları Dergisi*, No. 33, ss. 251-270.

57 Atina'daki Yabancı Elçilik Heyeti. (Yay. Haz. Notu)

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
1909 YUNANİSTAN YILLIK RAPORU

Sir F, Elliot'tan Sir Edward Grey'e (21 Şubat'ta alındı.)

(No. 29.)

Efendim, Atina, 14 Şubat 1910.

1909 yılı Yunanistan hakkındaki yıllık raporumu burada iletmekten onur duyuyorum. Maliye bölümünden Bay Alban Young sorumludur.

Saygılarımla

F.ELLIOT

I. DIŞ İLİŞKİLER

A. Türkiye

1. Makedon Çeteleri

1. Yıl (1908), Makedonya'nın çeşitli milliyetçi örgütleri arasında artan huzursuzluk belirtileriyle sona erdi. Bu, çete öfkelerinin yeniden canlanma olasılığına işaret ediyordu. Ancak bu tedirginliğin esas olarak yerel olduğu ve hiçbir çetenin organize edilmediği ve Tesalya'ya kadar uzanmadığı görülüyor.

2. Şubat ayında Türk Hükümeti, Giritlilerin ve diğer silahlı adamların sınırı geçmesinden şikâyetçi olmaya başladı. Bu, Yunanistan Dışişleri Bakanı tarafından kati surette reddedildi ve Majestelerinin Volo'daki konsolosu tarafından yalanlandı. Majestelerinin Selanik Başkonsolosu, Makedonya'da dışarıdan gelenlerin varlığını doğruladı ancak faaliyetlerini reddetti. Sonrasında yaşanan olaylar göz önüne alındığında, Türk şikâyetlerinin bu kadar erken bir zamanda temelsiz olarak ileri sürülmüş olması anlamlıdır.

3. Tesalya, Yunanistan'da askeri birliğin gücünün kurulmasından sonra bile tüm yıl boyunca tamamen sakin kaldı. Bu birlikteki öncülerin çoğu, Makedonya'da maceradan nasibini alan ve kesinlikle çetelerin politikasına sempati duymayan subaylardı. Nisan ayında Volo'dan gelen, 100 adamın üç çete halinde Makedonya kıyılarına çıktığı yönündeki rapor Türk tarafından doğrulanmadı. Öte yandan askeri kâtiplerin Yunanistan konsolosluklarında yeniden ortaya çıkması, daha sonra değinilecek olayların yaşanmasına yol açtı. Yıl boyunca şiddet içeren suçların sayısı arttı. Ancak bu artışın siyasi eşkıyalığın aksine esas olarak yaygın suç faaliyetlerine atfedildiği görülüyor.

2. Epir Meseleleri

4. Ocak ve şubat aylarında Epir ile yapılan silah ticareti canlıydı. Bundan hem Müslümanlar hem de Hıristiyanlar yararlanıyordu. Nisan ayında İstanbul'da yeni devrimin patlak vermesi⁵⁸ üzerine Epir'e silah sevkiyatı durduruldu. Bu arada Arnavutlar Yunanlılara karşı tehditkâr bir tavır takınmışlardı. Yunanlılara yönelik hakaretler sadece dışişleri bakanının şikâyetiyle kalmayıp, İngiliz konsolosluk raporlarıyla da doğrulandı. Sonbaharda gerginlik durumu ortadan kalkmamıştı.

58 31 Mart Vakası. (Yay. Haz. Notu)

3. Yunan-Türk İlişkileri

5. Her ne kadar yılın başında Makedonya'daki Yunan çeteleri genel olarak hareketsiz olsa da Türk Hükümeti, Yunanlıların ve özellikle Giritlilerin kötü amaçlarla örgütlendiğine dair asılsız veya en azından abartılı şikâyetlerle bulunmaya erkenden başlayarak Yunanistan ile bir kavga başlatma eğilimini şimdiden gösterdi. Bu durumun yılın ilerleyen zamanlarında çatışmaya yol açması ancak Büyük Güçlerin müdahalesiyle engellendi. Öte yandan, Yunan Hükümeti'nin Makedonya'da Yunanlılara ciddi şekilde saldırıldığına dair cevabı Majestelerinin Selanik'teki başkonsolosunun görüşüne göre, gerçeklerle bağdaşmıyordu.

6. Nisan ayında Sultan'ın tahttan indirilmesinden sonra, İstanbul'dan çok sayıda mülteci Atina'ya geldi. Bunlardan en önemlileri arasında, Türk Hükümeti'nin yıllardır boşuna teslim olmasını ya da en azından sınır dışı edilmesini talep ettiği İsmail Kemal Bey de vardı. Yunan Hükümeti, sonunda onun ayrılmasını talep ederek, İstanbul ile iyi ilişkileri sürdürme konusundaki samimi arzusunu gösterdi⁵⁹.

7. Osmanlı İmparatorluğu genelinde Rumlar, İttihat ve Terakki'den ziyade Liberalleri desteklemeye daha yatkındı⁶⁰. Kiliseler, okullar ve Türk ordusundaki hizmetle ilgili sorunlar, Türk Hükümeti ile Patrikhane arasında ciddi sürtüşmeye yol açtı. Yılın ilk altı ayında Türkiye'de Rumlara yönelik düşmanlık giderek arttı. Ancak haziran ayı sonuna kadar Atina'daki kanaat, Yunanistan'ın Türkiye'ye karşı doğru tavrını sürdürdüğü sürece korkacak hiçbir

⁵⁹ Arnavut Milliyetçisi İsmail Kemal Bey, önceleri İttihat ve Terakki Cemiyeti içerisinde yer almasına rağmen daha sonra bu cemiyet ile ters düşmüş ve 31 Mart Vakası'nın önemli destekçilerinden biri haline dönüşmüştür. İsyanı bastırmak için Selanik'ten gelen Hareket Ordusu'nun kendisini tutuklayacağını öğrenince Atina'ya kaçmıştır. Daha sonra suçsuz olduğu anlaşılması ile tekrardan İstanbul'a gelerek Mebusan Meclisi çalışmalarına katılmış ve Balkan Savaşı yıllarında da Arnavutluk'un bağımsızlığı için mücadele etmiştir. İsmail Kemal Bey'in bu dönem çalışmaları hakkında detaylı bilgi için bkz. Armağan Altun, "31 Mart Olayı Sırasındaki Arnavut Aktörler", *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C 22, S. 2, Aralık 2020, s. 747-751.

⁶⁰ II. Meşrutiyet'in ilanı ilk etapta Rumlar arasında sempati ile karşılanmış, İttihat ve Terakki Cemiyeti'ne karşı bir ilgiyi uyandırmıştı. Ancak bu durum, Girit ve Makedonya'da meydana gelen olaylar ve Patrikhane'nin tutumundan dolayı değişmeye başlayacaktı. Bu konuda detaylı bilgi için bkz. Çağrı Sağun, *II. Meşrutiyet Döneminde Girit Meselesi ve 1910-11 Yunanistan Boykotajı*, Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Eskişehir, 2022, s. 53-59.

şeyin olmadığı yönündeydi. Yunan basını da Türk devletine mümkün olduğu kadar destek vermenin Yunanlıların görevi olduğu görüşündeydi.

8. Temmuz ayı başlarında Majestelerinin Selanik'teki Başkonsolosu, Yunanistan'ın Ayvalık ve Edirne'deki silahlarına ilişkin son açıklamaların yapıldığını bildirdi. Tesalya'da 40.000 asker in seferber edildiği iddiası, Jön Türklerle Girit konusunda atfedilen aşırı şovenist görüşler ve bu soruların basın tarafından düşüncesizce ele alınması, 1897'den beri kendi bölgesinde Türk ve Rum unsurlar arasında eş benzeri görülmemiş bir gerilim ortamı yaratmış ve kıdemsiz Türk subayları arasında savaşın yeniden başlaması yönünde güçlü bir his oluşmuştu. Bu eğilime karşı koymak için bir komite oluşturuldu ve sınır çalışmalarının onarımına başlandı. Sınırdaki kuvvetin artırılmasına yönelik bir başlangıç yapıldı.

9. Türk basını, Makedonya'daki konsolosluklarda görevlendirilen Yunan görevlilerin görünürde sekreter, gerçekte ise propaganda ajanı olduklarına dikkat çekmeye başladı. 15 Temmuz'da bu memurlardan biri, kendisinin ve diğerlerinin geri çağırıldığı Atina'ya dönerken Selanik'te tutuklandı. Üzerinde bulunan belgelerin Türk Hükümeti tarafından son derece uygunsuz olduğu iddia edildi. Fakat gerçekte Yunan Hükümeti'nin daha önce teşvik edilen askeri gayretinin artık dizginlediğini gösteriyordu.⁶¹

10. Büyük Güçlerin Girit'i boşaltma kararlarını sürdürmeleri, Türkiye'de Yunanistan'a karşı olumsuz duyguyu artırdı ve savaş hazırlıklarına hızla geçildi.

11. 21 Temmuz'da M. Rhallys, M. Theotoky'nin yerine Başbakan oldu. Derhal Türk elçisine ve yabancı temsilcilere Türkiye'ye karşı dostane bir politika izleyeceğine, sınırdan silah veya çetelerin geçişini engelleyeceğine ve Makedonya'daki konsolosluklarda görevli olanlar da dâhil olmak üzere izinli olan Yunan subaylarını geri çağıracağına dair güvence verdi. Cevaben Rifat Paşa,

61 1908'de Girit'te meydana gelen olaylar ve Büyük Devletlerin müdahaleleri bölgede tansiyonu yükseltmekle birlikte İttihatçı subayları Girit meselesi konusunda oldukça hassas bir konuma getirmişti. İttihat ve Terakki Cemiyeti, Yunanlıların faaliyette bulunduğu Makedonya başta olmak üzere, ülke genelinde halkın Girit'te meydana gelen olaylara karşı tepkisini ortaya çıkarmak için kamuoyu oluşturma gayreti içerisine girdi ve bu konuda da oldukça başarılı oldu. Bu dönemde cemiyetin yönlendirmesi ile boykot ile birlikte Osmanlı basınında Girit meselesinde Yunan Hükümeti'nin faaliyetleri ve Büyük Devletlerin müdahalelerine yönelik yoğun tepkileri ifade eden haber ve değerlendirmelere yer verildi. Özer Özbozdağı, "Yunanistan'ın Girit'i İlhak Çabalarına Osmanlı Makedonyası'nda Tepkiler (1909-1911)", *Tarih İncelemeleri Dergisi*, C XXXVII, S. 2, 2022, s. 579-583.

beyandan memnun olduğunu bildirerek, Yunan konsoloslarının iç işlerine her türlü müdahalelerin yasaklanmasını talep etti ve M. Rhallys, gerekli talimatları vereceğine söz verdi.

12. Önceki gün gönderilen ortak telgrafta dört Hami Devletin temsilcileri, kendi hükümetlerini Türkiye'nin tehditkâr davranışları konusunda uyardı. Telgrafta, Türkiye'nin ani ve sebepsiz bir saldırısının gerçek ve tehlikeli bir olasılık olduğunu, Yunanlıların herhangi bir hazırlık yapmadıklarını, kimse müdahale etmeden olası Türk operasyonunun Türkiye'nin zaferiyle sonuçlanmasının mümkün olduğunu ifade etmişlerdir. Atina temsilcilerinin korkuları, ayın 14'ünde İstanbul'daki büyükelçilerden gelen ortak telgrafta doğrulandı.

13. Majestelerinin Hükümeti, Yunanistan'a yönelik sebepsiz bir saldırının kaçınılmaz olarak doğuracağı sempati ve destek kaybına karşı Türk Hükümeti'ni diğer üç devlet ile birlikte alışıktan bir tonla uyardı. Uyarıda, Osmanlı'nın Girit meselesi konusunda Yunanistan'a doğrudan müdahale etme hakkının olmadığı gerçeğini gözden kaçırmamasından duyduğu üzüntü dile getirilirken, Berlin Antlaşması'nı imzalayan ülkelere şikâyetlerini ve taleplerini bildirmeden ve diplomatik çözüm fırsatı sunmadan, Makedonya sorununu savaş bahanesi olarak kullanmamaları konusunda Türk Hükümeti'ne yönelik kesin ifadelerle yer verildi⁶².

14. Türk Hükümeti bu iletişimin kendilerini incittiğini iddia etmiş olsa da bunun etkisi, Yunanistan'ın Girit ve Makedonya ile ilgili beyanlarından memnun olduklarını ilan etmeye teşvik etmek ve böylece sorunun akut aşamasına son vermek olmuştur. Türkiye'de 12 Ağustos'ta ilan edilen Yunan mal ve gemilerine yönelik kısmi boykot, eylül ayının ilk günlerinde sona ermiştir⁶³.

62 İngiltere, Fransa ve Rusya, Girit sorununun iki ülke arasında bir savaşa sebep olmaması için Girit'te statükonun değiştirilmemesinden yana tavır almalarına rağmen, Girit'te Rumların taşkınlıklarının devam etmesi ve Müslüman halkın zor durumda kalması üzerine Osmanlı yönetimi adaya müdahale etme sinyali vermiştir. Bunun üzerine üç büyük devlet Osmanlı müdahalesinin var olan sıkıntıları daha da büyüteceği uyarısını yaparak sorunun askeri müdahale olmadan çözüleceği hususunda Osmanlı yönetimine garanti vermişlerdir. Sağun, *agt.*, s. 91-94.

63 Girit'te 6 Ekim 1908'de hükümetin tesis edilmesi ve ilhak kararı, Osmanlı kamuoyunda mitinglerle desteklenen büyük tepkilere neden olmuştur. Bu durum bir süre sonra başta İzmir ve Selanik gibi liman kentlerinde Yunan tüccarlara yönelik boykota dönüşmüştür. Boykot ile ilgili detaylı bilgi için bkz. Sağun, *agt.*, s. 105-107.

15. Yunanistan'da askeri devrimin patlak vermesinden bu yana, Türk Hükümeti dikkatli bir beklenti tutumunu sürdürmüş, Yunan bakanların zaman zaman mecliste yaptığı şovenist açıklamaları dikkate almış, ancak bu ülkenin dağınık halinden yararlanma girişiminde bulunmamıştır.

B. Girit

16. Yılın başında, dört Hami Devlet, Yunanistan'ın Girit'i ilhak etme olasılığının tamamen göz ardı edilmediği gayri resmi bir görüş alışverişinin yapılabilirliğini tartışıyorlardı.

17. O dönemde Sadrazam Kâmil Paşa'nın ortaya koyduğu öneri, Lübnan'daki düzenlemeye benzer şekilde Girit'in de imtiyazlı bir bölge olarak belirlenmesi yönündeydi. Böylesine geriye dönük bir çözümün teklif edilmiş olması bile nihai çözüm için ideal zamanın geçtiğini gösteriyordu.

18. Basının oluşturduğu kamuoyunun baskısı altında, Türk Hükümeti'nin ilhak karşıtlığı hızla yoğunlaştı. Bununla birlikte, şubat ayında Majestelerinin Hükümeti ilhakı imkânsız olarak görmedi. Ancak bunun Yunanistan'ı Türkiye'den gelebilecek ciddi misilleme tehlikesine maruz bırakması olarak değerlendirdi ve onlara göre Yunanistan buna karşı üstü kapalı şekilde garanti verilmesini talep edecekti. Türkiye, Girit karşılığında hiçbir şekilde maddi tazminat kabul etmeyeceğini açıkladı.

19. Türkiye'deki gösteriler ve bir İngiliz müfrezesinin Kandiye'de tutulması Girit'te endişeye yol açtı ve başkonsolos, daha önce belirtilen koşullar altında Büyük Güçlerin kademeli tahliye politikasında herhangi bir değişiklik olmamasını yürütme komitesi açısından uygun buldu.

20. Mart ayında Yunan Hükümeti hâlâ Girit sorununun tartışılmasının gerekliliği konusunda ısrar ediyordu. Tahliye tarihinden önce tartışılması gerektiğini kabul eden Majestelerinin Hükümeti, öncelikle Servian meselesinin çözülmesi gerektiğine inanıyordu. Türkiye, temmuz ayında uluslararası birliklerin çekilmemesi gerektiğini öne sürdü. Ancak Büyük Güçler, düzenin sürdürülmesini kalıcı olarak üstlenmek istemediler. Üstelik yerine getirilen bazı koşullar üzerine geri çekilmeyi taahhüt etmişlerdi.

21. Nisan ayının ilk günlerinde Atina'daki bakanlar krizi (bkz. aşağıda, bölüm 74), M. Rhallys'in hükümet kurmayı reddetmesiyle (bunu ancak kendisine fesih hakkı verilirse yapabilirdi), sona erdi. Çünkü Giritliler, Yunanistan'da bir genel seçim olması durumunda eş zamanlı olarak Atina Parlamentosu'na milletvekilleri seçmeye karar vermişlerdi.

22. Nisan ayında Girit'teki dört temsilci, temmuz ayında tam tahliye için gecikmeden kesin bir karara varılmasını zorunlu kılan mülâhazaları içeren bir memorandum sundu. Bu olayın arifesinde yürütme komitesine Suda Adası'nda Türk ve uluslararası bayrakların sabit bir servis tarafından korunması gerektiği, ayrıca Suda ve Hanya'da uluslararası-ulusal ve Girit bayraklarının bulundurulmasının bir zorunluluk haline getirilmemesi gerektiği hususlarını içeren hem teşvik hem de uyarı niteliğinde bir bildiri sunulmasını önermiştir.

23. Mayıs ayının sonunda M. Theotoky, bir muhafız gemisi yerleştirme fikrine itirazını dile getirdi. Bunun Türkiye'den gelecek bir ultiatomun ardından onları ilhak yönündeki herhangi bir harekete karşı korumak olduğu ve bu durumun Giritlilerin çıkarına olduğu kendisine söylendi. M. Theotoky, kendisini kayıtsız şartsız Büyük Güçler'in ellerine teslim ettikten sonra, Yunanistan'ın sebepsiz bir saldırıyla karşı karşıya bırakılması gerektiğine inanmadığını itiraf etti. Yunanistan ve Girit'te millî isteklerin karşılanması konusunda hiçbir şey yapılmayacağı öğrenildiğinde her iki tarafın da büyük sıkıntı yaşayacağını söyledi. Mevcut kurumları devirecek, yıllarca süren emeği yok edecek ve ulusun gelişimini süresiz olarak durduracak bir devrim olacaktı. Kral, kişisel olarak sorumlu tutulacağı Büyük Güçler'e güvenme politikasını benimsemişti. Orduya güvenilemezdi çünkü hanedan karşıtı fikirler tarafından zayıflatılmıştı⁶⁴.

24. 3 Haziran'da, Londra'daki Türk maslahatgüzarı ilk olarak Büyük Güçler'in Yunanistan ve Girit'ten ilhakin gerçekleşmeyeceğine dair bir beyan talep etmelerini önerdi. Sir Edward Grey tahliyeden sonra herhangi bir değişiklik olmayacağını umuyordu ancak özel bir beyanı reddetti. Hemen hemen aynı sıralarda M. Theotoky, Türkiye ile maddi tazminat ve çözülmemiş tüm sorunların çözümü konusunda müzakereye hazır olduğunu açıkladı⁶⁵.

64 1909 yılında gerçekleşen Gudi Darbesi'nin etkilerinden bahsedilmektedir. (Yay. Haz. Notu)

65 Girit'in statüsü meselesi, Yunanistan'da da oldukça sıkıntılı gelişmelere sebebiyet vermişti. Yunan Hükümeti, Girit konusunda tazminat meselesini görüşmek için Türk tarafına yeşil ışık yaktıysa da İttihat ve Terakki Cemiyeti böyle bir teklifi onursuzluk olarak değerlendirecekti. Cemiyet, Girit'e askeri bir müdahaleyi düşünürken bu kez İngiltere'nin dizginleme politikası ile karşı karşıya kalacaktı. Başta İngiltere olmak üzere, uluslararası güçler, Osmanlı Hükümeti'ni silahlı bir müdahaleye gerek kalmadan soruna diplomasi yolu ile çözüm bulma çabası içerisindeydiler. Werner Zürrer, "Girit Meselesi 1908-1912", Çev. Mustafa Aydın, *Yakın Dönem Türkiye Araştırmaları*, S. 7, 2012, s. 165-166. Bununla birlikte 1908'de gerçekleşen Girit'in Yunanistan'a bağlanma çabalarının yankıları uluslararası camiada etkilerini devam ettirirken bir yıl sonra gerçekleşen Gudi Darbesi, Yunanistan'ın Osmanlı Devleti ve Büyük Devletler nezdinde oldukça zor bir durumda bırakmıştı.

25. Ay boyunca Türk basınında şiddetli bir Yunan karşıtı hava sergilendi ve savaş tehditleri rahatça dile getirildi. Ancak kısmen Yunanlıların provokasyon görüntüsünden bile kaçınma konusundaki kararlılıkları ve garanti veren devletlerin kendilerinin haksız bir saldırıya kurban gitmelerine izin vereceğine inanmamalarından, kısmen de Türkiye'nin gücünü küçümsemelerinden burada fazla bir etki yaratmadı. Yunan Hükümeti ise Girit meselesine hızlı ve kalıcı bir çözüm bulmanın önünde duran sorunları fark etmeye ve anlık bir rahatlama için yalnızca bugüne bakmaya başladı.

26. Rıfat Paşa, 19 Haziran'da Türk Meclisi'nde hükümetin, Türklerin Girit üzerindeki haklarını korumak için gerekli adımları attığını ifade etti.

27. Aşağıda Majestelerinin Hükümeti tarafından 2 Temmuz'da değerlendirilen duruma ilişkin bir açıklama yer almaktadır:

“Yunanlı ve Giritlilerin Girit'in Yunanistan'a ilhakı konusundaki sabırsızlığı, şu anda Girit Adasını işgal eden dört gücü⁶⁶ büyük bir sıkıntıya soktu.

Giritlilerin çıkarları doğrultusunda dört güç, birkaç yıl önce Türk yönetimini yerinden etti ve adada pratikte özerk, Yunanistan'dan oldukça ayrı ama ona sempati duyan bir hükümet kurdu.

Aynı zamanda dört güç, mevcut koşullar altında Girit'in Yunanistan'a ilhakına izin vermeyeceklerine dair Türkiye'ye güvence verdi. Nitekim söz konusu güvencenin ardından Türkiye'de Sultan Abdülhamid yönetimindeki eski yönetim sona ererek yeni bir rejime yer verildiğinden, mevcut koşulların da değiştiği ortadadır. Ancak bu, Türkiye'ye daha az değil, daha fazla önem verilmesi gerektiği anlamına gelen ve dört gücün Türkiye'nin rızası olmadan Girit'in Yunanistan'a ilhakını kabul etmesini, Türkiye'deki eski rejimin devam etmesi durumunda mevcut koşulları daha da zorlaştıran bir durum değişikliğidir.

Türk Hükümeti, ilhakın Türkiye'deki yeni rejime büyük bir darbe olacağına işaret ediyor. Bosna-Hersek örneğinde büyük bir güç olan Avusturya'dan çekildiklerini şiddetle savunuyorlar. Ama ne bir Türk askerini ne de Türk bayrağını geri çekmelerine gerek kalmadı. Çünkü bunlar daha önce gitmişti. Aynı durum başlı başına zorlu bir güç olan Bulgaristan'ın gerçekleştirdiği değişiklikler için de geçerliydi. Ancak Girit'in durumu diğer ikisinden oldukça farklıdır. Ada, Türkler tarafından Büyük Güçlerin gözetimine emanet edildi. Türk bayrağı hala orada dalgalanıyor ve bayrağın indirilip yerine Avusturya ve

66 İngiltere, Fransa, Rusya ve İtalya. (Yay. Haz. Notu)

Bulgaristan'dan çok daha zayıf olan aynı zamanda Türklerin on yıl önce olduğu gibi kolaylıkla yenebileceklerini de çok iyi bildikleri bir güç olan Yunanistan'ın bayrağının getirilmesi Türkiye için çok aşağılayıcı olacaktır.

Türkiye'deki devrimden bu yana, kamuoyunun desteklediği Majestelerinin Hükümeti, yeni rejime sempati ve ona yardım etme arzusu göstermiştir. Majestelerinin Hükümeti, Türkiye'nin çıkarları doğrultusunda, Türklere, Avusturya⁶⁷ ve Bulgaristan'dan çekilmelerini ve karşılığında alabilecekleri her türlü parasal tazminatı kabul etmelerini tavsiye etti. Bu tavsiye pratik ve akılcıydı ama doğal olarak Türklerin hoşuna gitmedi. Buna rağmen kabul ettiler. Ancak bu, Türkler bu iki durumda tavsiyemizi kabul ettikten sonra, her ne kadar nahoş olsa da Türklere aşağılayıcı olduğunu düşündükleri bir şekilde Yunanistan'dan çekilmeleri için baskı yapmaya devam edersek Türkiye'ye olan sempaticimizi ve iyi niyetimizi bir komediye dönüştürmek olacaktır.

Yunanlılar son derece mantıksız bir tutum benimsediler. İlhakın gerçekleşmemesi durumunda Yunanistan'da devrim olacağını söylüyorlar. Fakat gerçekte Yunanistan sabırlı olmayı göze alabilir, zira bekleyerek kaybedecek hiçbir şeyi yoktur ve Girit'in ilhakı onun bağımsızlığı veya refahı için gerekli değildir. Eğer Yunanistan'da bir devrimi önlemek için Girit'in ilhakı konusunda ısrar edilirse, bunun alternatifi Türkiye'de bir devrim olacaktır. Çünkü Türkler, Girit'in hükümdarlığından çekilmesinin yarattığı aşağılanmanın kaçınılmaz olarak Türkiye'de bir devrime yol açacağını söylüyorlar.

“Ancak Majestelerinin Hükümeti bu ikilemde kalacağımıza inanmıyor. Girit'in geleceğinin Türkiye ve dört güç arasında tartışılmasına biraz zaman tanınması ve bu arada Girit'teki statükonun korunması gerekiyor.

Yunanlılar söylediklerinden çok daha fazlasını istiyorlar. Görünüşe bakılırsa dört gücün Yunanistan'ın Girit'i ilhakını kabul etmesini talep ediyorlar. Gerçekte, ilhak gerçekleştikten sonra dört gücün Yunanistan'ı Türkiye'ye karşı koruyarak ilhakı uygulamasını istiyorlar. Dört güç için ilhaka itirazlarının olmadığını ancak ortaya çıkabilecek sonuçlardan kendilerinin sorumlu tutulmaması gerektiğini söylemek kolay olurdu. Ancak Yunanlılar bunun kendilerini Türklerin insafına bırakacağını ve bunun için Büyük Güçlere teşekkür etmeyeceklerini çok iyi biliyorlar. Dört güçten Girit'i Yunanistan'a vererek, Türkiye'ye, Yunanistan'a karşı herhangi bir adım atarsa dört gücün Türkiye'ye savaş

67 Burada kastedilen Bosna-Hersek meselesidir. (Ya. Haz. Notu)

açacağını söyleyerek, Türkiye'yi aşağılamalarını ve ona karşı yükümlülüklerini göz ardı etmelerini istemek mantıksızdır. Yunanistan'ın istediğine ulaşmasının tek yolu budur ve bu, Yunanistan'ın dört güçten üstlenmesini beklemeye veya istemeye hakkı olmayan bir şeydir.

Bundan çıkan sonuç, Girit meselesiyle ilgilenenlerin beklemesi ve sabırlı olması gerektiğidir. Çözümü şu ya da bu yönde zorlamaya yönelik herhangi bir girişim felakete yol açacaktır. Aslında Türkiye ile Yunanistan arasında herhangi bir doğrudan çözümü memnuniyetle karşılayacaklardır ve Yunanistan Kralı ile Rıfat Paşa arasındaki iyi kişisel ilişkiler, Yunanistan Kralı'nın Türklerin fikrini bizzat öğrenmesini kolaylaştırmalıdır.

Ancak Yunanistan, başta çok kritik bir dönemden geçen ve hâlâ birçok kaygıyı taşıyan Türkiye olmak üzere, kendisinin dışında diğer ülkelerin de sorunları olduğunu unutmamalı. Dört gücün de dikkate alınması gereken birden fazla hususu vardır.

'Yunanistan başkalarının zorluklarını göz ardı edip dört gücün ve Türkiye'nin elini zorlamaya kalkarsa, Girit sorununun kendisi ve Türkiye için az ya da çok tatmin edici bir çözümünü geciktirmekle kalmaz, aynı zamanda kendisini Türkiye açısından Girit sorununa hiç müdahale etmemiş olmasından daha kötü bir durumda bulma riskiyle de karşı karşıya kalır.

Eğer şu anda dostane bir çözüme yönelik daha fazla ilerleme sağlanmazsa, Yunanlılar uluslararası birliklerin çekilmesiyle yetinmeli ve geri çekilme sonrasında Girit'te huzursuzluk yaşanmaması için nüfuzlarını kullanmalıdır. Kargaşa meydana gelirse, Büyük Güçler düzeni sağlamak için kuvvetlerini Girit'e yeniden konuşlandırmak zorunda kalacaklardır."⁶⁸

28. O sıralarda başkonsolos, Türkiye'nin Girit'e provokatör göndermemesi koşuluyla kargaşa çıkmasını beklemek için bir neden olmadığını bildirmişti.

29. 13 Temmuz'da dört gücün temsilcileri, daha önce yapılan bir antlaşma uyarınca Hanya, İstanbul ve Atina'da aşağıdaki ortak yazışmaları yaptılar:

68 İngiliz Hükümetinin bu beyanati, Girit meselesinin Yunan Hükümeti tarafından daha fazla zorlanması durumunda ortaya çıkacak vaziyetin Yunanistan'ın hayrına olmayacağı ve bu nedenle Yunanistan'ın elde ettiği kazanımla yetinmesi ve sonrası için ise sabretmesi yönünde bir uyarı niteliği taşımaktadır. Unutulmamalıdır ki büyük devletler her ne kadar Girit konusunda Yunanistan'ı gözetir bir tavır alsalar da bir savaş durumunda Osmanlı Devleti'nin adaya müdahalesinin her şeyi ters yüz edeceğini seziyorlardı. Dört büyük devletin Girit meselesine yönelik tutumları hakkında bilgi için bkz. Öksüz, agm., s. 99-113; Zürrer, agm., s.155-206.

- Girit'i Koruyan Güçlerin Başkonsoloslarının Deklarasyonu:

“Fransa, Büyük Britanya, İtalya ve Rusya Başkonsolosları, hükümetleri adına aşağıdaki hususları beyan ederler: 10 (23) Temmuz 1906 tarihli Hami Devletlerin ortak notasında prensip olarak belirtilen ve M. Zaimis'e gönderilen notada belirtilen tedbirler uyarınca Zaimis'te 30 Nisan (11 Mayıs) 1908'de, Güçler, Girit halkının bilgeliğine güvenerek bu ayın 13'ünde (26'sında) birliklerinin tamamen geri çekilmesini gerçekleştireceklerini ve kamu düzeninin korunması ve Müslüman nüfusun güvenliği için oluşturulmuş makamların enerji ve sadakatine güvendiklerini; Girit sorunuyla sempatik bir şekilde ilgilenmeye devam edeceklerini; ancak Girit'teki Müslümanların asayişini ve güvenliğini sağlamakla yükümlü olduklarının unutulmaması gerektiğini düşündüklerini ve bu amaçla yerel makamların bastırmakta güçsüz kalacağı karışıklıkların ortaya çıkması halinde sükûnetin yeniden tesisi için yararlı gördükleri önlemleri alma haklarını saklı tuttuklarını ifade etmişlerdir.”

Osmanlı Hükümeti'ne verilen notaların aynısı

“Girit Adası'nın Hami Devlet hükümetleri ortak bir antlaşma ile aşağıdaki düzenlemeleri yapmışlardır: Uluslararası birliklerin müfrezeleri 13 (26) Temmuz'da geri çekilecektir. Bu çekilme gerçekleşmeden önce dört devlet Suda Adasına birer sabit asker gönderecek ve Osmanlı İmparatorluk bayrağı ile dört devletin bayraklarını korumak ve Müslüman Giritlilerin güvenliğini sağlamak üzere bu askerleri orada tutacaklardır. Hanya'daki dört Hami Devlet'in başkonsolosları tarafından bugünün tarihinde ada halkına metni ekte yer alan bir bildiri gönderilmiştir. Hami Devlet kuvvetlerinin Hanya'da bulunmasının sürdürüldüğüne tanıklık edecektir. Mevcut statüko kesin bir çözüm olarak kabul edilemeyeceğinden, dört devletin hükümetleri, adanın gelecekteki rejimi konusunda Babiali ile müzakere etmek için daha uygun bir anı yakalama hakkını saklı tutarak, Girit'e hayırsever bir ilgi göstermeye devam edeceklerdir. Hükümeti'nin emriyle, aşağıda imzası bulunan, yukarıda belirtilenleri Osmanlı İmparatorluk Hükümeti'nin dikkatine sunmaktan onur duyar.”

- Yunan Dışişleri Bakanına Gayri Resmi ve Sözlü Olarak Yapılan Bildirim:

“Fransa, İngiltere, İtalya ve Rusya Hükümetleri, Doğu'da meydana gelen vahim olaylar sırasında Yunan Hükümeti'nin izlediği doğru tutumu takdir ederek, Atina'daki temsilcilerine, Girit konusunda bugün Osmanlı

Hükümeti'ne taraflarından yapılan bir açıklamayı gayri resmi olarak kendisine iletmeleri talimatını vermişlerdir.”

“Dört Devlet, bu bildiriye yaparken, şimdiye kadar Yunan Hükümeti'nin görüşlerini yöneten bilgelik ruhunun, onu, devletlerin kararında yer alan durumu sadakatle kabul etmeye ve Türkiye'yi kışkırtmak olarak yorumlanabilecek herhangi bir değişikliğin, Girit için olduğu kadar Yunanistan için de mevcut durumdan daha az elverişli olacağını kabul etmeye sevk edeceğine güvenmektedir.”

30. Bu iletişimler “droits Supremes (yüksek haklar)” teriminin belirsiz olması ve Büyük Güçlerin hangi statükoyu korumak istediklerinin net olmasından dolayı itirazların dile getirildiği İstanbul'da rahatsız edici bir etki yarattı. Ayrıca vaat edilen “bienveillance (iyilik)”in Türklerden ziyade Giritlilere yönelik olduğuna inanılıyordu. Genel olarak Yunan Hükümeti ve halkı şartlardan, özellikle de Türkleri rahatsız eden hususlardan ve adanın gelecekteki statüsüne ilişkin atıflardan memnun kaldı. Girit'in yönetim kurulu da memnundu.

31. 16 Temmuz'da M. Theotoky Hükümeti beklenmedik bir şekilde istifa etti ve M. Rhallys, Giritlilerin Atina'ya mebus göndermesinin zorluğunu önlemek için meclisin feshedilmesinde ısrar etmeden görevi kabul etti. M. Rhallys, bunu yapmaları halinde onları almayı reddedeceğini belirtti. Ancak Yunanistan'da genel seçim yapılmasının zorunlu olduğu tarihten (Mart 1910) önce Yunan Meclisi'nde yer alabileceklerini umduklarından, sorunun gündeme getirilmesinin ertelenmesinin daha iyi olacağı düşünüldü.

32. M. Rhallys, tüm çabalarını Türkiye ile iyi ilişkilerin yeniden tesis edilmesi yönünde yoğunlaştıracığını beyan etti. Ancak bu arada Türklerin savaş hazırlıkları hızla sürüyordu ve 22 Temmuz'da Osmanlı, Girit sorununun çözümü ve üçüncü bir devletin bu soruna müdahalesinin ortadan kaldırılması için Büyük Güçlere baskı yaptı.

33. Uluslararası birlikler 26 Temmuz'da genel saygı ve sevinç gösterileri eşliğinde adayı terk ettiler. Ancak Giritliler, daha önce Girit ve uluslararası bayrakların dalgalandığı Hanya Limanı'nın girişine hızla Yunan bayrağını diktiler. Güçlerin itirazı üzerine Yürütme Komitesi, hiçbir provokasyonun amaçlanmadığını, ancak bayrağın artık ciddi bir kargaşa olmadan indirilemeyeceğini söyledi. Fakat önümüzdeki mart ayına kadar hiçbir durumda Atina'ya milletvekili göndermeyeceklerine ve temyiz üzerine yargı kararlarını Yunan Areopagus Mahkemesi'ne göndermeyeceklerine söz verdiler.

34. 6 Ağustos'ta Atina'daki Türk Büyükelçi, hükümetinin emriyle M. Rhallys'e aşağıdaki hususları içeren bir mesaj ilettili. Yazıda, Türkiye'nin Makedonya ile ilgili olarak Theotoky Bakanlığı'na yönelik şikâyetini abartılı bir şekilde anlatılıp, M. Rhallys'in konuya ilişkin açıklamalarının tatmin edici olduğu kabul edildikten sonra, Yunan Hükümeti'nin, Girit'teki ilhakı teşvik eden hareketle aynı fikirde olmadıklarını ve bu konuda sahip olabilecekleri her türlü kişisel hırsı reddettiklerini resmi ve yazılı bir şekilde belirterek, duygularını somut olarak kanıtlama fırsatının sunulduğu belirtiliyordu. Makul bir süre içerisinde yanıt alınmaması halinde Türk Büyükelçi Atina'dan ayrılacaktı.

35. Hami Devletler'in temsilcileriyle biraz istişarede bulunduktan sonra, M. Rhallys, 9 Ağustos'ta, Makedonya'daki geçmiş eylemlere ilişkin Türk iddialarını protesto ederek yanıt verdi ve Girit ile ilgili olarak şunları söyledi: "Girit, Hami Devletler'in elinde olduğundan, Kraliyet Hükümeti ancak çözümü onlara bırakıp onların kararlarına uyabilir. Bu sebepten, ilhak hareketinde hiçbir şekilde yer almayan Yunanistan'ın geçmişte gösterdiği doğru ve sadık tutumu gelecekte de sürdüreceğine dair güvencemizi yineliyoruz"⁶⁹.

36. Bu arada, Türkiye'nin tutumu o kadar tehdit edici hale gelmişti ki 5 Ağustos'ta -Türk tebliğinin iletilmesinden bir gün önce- Hami Devlet temsilcileri, kendi hükümetlerine, Türkiye'nin ani ve sebepsiz bir saldırısına ilişkin korkularını ifade eden ortak bir telgraf gönderdiler. (bkz. bölüm 12).

37. 13 Ağustos'ta dört büyükelçi, Yunanistan'ın cevabının Osmanlı tarafından tatmin edici bulunmadığını bildirdi ve Türk filosunun Kerpe'ye gönderilmesi teklif edildi. Daha sonra Osmanlı'ya Hanya'daki Yunan bayrağının indirileceği bilgisi verildi ve ada büyük güçlerin elinde olduğundan filoyu Girit sularına göndermemesi konusunda uyarıldı.

38. Aynı gün, Atina'daki Türk elçisi, M. Rhallys'e Rıfat Paşa'dan gelen bir telgraf ileterek, Yunanistan'ın Makedonya'ya yönelik tutumunun doğru olduğunu göstermeye çalışmasından duyduğu üzüntüyü dile getirdi. Yunanistan'ın yalnızca Türkiye'yi ve büyük güçleri ilgilendiren Girit meselesiyle hiçbir ilgisinin olmadığını kabul etmekle birlikte, yine de M. Rhallys'ten ilk iletişime daha tatmin edici bir yanıt vermesini talep etti. Atina, bunu bir iltimat olarak gördüğünden, altı devlet nezdinde resmi göreve atanmış olan Yunan temsilcilere, İstanbul'a etkili bir müdahalenin gerçekleşip

69 Bu mesaj orijinal metinde Fransızcadır. (Yay. Haz. Notu)

gerçekleşmeyeceğini araştırmaları talimatı verildi. Aksi takdirde Yunan Hükümeti mümkün olan tüm savunma önlemlerini almak zorunda kalacaktı.

39. Bu arada, Hami Devletlerin Başkonsolosları, Girit Yürütme Komitesini Hanya'daki rahatsız edici bayrağı indirmeye ikna etme çabasıyla meşguldü. Komite sonunda bunun gerekliliğini kabul etti. Ancak kendi direktiflerine uymayı zorunlu kılma yetkisine sahip olmadıklarını da kabul etti. Yürütme Komitesi, artık müttefiklerinin desteğine bile güvenemeyeceklerini anlayınca ayın 16'sında istifa etti ve bu amaçla toplanan Temsilciler Meclisi, üç seçkin ve saygın hukukçudan oluşan yeni bir yürütme komitesi atadı.

40. 18 Ağustos'ta, büyük güçlerin temsilcileriyle ve hatta Türk Büyükelçisi ile uzun tereddüt ve istişarelerden sonra, M. Phallys, Türklerden gelen ikinci mesaja Girit konusunda Yunan Hükümeti'nin Hami Devletler'in kararına her bakımdan uyacağını bir kez daha ilan eden ve adada herhangi bir huzursuzluğu kıskırtmaktan kaçınacağını teyit eden cevabı verdi. Bu güvenceler aynı anda büyük güçlere gönderilen bir muhtıradan da tekrarlandı.

41. Hami Devletler'in her birini temsil eden iki gemiden oluşan Hanya'daki uluslararası filonun müfrezeleri aynı gün şehre çıktılar ve tahliyeden bu yana dalgalanan Yunan bayrağını taşıyan bayrak direğini kaldırdılar. Herhangi bir protesto veya kargaşa yaşanmadı ancak 1 Eylül'e kadar bölgeyi koruyacak bir grup bırakıldı.

42. Ayrıca aynı gün dört büyükelçi tarafından Babıali'ye yazılı bir iletişimde bulunmuş hükümetlerinin, Babıali'nin Girit meselesi konusunda doğrudan Yunanistan'a başvurma hakkının olmadığı gerçeğini gözden kaçırmış olmalarından duyulan üzüntü ifade edilmiş ve Makedonya meselesinde, şikâyetlerini altı güce önceden iletmeden hiçbir savaş olayının ortaya çıkmaması talep edilmiştir. Aynı zamanda Babıali'ye Hanya'daki bayrağın indirileceği sözlü olarak bildirildi. Bu tebliğ, Türk Hükümeti üzerinde etkisini yarattı ve Yunanistan'ın ikinci beyanı isteksizce yeterli görüldü. Ancak Rıfat Paşa "Hellas" şurşarjlı Girit posta pulları, Atina'daki Areopagus'a gönderilen başvurular ve Yunan subaylarının Girit kuvvetlerinde görev yapmaya devam etmeleri gibi hemen çözülmesi gereken sorunlardan bahsetmeye başladı.

43. Türkiye ile Yunanistan arasındaki ilişkilerde Girit sorununun krizi şimdilik geçmiş ve Babıali,18 Ağustos tarihli toplu yazışmaya yanıt olarak, Yunanistan'ın cevabını kabul ettiğini, büyük güçlerin bayrakla ilgili eylemi için teşekkür ettiğini -çözülmesi gereken başka sorunların kaldığını belirterek- ve

Yunanlıların Türk topraklarındaki (Makedonya) eylemlerine ilişkin Yunan Hükümeti'ne itirazda bulunurken bağımsız bir devlet olarak hakları dâhilinde hareket ettiğini kayda geçirmiştir (27 Ağustos).

44. Bu tebliğe herhangi bir yanıt gelmedi ve Dört Güç, Türkiye'nin en çok önem verdiği noktaları tartışarak, bir sonuca varmadan, uzun süre harcadı. Ancak Türkiye, Lübnan'dakine benzer bir rejimin Girit'te kurulması gibi imkânsız taleplerde bulunmaya başladı.

45. 28 Ağustos'ta Atina'da askeri isyan meydana geldi. Bunun belirleyici nedenlerinden biri hiç şüphesiz M Theotoky'nin Mayıs ayında önceden bildirdiği gibi, Kral ve hükümetin Girit'in ilhakını sağlamadaki başarısızlığı nedeniyle burada hissedilen hayal kırıklığı idi. Böylelikle Girit meselesi geri planda kalmış, ancak Giritlilerin Yunanistan'daki seçimlerle eş zamanlı seçim yapma ve Atina'ya temsilci gönderme niyetlerini beyan etmeleri Yunanistan'ın işlerini olumsuz etkilemeye devam etmiştir. Bu tehdidin gerçekleşeceği korkusu, Yunan Hükümeti'ni ya Girit temsilcilerini reddederek siyasi intihara kalkışma ya da onları kabul ederek Türkiye'ye uzun zamandır arzuladığı savaş sebebinin sunma durumuna sokmak, Yunanistan'ın bugüne kadar seçim yapmasına engel olmuştur.

46. 8 Kasım'da, Dört Güç'teki Türk Büyükelçileri bu hükümetlere resmi olarak hitap ettiler ve Yunan Bakanlar Kurulu'nda kullanılan "kışkırtıcı" dile atıfta bulunarak Girit'in yönetim biçimine ilişkin kesin bir çözüm talebinde bulundular. Mümkün olan tek çözüm olarak, Osmanlı egemenliği altında özerklik öne sürüldü⁷⁰. 10 Aralık'ta verilen yanıt, adaya kesin bir rejim kazandırmak amacıyla diplomatik müzakerelere başlamak için uygun zamanın olmadığı yönündeydi. Askerlerin geri çekilmesinden bu yana hiçbir şey değişmemiştir. Statükonun ihlalleri derhal bastırılmış ve Müslümanların

70 Osmanlı yönetimi, Girit'in ilhak süreci ve burada gerçekleşen darbe neticesinde adanın adım adım Yunanistan'a bağlanmak üzere olduğunu görüyordu. Ancak yönetim adaya müdahale etmekten ziyade çözümü İngiltere ve Yunan Hükümeti ile sürdürdüğü diplomatik görüşmeler nezdinde arama taraftarıydı. Başta İngiltere olmak üzere, dört büyük devlet, adanın Yunanistan'a bağlanmayacağı hususunda Türk Hükümeti'ne gerekli güvenceleri vermelerinin yanında Yunan Hükümeti'ne de böyle bir adım atılmaması hususunda baskı yapmaktaydı. Fakat Yunanistan'da da huzur yoktu ve yönetim Girit'teki olayları kontrol edebilecek düzeyde değildi. Neticede bu defacto durumdan istifade eden Girit'teki aşırılar, Balkan Savaşları'na kadar adanın Yunanistan'a bağlanması için yoğun faaliyetlerini sürdürecektlerdi. Bu konuda detaylı bilgi için bkz. Cemal Tukin, *Girit*, TDV İslam Ansiklopedisi, <https://islamansiklopedisi.org.tr/girit>. Son erişim tarihi 11.12.2024.

güvenliği hiçbir zaman riske atılmamıştı. Dört Güç, 26 Temmuz'da dile getirildiği gibi, Sultan'ın 'yüksek haklarına' ilişkin tutumlarını koruyacak ve mevcut statükoya yönelik herhangi bir ihlali şiddetle önleyecekti. Üstelik bu durum, yabancı hırslardan kaynaklanan yakın bir tehditle de karşı karşıya değildi. Şu anda müzakereler Osmanlı İmparatorluğu'nda ve başka yerlerde kamuoyunu tedirgin edebilir ve bu da karışıklıklara yol açabilir.

47. Bütün bu süre boyunca Giritlilerin davranışları örnek teşkil eder nitelikte olmuştur. İstanbul'dan düzenli olarak Müslümanlara kötü muamele yapıldığına dair gönderilen şikâyetler, başkonsolosların her zaman kesin bir reddiyle yanıtlanıyordu. Ancak Girit rejiminin yerleşmesine ilişkin uzun süreli belirsizlik oldukça sıkıntı verici bulunuyor. Ayrı özerklik lehine duyguların arttığına dair bazı işaretler var ancak nüfusun büyük çoğunluğu ve önde gelen siyasi partilerin liderleri, ilhak fikrine bağlı kalmayı sürdürüyor ve Yunanistan açısından doğuracağı sonuçların tamamen farkında oldukları halde, temsilcilerini Atina'ya gönderme konusunda oldukça kararlılar.

48. Aralık ayının son haftasında Girit Meclisi toplanarak Yürütme Komitesinin istifasını kabul etti. Ne siyasetçi ne de memur olan 3 kişi temsilci olarak MM Fomis, Skouloudis ve Pappahadiakis'i atadı ve bu kişiler selefleri gibi Kral George'a sadakat yemini ettiler. Yunan yasalarının Girit'e uygulanabilirliğini yeniden teyit eden, milislerdeki hizmet süresini altı aya indiren ve ödenmemiş tazminatların ödenmesi için yerel bir krediye izin veren kararlar kabul edildi. 20 Mart'ta genel kurul için seçim yapılması emrini verdi.

C. İngiltere

49. Yunanistan'ın İngiltere ile ilişkilerinde dikkate değer bir durum yok. 9 Mayıs'tan 16 Mayıs'a kadar Majesteleri Kraliçe, Rusya İmparatoriçesi Dowager ile birlikte Atina'daydı. Ancak ziyaret tamamen özeldi ve herhangi bir olay yaşanmadı.

50. Akdeniz Filosu, askeri devrimin gerçekleştiği 28 Ağustos günü Phalerum Körfezi'ne⁷¹ demirlemişti ve onların varlığının, düzenin korunmasına ve askeri birliğin aşırı önlemler almasının önlenmesine katkıda bulunduğu inanılıyor. Aynı şey, 20 Eylül'den bu yana Majestelerinin iki gemisinin Phalerum Körfezi'ndeki varlığı için de söylenebilir. Bu, yabancı çıkarları etkileyen bir iç devrim durumunda uluslararası müdahale potansiyelinin sürekli bir hatırlatıcısı olarak hizmet ediyor.

71 Atina Akropolü'nün 5 km güneybatısında bulunan bir limandır. (Yay. Haz. Notu)

D. Romanya

51. İki ülke arasındaki ilişkilerin düzeldiğine dair tek işaret, Yunanistan Posta Dairesi ile Romanya Steam Navigasyon Şirketi arasında imzalanan posta sözleşmesini onaylayan yasa tasarısının yılın sonuna doğru Yunan Meclis'inden geçmesiydi.

E. Diğer Ülkeler

52. Kayda değer bir olay olmamıştır. Alman İmparatoru'nun 17 Nisan'dan 9 Mayıs'a kadar Korfu'daki villasında ikamet etmesi pek heyecan yaratmadı. Majestelerinin Korfu'da kalmasını devam ettirdiği bir dönemde Kral ve Yunan kraliyet ailesi üyeleri de oradaydı.

II. ASKERİ DURUM

Ordunun verimsizliği ve hazırlıksızlığının yanı sıra kamu hizmetlerindeki yolsuzluk ve adam kayırmacılığı da giderme iddiasında olan 28 Ağustos tarihli askeri bildiri henüz istenen sonuçları vermedi. Gerçekten de yılın sonunda Yunan ordusunun durumu muhtemelen başlangıçtan daha kötüydü. Her zaman en zayıf noktalarından biri olan disiplin, ilk olarak mayıs ayındaki astsubay gösterisiyle ve ardından gösteriyi düzenleyenlerin hafif cezalara çarptırılıp sonunda affedilmesiyle ve daha sonra tüm Atina garnizonunun ayaklanması ve direnişe teşebbüs eden birkaç subayın cezalandırılması ile temellerinden sarsıldı. Subayların büyük çoğunluğunun kendilerini öncelikle siyasete adanması ve devletin en yüksek yetkililerine periyodik olarak güç tehdidiyle baskı yapması durumu iyileştirme eğiliminde olmadı⁷².

54. Aşağıda meclisin yılsonundan önce yapılan mevcut oturumunda kabul edilen askeri kanun tasarılarının bir listesi yer almaktadır:

1. Prenslerin ordu ve donanmadaki konumunu düzenleyen kanun (Bu kanun tasarısı çıkmadan önce Veliht Prens ve oğlu Prens George dışındaki tüm prensler görevlerinden istifa etmişlerdi.)

2. Başkomutanlığın kaldırılmasına ilişkin kanun.

3. Genelkurmay'ı kaldıran kanun.

4. Yabancı idarecilerin atanmasına izin veren yasa.

5. Genelkurmay hizmetinin görevlerinin yerine getirilmesini sağlayan kanun.

72 Gudi darbesinin ordudaki etkilerinden bahsedilmektedir. (Yay. Haz. Notu)

6. 16-19 yaş arası gençlerin askerlik öncesi eğitimini öngören kanun.
7. İşe alma kanunu.
8. 1904 teşkilatını değiştiren kanun
9. Askerlik paylarına ilişkin mevzuatta değişiklik yapan kanun.
10. Askerlik ve denizcilik terfilerine ilişkin kanunda değişiklik yapan kanun.
11. Yedek subay kadrosunun oluşturulmasına ilişkin yasa.
12. 1910 yılı için ordunun gücünü belirleyen kanun.
13. Ordu emeklilik fonunun arttırılmasına ilişkin kanun.
14. Subay ve astsubayların yaş sınırını belirleyen kanun.
15. Milli savunma fonundan harcama yapılmasına izin veren kanun.
16. Yedek subaylar birliği okuluna katkı sağlanmasını öngören kanun.
17. Devletin milli savunma fonundaki payına ilişkin kanun.

55. İlk üçü hariç olmak üzere bu kanunlar 1910 yılında yürürlüğe girer ve bu nedenle, hala geçirilmesi gereken diğer askeri kanun tasarılarıyla birlikte tam olarak o yıla aittir.

56. Ekonomik kaygılar ve saldırıdan kaçınma isteği nedeniyle yıl içerisinde Türkiye'ye yönelik genel bir tatbikat yapılmamıştır. Mannlicher-Schoenauer tüfeğiyle ilgili daha önce herhangi bir eğitim almadıkları için yalnızca 1899 sınıfının yedek askerleri çağrıldı. Ekim ayından bu yana, birtakım "mesuliyet yedekleri" ve şimdiye kadar muaf tutulan ve eğitim görmemiş diğer kişiler, kırk gün ile üç ay arasında değişen sürelerle göreve çağrıldı.

57. 1907'de Creuzot'tan satın alınan otuz altı QF saha bataryasından yirmi ikisi ve altı QF dağ bataryasından ikisi yılsonuna kadar teslim edilmişti. Ancak hala ciddi bir at sıkıntısı var. Toplam 24 adet Maxim makineli tüfek sipariş edildi.

58. 27 Mayıs'ta Velihaht Prens'in en büyük oğlu Prens George, ikinci teğmen olarak ilk görevini aldı ve sonraki olayların ironi uyandırdığı bir ciddiyetle 1. Piyade Alayına kabul edildi. Askeri ayaklanmanın ardından Majestelerine "eğitim için" iki yıllık izin verildi ve kendisi şu anda Berlin muhafız alayında görev yapıyor.

III. DENİZDEKİ DURUM

59. Donanmanın durumunu araştırmak üzere 1908 yılı sonunda oluşturulan Meclis Komisyonu, ertesi baharda uzun bir rapor yayınladı. Ancak mecliste hiçbir zaman tartışılmadığı için bu rapor çok az ilgi uyandırmış gibi görünüyor. İtalyan donanmasının "Pisa" gemisine benzer 10.000 tonluk deplasmanlı bir kruvazörün Leghorn'lu Messrs Orlando'dan en geç önümüzdeki haziran ayında teslim edilmek üzere satın alındığı kasım ayına kadar donanmayı güçlendirmek için hiçbir şey yapılmadı. Meclis, torpido ve mühimmatla dolu bu geminin satın alınması için 25.000.000 drahmilik bir kredi ve savaş gemilerinin satın alınması için de 7.000.000 drahmilik bir krediyi oyladı. Daha sonra 30 veya 31 knot'luk iki destroyer sipariş edilmesine karar verildi. Fakat yılsonuna kadar herhangi bir sipariş verilmedi. Ayrıca 1910 yılında, yeni kruvazör "Averoff" için tasarlanan dört adet 9'2 inçlik topun yerine dört adet 10 inçlik topun değiştirilmesi, "Psara" tipi üç eski zırhlının 9'2 inçlik toplarla yeniden silahlandırması ve daha küçük tipteki diğer eski gemilerin yeniden silahlandırılması için başka deniz silahlarının satın alınması önerildi.

60. Aşağıda, meclisin yılsonundan önce yapılan mevcut oturumunda kabul edilen denizcilik kanun tasarılarının bir listesi yer almaktadır:

1. Filo kurası kanununda değişiklik yapılmasına dair kanun.
2. Yabancı idarecilerin çalıştırılmasına izin veren yasa.
3. Donanmaya 2.350.000 drahmi tutarında özel kredi verilmesini öngören kanun.
4. Gemi inşaatı, mühendis ve torpido bölümlerinde yabancı uzmanların çalıştırılmasına izin veren kanun.
5. ve 6. Donanma mühendislerine ilişkin kanun.
7. Deniz cephaneliğinin düzenlenmesine ilişkin kanun.
8. Denizcilik ve askeriyede terfiye ilişkin kanun.
9. Donanmada yaş sınırına ilişkin kanun.
10. Gemi ve malzeme alımına ilişkin kanun (Yukarıya bakınız.)
11. Eskimiş gemilerin satışına ilişkin kanun.
12. Cephanelikte kimya laboratuvarı kurulması kanunu.

13. Deniz Ataşesinin nitelikleri ve böyle bir makamın oluşturulmasına ilişkin kanun.

14. Kraliyet Donanması'ndaki mürettebatın organizasyonu ve talimatlarına ilişkin kanunda değişiklik yapan kanun.

15. Deniz kuvvetlerine asker alma kanununda değişiklik yapılmasına dair kanun.

16. 1910 yılı için donanmanın gücünü belirleyen kanun.

17. Filo fonu mevzuatının revize edilerek tamamlanmasına ilişkin kanun.

18. Denizcilik hizmetinin hesaplanması amacıyla sivil veya askeri görevde geçirilen sürelerin hesaplanmasına ilişkin kanun.

61. 28 Ağustos askeri ayaklanmasından⁷³ ve bunu takip eden askeri birlik duruşmalarından donanma da payına düşeni aldı. Aşırı tedbirlere karşı olduğu, birlik ile bağlantısının kopma noktasına geldiği sürekli rapor edildi. Ancak bu raporlar hiçbir zaman bir sonuca ulaşmadı. Ayrıca ideallerine sonuna kadar bağlı ve cesur bir subay olan Salamis isyanının komutanı Teğmen Typaldos'a şüphesiz büyük bir sempati vardı.

IV. MALİYE

62. 1909'daki Yunan mali konularının açıklaması zorunlu olarak ayrıntıdan yoksundur. Ağustos hareketi, idarenin tüm dallarında bir reform planı çağrısında bulundu ve Maliye Bakanı M. Evtaxias, ulusal maliyedeki çöküşü açık bir şekilde itiraf etti. 12.500.000 fr. tutarında sivil idare ekonomisini ve 12.000.000 fr. daha fazlasını üretecek şekilde hesaplanan yeni vergilendirmeyi içeren bir reform programı hazırladı. Hükümet, bu kaynaklarla ordu ve donanmanın talep ettiği artan yıllık harcamaları karşılamayı, hazinedeki mevcut açığı kapatmaya yönelik yeni bir kredinin faizini, deniz ve askeri amaçlar için oylan 62.000.000 fr'lik sermaye harcamasını bulmayı ve genellikle bütçede dengeyi yeniden sağlamayı umuyordu.

63. 1898'den bu yana biriken açıklar, 1908 ve 1909 yıllarındaki müthiş açıklarla doruğa ulaştı ve geriye en az 35.000.000 fr. tutarında değişken bir borç kaldı. Devlet hesaplarındaki genel israf ve ihmalin yanı sıra, bunun başlıca nedenleri, hiçbir kaynağın belirlenmediği olağanüstü ek kredilerin alınması,

73 1909 Gudi Darbesi. (Yay. Haz. Notu)

böylece bütçelerin tahmini dengesinin bozulması, Makedonya'daki propaganda masrafları, Bulgaristan'dan gelen 30.000 mültecinin üç yıllık bakım masrafları, hepsinden önemlisi de komünlere veya ilköğretime verilen ve hiçbir zaman geri ödenmeyen avans sistemi idi.

64. M. Evtaxias, ekonomiye ve vergi artışlarına ek olarak, ara sıra kötü tasarımlarına rağmen iyi amaçları ifade eden çok sayıda kanunun meclisten geçmesini sağlayarak ileriyeye dönük mali durumu iyileştirmek istiyordu.

65. Genel Muhasebe ve bu bölümün yeniden düzenlenmesine ilişkin yeni bir yasa, her bütçede olağanüstü masraf ve ek harcamalar için bir miktar ayrılmasını, özel bir kanunun izni olmadan bu tutarı aşan harcamaların yasa dışı hale getirilmesini ve bu harcamaların karşılanması için kaynak ayrılması gerektiğini şart koşuyordu. Bu yasanın diğer düzenlemeleri, bakanların kendi sorumlulukları dâhilinde israf ve diğer kötü niyetli uygulamalara yönelik fırsatlarını kesinlikle kısıtlamaktadır.

65. Bakanın yılda en az 3.000.000 drahmi tutarında kaçak maldan kurtarmayı umduğu gümrük dairesindeki personelinin reformuna ilişkin diğer kanunlar: Özellikle tütünün yasadışı kullanımıyla ilgili olarak kaçakçılığın daha iyi önlenmesi için özel gümrüklerin oluşturulması ve borcunu ödemeyen vergi mükelleflerine daha ağır cezalar uygulanmasıyla ilgilidir. Avansların geri ödenmesi konusunda inatçı komünlere devlet otoritesi dayatan ve bu avansların miktarını sınırlamaya çalışan bir yasa, aynı zamanda bir mali reform olarak da görünüyor. Kapsamlı bir katalogdan alınıldığı bu tedbirlerin yalnızca bir kısmı 1909'un sonunda fiilen yasalaşmıştı. Bu dönemin reformları ayrı bir bölümü hak ettiğinden, amaçlarının tam olarak sıralanması ve etkililiğinin değerlendirilmesi daha sonraki bir tarihe bırakılmalıdır.

66. Yeni esaslara göre hazırlanan 1910 bütçesi aralık ayına kadar mecliste gündeme getirilmemiş, bazı temel esasları ise hâlâ birinci veya ikinci kez okunmaktaydı. Yılsonuna gelindiğinde bütçe henüz oylanmamıştı ve nihai kabulünden önce mutlaka önemli ölçüde değiştirilmesi gerekiyordu. Öyleyse 146.000.000 drahmi harcama ve 148.500.000 drahmi gelir öngördüğünü, olağanüstü masraf ve ek harcamaları karşılamak için 14.000.000 drahmi toplamını içerdiğini, bunun da 7.000.000 drahmisinin daha sonra sözleşmeye bağlanacak kredinin hizmetine yönelik olduğunu söylemek yeterli olacaktır. Bahsi geçen açık ile mali geçmişin kapanmış olduğu düşünülürken, yukarıda bahsi geçen ek krediler gibi yenilikler nedeniyle geçmiş bütçelerle

karşılaştırma yapmak pek aydınlatıcı olmayacaktır. Makedonya'da propaganda harcamalarından üstü kapalı olarak vazgeçilmiş gibi görünüyor ve mültecilerin bakımı, bu göçmenlerin Tesalya'ya yerleştirilmesi planının yerine getirilmesi için 5.000.000 drahmilik ek bir iç kredi ile kesin olarak sona erdirildi.

67. Gerçekte ekonominin durumu kötümserlerin hayal ettiği kadar vahim bir hal almamıştır. Kuşkusuz ticaret iç politik koşullardan olumsuz etkilendi ama hasatlar iyiydi ve iki ana finans kurumu olan Merkez Bankası ve Atina Bankası, hissedarlarına bu yılın sonuçlarının bir önceki yıla göre daha iyi olduğunu beyan edecekler. Uluslararası Finans Komisyonuna atfedilen gelirler 1908'dekilere göre hafif bir artış gösteriyor.

68. Dikkat çeken bir gelişme döviz kurundaki düşüşün devam etmesi ve yılın son üç ayında kâğıt drahmının altın franka eşit, hatta ondan daha fazla değer kazanması olmuştur. Altın ve gümüş dolaşıma giriyor, ancak geçen yılki Uluslararası Para Konvansiyonu'nun kâğıt para birimini metalik para birimine dönüştüren hükümleri ülkede henüz yasal olarak yürürlüğe girmedi. Başlangıçta basılan 10.800.000 fr'den 6.000.000 fr'den biraz fazlası diğer Latin Birliği ülkelerinden geri alındı.

69. Sigorta şirketlerine yönelik olan bazı yeni yasalar örneğindeki gibi yabancı şirketlerin kıskançlığının üzüntü verici işaretleri, yabancı finansörlerin, Krallığın refahını yeniden sağlamak için sermayeleriyle birlikte gelmeleri yönünde genel olarak dile getirilen arzuya bağdaşmıyor gibi görünüyor. Yabancı kapitalistler, uygulanabilir sanayi girişimlerine destek taleplerine, askeri birliğin varlığı potansiyel yatırımcılar arasında ülke içindeki istikrarsızlık endişelerini artırdığı sürece yardım sağlayamayacaklarını belirterek yanıt verdiler. Devlet kredisi için yapılan görüşmelerde bu husus daha da belirginleşecektir.

70. Sonuç olarak, Ağustos 1909'daki devrimci hareketin, kamu maliyesinin çürük durumunun ortaya çıkmasına yol açtığı ve ülkenin şu anda karşı karşıya olduğu sorunların, sivil ve askeri nüfus üzerinde bir ceketin ancak mevcut kumaşın uzunluğu kadar kesilebileceği gerçeğinin daha keskin bir fikir edinme konusunda iyi bir etkiye sahip olabileceği söylenebilir.

V. İÇ İŞLERİ

A. Politika ve Meclis

71. 1908 yılı raporunda, M. Theotoky'nin yeniden yapılandığı kabinenin yeni Maliye Bakanı M. Gounaris'in kendi içinde mükemmel

olan birçok reformu sağlayan, ancak pek çok önemli kazanılmış çığara aykırı olan ve bunların benimsenmesini imkânsız hale getiren bir bütçe sunduğu belirtiliyordu. Onlarla ilgili fikir ayrılıkları kısa sürede kabinede kendini gösterdi ve M. Gounaris, onların etkili desteğinden emin olamayınca 27 Şubat'ta istifa etti ve yerine selefi M. Kalogeropoulos geçti. Tatilin ardından 3 Şubat'a kadar oturumlarına devam etmeyen meclis, on gün sonra başka bir tatile ara verdi. Bu eylemsizlik bakanlığın ve bakanlığın başkanı M. Theotoky'nin itibarını oldukça zedeledi.

72. Mart ayının başlarından itibaren, çoğunlukla işsizlik, ticari durgunluk ve para eksikliğinden kaynaklanan, ancak hanedan karşıtı bir konu da olan toplumsal mutsuzluğun gözle görülür işaretleri belirmeye başladı. 3 Mart'ta halka açık bir toplantı, meclis dışında bir gösteriyle sonuçlandı. Bu gösteri sırasında silahlar patladı ve çoğunluğu jandarma olmak üzere yaklaşık yirmi kişi yaralandı. Bir "Pan-Helen Ulusal Örgütü", misyonunun ülkeye hizmetteki yolsuzluktan sorumlu olan unsurları ortadan kaldırmak ve toplumun ahlaki üyelerini yüceltmek ve güçlendirmek olduğunu belirten bir manifesto yayınladı. Devrime karşı olduğunu iddia ediyorlardı. Ancak istenen sonuca ulaşmak için gizli yolların kullanılmasından söz ediyorlardı. Yaklaşık aynı sıralarda ticaret loncalarının başkanları da harekete geçmeye ve şikâyetlerini Başbakan ve Kral'a sunmaya başladılar.

73. Pire gümrüğünde meydana gelen bir olay sonucunda, Atina Esnaf Derneği, müdürün görevden alınmasını talep etti ve hükümet bu talebi kabul etmeye hazırды. Ancak tahsis edilen gelirlerin yetkililerinin yeterli bir sebep olmaksızın görevden alınmasına yönelik yaptırımlarını geri alma hakkına sahip olan ve davayla ilgili ortak bir soruşturma yapılmasını isteyen Uluslararası Finans Komisyonu'ndan bunun onayını alamadı. Hükümet bunu reddetti. 31 Mart'ta esnaftan oluşan bir heyet, 5.000 ila 7.000 kişilik bir kalabalık eşliğinde, Kral'a bir dilekçe sunmak üzere saraya doğru yola çıktı. Polis onların yolunu kapattı ve Kral olanları duyup huzuruna alınmalarını emredene kadar heyetin bir kısmı sert bir şekilde tartaklandı. Öğleden sonra M Theotoky, Kral'ın polis emirlerini tek taraflı olarak tersine çevirmesini hükümete olan güvensizliğinin kanıtı olduğunu ifade ederek kabinenin istifasını sundu. Bu neden muhtemelen aceleyle seçilmişti ve Uluslararası Finans Komisyonu ile yaşanan anlaşmazlıktan daha makul görünüyordu.

74. Majesteleri, hükümet kurmaya çalışan ancak Yunanistan'da genel seçim yapılması durumunda -ki bu onun göreve kabul edilmesinin bir

koşuluydu- Giritlilerin eş zamanlı olarak Yunanistan meclisine milletvekilleri seçeceklerini öğrendikten sonra geri çekilen M. Rhallys'i çağırdı. Bu, Türkiye ile kaçınılmaz olarak sorunlar yaratacak bir hareket tarzıydı. M. Theotoky daha sonra M. Rhallys'ten oturumun sonuçlanmasını kolaylaştıracağına dair güvence almasıyla göreve yeniden başladı. Bu anlaşma sadakatle sürdürüldü. Böylece bütçe, meclisin 3 Mayıs'ta yeniden toplanmak amacıyla 7 Nisan'da ertelenmesinden önce oylandı. Latin Para Birliği üyeleri arasındaki ek sözleşmenin onaylanması dışında, oturum şu ana kadar önemli bir mevzuattan yoksundu. Meclis, 11 Mayıs'tan sonra iki hafta daha sürdü ancak başka bir mevzuat tamamlanmadı.

75. Daimi astsubay kadrosunun oluşturulması ve astsubay okulu aracılığıyla subay rütbelere yapılan terfilerin kaldırılmasına ilişkin kanun tasarısı astsubaylar arasında büyük bir hoşnutsuzluk yarattı ve bu durum onların meclisin kapısında gösteri yapmasıyla sonuçlandı. Yetkililer tarafından önlemler alındı ve hareketin liderlerinden yirmi dördü itaatsizlik suçlamasıyla askeri mahkemeye sevk edildi. Olaya karışanlar, tenzil ve ordudan ihraç cezasına çarptırıldı. Bunlardan 17'sinin mahkûmiyeti, Başkomutan Veliaht Prens tarafından kısa süreli hapis cezasına çevrilirken, diğer 200 astsubay hafif yaptırımlara maruz kaldı.

76. Bu şekilde ortaya çıkan askeri itaatsizlik, bir şeylerin olacağına dair genel bir algının olduğu ancak kimsenin tam olarak ne olacağını bilmediği ilk yarıyılın sonunda hâkim olan belirsiz huzursuzluk duygusunu daha da artırdı. Temmuz ayının başlarında, ertesi gün bildirildiği üzere, başkomutan Prens istifasını ve tüm Prenslerin ordu içindeki yetkili makamlardan uzaklaştırılmasını talep etmek amacıyla subaylardan birinin evinde toplantı düzenlendi.

77. 16 Temmuz'da Theotoky Bakanlığı, ordunun mevcut durumunda iki gün sonra yapılacak halka açık bir toplantıda düzeni sağlamaktan sorumlu olmayacağını hissederek aniden ve kesin olarak istifa etti. M. Rhallys, Kral'ın daha sonraki bir tarihte gerekli olması halinde meclisin feshedilmesine izin vereceğine dair güvencesini aldıktan sonra görevi kabul etti. Onun kısa süreli başbakanlık döneminde, bu raporda da değinilen Türkiye ile ilişkilerde yaşanan kriz doruğa ulaştı. Ulaşılan çözüm, tüm makul Yunanlılar tarafından bu koşullar altında umulabilecek en iyi çözüm olarak kabul edilmesine rağmen, aşağılayıcı ve hayal kırıklığı yaratan bir çözüm olarak görüldü ve askeri hoşnutsuzluğun patlamasına neden oldu. M. Rhallys ordunun bazı taleplerine

sempati duysa da hareketin gücünü fark edemedi ve onu kayıtsızlık ve ciddiyet karışımı bir tavırla değerlendirdi. Bu da felaketle sonuçlandı.

78. 27 Ağustos'ta M Rhallys, daha sonraki gelişmeleri önlemek için yeterli olacağı düşünülen meclisin bir kararnamesi veya toplantıya çağırılması için Kral'ın imzasını aldı. Ancak aynı günün akşamı bir subay heyeti kendisine bir talep notu sundu. Fakat kendisi onlardan bunu kabul etmeyi reddetti. Bunun üzerine Atina'nın tüm birliği 28'i sabahı erken saatlerde, Atina'nın eteklerindeki bir yer olan Gudi'ye yürüdü ve burada, eğer talepleri karşılanmazsa şehre yürümekle tehdit ettiler.

79. Tatoi'den döndükten sonra birliklerin duruma hâkim olduğunu ve M. Rhallys'in şartları kabul etmeyi reddettiğini öğrenen Kral, M. Rhallys'i görevden aldı ve M. Mavromichalis'i çağırttı. İsyancılarla önceden iletişim halinde olduğundan şüphelenilen M. Mavromichalis muhtıralarında yer alan reform programının kabul edilmesi, Oda'nın feshedilmeyeceğine dair güvence, harekete katılan herkese af tanınması ve buna karşı çıkmaya çalışan birkaç subayın ordudan ihraç edilmesi de dâhil olmak üzere neredeyse tüm talepleri kabul etti. Af kararının imzalanması ve yeni hükümetin yemin etmesi üzerine askerler 29 Ağustos'ta kışlalara döndü⁷⁴.

80. Ünlü reform muhtırası, iki madde dışında, sağduyulu herkesin kolaylıkla katılabileceği genellemeler dışında hiçbir şey içermiyordu. Askeri meseleler konusunda daha açıktı ve Kraliyet Prenslarını her türlü sorumlu görevden men

⁷⁴ 1897 yenilgisinden sonra Yunanistan'da büyük huzursuzluk ortaya çıkmıştı. Ülkenin Megali İdea'dan vazgeçemeyen milliyetçi unsurları, Yunan silahlı kuvvetlerinin yeniden örgütlenmesini talep ediyorlardı. Fakat devletin idare ve adalet mekanizmasının bozulması ve ekonomik krizin büyümesi buna ciddi bir engel oluşturuyordu. Üstelik partilerin kısır rekabeti, rüşvetçilik ve Balkan Yarımadası'ndaki milliyetçi çatışmaların artması, Yunanistan'da aşırı bir memnuniyetsizliğin ortaya çıkmasına yol açtı. Böylece, Yunan zabitanı Osmanlı Devleti'ndeki İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin yönetime müdahale örneğinden de esinlenerek, ülkenin alt ve orta tabakalarının desteği ile hareketlendi. Gudi "İhtilali" bu koşullar altında meydana geldi. Ülkenin ihtiyaç duyduğu reformlar ve özellikle ordunun reorganizasyonu konusuna dair birçok yeni yasa çıktı. Bütün bunlara rağmen "Askeri ittifak" kısa bir zaman içerisinde, Yunan toplumundaki muhafazakâr unsurların tepkisi ve askeri cemiyet üyelerinin politik deneyim eksikliğinden ötürü çıkmaza düştü. Yunan subaylar bunun üzerine uzun zamandan beri Girit'te yoğun siyasi faaliyetlerde bulunan ve bu konuda büyük bir ün kazanan M. Venizelos'u Atina'ya çağırılmaya karar verdi. Venizelos, 1910 Eylül'ünde yeni bir hükümet kurdu ve geniş çaplı reformlar başlattı. Gudi İhtilali hakkında detaylı bilgi için bkz. Leonidas Moiras, *1909 Gudi Darbesi'nin Türk ve Yunan Kamuoyuna Yansımaları*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2006, s. 60-101.

etme konusunda oldukça netti. Majestelerine karşı kişisel düşmanlığın bu kanıtı her ne kadar uygunsuz bir şekilde sunulsa da ülkenin gerçek yararına gelişme kapasitesine sahip olan genel reform planının uygulanması konusunda Kral ile ordu arasında herhangi bir anlaşmanın engellenmesi gibi doğal ama talihsiz bir etki yarattı. Majesteleri, kırk altı yıllık hizmetinin karşılığında ülke tarafından kendisine verilen nankör karşılık nedeniyle görevinden vazgeçme konusunda güçlü bir eğilim gösteriyordu ancak (daha sonra belirttiği gibi) Majesteleri Kral Edward VII'nin tavsiyesi ve etkisiyle görevinde kalmaya ikna edildi.

81. Majesteleri Veliht Prens, birkaç hafta sonra geri dönmek niyetiyle 1 Eylül'de Almanya'ya gitmek üzere Atina'dan ayrıldı. Patras ve Korfu'da coşkuyla karşılandı. Her iki yerde de kalabalığa hitap ederken, Atina'daki subayların eyleminin uygunsuzluğuna değindi ve hareketi düzenleyenlerin tanındığı isim olan Askeri Birliğin muhtırasını imzalayan garnizon subaylarından herhangi biriyle görüşmeyi reddetti. Majesteleri anlık bir başarı elde etti. Ancak dili, askeri çevrelerde zaten mevcut olan kendisine karşı hoşnutsuzluğa o kadar katkıda bulundu ki onun Yunanistan'a dönmemesinin imkânsız olduğu düşünüldü.

82. Bundan birkaç gün sonra partisi hâlâ mecliste büyük çoğunluğu oluşturan M. Theotoky, kendisinin, meclise katılmaktan kaçınmalarının daha iyi olacağını düşündüğü yönünde bir beyanın yayınlanmasına izin verdi. Bu durumda yeterli çoğunluğu elde etmek imkânsız olurdu. Genel seçim yoluyla halka derhal çağrıda bulunulmasının doğru eylem olacağına inanıyordu. Ancak bazı takipçilerinin, meclisin görevlerinden feragat etmesinin zaten subaylar arasında tartışılan ama neredeyse kesin olarak Kral'ın ayrılışını takiben kurulabilecek olan askeri bir diktatörlüğe kapı açacağına kendisine işaret edilmesi üzerine, partisini en iyi düşündükleri şekilde hareket etmekte özgür bırakarak işe başladı. Fakat bazı takipçilerinin de Oda'nın görevlerinden feragat etmesinin askeri bir diktatörlüğün kurulmasına kapı açacağına kendisine söylenmesi üzerine ve sonunda, Askeri Birliğin baskısı altında teklif edilen tedbirlerin onaylanmasının kolaylaştırılmasında hükümete yardım etmede önemli rol oynadığı meclise bizzat girmeyi kabul etti.

83. 28 Eylül'de Atina, memurların reform programını desteklemek amacıyla ticaret loncaları tarafından düzenlenen kitlesel bir toplantıya ev sahipliği yaptı. Kral, Tatoi'den geldi ve toplantıdan bir heyeti kabul etti. Bu heyete, "anayasa sınırları dâhilinde" ulusun ilerlemesine katkıda bulunacak hiçbir tedbire asla karşı çıkmayacağını açıkladı. Daha sonra Majesteleri sarayın balkonunda görüldü ve burada tüm zaman boyunca düzenli olan kalabalık tarafından içtenlikle karşılandı.

84. Meclisin 3 Ekim'deki açılışı, Askeri Birliğin uzlaşmaz bir ruha sahip olduğu beyanı ile aynı zamana denk gelmiş ve sadece resmi işlerin yapıldığı bir hafta geçtiğinde, milletvekillerinin işe başlamaması durumunda ciddi adımlar atmaya hazır olduklarına dair bir dizi ipucunun ilkinin vermişlerdir. Anlamsız konuşmalar hemen sona erdi ve meclis, mevcut emirlerini değiştirerek ve savaş bakanının önemli olduğunu söylediği askeri yasa tasarılarını hemen okuyarak zaman kazanmaya yöneldi. Bu önlemler (1) Kraliyet Prenslерinin orduda veya donanmada herhangi bir komutanlığa sahip olmasını yasakladı. (2) Başkomutanlık pozisyonunu ortadan kaldırdı ve (3) ordunun Genelkurmay Başkanlığını kaldırdı. İki üye, Prenslere ilişkin yasa tasarısında değişiklik yapılmasını önerdi ancak Başbakan'a, üç yasa tasarısının değiştirilmeden geçirilmemesi halinde hükümet ve meclisin ortadan kaldırılacağına dair bir uyarı gönderildi. Sonuç olarak bu üç yasa tasarısı hiçbir değişiklik yapılmadan kabul edildi ve prensler bu arada ordu ve donanmadaki görevlerinden istifa ettiler.

85. Diğer birçok hükümet tasarısı tartışılmadan kabul edildi. Sonrasında askeri birliğin üyeleri, meclisin reform ruhuna katılmadığından yakınmaya başladı ve onu oylamanın yanı sıra tartışmaya da çağırdı. Öte yandan Theotokici çoğunluk, tartışmanın yalnızca baştan savma olabileceğini öne sürerek genel olarak sessiz oylama politikasını izlemiştir. Zira bakanlığın devrilmesi amaçlanmadığından, kanun tasarılarının reddedilmesi veya radikal bir şekilde değiştirilmesi söz konusu bile olamazdı. Rhally yanlısı milletvekilleri bu kadar çekingen davranmadılar. Ancak en azından yılsonuna doğru M. Mavromichalis'e karşı doğal düşmanlıklarını dizginlediler. Onun tedbirlerini o kadar uzun süre tartıştılar ki Askeri Birlik tarafından engellemeyle suçlandılar. Fakat bazılarına iyileştirmeyi başardıklarını da kabul etmek gerekir.

86. Bu arada, birlik komitesinin askeri ve donanma üyeleri arasındaki gerilim artıyordu. Denizciler donanmadaki reformun yeterince ilgi görmediğini iddia ediyordu. Bu anlaşmazlıklar, 28 Ekim'de, birlik tarafından taleplerine verilen desteğin reddedilmesi üzerine Teğmen Typaldos'un Salamis'e çekilmesi, cephaneliği ve torpido botu destroyerlerini ele geçirmesi ve ertesi gün savaş gemilerine saldırmasıyla açık bir isyana dönüştü. Birkaç kişinin öldüğü ve yaralandığı kısa bir çatışmanın ardından isyancılar mücadeleyi bıraktılar. Liderleri karaya çıkıp dağlara çıktılar ve yavaş yavaş yakalandılar veya teslim oldular. 3 Kasım'a kadar tümü, onları isyanla suçlayan ve yargılanmak üzere hukuk mahkemelerine gönderen hükümetin elindeydi. Duruşma henüz başlamadığından ve isyancılara yönelik sempati giderek arttığından, muhtemelen Askeri Birliğin yardımıyla onlara af çıkarılması yönünde ciddi bir olasılık var.

87. Donanma isyanının mecliste tartışılması, birlikten gelen sert imalarla engellendi. Ancak Theotokicilerin çoğunluğu durumu dayanılmaz buldu ve oturumun erken sonlandırılmasını talep etti. Başbakan bu eylem tarzını destekliyor gibi görünüyordu. Ancak Hükümet ve özellikle Maliye Bakanlığı, birçoğu prensipte mükemmel olan ancak acilen gerekli olmayan yasa tasarılarını uygulamaya koymaya devam etti ve bütçenin sunulmasını geciktirdi.

88. 20 Aralık'ta Savaş Bakanı, ordunun yeniden düzenlenmesine ilişkin yasa tasarısının hükümlerini meclise açıklamaya başladı. Konuşmasında, hükümetin desteğiyle önlemlerini almasına olanak sağlanan Theotokici çoğunluk tarafından hakaret sayılan bir dil kullandı ve onlar meclisten ayrılırken balkonlara çağrıda bulundu. Bunun üzerine M. Theotoky, Başbakan'a, savaş bakanı hükümet üyesi olarak kaldığı sürece partisinin meclisten uzak duracağını bildirdi. Askeri Birlik onun istifasını kabul etmeyi reddetti ve bu da yeni bir çıkmaza yol açtı. Birlik zorlayıcı tedbirlere geçme noktasındaydı ki kabahatli bakanın, bir dizi terfi için Kral'ın imzasını alarak, tarafsızlık konusundaki itibarlarını bizzat tehlikeye attığını öğrendiler ve kendileri onun görevden alınmasını istediler. Böylece kriz bir kez daha önlendi ve yeni bir savaş bakanı atandı.

89. Askeri Birlik, parlamento çoğunluğu ile yapılan bu ağız dalaşları ve kendi iç anlaşmazlıkları nedeniyle zayıflamış görünüyordu. Ancak hızla toparlandılar. Yıl, meclisin hâlâ oturumda olması ve normal koşullara dönüş yönünde belirgin bir ilerleme olmamasıyla sona erdi⁷⁵.

90. Yıl sonundan önce bu oturumda kabul edilen kanun tasarılarının (askeri ve denizcilik hariç) listesi aşağıdadır:

75 Gudi darbesinden sonra Askeri Birlik Komitesi yayımladığı memorandumda Kral ve Hükümetten radikal reformlar gerçekleştirmesini, özellikle geçmişte yaşanan "utanç verici ve aşağılayıcı hadiselerin" yeniden tekrarlanmaması için ordu ve donanmanın baştan aşağıya yeniden organize edilmesini ve Kral'ın orduyu hiçbir şekilde komuta etmemesini talep edecekti. Memorandumda ayrıca bu askerler milli hedeflere olan kesin bağlılıklarını dile getiriyor ve Megali İdea konusunda mücadele etmeye devam edecekleri taahhüdünde bulunuyordu. Başlangıçta önemli bir kamuoyu desteğine sahip olsa da askerler kısa bir süre içerisinde yaptıkları değişiklikler konusunda eleştirilmeye başlandı ve siyasi arenada yeniden bir kaos atmosferi oluşmaya başladı. Yunanistan'da oluşan bu kaos atmosferi Venizelos'un bir kurtarıcı olarak Atina'ya davet edilmesine yol açan gelişmeleri de beraberinde getirecekti. Gürhan Yellice, "Sorunlu Ada Girit: Atina-Hanya İlişkileri ve Giritli Milletvekillerinin Yunan Parlamentosuna Dâhil Olma Girişimleri, 1910-1912", *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, S. 62, Bahar 2018, s. 365.

İdari ve Genel,

1. Tesalya'daki arazilerin dağıtımına ilişkin kanunda değişiklik yapan kanun.
2. Maliye Bakanlığı ve Saymanlık Dairesi Personeli hakkında kanun.
3. Pire Gümrük Dairesi personeline ilişkin kanun.
4. Maliye Bakanlığının yeniden düzenlenmesine ilişkin kanun.
5. Genel Saymanlık personelinin arttırılmasına ilişkin kanun.
6. "Resmi Gazete" Devlet Matbaası vb. ile ilgili kanunda değişiklik yapan kanun.
7. Maliye Bakanlığı kimya laboratuvarının şubelerini oluşturan kanun.
8. Bulgaristan'da elçilik kurulmasına ilişkin yasa.
9. Konsolosluk hizmetleri kanununu değiştiren kanunlar (iki tane).
10. Yolların onarımına ilişkin kanun.
11. Kilise fonunun oluşturulması ve Manastırların idaresine ilişkin kanun.
12. Mali hizmetlerin değiştirilmesine ilişkin kanun.
13. Yolların yapımına ilişkin kanun.
14. Yunan ticari vapurlarındaki mühendislere ilişkin kanunda değişiklik yapan kanun.
15. Devletin idari bölümleri kanunu (vilayetlerin sayısının on altıya düşürülmesi).
16. Ulusal Resim Galerisi Kanunu.
17. Yargı görevlilerinin görevlerine ilişkin kanunlarda değişiklik yapan kanunlar (iki tane).
18. Gümrük sınıflandırmalarına ilişkin anlaşmazlıkları ele alacak bir komite oluşturan kanun.
19. Cezaevi kanununda değişiklik.
20. Pazar günleri ve belirli tatil günlerinde mağazaların, gazete bürolarının vb. kapatılmasını öngören kanun.
21. Milli Kütüphane personeli hakkında kanun.

22. Yurtdışındaki Yunan Elçiliklerinin bakımı ve tefrişatı hakkında kanun.
23. Seçimlerde oy verme yerlerine ilişkin kanun. (Kiliselerin bu amaçla kullanılmasının yasaklanması.)
24. Pire Liman İdaresine ilişkin kanun.
25. Atina ve Pire'deki kamu ve dini mülklerin muhafazasına ilişkin kanun.
26. Tiyatro telif hakları kanunu.
27. Adalet Bakanlığı personeline ilave yapılmasına ilişkin kanun.
28. Maden Kanunu.
29. Zeytin-taşlama makinesine patent veren kanun.
30. Mültecilerin yardımına yönelik fonların uygulanmasına ilişkin kanun.
31. Polis kanununda değişiklik yapan kanun.
32. Doğrudan vergiler polisine ilişkin kanun.
33. Konsolosluk teşkilatı ve yargı yetkisi kanunu ile yerel çıkarlarla ilgili on kanunda değişiklik yapan kanun.

Finansal,

1. Tütün vergisinin artırılmasını öngören kanun.
2. Filo Piyangosu Kredi Kanunu ile Piyango Kanununun genel olarak değiştirilmesine ilişkin kanun.
3. Temsilciler Meclisi bütçesi.
4. Kamu gelir ve giderleri ile kamu hesaplarının idaresi kanununda değişiklik yapan kanun.
5. Ödenmemiş vergiler nedeniyle ödenecek faize ilişkin kanun.
6. Damga kanununda değişiklik yapılmasına dair kanun.
7. Tütün kaçakçılığının önlenmesine ilişkin yasa.
8. Veraset, miras ve ölüme bağlı bağışlara ilişkin yükümlülükleri düzenleyen kanun.
9. Gelir vergisi kanunu.
10. Gümrük tarifelerinde değişiklik kanunu.

11. Borçlu vergilerin ödenmesi için sürenin uzatılmasına ilişkin kanun.
12. Buğday ve pamuğun imalatı ve yeniden ihracatı için ithalat vergisinden geçici muafiyet sağlayan kanun.
13. Gelirlerin tahsili hakkında kanunda değişiklik yapılması.
14. Yağ ve zeytinin vergilendirilmesine ilişkin kanun.
15. Buhar kazanı denemelerinin vergilendirilmesine ilişkin kanun.
16. Müzelere girişte ücret ödenmesini öngören kanun.
17. Deniz feneri fonu kanunu değişikliği.
18. Sigorta şirketlerine ilişkin kanun.
19. Gümrük tarifesini revize etmek üzere komisyon kurulmasını öngören kanun.
20. Şeker tekeli oluşturulan kanun.
21. Deniz feneri ve demirleme ücretlerini artıran kanun.
22. Ulaşım yoluyla ödenecek sağlık harçlarına ilişkin kanun ve çeşitli bölümlere ek krediler sağlayan beş kanun.

Adli,

1. Mirasların idaresine ilişkin kanun.
2. Hukuk Mahkemelerinin teşkilatında değişiklik yapan kanun.
3. Bazı Hukuk Mahkemelerini kapatan kanun.
4. Zappa verasetine ilişkin yasayı yorumlayan kanun.
5. Hukuk Muhakemeleri kanununda değişiklik yapılmasına dair kanun (Haciz muafiyeti).
6. İpotek kanununda değişiklik yapılması.
7. Hukuk Muhakemeleri kanununda değişiklik yapan kanunlar (3 tane).
8. Ceza adaletinin idaresine ilişkin kanunda değişiklik yapan kanun.
9. Devletin yoksul borçlularına ilişkin kanun.
10. İspanya ile Tahkim Antlaşmasını onaylayan kanun.

Eğitim,

1. İlköğretim ve toplumsal eğitim kanununda değişiklik yapan kanun.
2. Arkeolojik hizmetin giderlerine ilişkin kanun.
3. Bulgaristan'daki Yunan okul öğretmenlerine ilişkin kanun.
4. Üniversiteye kayıtlara ilişkin kanun.
5. Jimnastikle ilgili kanunda değişiklik yapan kanun.
6. Dini okullar kanununda değişiklik yapan kanun.
7. Toplumsal eğitim bölgelerinin yeniden dağıtılmasına ilişkin kanun.
8. Okuldaki silahlı saldırılarla ilgili müfettişlik görevinin oluşturulması kanunu.
9. İlköğretim kanununda değişiklik yapılmasına dair kanun.

Posta,

1. Yunanistan'ın genelinde ülke içi postaları için bir sentlik, kasabalardaki postalar için ise yarım sentlik bir posta ücreti uygulayan kanun.
2. Kırsal posta dağıtımlarına ilişkin kanun.
3. Postane Tasarruf Bankalarını kuran kanun.
4. Telgraf muhafızlarına ilişkin kanun.
5. İzole telgraf istasyonlarına ilişkin kanun,
6. Büyük Britanya ile Posta Siparişleri Sözleşmesi'ni onaylayan kanun.
7. Yurtiçi posta siparişleriyle ilgili kanunlar (2tane).
8. Lizbon Uluslararası Telgraf Sözleşmesi'ni onaylayan kanun.
9. Telgraflara yapıştırılacak telgraf pullarını düzenleyen kanun.
10. Silinmiş posta ve telgraf kullanımına cezalar getiren kanun.

Ağırlıklı olarak Yunan olmak üzere çeşitli dolaşım şirketleriyle, ancak aynı zamanda Romanya Dolaşım Şirketini de içeren yaklaşık yirmi Posta Antlaşması bulunmaktadır.

B. Muhtelif

1. Eşkıyalık

Kamu güvenliği durumu her zamanki gibi kötüydü. Mayıs ayı boyunca eşkıyalar tarafından çok sayıda zapt olayı gerçekleştirildi. Onları takip etmek için iki özel birlik oluşturuldu. Haziran ayında Tesalya'da bir çete yok edildi ve kötü şöhretli bir lider Missolonghi yakınlarında tutuklandı. Eşkıyalığın önlenmesine ilişkin kanunun hükümleri yenilendi. Önlemler alınmasına rağmen Skoumbraioi, ağustos ayında iki başarılı baskın gerçekleştirebildi. Her iki seferde de ganimetleriyle birlikte zarar görmeden Türk topraklarına döndüler. Eylül ayında geri geldiler ama içlerinden biri yerel halkla çıkan kavgada öldürüldü. Ünlü bir eşkıyanın da aynı sıralarda Santa Maura yakınlarında birlikler tarafından öldürüldüğü bildirildi. Ancak o tarihten bu yana gazetelerde eşkıya çetelerinin kayda değer bir faaliyetine rastlanmadı.

VI.BASIN

92. Dairenin resmi "Journal des Debats" yayını, mevcut oturumun açılışında durduruldu.

93. Geçen yılki raporda bahsedilen "Monde Hellenique"e mahkeme etkisinin atfedilmesi, yayının mevcut devrim dönemindeki diline bakılırsa hatalıydı.

94. Son dönemde en çok ün kazanan gazete ise Askeri Birlik'in yetkili yayın organı Chronos'tur. Ancak son zamanlarda "Patris" Askeri Birlik'in aşırı parti temsilcisi olarak tanındı.

95. Askeri hareketin başlangıcından bu yana basın, kişisel ve fiziki şiddet tehditleriyle tamamen terörize edildi.

BEŞİNCİ BÖLÜM
1910 YUNANİSTAN YILLIK RAPORU

Sir F. Elliot'tan Sir Edward Grey'e,(20 Şubat'ta alındı.)

Atina, 8 Şubat 1911

.
Efendim, 1910 yılı yıllık raporumu burada iletmekten onur duyuyorum.
Finans bölümü için Bay Beaumont'a teşekkür borçluyum. Saygılarımla

F.ELLIOT

I. DIŞ İLİŞKİLER

A. Türkiye

1. Makedon Çeteleri

Makedonya'nın çoğunlukla Yunanlıların yaşadığı Katerina, Kassandra ve Serfidje⁷⁶ bölgelerinde yılın başlarında küçük soygun çeteleri vardı. Ancak Majestelerinin Selanik'teki konsolosu tarafından doğru olduğuna inanılan Türk resmî açıklamalarına göre sadece yüksek bir hayal gücü ile siyasi olarak kabul edilebilecek iki çete biliniyordu, bunlardan biri Bulgar ve diğeri Yunandı ve her ikisi de adaletten kaçan kişilerden oluşuyordu. Ancak ocak ayında Yunanistan sınırından Grevena'ya⁷⁷ giden yolda 200 bomba ve başka mühimmatın ele geçirildiği bildirildi. Mart ayında, Katerina kazasında yeni bir Yunan soyguncu çetesinin olduğu ve daha küçük ikinci bir çetenin Yunanistan'dan geçtiği bildirildi. Nisan ayında Katerina bölgesinde çeşitli küçük eşkıya çetelerinin varlığı duyuldu.

2. Çeteleri bastırmaya ilişkin sözde kanuna göre kurulan Selanik vilayetinin askeri mahkemesi nisan ayı başında feshedildi. Ancak ağustos ayı sonunda mahkeme yeniden kuruldu.

3. Mayıs ayında bazı küçük Yunan çeteleri Türk yetkililere teslim oldu ve bazı eşkıyalar yakalandı. Hanya'dan gelen haberlere göre, üç eski çete liderinin haziran ayında görünüşte Atina'ya doğru yola çıktığı bildirildi. Fakat daha fazla takip edilmediler. Türkler seksen kişinin sınırı geçtiğini iddia etti. Lakin Majestelerinin Selanik'teki başkonsolosu bu iddiayı doğrulayamadı. Temmuz ayında hiçbir Yunan çetesi faaliyeti bildirilmedi.

4. Ağustos ayında Babıali, Yunanistan'da yeni bir Makedon komitesi kurulması konusunda Majestelerinin Hükümeti'ne şikâyetle bulundu. Bu, kısa bir süre sonra Yunanistan Başbakanı M. Dragumis tarafından kati surette reddedildi. Makedonya'da hiçbir siyasi suç vakası yaşanmadı. Fakat Yunanlılar tarafından gerçekleştirilen iki küçük eşkıyalık vakası yaşandı.

⁷⁶ Günümüzde Yunanistan'ın Batı Makedonya bölgesinde, Kozani ili sınırları içinde küçük bir kasabadır.

⁷⁷ Grebene, Batı Makedonya'da bir yerleşim yeri. (Yay. Haz. Notu)

5. Eylül ayında Kalkidik Yarımadası'nda⁷⁸ bir dizi Yunan grubu faaliyet gösteriyordu. Lider Danko ve diğer üç kişi, Selanik askeri mahkemesi tarafından ölüm cezasına çarptırılırken, Gevgeli Metropolit Vekili olan Monsenyör Alexandrines, Danko'nun çetesini destekleyen gizli bir örgütü yönetmekten sekiz yıl hapis cezasına çarptırıldı. Danko daha sonra idam edildi. Alexandrinos ise affedildi.

6. Genel olarak bakıldığında, çetelerin sınırı geçtiğine dair az sayıda raporun doğrulandığı görülmektedir. Yunanistan ile Türkiye arasında barış olduğu sürece Tesalya'da çetelerin gönderilmesi için herhangi bir hazırlık yapıldığını varsaymak için hiçbir neden yoktu. M. Venizelos'un göreve gelmez yayınladığı ve o günden bu yana tekrarladığı talimatlar, bu nitelikteki her türlü faaliyetin engellenmesi yönünde son derece katı nitelikteydi.

2. Epir Meseleleri

7. Mart ayında, Osmanlı Hükümeti'nin işkence ve sahte delil kullanmasının yanı sıra eşkiyalığa son verme kisvesi altında halka zulmetmesini protesto etmek için Atina'da Epir sakinlerinin halka açık bir toplantısı düzenlendi. Bu iddialardan bazılarının doğruluğu, Büyük Helen Fikrinin Yannina⁷⁹ halkı tarafından ısrarla sergilendiğine işaret eden Majestelerinin Selanik Başkonsolosu tarafından da doğrulandı.

8. Yunanistan Dışişleri Bakanı, mayıs ayında Majestelerinin Hükümeti'ne, Türk Hükümeti'nin bazı eski ayrıcalıkları ortadan kaldırma girişimine direnen Chimara⁸⁰ bölgesi halkının eşlerini ve çocuklarını koruma çağrısında bulundu. Ancak Majestelerinin Hükümeti, kendilerini Türkiye'nin iç işlerine müdahale şüphesine maruz bırakmak istemedi.

9. Nisan 1909'da Türk Devrimi'nin patlak vermesiyle durmuş olan Epir ile silah ticareti yeniden başlatılmadı.

3. Yunan-Türk İlişkileri

10. Ocak ayında Türkiye Büyükelçisi Hakkı Bey'in Sadrazam olarak atanması, Yunanistan ile Türkiye arasındaki ilişkilerde bir iyileşmeye işaret etmedi.

78 Halkidikya veya Üç Parmak, Yunanistan'nın kuzeyinde bulunan bir yarımada ve aynı zamanda Orta Makedonya coğrafi bölgesine dahil bir ildir. (Yay. Haz. Notu)

79 Yanya. (Yay. Haz. Notu)

80 Kimera. (Yay. Haz. Notu)

Zira Sir Kennell Kodd da Yunanistan'a ve Yunan sorununa karşı tavrın eski kafalı bir Türk tavrı olduğunu ve Girit meselelerinde tavizsiz bir tavır sergilemesinden endişe edilmesi gerektiğini bildirmişti.

11. Makedonya'da bir konsoloslukta kâtip olarak görev yapan Yunan Subay Merenditis, "çetelere yardım etmek" suçundan suçlu bulunarak üç yıl hapis cezasına çarptırıldı. Aynı yılın ilerleyen zamanlarında ise kendisine af tanındı ve serbest bırakıldı.

12. 31 Ocak'ta, M. Dragoumis'in Başbakan ve M. Kalergi'nin Dışişleri Bakanı olacağı yeni bir Kabine Atina'da yemin etti. M. Dragoumis Makedonya'daki çetelerin örgütlenmesi için komitelerin aktif bir üyesi olduğundan ve M. Kalergi aynı yönde faaliyet göstermesi nedeniyle Babıali'nin talebi üzerine birkaç yıl önce Manastır'daki konsolosluktan geri çağrıldığından, atanmalarının Türkiye ile ilişkilerde gerginliğe yol açması bekleniyor. Ancak M. Dragoumis, Türkiye'de anayasanın kurulmasıyla birlikte işlerin değiştiğini ve komşu imparatorlukla iyi ilişkiler politikasının avantajına M. Kalergi ve kendisinin güçlü bir şekilde inandığını ifade etti.

13. Tesalya'daki tarım meselesinin, köylülerin yararına toprak sahiplerinin topraklarının kamulaştırılmasını isteyen Askeri Birlik tarafından mart ayında aniden gündeme getirilmesine kadar işler iyi gidiyordu. M. Dragoumis, diğer şeylerin yanı sıra, 1881 tarihli ayrılma antlaşmasının ayrı bir önlem olarak bunu yapmasını engellediğini öne sürerek bu konuyla ilgilenmeyi reddetti. Türk Hükümeti, Yunan Hükümeti'nin tutumunun doğru olduğunu kabul etti. Ancak Atina'daki temsilcilerine, antlaşmanın içeriğinden herhangi bir sapmanın, Türkiye'nin Yunanistan'a yönelik tüm antlaşma yükümlülüklerini derhal reddetmesiyle sonuçlanacağı konusunda onları uyarması talimatını verdi. Rifat Paşa bu eylemi "Yunan Hükümeti'nin elini güçlendirmek" olarak nitelendirdi.

14. Türk Büyükelçi, mayıs ayı başında Yunan Hükümeti'ne, hükümetinin Larissa, Timovo, Ellassona⁸¹ ve Verria⁸² yoluyla Yunanistan'ı Türk demiryollarıyla birleştirmeye hazır olduğunu bildirdi. Duyuru hayal kırıklığı yarattı zira Larissa'dan Tempe vadisine geçerek sahile giden hatta harcanan para, rotanın Ellassona tarafından kabul edilmesiyle boşa gidecekti. Fakat Türkler her zaman, nihai olarak üzerinde anlaşabilecekleri hattın kıyı şeridi olmayacağını beyan etmişlerdi. Ancak daha sonra demiryolu kavşağı hakkında o kadar az

81 Alasonya. Yunanistan'ın Teselya bölgesinde yer alan bir şehir. (Yay. Haz. Notu)

82 Veria, Günümüzde Karaferye, Orta Makedonya Bölgesinde bir yerleşim yeri. (Yay. Haz. Notu)

şey duyuldu ki Türkiye'nin teklifinin ciddi olmadığı, Yunanistan'ın uzun süredir devam eden adil talebine uymaya hazır olduğuna dair aldatıcı bir izlenim yaratmak için tasarlandığı görüşü hâkim oldu.

15. Mayıs ayı sonuna doğru Türkiye'de Yunan gemiciliğine yönelik boykot yeniden başladı. İlk vakalar görünüşe göre Trabzon'da meydana geldi.

16. Bir gazete muhabirine verdiği röportajda M. Dragoumis, Girit meselesinin durağanlık içinde olduğunu ileri sürdükten sonra bunu olumlu bir gelişme ve Yunanistan'ın "zaferi" olarak nitelendirdi. Türk Hükümeti, Atina'daki elçisine bu dile karşı "dostça uyarıda bulunması" talimatı verdi.

17. Haziran ayında, Londra'daki Türkiye Büyükelçisi, 1908 Yunan sınıfının sancaklarının geri çağrılmasına ve bazı "dağıtımlara" dikkat çekmiş ve Türk Hükümeti'nin de yedekleri geri çekmesi gerektiğini belirtmiştir. Majestelerinin Atina'daki Elçiliği ile görüştüğünden sonra, Sir E. Gray, Büyükelçi'ye, söz konusu "dağıtımların" geçen kasım ayında duyurulan bir program uyarınca bir eğitim sürecinden geçen bir serinin sonuncusu olduğunu, 1908'deki askerlerin geri çağrılması ile ilgili olarak ise bizzat Atina'daki Türk büyükelçisinin bunu normal bir önlem olarak gördüğünü ve kendisinin de aynı görüşü paylaştığını açıkladı. Yunan Hükümeti'nin doğru tutumu göz önüne alındığında, Türkiye'nin askeri tedbirlerinin gereksiz ve utanç verici olacağına inanıyordu.

18. Yunan Hükümeti bu doğru tavrını sürdürürken, Türkiye'nin tutumu karşısında bunalmıştı. Türkiye'nin çeşitli yerlerinden bildirilen Yunan karşıtı boykotun yayılması ve Yunanlılara (hem Helenlere hem Osmanlılara) yönelik zulüm, Yunanistan'da, ülkenin aşağılanmasının çok ileri gittiğine ve sonuçlarına bakılmaksızın bir an önce tavrın alınması gerektiğine dair tehlikeli bir duyguyu kıskartıyordu. Türk tarafı ise, Giritli milletvekillerinin Teftiş Meclisi'ne kabul edilmesi halinde savaşın hemen başlayacağını tekrarlamak için hiçbir fırsatı kaçırmadı.

19. Haziran ayında Selanik Boykot Komitesi, boykotu Yunan işyerleri ve mallarının yanı sıra Yunan ticari kuruluşlarını da kapsayacak şekilde genişletmeye karar verdi ve Mavnacılar Derneği'nin yöneticisi ve boykotun başkarakterleri olan Kerim Ağa tarafından Pasaport Dairesi'nde Yunan olmayan tüccarlara dağıtılmak üzere sertifikaların basılmasını sağladı. Böylece hükümetin boykotta suç ortaklığı şüphe götürmez bir şekilde ortaya çıktı. Hem başkentte hem de taşradaki boykot hareketinin Yunanlılara karşı duyulan hoşnutsuzluk ve onları bastırma arzusundan kaynaklandığına ve Girit sorununun bunun için bir motivasyondan ziyade bir fırsat olduğuna inanmak

için bazı nedenler vardı. Ayrıca Yunan ticareti pahasına Osmanlı tüccarlarına, özellikle Selanik'tekilere fayda sağlamak da isteniyordu. Haziran ayı sonuna gelindiğinde Yunan bayrağı Selanik Limanı'ndan tamamen kalkmıştı ve yaklaşık yirmi kadar zararsız kişiye sınır dışı edilme ihbarları tebliğ edilmişti⁸³.

20. Aynı zamanda Mahmud Şevket Paşa, Yunanlıların bir saldırı hazırlığı içerisinde olduklarına inandığını ve açıkça onlara saldırmak için bir bahane sunma umudunu ifade etti. Yannina'yı⁸⁴ olası bir Yunan saldırısına karşı direnebilecek bir kaleye veya yerleşik kampa dönüştürmek için önlemler alındı.

21. Türk Hükümeti'nin bunu durdurmaya yönelik göstermelik çabalarına rağmen, Yunan gemilerine ve mallarına yönelik boykot Temmuz ayı boyunca aralıksız devam etti. Yunan armatör ve tüccarların uğradığı kayıplar çok büyüktü. Ancak basında çok az açık şikâyetle karşılandılar. Avusturya'nın katılmayı reddetmesi, Majesteleri Hükümeti'nin⁸⁵ barışın yararına boykotu sona erdirmek için İstanbul'daki altı devletin ortak eylemini gerçekleştirme girişimini engelledi.

22. İstanbul'da izinli olan Atina'da görevli Türk Büyükelçi Nabi Bey'in "Tanin" gazetesi editörüyle yaptığı röportajda, Kral'a, Kraliyet ailesine ve Yunan basınına çok sayıda düşüncesizce gönderme yapması Atina'daki gazeteler arasında bir süre kargaşa yarattı. Nabi Bey daha sonra kendisine atfedilen dili kullandığını inkâr etti. Fakat bunu yayınlanmasını istemeden yaptığına pek şüphe yok. Henüz Atina'ya dönmedi ama Dışişleri Bakanı olarak görev yapan M. Gryparis İstanbul'daki Yunan Elçiliğine döndüğünde Nabi Bey'in de aynı anda buraya geri gönderileceği söyleniyor.

23. Varlığını Türk meclisinde teklif edilen ancak resmi olarak kabul edilmeyen fakat halen yürürlükte olan "çeteciliğin önlenmesine ilişkin yasa"ya borçlu olan Makedonya'daki Silahsızlanma Komisyonu'nun faaliyetleri yaz aylarında dikkat çekmeye başladı. Raporlar, komisyonun kötü muamele ve hatta işkenceyi tercih ettiğini ve en etkili yöntemlerden biri olarak kullandığını belirtiyor.

83 Girit sorunu nedeniyle Selanik ve İzmir başta olmak üzere Osmanlı topraklarında Yunan tüccarlara yönelik hükümet destekli başlatılan boykot hareketi iyice kendini belli etmeye başlamıştı. İttihat ve Terakki Cemiyeti, basın aracılığıyla bu boykotu destekleyici yayımlar yapıyordu. Sağun, *agt.*, s. 105-107.

84 Yanya. (Yay. Haz. Notu)

85 İngiliz Hükümeti. (Yay. Haz. Notu)

24. Ağustos ayı başlarında, M. Rhallys'in teftiş meclisi adayları listesine, kendisi de aday olan M. Venizelos'un muhalifleri olan beş Giritlinin eklenmesiyle yeni bir karışıklık ortaya çıktı. M. Rhallys'in fikri hiç şüphesiz, Babıali'nin her zaman bir savaş nedeni olarak kabul edileceğini ilan ettiği Giritlilerin Yunan meclisine doğrudan seçilmesiyle ilgili zorluğu tersine çevirerek özellikle kavga ettiği M. Venizelos'a zorluk çıkarmaktı. Majestelerinin maslahatgüzarı ona, meclis seçimleri onaylamak için toplandığında, Giritlilerin Yunanlı milletvekili olarak görev yapmaya uygun olduğunu ilan etmek, böylece birliği tanıyıp savaşı kışkırtmak veya onları vasıfsız ilan ederek birliği reddetmek arasında bir seçim yapması gerektiğini bildirdi. Yine de adaylıklar devam etti ve Giritliler, adaylıklarını geri çekmeye ikna edilmiş olmalarına rağmen seçildiler. Ancak meclisin onaylama komitesi yukarıdaki ikilemden kurtulmanın bir yolunu bulmayı başardı (bkz. paragraf 132).

25. Ağustos ayında Türk Hükümeti, Yunan Hükümeti için Leghorn'da inşa edilen "Georgios Averoff" a karşı önlem olarak Alman Hükümeti'nden iki savaş gemisi satın aldı⁸⁶.

26. Yunan Hükümeti boykotla ilgili zararların tazmin edilmesi için 20.000.000 fr tutarında resmi bir talepte bulundu. Ancak Rıfat Paşa bunu kabul etmeyi reddetti ve herhangi bir işlem yapılmadı.

27. Afrika kıyılarındaki sünger avcılarını korumak için kullanılan Yunan Hükümeti gemisi "Girit" (1897 Savaşı'nın ödülü olarak yeniden adlandırılmıştır.), Berberi'deki Trablus'ta boykot edildi. Yunan Hükümeti, Girit'in Trablus'a dönmesi emrini verip boykotçulara karşı güç kullanmayı düşünüyordu ancak Majesteleri Hükümeti'nin bu kadar önemsiz bir olayda güç kullanılmasına karşı yaptığı uyarıları dikkate alarak başka bir gemiyi hizmete ayırdılar.

28. Yunanistan'da Giritli vekillerin seçilmesi ve daha önce de belirtildiği gibi M. Venizelos'un Başbakan olma ihtimali ile ilgili olarak bazı Türk medyasının, özellikle de "Tanin'in dili oldukça tehditkâr hale geldi.

⁸⁶ 1909 sonrasında Osmanlı Hükümeti gücü artan Yunan Donanmasına özellikle Georgios Averof'a karşı koymak için yabancı tersanelerden savaş gemileri satın alma üzerine ciddi planlar yapmaya başlamıştı. Bu amaçla geçici bir çözüm olarak 1910 yılında Almanya'dan Türk Hükümeti iki zırhlı savaş gemisi satın alarak Barboros Hayreddin ve Turgut Reis adlarıyla donanmaya kattı, Bernd Langensiepen-Ahmet Gülerüz, *The Ottoman Steam Navy 1828-1923*, Conway Maritime Press, Londra, 1995, s. 341; Ayrıca bkz. Umut C. Karadoğan, "Birinci Dünya Savaşı'na Girerken Donanmada Yapılan İslah Çalışmaları ve Yabancı Uzmanlar", *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, C 24, S. 72, 2008, s. 765.

29. Eylül ayında Türklerin tutumu, Selanik'teki İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin ve dolayısıyla Türk Hükümeti'nin, Yunanistan ile bir ayrılık veya savaş için bir bahane bulma veya icat etme kararlılığına işaret ediyordu. Bu tutum kısmen Girit sorunuyla bağlantılı, kısmen de ondan bağımsızdı. Bu durumun farkında olan Yunan Hükümeti, özellikle sınıra kolayca ulaşılabilecek Türk askeri sayısının artmasından endişe duyuyordu. Başbakan, 1863 Antlaşması'nın garanti maddesi uyarınca yakında İngiltere, Fransa ve Rusya'ya başvurmak zorunda kalacağından korkuyordu. Tesalya'da bir Türk baskını geciktirmek için bir dizi siper kazma çalışması yapılıyordu.

30. Makedonya'daki silahsızlanma prosedürü sırasında yabancıların silahlarını kendi konsolosluklarına vermelerine genel olarak izin verilirken, Yunanlılar silahları doğrudan Türk yetkililere teslim etmekle yükümlüydü. Antlaşmalara ve 1901 tahkim kararlarına dayanarak buna karşı protestolar yapıldı ancak bunlar Büyük Güçlerin hiçbiri tarafından desteklenmedi.

31. Ekim ayında Yunanistan'daki iç siyasi durum, M. Venizelos'un göreve başlamasını kaçınılmaz hale getirdi. Türk Hükümeti, Dışişleri Bakanı olması durumunda onunla ilişki kurmayı reddetti. Lakin Başbakan olması durumunda pozisyonunu saklı tuttu. Meclis'teki ilk açıklaması ve özellikle M. Gryparis'i Dışişleri Bakanı olarak ataması olumlu bir izlenim bıraktı ancak yine de Nabi Bey'in⁸⁷ izin süresi süresiz olarak uzatıldı.

32. Kısa bir süre sonra Türkiye ile Yunanistan arasındaki ilişkilerde bazı iyileşme işaretleri ortaya çıktı ve Yunanlıların sınır dışı edilmesi durduruldu ancak boykotun şiddeti neredeyse hiç azalmadan sürdürüldü. Yunan ordusu kasım ayında olağan barış durumuna getirildi.

33. Aynı ay içinde bir Yunan topçu onbaşı yaz aylarında Savunma Bakanlığına ait gizli belgeleri Türk Konsolosuna iletmesi için yargılandı ve mahkûm edildi.

B. Girit

1. Genel

34. Senenin başında, Majestelerinin Hükümeti, beklenen bahar genel seçimleri sırasında Giritlilerin Yunan meclisine milletvekilleri seçme niyetinin beyan edilmesinin yarattığı tehlike konusunda endişeliydi ve bu konuda diğer Hami Devletlerin görüşlerini aldılar.

87 Osmanlı Devleti'nin Atina Büyükelçisi. (Yay. Haz. Notu)

35. M. Venizelos, Yunanistan'ın iç durumu hakkında kendisine danışmak üzere Askeri Birlik tarafından Atina'ya davet edildi. Türk Hükümeti onun eş zamanlı seçimlerin yapılmasını ve Giritli temsilcilerin Atina'ya gönderilmesini savunacağını tahmin ediyordu ki bu hoş görülemezdi. Ancak o, bu sorunu aşmak için Yunanistan genel seçimlerinin Eylül ayına ertelenmesini önerdi.

36. Sadrazam, Türkiye'nin, Giritli vekillerin Atina'da olması fikrini kabul etmek yerine, hiçbir maddi avantaj elde etmeden Yunanistan ile belki 7.000.000 bedelinde bir tutar ve 30.000 askeri seferber edecek bir savaşı üstlenmeye hazır olduğunu belirtti.

37. Yunanistan'da yeni bir bakanlık kurulurken Başbakan M Dragoumis, teftiş meclisi seçimlerinin yılsonundan önce yapılmayacağını söyledi. (Ancak Kral daha sonra M. Dragoumis'in bunu söylerken yetkisiz konuştuğunu beyan etmiştir.) Bu nedenle, Giritli vekillerin kabulü konusunda acil bir sorun yoktu ve onun görüşüne göre hem Yunanlılar hem de Giritliler, her halükârda Büyük Güçlerin taleplerine uymakla yükümlüydüler.

38. Bu arada Büyük Güçler, adanın yeniden işgal edilmesi (Türkler dışında kimsenin istemediği) ve gümrüklere el konulması gibi Giritlileri baskı altına alacak yöntemler üzerinde düşünüyorlardı. Bir karara varmadan, Başkonsoloslara, Büyük Güçlerin Giritlilerin Yunanistan seçimlerine katılmasına izin veremeyeceğini yürütme komitesine bildirmesi talimatını verdiler ve yine de bunun muhtemel görünmesi halinde, bunu durdurmak için önlemler alacakları konusunda onları uyardılar. Bu uyarı 15 Şubat'ta Türk Hükümeti'ne, 17 Şubat'ta da Yunan Hükümeti'ne iletildi.

39. 20 Mart'ta meclisin son oturumunda zorunlu kılınan Girit Ulusal Meclisi seçimlerinin gerçekleştirilmesinin ardından M. Venizelos'un 54 destekçisi, M. Michelidakis'in 64 destekçisi ve 14 Müslüman seçilirken Yunanistan Kralı'na bağlılık yemini edilmesi meselesi bir kez daha gündeme geldi. Başkonsolos yeminin tamamen iptal edilmesini önerdi ancak M. Michelidakis bunu kabul etmedi. M. Venizelos, bunun en iyi çözüm olduğunu kabul etmekle birlikte, kamuoyu önünde Müslüman delegelerin yeminden muaf tutulmasını önermekten daha ileri gitmenin imkânsız olduğunu düşünüyordu.

40. Türk Hükümeti, kabul edemeyecekleri padişahın "feshedilemez haklarının" muhtemel ihlaline dikkat çekti. Ancak pek çok kişi onlara, esasen sembolik bir tavır olan bu tavrı fazla büyütmemeleri tavsiyesinde bulundu.

41. 9 Mayıs'ta Girit Meclisi "Yunanistan Kralı adına" açıldığında ve tüm Hıristiyan milletvekilleri yemin ettiğinde, Büyük Güçler yemin meselesi hakkında bir karara varmamışlardı. Bunun üzerine Müslüman bir vekil, başkana yazılı bir protesto mektubu iletmek istedi ancak not, Daskaloyannis adlı bir kişi tarafından zorla elinden alındı ve yırtıldı. Ayrıca Müslüman vekil fiziksel saldırı ve tacize de maruz kaldı.

42. Müslüman vekiller başkonsoloslara protestoda bulundular ve sunmayı düşündükleri protestoların kopyalarını Meclis Başkanına gönderdiler. Bu protestolar basında yayımlandı ve bunlardan birinde bazı kelimelerin atlanması ve Müslümanların Türkiye'nin egemenlik haklarına yönelik taleplerin, başkonsoloslara sunulan tutanakta belirtilenin ötesine geçtiği izlenimini vermesi heyecan yarattı. Daha sonra basında yayımlanan metnin doğru olduğu ve protestonun İstanbul'da yapıldığı belirlendi⁸⁸.

43. 11 Mayıs'ta Babıalı'ye dört büyükelçi tarafından kendi hükümetleri adına teslim edilen bildiriye, Girit Meclisi'nin bir kısmının Yunanistan Kralı adına yemin etmesinin statükoda bir değişiklik teşkil etmediğine dair güvence verildi. Türk Hükümeti ayın 13'ünde, yetkililerin bu görüşte olması nedeniyle yemini hükümsüz ve geçersiz saydığını belirtti. Mevcut belirsiz duruma bir son verilmesinin iyi olacağına dair bir ipucu eklediler. Ayın 20'sinde Babıalı'ye, Büyük Güçlerin yeminin geçersiz ve hükümsüz olduğu yönündeki anlayışlarının doğru olduğu bilgisi verildi.

⁸⁸ Girit Meclisi 9 Mayıs 1910'da Yunan Kralı adına açılmış, Rum üyeler tek tek Kral'a sadık kalacakları ve birleşme için çalışacaklarına dair yemin etmişlerdi. Osmanlı Devleti'nin böylesi bir kararın Yunanistan tarafından kabul edilmesi halinde bunu bir savaş nedeni sayacağını ilan etmesi nedeniyle Büyük Devletlerin de baskısıyla isyancılar geri adım atmaz zorunda kalmışlardı. 14 Eylül günü İngiliz Dışişleri Bakanı Edward Grey, Büyük Devletlerle yaptığı temaslarda Osmanlı Devleti'nin Girit meselesi nedeniyle Yunanistan'a savaş açmakta oldukça kararlı görüldüğünü, böylesi bir durumda Yakındoğu'daki statükonun büyük bir risk altına girme tehdiyle karşı karşıya kalacağını, bu nedenle Girit'teki huzursuzluğun sonlanması konusunda derhal bir şeyler yapılması çağrısında bulunmuştu. Mesela Girit'in büyük devletler tarafından yeniden işgali bu konuda İngiltere'nin öne sürdüğü çözüm önerilerinden birisiydi. Büyük Devletlerin Osmanlı Devleti'nin adanın statükosunda herhangi bir değişiklik olmayacağı garantisini üzerine kriz geçici de olsa aşmıştı. Ancak İlhak (Enosis) yönünde girişimler hiçbir şekilde sonlanmamıştı. İhtilal Komitesi, Girit'in çeşitli bölgelerinde silahlı gösteriler düzenlemeye ve Yunanistan ile birleşme konusunda bir kamuoyu oluşturma çalışmalarına hız kazandırmıştı. Ayrıca komite Girit'in çeşitli bölgelerinde düzenlemiş olduğu silahlı gösteriler yoluyla da Enosis konusunda ciddi bir kamuoyu yaratmayı başarmış, bu gösteriler 1911 yılından itibaren örgütlü toplantılara dönüşmeye başlamıştı. Yellice, agm., s. 341-342.

44. 14 Mayıs'ta M. Fomis başkanlığındaki yürütme komitesi istifa etti ve 16 Mayıs'ta M. Venizelos başkanlığındaki yeni yürütme komitesi seçildi.

45. Büyük Güçlerin Girit Meclisi'ni Müslüman mebusları yeminsiz olarak kabul etmeye ikna etmeye yönelik tüm çabalarına rağmen, meclis 19 Mayıs'ta onları dışarıda bırakmaya karar verdi ve meclis, kırk gün ertelendi.

46. Bu arada hem Yunanistan hem de Türkiye basını giderek daha fazla tedirgin olmaya başladı. Resmi ilişkiler düzgün kaldı ve Yunan Hükümeti gücendirmekten kaçınmaya kararlıydı. Ancak 1909 yazındaki Türkçe notlarda aktarıldığı gibi provokasyona veya aşağılamaya boyun eğmeyeceklerdi.

47. 3 Haziran'da Londra'daki Türkiye Büyükelçisi, Girit sorununun özerkliğe dayalı çözümü için müzakere yapılması talebini yineledi. Kendisine yazılı bir yanıtın olmayacağı ve Majestelerinin Hükümeti'nin, Babıali'nin Yunan unsurunun yüksek temsilcilikten çıkarılması yönündeki isteğini kabul etmediği söylendi.

48. Öte yandan, Majestelerinin Hükümeti neredeyse aynı anda Girit Hükümeti'nden, Suda Adası'ndaki bayrak hariç, Girit'teki her Türk hakkının Büyük Güçler tarafından nasıl ortadan kaldırıldığını ve Giritlilerin Yunanistan'la birleşme yönündeki arzularının aynı güçler tarafından birbirini izleyen aşamalarla gerçekleştirilmeye nasıl yaklaştırıldığını çok etkili bir şekilde ortaya koyan uzun bir muhtıra aldı. Girit sorununun çözümüne yönelik her öneride bulunduğu muhtıraya başvurulması yerinde olur. (Girit baskısı, bölüm 27, s. 155.)

49. 15 Haziran'da Avam Kamarası'nda Girit sorunuyla ilgili bir tartışma gerçekleşti. Sir E. Gray, şu anda Yunanistan'a ilhakın söz konusu olamayacağını, güçlerin Türkiye'ye danışmadan yeni türden kesin bir çözüme varamayacaklarını ve Türkiye'nin hükümdarlığına ve Girit'teki Müslümanların haklarına zarar verecek statükodaki (1908'deki birlik ilanından önceki, hiçbir zaman tanınmayan statüko) değişiklikleri engellemeye kararlı olduklarını belirtti. Yunanistan'ın son dönemdeki sıkıntılar sırasındaki tutumunun tamamen doğru olduğunu sözlerine ekledi. Ayrıca yabancı yayımlarda Majesteleri Hükümeti, Girit yanlısı gözükererek bir şekilde diğer Büyük Güçlerden ayrıldığı yönündeki iddiaları kesin olarak reddetti.

50. Sir E. Grey'in konuşmasının telgraf ile özetinin alınması üzerine, Atina'da, birçok umut hayal kırıklığına dönüşmüş olsa bile Büyük Güçlerin niyetleri ve eylemlerinin sınırlamaları hakkında kısa ve kesin bir açıklamanın yapılmış olmasından memnuniyet ifade edildi.

51. 18 Haziran'da Türk meclisinde Rıfat Paşa, İngiliz politikasında herhangi bir değişiklik olmadığını doğruladı.

52. 28 Haziran'da Babıâli'ye sunulan bir notada dört güç, Girit'te yakın zamanda aldıkları önlemleri özetlemiş ve son yıllarda ilk kez "droits souverains de Sa Majeste le Sultan" (Majesteleri Sultan'ın egemenlik haklarına) terimini kullanmıştır. Fransız Hükümeti tarafından sakıncalı nitelikte hiçbir pratik etkisi olmadığı için önerilen ve diğer güçler tarafından sonuçları yeterince dikkate alınmadan kabul edilen bu talihsiz ifade, o zamandan beri Türkler tarafından önemli bir şeyi ima ettiği için kullanılıyor ve durumun böyle olması ihtimali Girit'te ve Yunanistan'da büyük bir huzursuzluk yaratıyor.

53. Dört güç, meclis toplantısının arifesinde Girit'e ikinci bir savaş gemisi gönderen Başkonsolos M. Venizelos'a Müslüman vekillerin kabul edilmemesi ve Müslüman görevlilerin yemin etmeden görev yapmasına izin verilmemesi halinde, belli başlı limanlara kuvvet çıkarılacağı ve gümrüklere el konulacağı yönünde bir beyanda bulundu.

54. Yunan Hükümeti, Giritlileri Büyük Güçlerin iradesine teslim olmaya ikna etmek için her türlü çabayı gösterdi. Hatta onları Kral'a borçlu oldukları bağlılık adına bunu yapmaya çağırarak yeni Türk protestolarını kışkırtma riskini göze aldı.

55. 10 Temmuz'da meclis toplanarak Büyük Güçlere teslimini açıkladı. Ancak aynı zamanda Hükümete "egemenlik hakları" terimine ilişkin çekince koyma yetkisi de verdi. Bazı resmi konuların görüşülmesinin ardından oturma ara verildi. Nihayetinde başkonsoloslara gönderilen notta, protesto, Türk Hükümeti'nin terime getirdiği yorumla sınırlıydı.

56. Bu arada 21 Ağustos'ta seçimleri yapılacak olan anayasa değişikliği için Yunan meclisine aday olarak M. Venizelos'tan bahsedilmeye başlandı. Türk Hükümeti bunu hemen protesto etti ve şu ikilemi gündeme getirdi: M. Venizelos Giritli ise Yunanistan'da seçilemez ancak Yunan ise Girit meclisinde veya Yürütme Komitesinde yeri yoktur. M. Venizelos'un ateşli destekçisiyken onun sert rakibi haline gelen M. Rhallys ise, M. Michelidakis'i ve M. Venizelos'un diğer dört Giritli rakibini aday listesine dâhil ederek kafa karışıklığını daha da artırdı (bkz. paragraf 129)⁸⁹.

⁸⁹ 1910 yılı gelişmeleri Girit'in adım adım Yunanistan'a bağlanma aşamalarının gerçekleştirildiği bir yıl oldu. Hem Girit Meclisi'nin aldığı kararda Yunan Kralı adına yemin edil-

57. M. Venizelos, Yunanistan'da seçildikten sonra 9 Eylül'de Başkonsolos'a Girit Meclisi ve Yürütme Komitesi'nden istifa ettiğini bildirdi. Onun komitedeki yerini Dr. Maris alırken, M. Michelidakis'in koalisyon hükümetine katılmayı reddetmesi, Girit'in hiçbir idari deneyimi olmayan üç tıp adamı tarafından yönetilmesine neden oldu.

58. M. Venizelos nihayet 17 Eylül'de Girit'ten ayrıldı.

59. Karma bir hükümet kurmaya yönelik yeni bir girişim ekim ayında başarısız oldu. Ancak yılsonundan kısa bir süre önce, Bağımsız M. Koundouros, iki Venizel yanlısı ve iki Michelidakis yanlısından oluşan bir hükümetle başarılı oldu. Uzlaşmaya, Hami Devletler tarafından 12 Aralık'ta Girit Hükümeti'ne sunulan ve onlara Babıali'ye yapılan, dört gücün "egemenlik haklarını" korumaya kararlı olduklarına dair beyanı ileten notanın yarattığı izlenim sebep olmuştu.

60. Türkiye'nin "egemenlik haklarının" ilk kez doğrudan Giritlilere iletiildiği iddia edilen bu bildirinın tebliğı, büyük güçlerin Girit'i doğrudan Türk hâkimiyeti altına alma yönündeki gerçek niyetlerini ima edecek kadar gerici bir politikanın habercisi olduğuna inanıldığı için büyük heyecan yarattı. Girit Hükümeti bunu şiddetle protesto etti ve M. Venizelos, halkın görüşünü paylaşmamasına rağmen, iletişimin (Başbakan olduğu yer olan) Yunanistan'daki konumunu zayıflattığından ve dolayısıyla reform görevini zorlaştırma etkisinden şikâyet etti.

2. M. Zaimis

61. M. Zaimis, ocak ayında Girit'teki özel sekreteri aracılığıyla, istendiği takdirde Yunanistan'daki konseyin başkanlığını üstlenebilmek amacıyla yüksek temsilcilik görevinden istifa edebileceğini gündeme getirdi. Her ne kadar Rus

mesi hem de Müslüman vekillerin meclise alınmaması gerginliklere neden oldu. Ayrıca Gudi Darbesi ile üne kavuşan Venizelos bir süre sonra Yunan Parleamentosu'na Girit vekili olarak seçilmesi Osmanlı yönetiminin olayı Büyük Devletler nezdinde protesto etmesine yol açtı. İngiliz Hükümeti, bu durumun Osmanlı Devleti'nin adaya müdahale etmesine neden olacağı gerekçesiyle Yunanistan'a vekilleri kabul etmemesi yönünde baskı yaparken, Yunan Parleamentosu'na giden 25 vekili tutuklayarak Yunanistan'a varmalarını engelledi. Bu adımlar, Osmanlı Hükümeti'ni adaya askeri bir müdahale etmekten vazgeçirdi. Ancak Balkan Savaşları'nın başlaması, Yunanistan lehine birçok değişimin önlenemez bir şekilde gerçekleşmesine vesile oldu. 1910 yılı Girit'te meydana gelen olaylar için bkz. Öksüz, agm., s. 99-113; Zürrer, agm., s.155-206; Cemal Tükın, *Girit*, TDV İslam Ansiklopedisi, <https://islamansiklopedisi.org.tr/girit>; Erişim Tarihi: 29. 06. 2024.

Hükümeti buna izin vermekten yana olsa da statükoda bir değişiklik yaratmamak adına, sonunda izin verilmemesine karar verildi.

62. Mayıs ayında Türk Hükümeti, Yunanistan Kralı tarafından başka bir yüksek temsilcinin atanmasını protesto etti ve kabul edilebilir tek düzenlemenin, Girit yönetiminin başkanının, Büyük Güçlere uygun olarak Sultan tarafından aday gösterilmesi olacağını ilan etti.

63. Babıali'ye gönderilen bir yazıda Türkiye'nin "egemenlik hakları" teriminin ilk kez kullanılması üzerine M. Zaimis'in dönüşü meselesi Girit ve Yunanistan'da karşı hamle olarak gündeme getirildi. Majestelerinin Hükümeti, kendisine yapılacak bir davetin, Türk karşıtı bir gösteri gibi görüneceğinden, zamansız olacağını ancak yine de yapılırsa bunun Giritlilerden ziyade Büyük Güçlerden gelmesinin daha iyi olacağını belirtti.

64. Yılsonunda Yunanistan Başbakanı olan M. Venizelos⁹⁰, özel olarak M.

⁹⁰ Yunanistan'ın en önemli siyasi yüzlerinden biri sayılan Eleftherios Kyriakos Venizelos, 23 Ağustos 1864 tarihinde o zaman Osmanlı hâkimiyeti altında bulunan Girit adasının Hanya kazasına bağlı Mournies köyünde doğmuştur. Eleftherios Venizelos'un eğitim hayatı sürgünler ve sınır dışı edilmeler sebebiyle farklı yerlerde devam etmiştir. 1877 yılında Atina'da lise eğitimine devam etmiştir. 1880 yılında Girit'e dönen Venizelos kısa bir süre babasıyla birlikte ticaretle uğraşmıştır. Hukuk eğitimi almak isteyen Venizelos, 1881 yılında Atina Hukuk Fakültesi'ne kaydolmuştur. Atina Üniversitesi'nde Fransızca ve Almanca eğitim alan Venizelos, Girit ile ilgili çeşitli diplomatik raporları ve gazeteleri yakından takip edebilmek amacıyla İngilizce ve İtalyanca çalışmalarına da ağırlık vermiştir. 1887 yılında Atina Hukuk Fakültesi'nden mezun olduktan sonra Venizelos, 1889 yılında Liberal Parti'den aday olarak Girit Parlamentosu'na seçilmiş ve böylece siyasi varlığı da ilk kez resmileşmiştir. Girit'te mensup olduğu Liberal Parti Fransız milliyetçiliği etkisinde kalmış, İngiliz yanlısı bir siyaset benimsemiştir. Dolayısıyla Venizelos'un ileriki dönemlerde siyasi hayatı Fransa ve İngiltere etkisi altında belirlenmiştir. Ancak genel kurulda Muhafazakâr Parti'nin adanın Yunanistan'a derhal bağlanması teklifi ve 1889 Girit İsyanı, Babıali'nin 25 Kasım 1889 tarihinde yayınladığı fermanla bu meclisi dağıtmasına neden olmuştur. 1897 tarihli Türk-Yunan Savaşı'nda Osmanlı Devleti galip gelse de bu savaştan sonra Avrupalı devletlerin müdahalesi ile Girit'in önce özerkliğe ve sonrasında ise bağımsızlığa giden süreci başlanmış, bu durum Venizelos'un siyasi hayatını da etkilemiştir. Nitekim Avrupalı devletlerin kararıyla Yunanistan Kralı'nın oğlu Prens Georgios, 22 Aralık 1898 tarihinde Girit'e yüksek komiser olarak atanmıştır. Venizelos ise Girit özerk devleti için yeni anayasal düzenlemelerde görev üstlenmiş, on iki Hristiyan ve dört Müslümandan oluşan komisyonda anayasa taslağı hazırlığına dâhil olmuştur. 6 Şubat 1899 tarihindeki seçimlerinde Girit Genel Meclisi'nde Hanya temsilcisi seçilmiştir. Düzenlenen taslak anayasa Prens Georgios tarafından Girit Genel Meclisi'nde onaylanınca Venizelos da Adalet Müşaviri görevine getirilmiştir. 28 Ağustos 1909 tarihinde Askeri Birlik (Stratiotikos Sindesmos) tarafından gerçekleştirilen Gudi Askeri Harekâtı Yunan iç siyasetindeki tıkanıklığın giderilmesi yönünde atılmış askeri darbe girişimi olarak Eleftherios Venizelos'un politik kariyerinde son derece

Zaimis'in geri dönmesinin geçici çözüm olacağı yönündeki görüşünü özel olarak ifade etmiştir.

3. Girit'teki Yunan Hâkimler

65. 15 Şubat'ta Rıfat Paşa, Yunanistan'ın Girit'e üç yıllığına dört hâkim görevlendireceğine ilişkin, statükoya yeni bir müdahale gibi görülebilecek bir açıklamayla ilgili olarak büyükelçiler ile konuştu. Bu beyan o an için doğru değildi.

66. Babıali, 26 Eylül'de Trikala'daki⁹¹ Mahkeme Başkanı M. Vassiliades'in Girit'teki temyiz mahkemesi başkanlığı görevine atanmasını protesto etti (Aslında iki hâkim atanmıştı). Babıali'ye, atamanın Girit Anayasası'nın 112. maddesi uyarınca yapıldığı ve statükonun ihlal edilmediği bilgisi verildi. Babıali, Girit Anayasası'nı hiçbir zaman tanımadığını ve her durumda, Yunan Hükümeti'nin, eğer bir "politique d'apaisement (yatıştırma politikası)"na bağlı kalmak istiyorlarsa, iki hâkimin Girit'te görev yapmalarına izin vermesinin gerekli olmadığını söyledi. Büyük Güçler tarafından sert bir yanıt tartışıldı ancak gönderilmedi.

4. Zorbalıklar

67. 24 Ocak'ta Yunanistan'ın eşkıyalığa karşı katı yasası yürürlüğe girdi.

68. Majestelerinin Başkonsolosu, nisan ayında Müslümanların zulüm şikâyetlerini bildirdi ve bunların çoğunluğunun sadece yayımlamak amacıyla yapıldığına inandığını ve yakınmaların Babıali'ye şikâyet için bahaneler sağlamak amacıyla üretildiği yönündeki kanaatinin ağır bastığını belirtti.

69. Temmuz ayındaki benzer şikâyetlerin de aynı şekilde asılsız olduğu bildirildi. Bununla birlikte hem Müslümanların hem de Hıristiyanların karşılıklı olarak işlediği görünen suçların sayısı (bazı örnekler verdi) bir göstergeyse, başkonsolos ağustos ayında iki grup arasındaki ilişkilerin kötüleştiğini ifade etti ve yılın sonuna gelindiğinde işler hiç şüphesiz iyileşmemiştir.

önemli bir dönüm noktası oluşturmuştur. Bu tarihten sonra Venizelos'un Yunan siyasi arenasında yükselişi hızla devam etmiş ve Venizelos ismi Megali İdea fikri ile özdeşleşir hale gelmiştir. Venizelos hakkında detaylı bilgi için bkz.

Esra Özsüer, Eleftherios Kyriakos Venizelos (1864-1936), <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/eleftherios-kyriakos-venizelos-1864-1936/> Erişim tarihi 25. 06. 2024.

91 Tırhala, Yunanistan'ın Tesalya bölgesindeki kent merkezlerinden biri. (Yay. Haz. Notu)

5. Milis ve Jandarmadaki Yunan Subayları

70. Ocak ayında Majestelerinin Başkonsolosu Hekim-Yüzbaşı Prassas ve Girit'e ödünç verilen diğer iki subayın, önceki yılın temmuz ayında terfi aldığı ve bunun kendisine, bu tür subayların Yunan ordusunun aktif listesinden çıkarılması yönünde Yunan Hükümeti tarafından verilen taahhütle çelişen bir işlem gibi görüldüğünü bildirdi. 2 Şubat'ta kendisine, Sir E. Grey'in, subayların terfisinin Yunan yasalarına göre haklı ve buna hiçbir itirazın yapılamayacağı görüşünde olduğu bilgisi verildi.

71. 6 Eylül'de Türkiye'nin Londra Büyükelçisi, Girit'teki Yunan astsubayların terfi ettirildikten sonra yerlerine başkalarının getirileceğine dair şikâyetçi oldu. Babîli, bunu Yunan Hükümeti'nin bir başka kabul edilemez müdahalesi olarak değerlendirdi ve astsubayların yerine Giritliler veya yabancıların getirilmesini önerdi.

72. Yunanistan Dışişleri Bakanı, 21 Eylül'de iki tabur komutanı, üç diğer subay ve yirmi üç astsubayın son altı ay içinde Girit'ten geri çağrıldığını ve hiçbirinin geri dönmeyi kabul etmediğini ifade etti. Aynı dönemde bir doktor ve üç astsubay gönderilmişti. Bununla birlikte, Büyük Güçlerin isteklerine saygı göstererek ve utançtan kaçınmak amacıyla, Yunan Hükümeti, Büyük Güçler tarafından kendilerine resmi olarak verilen bunu yapma hakkını resmen saklı tutarken, şu anda boş olan kadroları doldurmayacaktır.

73. Daha sonra Girit'te iken Yunan ordusunda birçok subayın terfi ettiği ortaya çıktı. Dışişleri Bakanlığı da artık bunun haklı olduğu görüşünde değildi. Buna karşı güçlü bir protesto yapıldı ve geri çağrılacakları veya geri dönmelerine izin verilmeyeceğine dair söz alındı. Bu anlayışla, Jandarma ve Milis Komutanı Yarbay Momferratos, elinde vasıfı bir halefi bulunmayan Girit Hükümeti'nin büyük sıkıntısına rağmen nihayet 17 Aralık'ta Girit'ten ayrıldı.

C. İngiltere

74. Majestelerinin gemilerinden ikisi, nihayet geri çekildiklerinde 3 Mart'ın başından itibaren Phalerum Körfezi'nde yatıyordu. 6 Ocak'ta Kraliyet Sarayı'nda çıkan yangın sırasında silahlı denizcilerin gemilerden kurtarma birlikleriyle birlikte çıkarma yapmasına ilişkin bazı yanlış bilgilendirilmiş ve nezaketsiz eleştiriler Atina basınının bir bölümünde ortaya çıktı ancak bunlar hızla unutuldu. Kaptanların nezaketi ve kıyıdaki gemicilerin iyi davranışları sayesinde yetkililerle veya halkla her türlü sürtüşmeden kaçınıldı. Fakat Majesteleri gönülsüzce gemileri tahliye etmeyi kabul edene kadar buna ihtiyaç

duymayan bir hükümdarın görünürdeki uzun süreli yabancı korumasına ilişkin pek çok memnuniyetsizlik belirtisi vardı.

75. Nisan ayında, Majesteleri Kraliçe Alexandra Korfu'yu ziyaret etti ve o sadık adanın nüfusu tarafından büyük bir coşkuyla karşılandı.

76. Northampton Markisi başkanlığındaki, Kral V. George'un tahta çıkışını duyurmak üzere özel bir heyet, 29 Temmuz'da Kral tarafından kabul edildiler ve üç günlük kalışları sırasında, Majestelerinin Tatoi'deki özel yazlık evinde misafirleri olarak ağırılanmanın eşi benzeri görülmemiş onurunu yaşadılar.

77. Yılın sonuna doğru Majestelerinin Hükümeti'nden, Yunan filosunun yeniden düzenlenmesine yardımcı olmak üzere İngiliz donanma subaylarının ödünç verilmesi yönünde bir talepte bulunuldu ve bu talep prensipte kabul edildi. Bu amaç için en iyi tercihin İngiliz subaylar olduğu yaygın kabul görüyor. Aslında Majesteleri Kral da dâhil olmak üzere pek çok kişi diğer hizmetlerin yeniden düzenlenmesi işini de İngilizlerin üstlenmesini tercih ederdi.

D. Fransa

78. Orduyu yeniden organize etme işi için Fransız subaylarının tercih edilmesi aynı derecede olumlu karşılanmamıştır. Bunun nedeni kısmen önceki Fransız askeri misyonuna ilişkin anıların tamamen olumlu görünmemesi, kısmen Fransızların yabancı unsurlarla başa çıkmada veya kendi saflarında disiplini sağlamada başarılı görülmemesi ve kısmen de Yunan ordusunun önemli bir Alman yanlısı unsura sahip olmasıdır.

79. Fransız Büyükelçisinin 14 Temmuz'da bu koloniye yaptığı konuşmada Yunan basınının "sürüngenler"inden söz etmesi, köşe yazılarında kendisine yönelik bir eleştiri korosuna yol açmıştı.

E. Almanya

80. Alman Büyükelçi Baron Wangenheim, Fransız subaylara yönelik talepten memnun değildi ve Almanya'ya yapılmış olsaydı reddedileceğini açıkladı. Bununla birlikte, Theotoky yanlısı parti ağustos seçimlerinde yeniden iktidara gelseydi, talebi Avusturya'ya iletileceğine ve müstakbel Dışişleri Bakanının Baron Wangenheim'e bu yönde bir taahhütte bulunduğunu düşünmek için nedenler var.

81. Korkarım Baron, Ekselansları Veliht Prens's'in, affedilemez bulduğu 1909 askeri isyanının liderleriyle ilişkilendirdiği reform partisine karşı uzlaşmaz tutumunu onaylıyor. Ne Prens ne de İmparator kardeşi, bu ülkede hüküm süren hanedanın o yılın tatsız olaylarını örtbas etme ihtiyacını anlamış gibi görünmüyor.

82. İmparator, Korfu'daki villasına bahar ziyaretini büyük olasılıkla, Majestelerinin Yunanistan Kralı ile görüşmesi halinde, Kral tarafından gerçekleştirilen herhangi bir eylemin İmparatorun tavsiyesine atfedileceğinden endişe duyan Baron Wangenheim'in tavsiyesi üzerine yapmamıştır.

F. Romanya

83. Romanya ile Yunanistan arasındaki ilişkilerin iyileştiğine dair tek işaretin, Romanya Steam Navigasyon Şirketi ile Yunanistan Posta Ofisi arasındaki posta sözleşmesini onaylayan bir yasa tasarısının Yunanistan meclisinden geçmesi olduğunu son yıllık raporumda belirtmiştim. Yunanistan'da yılın başında hükümet değişikliğinin ardından, sözleşmenin hiçbir değerli karşılık beklemeden kabul edilmesinin yanı sıra, yürürlükten kaldırılmak üzere olan ve daha sonra yürürlükten kaldırılan eski bir yasa kapsamında belirli ayrıcalıklar tanındığı da ortaya çıkmıştır. Yeni Başbakanın konuşması da dâhil olmak üzere meclisteki müteakip tartışmanın tonu, Romanya Hükümeti Romanya'daki Yunanlılara verilen zararı onarmak için hiçbir şey yapmadığı sürece bu taraftan herhangi bir uzlaşmaya karşıydı.

84. Rumen vapuru "Imperatul Traian" 12 Haziran'da İskenderiye'den Pire'ye ulaştı. Romanya ordusundan, esir olarak gemiye nakledilen Kefalon kökenli bir firariyi kurtarmak için gelen yaklaşık yüz kayıkçı hemen gemiye bindi. Gemide başka mahkûmların da bulunduğu yönündeki asılsız iddianın ardından sert bir kalabalığın da desteklediği bu adamlar gemiyi aramaya başladılar, bu esnada küçük bir hasara ve yolcularda rahatsızlık ve endişeye neden oldular.

85. Yunan Hükümeti, Romanya'nın çıkarlarından sorumlu olan İtalyan elçiye bu olaydan duyduğu büyük üzüntüyü derhal ifade ederek, firariyi teslim etmeyi ve suçluları cezalandırmayı teklif etti. Romanya Hükümeti ise, Yunan Hükümeti'nin önerdiğine ek olarak zararın tazmin edilmesini istedi. Belirli bir tarihe kadar uymamaları halinde misilleme tehdidinde bulundu ve Yunan Hükümeti'nin şartları kabul etmeyi geciktirmesi üzerine taleplerini daha da artırdı. Her iki tarafça da kabul edilen ve Romanya Dışişleri Bakanının

talimatına göre tazminatı 20.000 frank olarak belirleyen İtalyan ve Rus elçilerin Bükreş'teki arabuluculuk eylemi ile çıkmazın önüne geçildi.

86. 20 Temmuz'da "Imperatul Traian" Pire'ye döndü, limanın kaptanı gemiye geldi ve olup bitenler için özür diledi. Firari, komutana teslim edildi ve 20.000 frank Bükreş'e gönderildi. Sonuç olarak durum kapandı ancak fırtınanın iki ülke arasındaki havayı yumuşatmaya yaradığı iddia edilemez.

G. Bulgaristan

87. Yunanistan ile Bulgaristan arasındaki ilişkiler önemli ölçüde iyileşti. Kral Ferdinand'a yetkilendirilen ilk Yunan elçisi Majesteleri tarafından belirgin bir nezaketle karşılandı ve bu açıdan basın oldukça dostane bir üslup geliştirdi. İki ülkeyi bir araya getiren şey elbette Jön Türklerin her ikisine karşı tutumu ve Makedonya'da her iki gruba da kötü muamele edilmesidir. Ancak uzlaşma, ortak bir düşman karşısında ortak çıkarların tanınmasının ötesine geçmedi ve siyasi anlaşma ya da dini birleşmenin mümkün hale gelmesinden önce henüz kat edilmesi gereken pek çok yol var.

88. Kasım ayında, en son Londra'da maslahatgüzar olarak görev yapan M. Hacı Mischef, Bulgaristan'ın Atina'daki ilk büyükelçisi olarak atandı.

H. Karadağ

89. Velihaht Prens liderliğindeki ve bir filonun eşlik ettiği özel bir heyet, Cetinje'deki Jübile'ye katılmak üzere gönderildi. Oldukça geç gönderilmiş olmasına rağmen, özellikle samimiyetle karşılandığı bildiriliyor.

II. ASKERİ DURUM

90. Askeri Birliğin ordunun morali üzerinde yarattığı yıkıcı etkinin farkına varan yönetici subaylar arasındaki en iyiler, bir yandan "kendilerini kurtarıırken" bir yandan da bu duruma son vermenin bir yolunu bulma konusunda hevesliydi. Bu, bir yenilenme meclisinin toplanmasıyla gerçekleştirildi ve 29 Mart'ta birlik kendini feshetti.

91. M. Venizelos; Başbakan, Savaş Bakanı ve Denizcilik Bakanı olduğunda, tüm rütbelerin azami disipline uymasını ve siyasetten uzak durmasını gerektiren günlük emirler yayınladı ve bunları uygulamaya yönelik her türlü niyetini gösterdi.

92. Yıl içerisinde herhangi bir askeri tatbikat yapılmamıştır.

93. Türk baskınının yarattığı korkunun ağırlığı altında, Tesalya'da aynı anda yaklaşık 3.500 kişinin çalıştırıldığı, maliyetinin 3 ila 3,5 milyon drahmi arasında olacağı tahmin edilen çeşitli savunma çalışmaları yürütüldü. Ancak İngiliz kaynaklarından bunlar hakkında doğrudan bilgi alınamadı.

94. Askeri ataşe şunları yazıyor:

"1910'un sonuna gelindiğinde ordu, her biri aktif bir filodan yoksun olan üç süvari alayı dışında, 1904 yasaının gerektirdiği barış gücüne neredeyse ulaşmıştı. Ancak sahra topçusu söz konusu olduğunda bu yalnızca bir tesadüftür. Çünkü bu silah zaten 1910'da çıkarılan bir kanunla düzenlenmiştir ve alay başına etkili sahra bataryası sayısı yakında sekize çıkarılacaktır. Böylece, kısa sürede sahra topçusu 1910 kanununun gücüne, ordunun geri kalanı ise 1904 kanununun gücüne sahip olacak.

Şu anda Yunanlıların, bir çatışma durumunda her biri yaklaşık 20.000 kişiden oluşan beş tümenen fazlasını sahaya sürme planları yok. Aktif bir tümenin normal savaş gücü aşağıdaki gibi alınabilir:

12 Piyade taburu (örneğin)	12.000
2 Evzon taburu	2.000
6 Filo süvari	900
12 Saha bataryası	1.800
1 Tabur mühendisi	800
Toplam	17.500

Çeşitli 'hizmetler' 3.000 olarak hesaplanabilir ve yaklaşık 20.000 rakamını oluşturmak için eklenmelidir.

Her bölgenin, toplam dört buçuk tümen olmak üzere aktif tümen başına yalnızca bir tugayı harekete geçirebileceği düşünülüyor. Geriye kalan yarım tümen altı Evzon taburu tarafından sağlanabilir. Bu nedenle, üç aktif tümenin her birinden iki Evzon taburu ve ayrıca üç batarya çıkarılmalıdır. Bir tümene yalnızca dokuz batarya verilmesi önerilmiştir. Böylece otuz altı adet tutulan batarya, tümenlerin dördü için dolaşabilir ve beşincinin de dokuz bataryası olacaktır. Hâlihazırda mevcut olan altı dağ bataryasına çok kısa bir süre içinde üç tane daha bataryanın eklenmesi umulmaktadır. Bununla birlikte Yunanlıların belki de sahaya koyabilecekleri beş tümen 100.000 adam değil, Bölüm 2'deki tabloda gösterildiği gibi yalnızca 90.000 kişi olacaktır.

Aktif ordunun iki sınıfına ek olarak, ordunun yedek kuvvetlerinin on sınıfı daha vardır. Açıkçası bunların ne sonuç verebileceğini tahmin etmenin bir yolu yok. Yalnızca göçün yaygın olduğu ve direnen bireylerin oranının dikkate değer olacağı biliniyor. On yıllık dönemin tamamındaki resmi kesinti %20'dir ve bu on sınıf için 90.000 ile 100.000 arasındadır. Aktif ordunun iki sınıfını da topladığımızda, tabloda gösterildiği gibi 90.000 yerine yaklaşık 120.000 adamımız var. Yunanistan'a, özellikle de 120.000 tüfeğe sahip olduğu göz önüne alındığında, "mevcut diğer eğitilmiş adamlara" itibar etmemek kesinlikle pek adil görünmüyor. Ancak şu anda kendilerinin mümkün olduğunu düşündükleri toplam 90.000 kişiden oluşan beş tümen olduğundan, şimdilik daha düşük rakamları kabul etmek ihtiyatlı olabilir. Bölgeler göz ardı edilebilir. Çünkü hiçbir zaman kâğıt üzerinde bir güçten fazlası olmadılar. Silah ve teçhizat eksikliği nedeniyle yukarıdaki miktara anlamlı bir katkı yapmak imkânsızdır.

Yıl içinde iki dikkat çekici ve önemli gelişme yaşandı.

Bunlardan ilki, M. Theotoky'nin 1906 tarihli geçici yasasında belirtildiği gibi personel azaltma politikasının terk edilmesi ve ardından orduyu personel açısından daha arzu edilen bir barış zeminine yerleştiren 1904 organizasyonuna geri dönülmesidir. Herhangi bir kemer sıkma ve tasarruf eyleminin sevilmemesi kaçınılmazdır ve M Theotoky'nin tasarısı da farklı değildi. Bu nedenle Askeri Birliğin baskısı altında yürürlükten kaldırılması genel olarak memnuniyetle karşılandı. Ancak M. Theotoky'nin aklında kesin bir hedef vardı: Ordunun etkin gücünü tehlikeli derecede düşük bir seviyeye indirmek. Bunun amacı, kesinlikle eksik olan savaş malzemeleri ve teçhizatının satın alınması için para sağlamaktı. Aslında topçular için çok mükemmel, hızlı ateş eden bir silahın donatılması da dâhil olmak üzere, bu yönde önemli ilerleme kaydedilmişti. Majesteleri Veliht Prens, geçtiğimiz günlerde 1904 yasasına erken dönüş olarak gördüğü bu kararı onaylamadığını bana bildirdi. 100.000 kişilik bir saha ordusunun silah, teçhizat, ulaşım, giyim ve diğer tüm ihtiyaçlarını karşılayacak bir yapının sabırla inşa edildiğini ancak Yunanlıların daha güçlü, yani daha kalabalık bir orduya sahip olma konusundaki sabırsızlığının işin tamamlanmasını engellediğini hatta yapısını geri almakta olduklarını söyledi. 1908 ortalarına kadar 65.000 kişilik saha malzemesinin hazır olduğunu, ancak barış zamanında orduya halen dağıtıldığını ve mevcut yönetimin savurganlığının bir örneği olarak, 1910'da yalnızca altı veya yedi hafta için çağrılan 20.000 kadar "dağıtım"ın her birine yeni haki üniformanın tamamının verildiğini söyledi. Avantajlarına rağmen, M. Theotoky'nin yasası, silâh altındaki etkin gücü etkili

bir şekilde yarıya indirerek, astsubayların yeniden görevlendirilmesini askıya alıp diğer maliyet düşürücü önlemleri uygulayarak ordunun verimliliğini ciddi şekilde zayıflatıyordu. Mevcut hamle eğitim açısından kesinlikle faydalıdır ve aynı zamanda subayları ve daimi astsubayları onlara yapacak bazı işler bularak onları kötülükten uzak tutma özelliği de vardır. Ancak maliyet daha yüksektir ve bütçe verileri, 1910 yılı için öngörülen askeri harcamaların bir önceki yıla göre önemli ölçüde daha yüksek olduğunu açıkça göstermektedir. Savaşta kullanılmak üzere atlar, cephane, ekipman vb. sağlarken, barış zamanında silah altındaki adam sayısını neredeyse iki katına çıkarmanın mümkün olup olmayacağını zaman gösterecek.

Diğer değişiklik ise Fransız Hükümeti'nin kabul ettiği, Fransız subaylarının orduyu yeniden düzenlemeye davet edilmesi kararıdır. Hangi açılardan reformlar gerçekleştireceklerini görmek ilginç olacak. Kendilerini esas olarak eğitim ve öğretimle mi sınırlayacaklar, yoksa hizmet ve organizasyon koşullarında önemli değişiklikler konusunda tavsiyelerde mi bulunacaklar? (Belki de hem 1904 hem de 1910 yasaları kaldırılacak.) Her şeyden önce Yunan ordusunun disiplinini ve üslubunu geliştirecekler mi?"

95. Meclis tarafından mart ayının sonundan önce oylanan ve o tarihten bu yana yasa olarak ilan edilen temel askeri tedbirlerin listesi aşağıdadır:

1. Milli Savunma Fonu kanununda değişiklik yapılması.
2. Ordunun düzenlenmesi (iki adet).
3. Jandarma görevlilerinin eğitimi.
4. Seçkin hizmetlerden dolayı astsubaylara verilen ödüller.
5. Memurların yurt dışına eğitim amacıyla gönderilmesinin sağlanması.
6. Terfi kanununun değişikliği.
7. Saha topçuları için kışla ve ahırlar için Milli Savunma Fonu'ndan 700.000 drahmi tutarında harcama yapılmasına izin verilmesi.
8. Milli Savunma Fonu'ndan demiryollarındaki askeri yan hatlar ve platformlar için 600.000 drahmi tutarında harcama yapılmasına izin verilmesi.
9. Subay birliklerinin yeteneksiz veya istenmeyen üyelerden temizlenmesi için bir askeri konseyin oluşturulması.
10. Milli Savunma Fonu hesabına savunma işlerinin (belirtilmemiş) inşasına izin verilmesi.

11. Ordu kadrosuna kabul sınavlarına ilişkin düzenlemeler.
12. Askeri Muhasebeciler Dairesi kanununda değişiklik.
13. İtfaiye teşkilatının yeniden düzenlenmesi.
14. Ordunun genel veznedarlığının kurulması.
15. Ordu ve donanma için ortak yüksek bir kurmay kurulması.

III. DENİZDEKİ DURUM

96. Kasım 1909'da Leghorn Messrs Orlando'dan sipariş edilen yeni zırhlı kruvazör "Georgios Averoff" yılsonuna kadar teslim edilmemişti. Gecikmenin birçok nedeni vardı. Bunlar arasında Yunan Hükümeti tarafından gemide talep edilen çok sayıda değişiklik de vardı.

97. Ekim ayında Creuzot işletmesiyle sekiz ay içinde teslimata hazır hale getirilecek bir "denizaltı" satın alınmasına yönelik bir sözleşme imzalandı.

98. Messrs. Vickers Sons ve Maxim ile "Ambrakia" ve "Akteon" savaş gemilerinin her biri 15 santimlik toplarla yeniden silahlandırılması için bir anlaşmaya varıldı. Ancak sözleşme aslında yılsonundan önce imzalanmamıştı.

99. Denizcilik Bakanı tarafından atanan bir komite, bir dizi eskimiş geminin hurdaya çıkarılmasını tavsiye etti. Ancak henüz resmileşmediler.

100. Majestelerinin Hükümeti, Yunan donanmasını ve cephaneliğini yeniden düzenlemek için İngiliz deniz subaylarının ödünç verilmesi yönündeki bir talebi prensipte kabul etti. Fakat teklif yılsonundan önce daha ileriye taşınmamıştı.

101. Aşağıda mart ayının sonundan önce meclis tarafından onaylanan ve daha sonra kanun olarak yürürlüğe giren başlıca denizcilik tedbirlerinin bir listesi yer almaktadır:

1. Cephaneliğin organizasyonu ile ilgili.
2. Deniz mali müfettişi kadrosunun oluşturulması.
3. Donanma gücüne otuz yedi subayın eklenmesi.
4. Gemi inşaat departmanının oluşturulması.
5. Denizcilik Bakanlığı Teşkilat kanunu değişikliği.
6. Deniz subaylarının atamalarının düzenlenmesi.

7. Genelkurmay Deniz Kuvvetleri kanununda değişiklik yapılması.
8. Ordu ve donanma için ortak üst düzey bir kurmay kurulması.
9. Savunma torpidosunun icadına koruma sağlanması.
10. Deniz Topçuluęu Okulunun kurulması.
11. Memurlar Kanunu'nda yaş sınırı değişikliği.

IV. MALİYE

A. Yeni Kredi

102. Yılın en önemli mali olayı, 40.000.000 drahmilik (1.600.000l.) %5 faizli ve 31 Ekim 1915'te veya daha erken bir tarihte geri ödenmesi olan yeni bir kredinin kasım ayında verilmesi idi. Kredinin, bir grup Fransız, İngiliz ve Yunan bankasının temmuz ayında verdiği aynı miktardaki geçici avansı geri ödemesi amaçlanıyor. Nominal değeri 500 fr. olan tahvillerin ihraç fiyatı 495 fr. oldu. Uluslararası Mali Komisyon tarafından Yunan Hükümeti'ne ödenen, tahsis edilen gelirlerin fazlası ve toplamı yaklaşık 900.000 sterlini bulan diğer tanımlanmış gelirler tarafından faiz ve geri ödeme garanti altına alınmaktadır. Bu borç, 19 Mart (veya 1 Nisan) 1910'da çıkarılan kanunla hükümete yüzde 4 faiz oranıyla 150.000.000 drahmi (6.000.000 sterlin) tutarında ve nihai geri ödemenin 1 Ekim 1961'de yapılmasıyla birlikte elli yıllık bir süre içinde geri ödenebilecek. Ayrıca Yunan Hükümeti, Mart 1912'den itibaren satın alma veya irat yoluyla geri ödeme seçeneğine sahip ek bir kredi sözleşmesi yapma yetkisine sahiptir. Krediyeye teminat olarak tahsis edilen gelirlerin Uluslararası Finans Komisyonu tarafından kontrol altına alınması durumunda ihraç fiyatı yüzde 85, alternatif olarak gelirlerin Yunanistan Merkez Bankası'nın yönetimine verilmesi durumunda ise yüzde 84 olacak. Dolayısıyla, komisyonun kontrol görevini kabul etmesi halinde hükümete sağlanacak avantaj, gerçekleşen tutarda ilave 60.000 sterlin olacaktır. Bu, banka masrafları hariç tutulduğunda 5.040.000 sterlin yerine 5.100.000 sterlin olacağı anlamına gelmektedir. 40.000.000 drahmi tutarındaki kredinin ödenmesine ek olarak, 40.000.000 drahmi tutarındaki gelirin Tesalya'da demiryolları ve diğer bayındırlık işlerinin inşası için, geri kalanı ise olağan bütçelerdeki açıkları kapatmak ve diğer hükümet yükümlülüklerini yerine getirmek için kullanılacak. Kredi hizmetinin maliyeti, geri ödeme masrafları hariç, yılda 6.000.000 drahmi (240.000 sterlin) olacak.

103. 40.000.000 drahmilik krediyi finanse eden aynı banka grubunun, 31 Aralık 1911'e kadar yeni kredi üzerinde opsiyonu bulunmaktadır.

Bunlar:

Paris'te: Comptoir National d'Escompte, Banque de Paris et des Pays-Bas ve Societe generale;

Londra'da: Messrs. Hambro ve Son ve Messrs. Erlanger ve Co.;

Atina'da: Yunanistan Ulusal Bankası, Atina Bankası ve Banque d Orient.

104. Eğer hükümet, çevrilemeyen para biriminin kaldırılması için 19 Mart kanunu tarafından yetkilendirilen 90.000.000 drahmi (3.600.000 sterlin) tutarında ilave kredi vermeye karar verirse, kredinin verilmesi karşılığında verilecek teminatlar konusunda söz konusu bankalara danışılması gerekmektedir.

B. Borç

105. Hizmeti Uluslararası Mali Komisyon tarafından yönetilen borcun tamamı, 30 Haziran 1909'da 37.195.600 sterlin ve 30 Haziran 1910'da 36.668.910 sterlini. Bu, 526.690 sterlinlik bir azalmaydı. Her yıl 2.000.000 drahmi (80.000 sterlin) değerindeki, geri ödeme dâhil, ancak dolaşımdan çekilen ve imha edilen kâğıt para hariç bu borçların ödenmesi için, 1909'da 1.088.075 sterlin ve 1910'da 1.110.838 sterlin gerekiyordu. Artış kısmen tahsis edilen gelirlerin fazlasından ve kambiyo kârından tahvil sahiplerine ödenen yüksek faizlerden⁹².

106. Uluslararası Mali Komisyon tarafından kontrol edilen borcun yanı sıra, Yunan Hükümeti'nin yükümlülükleri üç kredi nedeniyle arttı: (1) Yüzde 5 oranında, 1907 yılı 20.000.000 drahmilik Milli Savunma Kredisi (2) Yüzde 5 oranında, 1907 yılı 10.000.000 drahmilik Tesalya Tarım Kredisi ve (3) yüzde 5 oranında, 1909 yılı 5.000.000 drahmilik Tesalya Tarım Kredisi, toplamı 1.400.000 sterline ulaşan bu krediler 1910'da itfayla 1.378.880 sterline düşürüldü ve faizi için yaklaşık 80.000 sterlin gerekiyor. Buna 1.600.000 sterlinlik yeni kredi (faizi 80.000 sterlin) eklendiğinde, hükümetin toplam yükümlülükleri 1910 yılı sonunda 39.647.790 sterline çıkar. Ayrıca yıllık yaklaşık 1.271.000 sterlinlik geri ödeme ve faiz ödemesi gerektirir. Böylece borcun sermayesi, 2.700.000 civarı olduğu tahmin edilen nüfusa göre, kabaca kişi başına 14 ila 15 sterlin arasında kalırken, yıllık ücretler, mevcut koşullar altında olması gerektiği gibi, kâğıt paranın imhasının itfa niteliğinde bir ücret

⁹² 1909'da ödenen sırasıyla yüzde 2'12, 2'10, 2'10 ve 1'76 yerine, 1910'da dört grup borç için sırasıyla yüzde 2'28, 2'30, 2'30 ve 1'76 oranında kupon ödendi.

olarak kabul edilmesi durumunda, kişi başına 10 şilinden az veya 10 şilinin biraz üzerinde bir toplamı temsil eder.

C. Para Birimi

107. Ağustos 1910'un sonunda, 1 ve 2 drahmilik ("kupür") ikincil banknotlar da dahil olmak üzere, 12.000.000 drahmî değerindeki dolaşımdaki kâğıt para, yuvarlak rakamlarla 136.000.000 drahmî (5.440.000 sterlin) idi. O tarihten bu yana üç kez arttırıldı ve Merkez Bankası'nın ihraçlarının 25.000.000 drahmî (1.000.000 sterlin) yükselmesine olanak sağladı. Bankanın her zaman altını yüzde 1 primle satma ve yüzde 5 ya da daha az primle takas etme iznine tabi olması nedeniyle, bu artış, konvertibl para birimi ihracının bir sonucu olarak görülebilir ve döviz kuru üzerinde çok az etkisi oldu veya hiç etkisi olmadı. Aşağıdaki rakamlar yıl içindeki dalgalanmaları göstermektedir:

Kâğıt drahmî cinsinden 100 fr'ye eşdeğer olmak üzere:

Ocak	99.877	Temmuz	99.939
Şubat	99.903	Ağustos	99.759
Mart	100.252	Eylül	99.524
Nisan	100.032	Ekim	99.730
Mayıs	99.877	Kasım	99.399
Haziran	99.929	Aralık	99.737

Yıl Ortalaması 99.857

108. Şu anda 71.775.974 drahmî seviyesinde bulunan zorunlu döviz borcunun itfası için Denetim Kanunu'nun 30. maddesinin getirdiği yükümlülüğün yerine getirilmesi amacıyla yılsonunda 2 milyon drahmîlik kâğıt "banknot" usulüne uygun olarak tedavülden çekilmiştir. Şu anda dolaşımda olan ve 10.000.000 drahmî tutarındaki 1 ve 2 drahmîlik tüm "banknotlar" 14 Nisan 1911'e kadar geri çekilecek ve 1910'da çekilen 2.000.000 drahmî gibi, yerlerini Paris'te basılan veya yurt dışından gönderilen gümüş paralar alacak. Bu tarihten sonra "banknotlar", 14 Nisan 1914 tarihine kadar kabul edilecek olan hükümet kabul daireleri dışında yasal ödeme aracı olmaktan çıkmaktadır. Gümüş ikincil madeni paranın piyasaya sürülmesini kolaylaştırmak amacıyla, Uluslararası Finans Komisyonu, kontrol yasasının öngördüğü zorunlu döviz borcunun itfasında 2.000.000 drahmîlik kâğıdın birbirini takip eden altı yıl boyunca yok

edilmesine eşdeğer olarak 12.000.000 drahmilik “banknot”un geri çekilmesini kabul etmeye karar verdi. Aralık ayında, darphane vb. masraflarını karşılamak için Merkez Bankası’nda özel bir kredi açıldı. Operasyondan elde edilen ve önemli gibi görünmeyen karlar, zorunlu döviz borcunun daha da azaltılması için kullanılacak.

109. Kontrol kanunundaki kâğıt paranın yıllık olarak çekilmesini öngören hükmün temel amacı olan banknot ihracının değer kazanması, paritenin beklenmedik derecede hızlı bir şekilde düşmesiyle zaten karşılanmış olduğundan, dolaşımdaki miktarı azaltmaya devam etmenin önemi azalmıştır. Uluslararası komisyonun hükümetin tavsiyelerini onaylaması fazlasıyla makuldür. Yılın büyük bölümünde kâğıt üzerinde oluşan küçük prim, kâğıt para biriminin ülkenin ticari gereksinimlerini zar zor karşıladığının güçlü bir işaretidir.

D. Tahmini Gelir ve Harcama, 1909 ve 1910

110. 1910 tahminleri, daha yüksek vergilendirme ve ilave silahlanma harcamalarının yanı sıra daha önce ek kredilerle karşılanan kalemlerin dâhil edilmesi nedeniyle 1909 rakamlarına göre önemli bir artış olduğunu gösteriyor. Rakamlar şöyle:

	1909	1910
Gelir	5.104.914	5.942.473
Gider	5.019.066	5.841.649

Bu tahminler kuşkusuz aşırı iyimser. 1908 açığı 290.000 sterlini aştı ve 1909 açığının daha da büyük olması bekleniyor.

V. İÇ İŞLERİ

A. Politika ve Meclis

111. Her ne kadar 1909 yılı sonunda Askeri Birlik, parlamento çoğunluğunun Savaş Bakanının görevden alınmasıyla sonuçlanan ağız dalaşları ve kendi iç anlaşmazlıkları nedeniyle zayıflamış gibi görünse de hızla toparlandılar ve 1 Ocak'ta hükümet başkanının yanı sıra muhalefetin iki liderine de yazılı mesajlar göndererek meclise sunulan tüm yasa tasarılarının beş gün içinde oylanmasını ve oturumun tamamlanmasını talep ederek bu taleplerinin karşılanmaması durumunda ‘aşırı önlemler’ uyarısında bulundular. Daha sonra Roma, Paris, Berlin ve Viyana’daki temsilcilerin yanı sıra kabinede Kral’ın güvenini kazanan tek üye olan İçişleri Bakanının da görevden alınması taleplerini eklediler.

112. Bütün Bakanlık toplu istifasını sundu ancak Kral bunu kabul etmeyi reddederek yalnızca İçişleri Bakanı'nın istifasını kabul etti. Yurtdışındaki temsilciler konusunda, hükümetin bazılarının emekliliğini gerektirecek bir Emeklilik Yasası çıkarmayı kabul etmesiyle uzlaşmaya varıldı.

113. Sonraki birkaç gün boyunca, hanedan karşıtı ve aşırı parti güç kazanıyor gibi görünmeye başladı. Pek çok akıllı başında Yunanlı, iç ya da dış savaşta başka bir çıkış yolu göremedi.

114. Kralın özel sekreterine göre mevcut tehdit, denizdeki isyancılar Typaldos ve arkadaşlarına yönelik af için yapılan ajitasyondur⁹³. Tüm birliğin desteğini alabilmek için Typaldos'un General Zorbas'tan özür dilemesi yeterliydi ancak Kral şimdiye kadar bu fikri dikkate almayı reddetmişti. Eğer buna mecbur olursa, kabul etmekle çekilmek arasında bir seçim yapmak zorunda kalacaktı.

115. Ocak ayı ilerledikçe, sürdürülemez bir durumdan kaçışın şimdiye kadar görülmemiş yollarını ortaya koyan bir Ulusal Meclis fikri hevesle benimsendi. Ancak Anayasa'nın hangi maddelerinin değiştirilmesi gerektiği

93 1909 tarihli Gudi Darbesinden sonra Askeri İttifak'a karşı siyasi partilerin pasif muhalefete başlamaları İttifak'a mensup radikal genç subayları rahatsız etmişti. Bu subaylar, ülkenin ihtiyaç duyduğu reformların ve özellikle silahlanma konusunun, parlamenter sistem içinde gerçekleştirilemeyeceği düşüncesindeydiler. Bu ortam içerisinde bahriyedeki bütün tutucu üst rütbeli subayların emekliye ayrılmaları gerektiğine inanan donanma subaylarından Yüzbaşı Typaldos, 15 Ekim 1909'da Askeri İttifak'a ve Deniz Kuvvetleri Bakanlığı'na bir muhtıra vererek isteklerinin yerine getirilmesini, getirilmediği takdirde de ayaklanacağı tehdidinde bulundu. İsteklerinin reddedilmesi üzerine Typaldos, kendisine bağlı birliklerle Pire'ye yakın Keratsini Limanı'nı işgal etti. Ancak ertesi sabah Askeri İttifak'a sadık askerler tarafından Keratsini Limanı'nı abluka altına aldı. Kısa süreli bir deniz savaşından sonra isyancıların, gemilerini terk ederek Attika Dağlarına doğru kaçmalarına göz yumuldu. Daha sonra ise bu isyancılar tutuklandılar. Typaldos mahkûm edilip hapis cezasına çarptırıldı. Ancak yazılı olarak, giriştiği eylemden dolayı pişman olduğunu beyan ederek 1910 yılı Ocak ayında affa uğradı. Typaldos'un isyan hareketi, Gudi Darbesi'nin meydana çıkardığı vaziyetin zararına olmuştu. Bütün bu gelişmeler yaşanırken, hükümetin bir seyirci gibi kayıtsız kalması, ülkede adeta diktatörlük rejiminin kurulmuş olduğu izlenimini veriyordu. Ancak, Balkanlar'daki statükonun değişmesini istemeyen Avrupa Devletleri, milliyetçi subayların iktidara gelmelerine izin vermek istemiyorlardı. Bunun için, Atina'daki Avrupa Kuvvetleri'nin temsilcileri, karşı devrimin, Yunanistan'ın siyasal atmosferine egemen olması durumunda, hangi tedbirlerin alınması gerektiği hakkında görüşmeler yapıyorlardı. Yunanistan'da, bir taraftan hükümet itibarını gittikçe kaybetmekte, diğer taraftan ise -başta İngiltere olmak üzere- büyük devletler, Yunanistan'ın iç işlerine müdahale fırsatı elde etmekteydiler. Bununla birlikte isyancılara karşı ortaya çıkan Keratsini Deniz Muharebesi, bahriyede maddi kayıplara yol açmış ve bu şartlar altında ülkede tedirginlik yine tırmanmaya başlamıştı. Moidas, *a. g. z.*, s. 87-89.

konusunda kimsenin net bir fikri yok gibi görünüyordu. Birliğin daveti üzerine Atina'ya dönen M. Venizelos'un, subaylarla bir toplantı yapılması yönünde ısrarcı olduğu ve onların desteğini aldıktan sonra, siyasi liderlerle konuyu tartışırken arabuluculuk ettiği anlaşılıyor⁹⁴. Başbakan M. Mavromichalis hiçbir şey söylemedi. M. Rhallys bunu hemen kabul etti. M. Theotoky biraz tereddüt ettikten sonra bunu kabul etti. Ancak daha sonra fikrini değiştirdi ve 'Japon' ya da Verimlilik Partisi olarak anılan küçük bir grubun lideri M. Dragomis⁹⁵, askeri hareketin başından beri böyle bir tedbirin sadık bir savunucusu olmuştu.

116. Bu arada hükümet, oturumun sona ermesi konusunda büyük bir istek göstermedi, zira bu aynı zamanda muhtemelen kendi varlıklarını da sona erdirecekti. 26 Ocak'ta Meclis ertelendi. Bunun üzerine birlik, Mavromichalis, Bakanlığının artık kendilerine güven duymadığına ve Ulusal Meclisin toplanması gerektiğine, oturumun çalışmalarını sona erdirmek ve meclisin açılış tarihi ve koşullarını belirlemek için bir 'Kabine İşleri'nin oluşturulması gerektiğine, son olarak M. Venizelos'a birlik tarafından parti liderleri vb.⁹⁶ ile müzakere yapma yetkisi verilmesi gerektiğine karar verdi.

117. Kral, Ulusal Meclis fikrine, kısmen bunun anayasal olarak kısa sürede toplanmasının zor olması nedeniyle, kısmen yetkilerinin doğası gereği sınırsız olması ve kendisine önerilen işle sınırlı kalmasının veya kendisini feshetmeye zorlamanın hiçbir yolu olmaması nedeniyle büyük ölçüde karşıydı.

118. 29 Ocak'ta Majesteleri, konu hakkında istişarede bulunmak üzere ülkenin önde gelen adamlarını bir araya getirdi ve kendisinin başkanlığında Başbakan MM Mavromichalis, Meclis Başkanı Romas, Parti Liderleri Theotoky, Rhallys ve Dragourais ile Girit Yüksek Komiseri Zaimis arasında görüş alışverişinde bulunuldu. İki Mavromichalis yanlısı dışında hepsi Ulusal Meclisin toplanmasını tavsiye etti. Bu toplantıda herhangi bir karar alınmadı ancak liderler ile tek tek görüştükten sonra, onların taleplerini kabul eden

94 Darbenden sonra darbeci komutanlar ile siyasi liderler arasında hükümetin tesis edilerek parlamento kurulması gibi hususlarda ciddi görüş ayrılıkları yaşanıyordu ve bu duruma son vermek amacıyla Venizelos her iki grup arasında uzlaştırma vazifesi görmeye başlamıştı. (Yay. Haz. Notu)

95 1878'de dünyaya geldi. Osmanlı Devleti ve Bugaristan başta olmak üzere birçok ülkede Yunanistan adına konsolosluk görevinde bulunmuştur. 1902-1914 yılları arasında Yunan Hükümetlerinde Dışişleri Bakanı olarak görev yapmıştır. 1897 yılındaki Türk-Yunan Savaşı'na gönüllü olarak katılmıştır. Smith, *age.*, s. 473.

96 Bakınız Bay Alwyn Parker'ın 22 Mart 1910 tarihli Gizli Muhtırası.

Majesteleri, Askeri Birliğin dağılmasının olmazsa olmaz şartı olduğunu belirterek, M. Dragoumis'e, oturumu sona erdirmek ve Ulusal Meclis kararının meclis tarafından oylanmasını sağlamak üzere bir "Kabine İşleri" oluşturma görevi verdi.

119. 1 Şubat'ta yeni kabine yemin etti. Bu kabinede Başbakan ve Maliye Bakanı olarak M. Dragoumis, Dışişleri Bakanı olarak M. Kalergi ve Savaş Bakanı olarak Askeri Birlik Başkanı General Zorbas yer alıyordu. Hem başbakan hem de dışişleri bakanı, Makedon çeteleriyle daha önceki bağlantıları nedeniyle tehlikeye düşmüşlerdi. Ancak artık anayasal bir devlet kurduğu için Türkiye ile samimi ilişkiler politikasının avantajlarına yürekten inandıklarını ilan ettiler⁹⁷.

120. Bakanlığın planı, meclisin olağan oturumunu sona erdirmek, olağanüstü bir oturum düzenlemek ve Ulusal Meclis çağrısı yapan önergeyi tartışmadan önce Askeri Birlik tarafından acil kabul edilen yasa tasarılarını ve bütçeyi geçirmektir. Askeri Birlik, bu karar kabul edilir edilmez dağılmayı taahhüt etti. Ulusal Meclis seçimlerinin yılsonundan önce yapılması beklenmiyordu. Ancak Kral hem uygunluk hem de anayasal doğruluk açısından her zaman çok daha erken bir tarihin savunulmasından yanaydı.

121. 8 Şubat'ta, 29 Ekim'deki deniz isyanına katılan subaylar ve denizciler için genel af çıkarıldı ve daha sonra alınan bir emirle Teğmen Typaldos ve

97 Askeri İttifak'ın talebi ile Atina'ya gelen Venizelos ortaya çıkan siyasi krize son vererek Kral ile darbeci subaylar arasında uzlaşmayı sağlamak amacıyla görüşmelere başladı. 14 Ocak 1910'da yapılan toplantıda Askeri İttifak'ın idari komisyonu, Venizelos'un tekliflerini kabul etti. Ancak, revizyonist Milli Meclis'in toplanmasını öngören kararname Kral tarafından tasdik edilinceye kadar Askeri İttifak'ın dağıtılmayıp, Yunanistan siyasi dünyasında varlığını muhafaza edeceği açıklandı. Bundan sonra, subayların ricası üzerine Venizelos, dönemin önde gelen siyasileri ve sarayın onayını elde etmek için onlarla bizzat müzakerelere başladı. Parti liderleri, Venizelos'un planını kabul ettikten sonra, Kral Yorgo'yu, Milli Meclis'in toplanmasını emreden kararnamayı imzalamaya ikna etmek için saraya gittiler. Kral, cevap vermeden önce bu konu hakkında İngiltere'ye danışmıştı. General Zorbas ise eğer Kral bunları kabul etmezse, Askeri İttifak'ın, sarayı işgal edeceği tehdidinde bulundu. Bu arada Mavromihalis, iktidardan düşmek istemediği için, Askeri İttifak'ın baskısına karşı koyabilmek üzere, kendine bağlı birlikleri silahlandırmaya başlamıştı. Böylece, bir iç savaş çıkma tehlikesi belirdi. Ancak krizin büyümesini istemeyen Kral, Theotokis ve Rallis ile anlaşarak Milli Meclisi toplatmaya yanaştı. Bu gelişmeler karısında Mavromihalis, biçare kalıp 16 Ocak 1910'da istifa etmek zorunda kaldı. Bu gelişmeler sonucunda Askeri İttifak'ın İdari Komisyonunun gizli bir oylamasıyla, 18 Ocak 1910'da Başbakanlığa Stefanos Dragoumis'i getirildi. Askeri İttifak'ın lideri olan General N. Zorbas'a Kara Ordusu Bakanlığı verildi. Bahriye Bakanlığına ise subayların taraftarı olarak nitelendirilen A. Miaulis atandı. Moidas, *agt.*, 93-94.

onun önde gelen beş konfederasyonuna yurt dışında eğitim görmek üzere üç yıl izin verildi.

122. Dairenin Ulusal Meclis lehine gerekli dörtte üç çoğunluğu sağlayıp sağlayamayacağı şüpheli görüldüğü için, Kral, Askeri Birliğin Kraliyet kararname ile toplanmasını talep etmesi durumunda ne yapılacağını tartışmak için bir aile konseyi toplamak istedi ve yurtdışında bulunan Prens Konstantin ve Nicholas'a telgraf çekti. Ancak Veliht Prens'in dönüşünün duyurulmasının yarattığı izlenim o kadar kötüydü ki Brindisi'ye kadar ilerledikten sonra aniden durduruldu.

123. 3 Mart'ta anayasanın belirli maddelerinin değiştirilmesi için çift meclis toplanması yönündeki karar 11'e karşı 150 oyla kabul edildi ve yaygın endişe yerini rahatlama duygusuna bıraktı. Bu, kısa süre sonra birliğin hükümete yeni talepler sunduğu haberiyle bozuldu. Bunlardan en önemlisi, kamu hizmetlerinin, ordunun, donanmanın ve üniversitenin verimsiz ve istenmeyen unsurlardan arındırılmasının yanı sıra, toprak ağalarının kamulaştırılması hareketinin çoktan başlamış olduğu Tesalya'daki toprak sorununun çözülmesine yönelikti. Ancak M. Dragoumis, Türkiye ile imzalanan ayrılma antlaşmasının şartları nedeniyle, bu sorunun kısa sürede çözümlenmesinin, sorunun içerdiği uluslararası zorluklar kadar kendi içinde olan zorluklar nedeniyle de imkânsız olduğuna birliği ikna etmeyi başardı. Hükümetin sorunla derhal ilgilenmeyi reddetmesinin ardından, Tesalya'da büyük olasılıkla siyasi kışkırtıcılar tarafından düzenlenen ancak hızla ve sert bir şekilde bastırılan bir tarımsal ayaklanma geldi⁹⁸.

124. 26 Mart'ta üniversitelerin temizlenmesi için birliğin zorunlu kıldığı yasa tasarısına karşı çıkan muhalefet nedeniyle meclisin çalışmaları, sonuna kadar büyük bir tedirginlikle de olsa sona erdi. Görüşmelerde başbakanın istifâ tehdidinde bulunması ve iki parti lideri, M Rhallys ve Theotoky'nin böyle bir felaketi önlemek için müdahale etmesi üzerine tasarının otuz beş maddesinin bütçe ile birlikte son oturumda kabul edilmesine izin verildi.

125. Ayın 30'unda Kral, bir önceki gün Askeri Birliğin feshedilmesine ilişkin kararı usulüne uygun olarak aldıktan sonra meclise gitti⁹⁹ ve bir revizyon

⁹⁸ Tesalya, 1878 Berlin Konferansı ile Osmanlı Devleti'nden ayrılmıştı. (Yay. Haz. Notu)

⁹⁹ Gudi Darbesi sonrası oluşturulan Askeri İttifak 10 Mart 1910'da kendisini feshetti. Fesih kararı Askeri İttifak tarafından Atina gazetelerinde şu ifadelerle duyurulmuştur: "15 Ağustos Devrimi'nin başlattığı reformları yürütmeye devam eden mevcut hükümet ile Askeri İttifak

meclisinin toplanmasına ilişkin bir mesajı okudu. Olağan meclis feshedilmedi ancak normal anayasal süreç uyarınca birkaç gün sonra meclis, doğal olarak sona erdi.

126. Kral, Kraliçe ve Kraliyet Ailesi, Kraliçe Alexandra'nın beklenen ziyaretine hazırlık amacıyla 14 Nisan'da Korfu'ya doğru yola çıktı. Veliiaht Prens ve Prens George ayın 26'sında oraya geldiler ve büyük bir coşkuyla karşılandılar. Atina basını, Yunanistan'a dönüşünde Veliiaht Prens'i beklenmedik derecede sıcak bir şekilde karşıladı. Majesteleri, Kral VII. Edward'ın cenazesi için İngiltere'ye yaptığı ziyaretten sonra Atina'ya dönmedi. Her ne kadar hükümet, bir önceki yılın askeri hareketine katılanlara karşı bir gösteri olarak yorumlanabilecek ve duyguların karşıt bir şekilde sergilenmesine yol açabilecek herhangi bir özel gösteriyi caydırmış olsa da 16 Haziran'da gelişinde oldukça coşku ile karşılandı.

127. Haziran ayının sonlarına doğru M. Dragoumis, Türkiye'nin düşmanca baskısının kendi yönetiminin iç durumu ve istikrarı üzerinde yaratabileceği etkiden endişe duymaya başladı. Majesteleri Kral, bir önceki yıl koşullar nedeniyle ertelemek zorunda kaldığı Aix-les-Bains'deki yıllık tedavisi için temmuz ayında seyahat etmek istiyordu. Ancak M. Dragoumis onu ülkeden ayrılmanın uygunsuz olacağına ikna etti. Veliiaht Prens, 11 aylık bir aradan sonra 23 Ağustos'ta geri döndü.

128. 21 Ağustos olarak belirlenen revizyon meclisi seçimleri, seçim kampanyasının başlamasıyla temmuz ayına damgasını vurdu. MM. Theotoky ve Rhallys birleşerek sandalyeleri kendi partilerinin gücü oranında bölüştüler.

129. Seçmenlerin toplu olarak eski siyasi partileri reddetmesi ve bunun yerine, yeterli sayıda aday gösterilseydi ezici bir farkla kazanacak olan 'Bağımsızları' seçmeleri herkesi şaşırttı. Sonuç, M. Venizelos hariç başarılı kişiler lehine yapılan bir açıklama yerine önceki siyasi partilerin kınanmasıydı. Bağımsız aday sayısının yetersiz olması nedeniyle, Rhallys-Theotoky kombinasyonu kâğıt üzerinde küçük bir çoğunluğa sahipti. Attika-Boeotia bölgesinde ise en fazla oyu M. Venizelos alırken, M. Rhallys'in karşısına çıkardığı dört Giritli de seçildi¹⁰⁰.

arasında yapılan antlaşmayı göz önüne alarak ve Milli Meclis'i toplantıya çağıran kral kararnamesinin yayımlanması vesilesiyle, İttifak'ın özel görevinin bitmiş olduğu algılanmaktadır. Revizyonist meclisin toplanmasına dek yed-i emin hükümetinin dağıtılmamasına inandığımız için, İttifak, kendi kendini feshetmeye karar vermektedir. İttifak üyeleri aldıkları mesuliyetten azat edilmektedir." Moidas, *agt.*, 95.

100 8 Ağustos 1910'da yapılan seçimlerin sonucunda eski partiler hezimete uğramıştı. Bağımsız,

130. 14 Eylül'de çift revizyon meclisi, Velihaht Prens'in eşlik ettiği ve coşkuyla karşılanan Kral tarafından resmen açıldı. Kraliyet konuşmasının amacı, meclisin "kurucu" olması ve sınırsız yetkilere sahip olması gerektiğine inananlar ile meclisin çalışmalarının Yasama Meclisi kararıyla belirlenen anayasal maddelerin revizyonu ile sınırlı olmasını isteyenler arasında bir uzlaşma sağlamaktı. Bu nedenle anayasanın yalnızca "temel" maddelerini meclisin görev alanının dışında tuttu. Ertesi günkü ilk toplantıda, karşıt görüşlere sahip olanlar hemen hararetli bir tartışmaya giriştiler ve Bay Rhally, anayasanın öngördüğü şekilde uygun olarak yemin ederek meclis üzerinde baskı kurmaya çalıştı. Bir meydan kavgası ve fırtınalı bir tartışmanın ardından yeterli çoğunluğun mevcut olmadığı anlaşıldı. Ayın 19'unda meclis, anayasaya uygun olarak yemin etmeye karar verdi.

131. Bu arada M. Venizelos'un popüler itibarı giderek artıyordu. Başlangıçta Askeri Birlik tarafından rahatsız edici bir durumdan nasıl kurtulabilecekleri konusunda tavsiyelerde bulunması isteği ile çağrıldığında, (büyük olasılıkla yakın temasta olduğu M. Dragoumis'in isteği üzerine) bir revizyon meclisi toplanması teklifinde bulundu. M. Rhallys, yeni lideri ele geçirmek için bir girişimde bulundu. Ancak bunun imkânsız olduğunu fark edince, ona karşı, M. Venizelos'un siyasi gücünün Girit'le sınırlı olduğu zamana göre çok daha belirgin bir düşmanca tavır takındı. Prens George'un Girit'ten emekli olmasının sağlanmasında oynadığı rol ve sözde hanedan karşıtı duyguları göz önüne alındığında, Kraliyet onun niyetlerinden doğal olarak şüpheleniyordu. Ancak bu yıl Atina'ya yaptığı ilk ziyarette M Venizelos, Kraliyetin güçlendirilmesi ve desteklenmesi gerektiğine ikna oldu ve revizyon meclisi toplantısının hemen ardından yapılan açık hava toplantısında yaptığı konuşmada, Kraliyet'in geçmişteki hatalarını eleştirmeden geçmese de hükümdarın artık reform hareketinin liderliğini üstleneceği umuduyla bu inancını ifade etti.

132. Meclis, seçimlerin onaylanmasını da içeren ön hazırlıklara dört hafta ayırmıştır. Attika-Boetia seçimini soruşturmakla görevlendirilen komite, kurulmadan önce istifa etmiş olan üç Giritlinin seçimini soruşturmalarına gerek olmadığını açıklayarak hassas bir uluslararası meseleyi ustaca atlattı.

genç ve köklü reform taraftarı olan yeni milletvekillerinin ekseriyeti, Venizelos'u önder olarak kabul ediyor ve toplantı halindeki 362 üyeli Ulusal Meclis'in 165 üyesi Venizelos'u destekliyordu. 5 Eylül 1910'da Venizelos, Atina'ya vardığı vakit Yunan halkı tarafından coşku ile karşılanmıştı. Moidas, *agt.*, 95.

133. 12 Ekim'de M. Dragoumis meclisin tüzüğüyle birlikte görev süresinin dolduğu gerekçesiyle hükümetin istifasını Kral'a bıraktığını çift meclise ilan etti. Majesteleri ile önde gelen politikacılar arasındaki istişareler, krizin iki uygulanabilir yolla çözülebileceğini ortaya çıkardı: ya M. Dragoumis'in yeniden göreve gelmesiyle ya da M. Venizelos'un görevi devralmasıyla. İlk çözüm, M. Dragoumis'in hizmetlerinin, özellikle de üniversitenin "arındırılması" konusunda yarattığı popülerlik kaybı nedeniyle başarısız oldu. İkincisi, M. Venizelos'un görevini yerine getiremeyeceği beklentisiyle eski partiler (göreve gelmeyen, aslında meclis dışındaki kamuoyu karşısında gelemeyen) tarafından isteniyordu. Türkiye'nin muhalefetine ilk zorluğu bir kenara bıraktıktan sonra M. Venizelos Hükümeti, ayın 19'unda yemin ederek 21'inde meclis huzuruna çıktı. Savaş ve Denizcilik Bakanlıklarını kendisi üstlenen M. Venizelos ve Dışişleri Bakanlığını İstanbul'daki Yunanistan Bakanı M Gryparis'in devralması ile birlikte grup tamamen yeni kişilerden oluşuyordu. M. Venizelos, Meclis'teki açılış beyanında, hükümetinin şimdilik anayasa değişikliği çalışmalarını sonuçlandırmayı hedefleyeceğini ve reform programını mümkün olduğu ölçüde olağan genel seçimlere kadar erteleyeceğini belirtti.

134. Meclis'teki anlaşmazlık hızla doruğa ulaştı. 22 Ekim'de meclisin "kurucu" mu yoksa "düzeltici" mi kabul edilmesi gerektiği konusundaki tartışma yeniden başlayınca, konu başka bir meseleye yani, Başbakanın bazı beklenmedik durumlarda Kral'dan anayasaya aykırı bir fesih sözü alıp almadığına kaydırıldı. M. Venizelos, genel yanıt zamanı geldiğinde soruyu yanıtlayacağını, güvenoyu alamaması halinde istifa edeceğini söyledi. Bir bölünme üzerine muhalefetin büyük bir kısmı meclisten ayrıldı ve kalan 161 üyeden 151'i hükümet tarafından kabul edilen sıralamaya göre oy kullanmasına rağmen, çoğunluk sağlanamadığı için oylama geçersiz oldu. Bunun üzerine M. Venizelos istifasını sundu. Kral, başarısız bir oylamanın güvensizlik oyu ile eşdeğer kabul edilemeyeceğini söyleyerek bunu almayı reddetti. M. Venizelos, meclise dönerek açık bir güvenoyu talep etti. M. Theotoky çekincelerle vereceğini, M. Rhallys yeterli çoğunluğu oluşturmak için kalacağını ancak oy kullanmayacağını ve M. Mavromichalis ise hükümete karşı oy kullanacağını söyledi. Bölünme listesi, mevcut 266 milletvekilinden 208'inin hükümeti desteklediğini, 31'inin karşı çıktığını ve 23'ünün (Bakanlar dışında) oy kullanmadığını gösterdi. Ancak 208 kişiden 51'i çekincelerle oy kullanan Teotokist yanlılarıydı ve onlara, hiç oy kullanmamış olan önemli sayıdaki milletvekilinden daha fazla güvenemeyeceği göz önüne alındığında, M. Venizelos, Kral'a, mevcut mecliste devam

etme ihtimalinin bulunmadığını bildirdi. 11 Aralık'ta başka bir çifte revizyon meclisi için genel seçim yapılmasını emreden bir fesih kararnamesi aldı¹⁰¹.

135. Eski siyasi partiler bu beklenmedik güç gösterisi karşısında şaşkınlığa uğradılar. Liderleri, Kraliyete verilen tavsiyenin anayasaya aykırı olduğunu beyan eden ve yeni seçim kampanyasından tamamen çekilme niyetlerini ilan eden çeşitli manifestolar yayınladı.

136. 27 Kasım'da M. Venizelos, Larissa'daki seçmenlere, özellikle yerel çıkarların en büyüğü olan tarım meselesini ele alan programını açıkladı. Büyük mülk sahiplerinin kamulaştırılması politikasının imkânsız olduğunu beyan ederek, mülk sahipleri ile çiftçiler arasındaki ilişkilerin, Tesalya'nın Yunanistan'a katılmasından önce geçerli olan sisteme dayalı olarak yasal düzlemde yeniden düzenlenmesini teklif etmeyi hedeflediğini belirtti. Bahsedilen diğer konular arasında ordunun ve donanmanın dış yardımla yeniden düzenlenmesi, bir Danıştay'ın oluşturulması, seçim sisteminin reformu, askeri adamların siyasetten uzak durmaya zorlanması ve iç yönetimin ayrıntıları yer alıyordu.

137. Beklendiği gibi M. Venizelos'un trenini raydan çıkarma girişimi başarısızlıkla sonuçlandı. Birkaç gün sonra fail yakalandı. M. Venizelos'un tarım politikasından duyduğu memnuniyetsizlik nedeniyle, kendi inisiyatifıyla hareket ettiği anlaşılıyor.

138. 11 Aralık'ta yapılan seçim M. Venizelos'un destekçilerinin ezici çoğunluğu ile sonuçlandı. Ancak destekçilerinin kesin sayısı belirlenemiyor. Böylece, nüfuzunu bir dereceye kadar kaybettiği ve ona destek olan kişilerin kişisel hırs veya tatmin edilmemiş çıkarlarından dolayı kendisine düşman olduğu inkâr edilemezse de revizyon meclisine hakim olabilecektir.

139. Theotokist, Rhallyst ve Mavromichalist partiler onu zayıflatmak için çok çalışıyorlar, bununla birlikte şimdiye kadar Girit meselesinde ona açıkça saldırdılar ve onu zemin kaybetmekle suçladılar. Bu saldırı zeminini seçerken

101 Gudi darbesi ile iyice belirginleşen Yunanistan'daki siyasi bölünme, taraflar arasında varılan uzlaşma ve seçimlere rağmen bir türlü giderilemiyordu. Öyle ki ağustosta yapılan seçimler neticesinde 6 Ekim'de hükümeti kurmakla görevlendirilen Venizelos, Ulusal Meclis'ten güvenoyu alamayınca Kral, meclisi yeniden fes ederek ülkeyi Kasım 1910'da bir kez daha seçime götürdü. 1910 yılı Kasım ayında yapılan seçimlerin sonucunda, 362 üyeli parlamentonun 260 üyesi Liberal Partiyi desteklemişti. Bu seçimleri eski siyasi partiler boykot etti. Venizelos'un Liberal Partisi seçimler sonucunda mecliste ezici çoğunluğa sahip oldu. Seçimler neticesinde Yunanistan'da buhranlı yıllardan sonra siyasal istikrar bir süre sağlanmış ve reformların önü açılmış oldu. Moidas, *agt.*, 97.

yurtsever anlayışa sahip olmadıkları aşikâr, ancak salt parti bakış açısıyla saldırıda konumları onlara bir avantaj sağlıyor.

140. Kral'ın, M. Venizelos'a revizyon meclisinin feshedilmesine izin vermesi, neredeyse tüm basın tarafından (eski partilerin tanınmış organları hariç) Majestelerinin reform politikasına koşulsuz desteği olarak memnuniyetle karşılandı. Aslına bakılırsa, M. Venezilos'a karşı başlangıçtaki ve doğal olmayan şüphelerini bir kenara bıraktı. Şimdi ona tam desteğini ve güvenini sunuyor. Veliht Prens ve diğer Prensler de onu ve politikasını samimiyetle kabul ettiler ve Kraliyet Ailesi'nin (yaklaşık iki yıldır Atina'yı ziyaret etmeyen Prens George dışında) uzlaşmaz kalan tek üyesi siyasi ve sosyal durumun gerekliliklerini kabul etmeyi reddederek hem mevcut sıkıntıya hem de gelecekte sorunlara yol açmasından korktuğum Majesteleri Veliht Prens'es'tir.

141. Aşağıda, birliğin baskısı altında yılın ilk üç ayında Meclis tarafından onaylanan ve daha sonra yasalaşan önemli kanun tasarılarının (deniz ve askeri kanunlar hariç) bir listesi yer almaktadır:

İdari ve Genel

1. Dışişleri Bakanlığının yeniden düzenlenmesi.
2. Deniz Feneri fonu kanununda değişiklik yapılması.
3. Bayındırlık hizmetleri düzenlemesi.
4. Pire-Atina-Peloponnesus Demiryolu Şirketi'nin sözleşme değişikliği ve Tripolitsa-Sparta-Gytheion demiryolunun inşası sırasında işletme imtiyazının şirkete verilmesi.
5. Pire-Atina-Peloponnesus Demiryolu Şirketi: 20.000.000 drahmilik kredinin yetkilendirilmesi.
6. Demiryolu inşaatı için imtiyazların verilmesi -Kryoneri-Missolonghi-Agrinion hattının bir yanda Arta'ya, diğer yanda Naupactus'a kadar uzatılması. Kyparissia-Gargalioni-Pylos, Tripolitsa-Sparta-Gytheion, Megalopolis-Karytaina kısmı ile.
7. Pazar dinlenme kanununda değişiklik (2 tane).
8. Seçim memurlarına avanslar.
9. Sıhhi makamlar değişikliği.

10. Kimyagerler ve eczacılar kanununda değişiklik.
11. Tesalya'daki hidrolik işlerin incelenmesi.
12. St. Andrew Kilisesinin inşası için Patras'tan kuş üzümü ihracatına yerel vergi getirilmesi.
13. Atina'daki Kraliyet ahırlarının mevcut yerden kaldırılması.
14. Sigorta şirketleri kanununda değişiklik yapılması.
15. Seçim yasasında değişiklik (2).
16. Üzümden şeker yapma patenti.
17. İşleri Bakanlığı, valilikler ve arşiv dairesi çalışanlarının görevleri.
18. Toplum kanunu değişikliği.
19. Toplumsal borçlara ilişkin düzenlemeler.
20. Kraliyet Sarayı'nın 6 Ocak'ta yanan kısmının yeniden inşası için 1.200.000 drahmi verilmesi.
21. Tarım, Ticaret ve Sanayi Bakanlığının kurulması.
22. İdari ve mali departmanın arındırılmasıyla ilgili düzenlemeler.
23. Dalgıç ve sünger avcılığının mesleklerinin düzenlemesi.
24. Bir "Ticaret Gemisi Kaptanları Okulu" nun oluşturulması.

Finansal

1. Madenlerle ilgili düzenlemeler
2. Dolaylı vergiler polisinin oluşturulması.
3. Yüksek alkollü içkilerin vergilendirilmesi (3adet).
4. Üzüm bağlarına uygulanan arazi vergisinin kaldırılması ve şarap üreticilerinin savunma fonunun oluşturulması.
5. Tarımda kullanılan hayvanlara uygulanan devlet vergisinin kaldırılması. Benzer toplumsal verginin değiştirilmesi, 400 hektar ve daha büyük arazilerdeki tahıl üretimine vergi uygulanması.
6. Aydınlatıcılara uygulanan vergi.
7. İnşaat arazileri vergisi.

8. Gümrük tarifelerinin belirli sınıflarındaki değişiklikler.
9. Hâlihazırda ödenmesi gereken vergilerin ödenmesine ilişkin sürenin uzatılması.
10. Selanik tarım fonunun organizasyonu ve idaresi hakkında düzenlemeler.
11. Tarım fonunun kurulması.
12. Tarım sahiplerine verilen ipotekli kredilere ve devlet garantisine ilişkin kanunda değişiklik yapılması.
13. Taş ocaklarının vergilendirilmesi.
14. Damga kanununda değişiklik.
15. Kamu gelir ve giderlerinin idaresi ile mali müşavirlik dairesine ilişkin kanunda değişiklik yapılması (3).
16. Ölüm vergileri kanununda değişiklik yapılması.
17. Meraların vergilendirilmesi.
18. Devlete borçlu olanlarla ilgili düzenlemeler.
19. Kâğıt yerine gümüş kesirli para biriminin ikame edilmesi.
20. 240.000.000 drahmilik kredinin yetkilendirilmesi.
21. Patlayıcıların vergilendirilmesi.
22. Şeker tekeli kanununun askıya alınması.
23. Ticaret vergisi: Tekne sahiplerinin vergiden muaf tutulması.
24. Zeytin ticaretinin kontrolü.
25. Rafine edilmiş petrolün vergilendirilmesi.
26. Avukatların mesleki vergisi.
27. İmtiyazlı Frenk üzümü şirketi ile yapılan ek sözleşmenin onaylanması.
28. Valonea'nın vergilendirilmesi ve tahsilatı.
29. Finans departmanı yetkililerinin görevleri.
30. Kamu arazilerinin tahsisi kanununda değişiklik yapılması.
31. Gelir ve gider bütçeleri.

Adli

1. Ceza adaletinin idaresine ilişkin kanunlarda değişiklik yapılması.
2. Ceza kanununda değişiklik yapılması.
3. Medeni kanun ve iflas kanununda değişiklik yapılması.
4. Tefecilik kanunu.
5. Belirli "Juges de Paix"i (uzlaşma yargıçları) ortadan kaldıran (son oturumdaki) yasanın değiştirilmesi.
6. Kadastral araştırmaların yapılması ve taşınmazların sınırlandırılmasının sağlanması.
7. Temyiz kayıt defterine ilişkin.
8. Merkezi Adalet Bakanlığının arındırılmasıyla ilgili düzenlemeler.

Eğitim

1. Güzel Sanatlar Okuluyla ilgili düzenlemeler.
2. Okul kitapları kanununda değişiklik yapılması.
3. İlkokul okullarındaki öğretmen yetiştiren okullara ilişkin düzenlemeler.
4. Aynı şey ortaokullardaki öğretmenler için de geçerlidir.
5. Milli üniversite sisteminin düzenlenmesi ilgili çalışmalar.
6. Arkeoloji Bölümü ile ilgili düzenlemeler.

Posta

1. Telgraf pulları hakkında düzenlemeler.
2. Silinmiş posta ve telgraf pullarının kullanımına ilişkin düzenlemeler.
3. Posta ve telgraf hizmetleri kanununda değişiklik yapılması.
4. Büyük Britanya ile havale alışverişine ilişkin anlaşmanın onaylanması.
5. Lizbon Uluslararası Telgraf Sözleşmesinin onaylanması, 1908.

Ayrıca buharlı gemi şirketleriyle dokuz posta sözleşmesi onaylanması. Bunlardan altısı Yunan şirketi, geri kalan üçü ise aşağıdaki yabancı şirketlerdi.

İngiliz-Belçika Doğu Hattı,

Alman Korna Hattı ve Belçika Okyanus Buharlı Navigasyon Şirketi.

B. Çeşitli

1. Eşkiyalık

142. Yıl boyunca eşkiyalık çok az duyuldu. Yılın sonlarına doğru, Acarnania'da¹⁰² birlikler ve kanun kaçakları arasında bir veya iki çatışma yaşandı. Bu çatışmalar, birkaç kişinin ölümüyle veya yakalanmasıyla sonuçlandı.

2. Saray Halkı

143. 6 Ocak günü saat 21.30 sıralarında Kraliyet Sarayı'nda çıkan yangın, büyük kraliyet odalarının bulunduğu orta bloğu tamamen yok etti. Daha sonra mecliste binanın yeniden inşası için oylama yapıldı. Ancak inşaat yılsonuna doğru daha yeni başlamıştı.

144. Yaz boyunca Kral, takımadaların arasında gezindi ve indiği her yerde gördüğü sıcaklık ve sadakat dolu karşılamalardan büyük memnuniyet duyarak geri döndü.

VI. BASIN

145. Askeri Birliğin dağılmasından bu yana basın bağımsızlığını yeniden kazanmış ve onu kafa karıştırıcı bir şekilde kullanıyor.

146. M. Venizelos'u Yunanistan'a getirmekle övünen Askeri Birlik'in organı "Kronos", şimdi tamamen onun aleyhine dönmüş ve onu halkın iradesini uygulama kisvesi altında bir diktatörlük kurmaya teşebbüs etmekte suçluyor.

147. M. Venizelos'un bir diğer destekçisi olan "Athenai", editörü yeni kabinede beklediği koltuğu alamayınca tavrını değiştirdi ve artık açık bir düşman haline geldi.

148. 1907 raporunda en sansasyonel gazetelerden biri olarak sınıflandırılan "Patris", günümüzde hükümete rasyonel destek sağlayan en akılcı yayınlardan biridir.

149. "Neon Asty" eski partilerin, özellikle de M. Rhallys'in sözcüsü haline geldi.

102 Arkadya, Yunanistan'ın batı bölümünde bir sahil yerleşim yeri. (Yay. Haz. Notu)

ALTINCI BÖLÜM
1911 YUNANİSTAN YILLIK RAPORU

Sir F. Elliot'tan Sir Edward Grey'e. (Alındı: 24 Şubat)

(No. 15.) Atina, 12 Şubat 1912.

Efendim, 1911 yılı yıllık raporumu burada iletmekten onur duyuyorum.

Bay Beaumont bir kez daha finans bölümünü doldurma nezaketini gösterdi.

Saygılarımla,

F. ELLIOT

I. DIŞ İLİŞKİLER

A. Türkiye

1. Makedon Çeteleri

1. Ocak ayında Majestelerinin Volo'daki konsolosu, şehirde veya yakınında kışlayan eski çetecilerin yakın gelecekte aktif hizmete hazırlandıklarını bildirdi. Ancak bu bilginin alınması üzerine Yunan Hükümeti çete oluşumuna karşı en katı önlemleri aldıklarını ve hatta konsoloslar aracılığıyla sınır bölgelerindeki Rum nüfusa onları Türk yetkililere ihbar etme görevini bile emrettiklerini belirterek kararlılıklarını ortaya koydular. M. Venizelos, grup kuran veya kurmaya çalışanların yerli Yunan değil, tamamen Makedon asıllı olduğunu belirtti.

2. Majestelerinin konsolosu mart ve nisan aylarında eski çetecilerin sınıra yakın bölgelere döndüklerini veya Volo'da ya da yakınlarında sessizce kaldıklarını bildirdi. Yılın geri kalan kısmında, Makedonya'daki operasyonlara hazırlık amacıyla sınırın bu tarafında herhangi bir çetenin kurulduğuna dair herhangi bir haber alınmadı.

3. Mayıs ayında Selanik vilayetinin siyasi suçlardan oldukça arınmış olduğu ve bu tür çete faaliyetlerinin çoğunluğunun Yunan olmadığı bildirildi. Bununla birlikte, Profesör Richter ay sonunda iki Yunan çetesinin birleşik kuvvetleri tarafından yakalandı ve birkaç hafta boyunca serbest bırakılmadı. Bu sürenin bir kısmını şüphesiz Yunan topraklarında kendisini kaçıranlarla birlikte geçirdi.

4. Haziran ayında faaliyet gösteren siyasi ve yağmacı çetelerin sayısında kesinlikle bir artış oldu. Ayın 27'sinde Kassandra bölgesinde bir Yunan çetesinin iki üyesi öldürülürken, Kastoria ve Vlaho Kleissoura¹⁰³ bölgelerinde çok sayıda büyük Yunan çetesinin olduğu bildirildi. Ancak herhangi bir cinayetle ilişkilendirilmediler. Eşkıya Tsekouras, 5 Haziran'da Yunan jandarmaları tarafından yakalandı. Larissa'da yargılanıp idam cezasına çarptırıldıktan sonra ekim ayı sonunda hapisshaneden kaçtı ve aynı gün tekrar yakalandı. Bununla birlikte Selanik'ten gelen 12 Temmuz tarihli bir yazıda ondan Güney Pindus'taki bir çetenin lideri olarak bahsediliyor ve Türk kaynaklarının gazete raporları Grevena piskoposunun öldürülmesine karıştığını belirtiyor. Bazı durumlarda liderin takma adının başka bir grup üyesine devredilmesi muhtemeldir.

103 Osmanlı belgelerinde genellikle Vlaho-Klisura veya sadece Klisura şeklinde geçer.

5. Temmuz ayının başında, Yunanistan sınırına komşu olan tüm bölgelerde büyük bir güvensizliğin hüküm sürdüğü ve çok sayıda Yunan çetesinin bu bölgeyi geçtiği, Bellos'un Grammosta civarında, Xanthopoulos, Tsekouras ve Tchudodimos'un Güney Pindus'ta ve Fırtına ile Potetsis'in Epir'de faaliyet gösterdiği bildirildi. Bu bilgi, ekim ayında, Atina'daki İngiliz Arkeoloji Okulu üyeleri olan ve bu bölgelerde üç ay geçiren Bay Wace ve Bay Thompson tarafından doğrulandı.

6. Farklı örgütler arasında anlaşmaya varıldığı, Yunan, Bulgar ve Arnavut çetelerinin az çok net olarak tanımlanmış alanlarda faaliyet göstereceği ve amaçlarının 1903-7'deki gibi birbirlerini yok etmek değil, Türk yönetiminin işini zorlaştırmak, savaş çıkması durumunda Türk birliklerini taciz etmek ve iletişimlerini engellemek olduğu anlaşılıyor.

7. 31 Ekim'de Bulgar "İç Örgütü" faaliyetlerine geri döndüğünü ilan eden bir manifesto yayımladı.

8. Eylül ayından yıl sonuna kadar Makedonya'da Yunan grupların herhangi bir saldırısı bildirilmedi.

2. Yunan-Türk İlişkileri

9. Evzon taburuna bağlı iki Yunan askeri, 20 Şubat'ta Gritsovali¹⁰⁴ yakınlarında sınırda kendilerine pusu kuran Türk askerleri tarafından öldürülmüş, başka bir yerde de sınırdan üç evzon kandırılarak esir alınmıştır. İki gün sonra Gounitsa yakınlarında koyun güden iki Türk askeri sınırı geçerek Yunan askerleriyle tartıştı ve öldürüldü. Üst düzey subaylardan oluşan karma bir heyet toplandı ve önceki olayları araştırmamaya, ancak sınırın önemli bir kısmındaki sınır muhafızlarını değiştirmeye ve her iki taraftan da tutumu şüpheli olan birer subayı geri çağırmaya karar verdi. Maalesef taraflardan hiçbiri bu son yükümlülüğü yerine getirmedi.

10. Tesalya sınırındaki olayların çarpıtılmış versiyonlarının yayılmasıyla İstanbul'da neredeyse ortadan kalkan, Selanik ve İzmir'de ise önemli ölçüde azalan Türkiye'deki Yunan karşıtı bojkot, mart ayında daha da şiddetli bir şekilde yeniden alevlendi. Birçok Yunan buharlı gemi firması nisan ayında İzmir'e seferlerini durdurmak zorunda kaldı ve bölgedeki Yunan mülkleri, zeytin ağaçları ve asmaların yakılması da dahil olmak üzere ciddi şekilde hasar gördü.

104 Tesalya'ya bağlı bir yerleşim yeri. (Yay. Haz. Notu)

11. 13 Nisan'da Türk askerleri Dendrulia¹⁰⁵ sınırını geçti ve üçünün öldürüldüğü bir arbede çıktı.

12. Yunanistan Kralı'nın isim gününden (7 Mayıs) kısa bir süre sonra, Majesteleri ile Girit'teki kamu yetkilileri arasında, Giritliler tarafından ifade edilen birleşme arzusuna karşılık verildiği iddia edilen telgrafların yayımlanmasıyla birlikte Atina gazeteleri İstanbul'da ve Türkiye'nin başka yerlerinde yaşanan heyecan haberleriyle doldu. Resmi olarak, basit bir alındı bildirimimin ötesinde herhangi bir şeyin gönderildiği reddedildi. Ancak Türk maslahatgüzarı açıklama talep etti ve dışişleri bakanının yaptığı açıklamadan memnun kaldı. Aynı dönemde Yunan basınında da yer alan Türk birliklerinin sınıra doğru hareketleri hükümet tarafında herhangi bir önem arz etmemiştir.

13. 4 Haziran'da Dereli yakınlarında iki Türk'ün hayatını kaybettiği ve bir kişinin de ölümcül şekilde yaralandığı bir olay daha meydana geldi. Yunan Hükümeti'nin talimatıyla yürütülen soruşturma, Yunanlıların hatalı olduğuna inanmak için bazı gerekçeler sağladı ve cesetlerden birinden alındığı iddia edilen paranın bir kısmı iade edildi. Ayrıca Teğmen Gardikas daha önce söz verildiği gibi sınırdan çekildi. Fakat Giritli Subay Aziz Bey'in kaldığı Türk tarafında bu olmadı.

14. Yunanistan Dışişleri Bakanı, haziran ayı boyunca İzmir'de boykotun artan yoğunluğuna ilişkin endişelerini dile getirdi.

15. Yılın başlarında, Kırk Kilise'deki¹⁰⁶ Yunan konsolos yardımcısı ile kavası arasında bir tartışma sonrasında, kavas muhbirlik yapmış ve Türk yetkililerin bölgede Rumlar tarafından saklanan bir miktar silahı bulup ele geçirmesini sağlamıştır. Bu olay, bir Yunan konsolosluğunun bu tür bir silahsızlanma sürecine doğrudan dahil olduğu ilk olay oldu. Daha sonra aynı konsolos yardımcısı, Kırk Kilise'nin yaklaşık 7 mil uzağında avlanırken eşkıyalar tarafından yakalandı ve kavas öldürüldü. Konsolos yardımcısı ise, 100 sterlin tutarındaki fidyenin ödenmesinin ardından üç gün sonra serbest bırakıldı.

16. 21 Temmuz'da, İstanbul'daki Yunan Konsolosluğu'nun bir çalışanı, Yunan Filo Fonu yararına piyango bileti dağıtma suçlamasıyla polis tarafından tutuklandı. Bileti alanların isimlerini açıklasın diye önce acımasızca dövülen, sonra tırnaklarının altına kamış kalem sokulan bu kişi, ışkencenin baskısı

105 Yunanistan'ın Batı Makedonya bölgesinde.

106 Kırklareli. (Yay. Haz. Notu)

altında içeriğinden habersiz olduğu Türkçe bir beyan imzaladı. Yunan Elçiliğinin beyanları üzerine yürütülen soruşturmanın resmi raporu, işkence gerçeğini yalanlayarak, parmaklardaki yaralanmaların kendi kendine meydana geldiğini beyan etti. Ancak, şahsın daha sonra görevden alınan “Komiser Yardımcısı” tarafından dövüldüğünü kabul etti.

17. İtalya ile savaş patlak verdiğinde¹⁰⁷, Kozani ve Yannina'daki¹⁰⁸ Türk nizami tümenler seferber edildi ve Elbassan, Berat ve Yannina'daki redif tümenleri çağrıldı. Bu kuvvetlerin düzenlenmesi, rollerine ilişkin resmi açıklamayla, yani potansiyel bir İtalyan saldırısına karşı savunma amaçlı rolleri ile uyumluydu ve aynı zamanda Güney Arnavutluk'taki Türk konumunu güvence altına almanın bir yolu olarak da meşrulaştırılıyordu. Bununla birlikte özellikle arkalarında Selanik'teki birlikler varken, Yunanistan'ın işgali için uygun bir konumda oldukları açıktı. Selanik'teki hareketleri ve erzak siparişleri amaçlarının bu olduğunu gösteriyordu.

18. 1 Ekim'de Yunan Hükümeti, Türk Hükümeti'nden Yannina tümeninin seferberliğinin yalnızca bir İtalyan saldırısına karşı savunma amaçlı olduğuna dair kendiliğinden bir beyanı almaktan memnuniyet duydu. Ancak ayın 9'unda bu birliklerin bir kısmının Yunan sınırındaki Metsovo¹⁰⁹ ve Filippiada'da yoğunlaştığını ve olası herhangi bir İtalyan ilerleyişi yolunun oldukça dışında olduğunu öğrenmişlerdi. Türk Hükümeti'nin beyanı Yannina vilayetindeki kuvvetlerin konuşlandırılmasıyla sınırlıydı. Fakat Yunan Hükümeti, Selanik sınırına ilave takviyeler yapıldığının farkına vardı. Buna gereğinden fazla önem vermemekle birlikte, başka yerlerde kaybedilenlerin Yunanistan'dan geri alınmasından yana olduğu açıkça bildirilen Jön Türk Partisi'nin önde gelen üyelerinin ifadeleri ve bu asabilerin herhangi bir zamanda Babıali'deki ılımlı görüşlü Said Paşa'nın yerini alıp alamayacakları şüphesi göz önüne alındığında, belli bir kaygı duymaktan da kendilerini alamadılar.

19. 5 Ekim'de Arta'daki iki evzon taburunun seferber edilmesini emreden M. Venizelos, Türk maslahatgüzarıyla Türk birliklerinin Yunanistan sınırına doğru hareketi hakkında görüşerek sayılarının daha fazla artırılmamasını talep etti. Dört gün boyunca herhangi bir yanıt alamayan dışişleri bakanı, dış temsilcilere çağrıda bulunarak, sadece kamuoyunun değil, aynı zamanda

107 1911 tarihli Trablusgarp Savaşı. (Yay. Haz. Notu)

108 Yanya. (Yay. Haz. Notu)

109 Maçova. Yunanistan'ın Epir bölgesinde bir şehir. (Yay. Haz. Notu)

ülkelerine karşı en temel görevleri nedeniyle, kaçınmayı tercih edecekleri savunma önlemlerini almaya yönlendirilmekten korkan Yunan Hükümeti'nin artan kaygısını açıkladı. (Sekiz sınıf yedeklerini veya Tesalya tümeninden yaklaşık 10.000 erkeği göreve çağıran bir kararname aslında yayımlanmaya hazırdı).

20. Aynı günün akşamı Türk maslahatgüzarı, Yunan Hükümeti'ne Sadrazam'dan gelen telgraflarla Tesalya sınırında yoğunlaşmayı reddediyor ve Yunanistan'a karşı son derece dostane bir tutum sergileneceğine dair güvenceleri yineliyordu. Dışişleri bakanı, Said Paşa'nın güvencelerini dikkate aldıklarını belirterek hükümetin teşekkürlerini maslahatgüzarlara ilette ve onlara güvenerek şimdilik başka savunma önlemi almayacaklardı. M. Gryparis, bunu Majestelerinin bakanına bildirerek, hükümetin Türk birliklerinin hareketlerinin gerçekliği konusunda yanılmadığını ancak Said Paşa'nın kendisi açısından verdiği güvencelerin samimi olduğuna inandığını belirtti. 14 Ekim'de, Larissa Tümenine mensup olanlar dışındaki 1904 sınıfındaki yedekler görevden çekildi.

21. Yunan kamuoyuna tam olarak güven verilmedi ve basında sınıra doğru hareketlere ilişkin haberler yer almaya devam etti. 23 Ekim'de Türk Maslahatgüzarı Yunan Hükümeti'ne, birliklerde halihazırda bilinenin ötesinde bir yoğunlaşma olmadığını ve yağmacı çetelerle başa çıkmak için düzenlenen bazı seyyar kıtalar dışında Yunan sınırına doğru hiçbir hareket olmadığını söyleyerek yeni askerler katıldığında aynı sayıda yedek askerin görevden alınacağını da ekledi. Ayrıca Atina ve İstanbul'a büyükelçiliklerin karşılıklı olarak atanması konusunu gündeme getirdi.

22. 15 Ekim civarında, Yunan Metropolit Grevena'nın öldürülmesi hem Türkiye'deki Ortodoks cemaatinde hem de Yunanistan'da büyük bir sansasyon yarattı. Halen faili meçhul olan cinayetin kesin faileri belirlenemezken, suçun sorumluluğu genellikle İttihat ve Terakki'ye atfedildi. Yunanistan'da bazı günler duygular çok alevlendi ve şikâyetler basında histerik intikam talepleriyle dile getirildi. 2 Kasım'da meclisteki bir soruya yanıt olarak hükümet, yalın gerçeklere ve suçun ayrıntılarına veya faillerine ilişkin kesin bir açıklama yapmanın zorluğuna dikkat çeken, dikkatlice yazılmış bir yanıtı okudu. M. Dragoumis'in konunun Yunanistan'da soruşturulması yönündeki talebine hükümetten herhangi bir tepki gelmedi. O zamandan beri konuya olan ilgi azaldı.

23. Majestelerinin (İngiliz) elçisinin bir sorusuna cevaben, M. Gryparis, 10 Kasım'da, Yunanistan'ın bir konfederasyona veya ittifaka katılması konusunda kendisine hiçbir çevreden herhangi bir teklifte bulunulmadığını ve bu tür planların en azından şimdilik pratik politika kapsamına gireceğini düşünmediğini ifade etti.

24. 14 Kasım'da Arta'daki iki evzon taburunun seferber edilen sekiz sınıfından yedisi terhis edildi.

25. Bir süredir yoğunluğu giderek azalan Yunan karşıtı boykot, İttihat ve Terakki'nin emriyle kasım ayı ortasında tamamen sona erdi. Yunan gemiciliği bundan önemli ölçüde etkilenmiş olsa da Türk limanlarının kendisine kapatılmasıyla bir dereceye kadar alternatif rotalara yönlendirilmesi mümkün olmuştu. Ancak Majestelerinin İzmir'deki başkonsolosu, genel olarak boykotun Yunan ticaretinden çok Türklere zarar verdiğini düşünüyordu. Bu durumdan en çok zarar gören bir grup da Türk ve Yahudi asıllı armatörlerin çıkarları için hedef alınan çakmakçılar oldu.

26. Yunanistan'ın Girit ve Epir'deki emellerinden vazgeçmemesi nedeniyle eylül ve ekim aylarında Selanik'te toplanan İttihat ve Terakki Merkez Komitesi'nin kongresi, Yunanistan'a karşı düşmanlık politikasını sürdürdü ve savaş ihtimalini değerlendirdi. Bununla birlikte, Said Paşa'nın iktidara gelmesinden bu yana Türk Hükümeti'nin politikası hep uzlaştırıcı olmuştur. Bunun kanıtını, Yunan Hükümeti ile ilişkilerinde fazla hoşgörülü olduğu düşünülen Türk Maslahatgüzarı Halil Bey'in yerine temmuz ayında atanan Galip Bey'in tutumunda görmek mümkündür¹¹⁰. Şovenist ve ateşli bir üne sahip olarak gelen ve ilk başlarda bu yönde hareket etme belirtileri gösteren Galip Bey, son üç ayda büyük bir incelik ve sağduyuyla hareket ederek, iki ülke arasındaki ilişkilerin iyileşmesine elbette payına düşeni yapmıştır. Buna karşılık, M. Venizelos'un bu gelişmeye yönelik arzusundaki bariz samimiyet ve Giritlilerin kendisini Türkiye ile bir çatışmaya sokmasını önleme konusundaki kararlı duruşu, bir yıl önce ona karşı olan İstanbul'daki görüşün artık güçlü bir şekilde onun lehine olduğu bir etki yarattı.

110 Abdürrezzak Galip Kemalî Bey 18 Temmuz 1911 tarihinde Osmanlı Devleti'nin Atina Büyükelçiliğine müsteşar olarak atanmıştır. 1913-1916 yılları arasında Osmanlı Devleti'nin Atina Büyükelçiliğine atanmıştır. Mithat Aydın, "Galip Kemalî (Söylemezoğlu) Bey'in Hatıratında Atina Müsteşar ve Maslahatgüzarlığı Sırasında Balkan Sorunu," *Belgi Dergisi*, C 2, S.16, Pamukkale Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları, Yaz 2018/ II, s. 963

B. Girit

1. Genel

27. Yıl, Hami Devletler tarafından 12 Aralık 1910'da Girit Yürütme Komitesi'ne gönderilen bir tebliğde padişahın "egemenlik hakları" ifadesinin kullanılmasının yarattığı tedirginliğin gölgesinde başladı. İki hafta sonra Girit Meclisi, Yunan askere alma yasasını kabul etti ve silahlar için 500.000 fr. tahsis edilmesi oylandı. Bu önlem, destek amacıyla bağışların da açıldığı Yunanistan'da görünür bir coşkuyla karşılandı. Bunlar sonuçsuz kaldı ve Yunan Hükümeti (şu anda M. Venizelos liderliğindeki) tarafından cesareti kırıldı. Şüphesiz Girit'te, Sultan'ın "egemenlik hakları" ifadesinin kullanılmasının, Büyük Güçlerin bu hakları yeniden tesis etme niyetini ima ettiği yönünde gerçek bir endişe vardı.

28. Şubat ayı başında oturumlarına yeniden başlayan meclis, aslında zaman kaybetmekten başka bir şey yapmadı. Ayın 9'unda, birlik davasını savunmak için Avrupa'ya bir Girit komisyonu gönderilmesi sorunu gündeme geldi ve Yürütme Komitesi'nin baş üyesi M. Koundouros buna karşı olduğunu beyan etti. Meclisin pasifliğine karşı yapılan halk protestosu başlı başına bir başarısızlıktı ama genel hoşnutsuzluğun da bir belirtisiydi.

29. M. Pologeorghis, Yunanistan'da Yunan Meclisine yeniden seçilmeyi garantileyemediği için, Girit Meclisindeki vekillik görevinden (kendi deyiimiyle zorunlu) istifasını geri çekti. Türkiye'nin Londra Büyükelçisi 22 Mart'ta, M. Pologeorghis'in Girit'e geri gönderilmesinin engellenmesi için Büyük Güçlere bir muhtıra sundu. Majestelerinin Hükümeti, kendisinin Girit Meclisindeki sandalyesine oturmasını engelleyecek hiçbir gerekçe bulunmadığını göz önünde bulundurarak, kendisinden bir daha Yunan Meclisine seçilmek üzere aday gösterilmeyeceğine dair bir taahhüt talep etme eğilimindeydiler. Ancak Girit Meclisi, o zaman temmuz ayına veya muhtemelen daha uzun bir süreye ertelenmiş olduğundan fiili bir karar alınmadı.

30. Meclis, Kandiyе-Messara Demiryolunun geliştirilmesine ve inşasına izin veren bir yasayı 24 Şubat'ta onayladı.

31. Şubat ayının sonlarında, koalisyon Yürütme Komitesinin Michelidakist iki üyesinin, tasarruf ve olası durumlara hazırlık konusundaki taahhütlerini yerine getiremeyen bir hükümette devam edemeyeceklerini ilan etmesiyle beklenmedik bir bakanlık krizi ortaya çıktı. Yürütme Komitesi'ne belirli konularda kararname yoluyla hareket etme yetkisi verdikten sonra Meclis,

genel yardım için 2 Mart'ı 14 Temmuz'a erteledi. Böylece durum, Venizelist-Koundouros koalisyonunun iktidarda ve Michelidakistlerin muhalefette olduğu bir önceki aralık ayında ortaya çıkan vaziyete geri döndü.

32. 8 Mart tarihli bir notta, Türkiye Büyükelçisi yalnızca yakın zamanda uygulanan askere alma yasasını onaylamadığını ifade etmekle kalmıyor, aynı zamanda Müslümanların söz konusu olduğu davalarda jürilerin tarafı olduğu da iddia ediyordu. Bu noktaya ilişkin gözlemlerini aktaran Bay Wratislaw, jüri sisteminin kusurlu olmasına rağmen orantısız bir mücadele olmadan ortadan kaldırılamayan “Yunan amblemlerinden” biri olarak kaldığını belirtti.

33. 15 Nisan'da Türk Büyükelçisi, sanki doğal bir durummuş gibi, hükümeti tarafından Girit'in üç önemli kentindeki boş kadı kadrolarına atamaların yapıldığını bildirerek Yunanistan Kralı'na yemin etmeye gerek kalmaksızın görevlerine başlayabilmeleri için tedbirlerin alınmasını talep etti.

34. 8 Mayıs'ta Yunanistan Dışişleri Bakanı, Girit'te sorun yaratacağı ve akabinde Atina'dan da tepki geleceği kesin olan kadıların gönderilmesinin önlenmesi için özel ve gayri resmi olarak başvuruda bulundu.

35. Gazetelerde Sadrazam'ın Babalı'nın Girit'e kadı gönderme niyetine ilişkin Türk Parlamentosu'ndaki beyanını gören Bay Wratislaw, 2 Mayıs'ta Hanya'dan şunları yazdı:

“Özerk rejimin başlangıcından itibaren kadı atama hakkı Yüksek Komiser tarafından talep edilmiştir ve aslında 1899 veya 1900'de Yunanistan Prensi George tarafından sırasıyla Kandiye ve Hanya'da kadı olarak atanan iki kişi durumunda uygulanmıştır. Bu iki beyefendi, Girit Devleti'ne, tüm Giritli görevlilerden beklenen bağlılık yeminini etmeyi reddettikleri için derhal görevden alındılar. O günden bu yana müftüler kadılık görevini yerine getiriyorlar.

Orijinal Girit Anayasası'na göre, kadılar Yüksek Komiser tarafından atanır ve bu ilke, revize edilmiş 1907 Anayasası'nın 304. maddesinde yeniden teyit edilmiştir. Bu maddenin Fransızca tercümesi şu şekildedir:

Yüksek Komiser kadıları atar ve görevden alır. Bunları, Şeyh-ül-İslam tarafından manevi yetkilerle donatılan ve dini yeminini eline almış kimseler arasından seçer. Kadıların göreve başlamadan önce Girit Devleti'ne bağlılık yemini etmesi gerekiyor. Yüksek Komiser, yetkin Müslüman demokrasinin belirlenmesi konusunda müftüleri atar ve görevden alır. Kadı ve müftüler yabancılardan da seçilebilmektedir.

Yukarıdaki hükümleri içeren anayasa, Hami Devletler tarafından onaylandı ve Babiali bununla doğrudan çelişen bir iddiada bulunmak için çok geç kalmış gibi görünüyor. Giritliler şüphesiz böyle bir iddiayı şiddetle reddedeceklerdir.

Yüksek Komiserin haklarına sınırlama getiren ve Türk haklarının devreye girdiği tek nokta, adayların Şeyhülislam'ın görevlendirdiği kişilerle sınırlandırılmasıdır. 1907 Anayasası'nın 105. maddesine göre Girit'teki kadılar, dini sorumluluklarının ötesinde belirli durumlarda yargı yetkilerine sahiptirler. Kararları sivil yetkililer tarafından uygulanır, maaşları Girit bütçesinden tahsis edilir ve sonuç olarak bu kadılara, atanmaları Babiali'nin yetki alanına girmeyen sıradan kamu görevlilerine benzer şekilde muamele edilir.

“Bir Yüksek Komiserin yokluğunda, kadınların atanmasından sorumlu yetkili organ şimdilik fiilen Girit Hükümeti olduğu görülmektedir. Hükümet geçen yaz Kandiyeye müftü atadığında herhangi bir itiraz gelmedi. Hıristiyanlar açısından “serment de fidélité à l'État crétois(Girit Devleti'ne bağlılık yemini) yerine geçen Yunanistan Kralı'na bağlılık yemini meselesi, geçen yıl Müslüman görevlilerin bundan muaf tutulmasıyla çözüldü.

Ancak, Girit Hükümeti tarafından bile olsa, kadı atama çabalarının en azından şimdilik durdurulmasının daha iyi olacağına inanıyorum. Kendilerine göre adanın Yunanistan'a ilhak edilmesi nedeniyle Giritlilerin kadı atamasına hiçbir itirazları olmasa da Babiali'nin hukuk mahkemelerinin kararlarını “Yunanistan Kralı adına” yerine getirmesi konusunu derhal gündeme getirmekten kaçınması oldukça ihtimal dışıdır. Bildiğim kadarıyla Müslüman halk, yakın zamanda mevcut sistemden memnuniyetsizliğini dile getirmedi ve Babiali'ye, atamaları kendisi yapma iddiasının her halükârda kabul edilemeyeceği anlatılmış olsaydı, onun Giritli Müslümanlar adına gösterdiği gayret büyük olasılıkla sönecektir.”

36. 17 Mayıs'ta Londra'daki Türkiye Büyükelçisi, gerçeğe aykırı bir şekilde, Dört Güç'ün kadınların herhangi bir engelle karşılaşmadan görevlerine başlayabileceklerini ilan ettiklerini ifade etti. Bu nedenle, 1899 Girit Anayasası uyarınca kadınların adaylığının ada hükümetine ait olduğu gerekçesiyle kadınların gönderilmesinden vazgeçilmesi veya askıya alınmasının istenmesine Türk Hükümeti'nin şaşırıldığını aktardı. Türk Hükümeti'nin cevabı, var olmadığını düşündükleri Girit Anayasası'nı hiçbir zaman tanımadıkları ve kadı adaylığının sıklıkla tanınan “egemenlik hakları”nın bir niteliği olduğu yönünde oldu.

37. Girit çevresindeki halka açık toplantılarda atamaya karşı protestolar düzenlendi. Bay Wratislaw, gelişlerine halk tarafından zorla direnilecek olsa da yetkilerini yalnızca İstanbul'un adaylığına dayanarak kullanmaya kalkışmaları halinde Yürütme Komitesi'nin onları kovuşturup hapse atacağına ikna olmuştu.

38. Ayrıca kadı uygulamasının uluslararası birliklerin geri çekildiği dönemdeki statükodan tartışmasız bir sapma olacağı ve Giritli Müslümanlar arasında kadı talebinin bulunmadığına işaret edilmiştir.

39. Dört Büyükelçi, uzun süreli fikir alışverişinin ardından 12 Haziran'da Babıali'ye aşağıdaki aynı yazışmayı ilettiler:

“Babıali'nin adaya kadı gönderme niyetinde olduğunu öğrendikten sonra Girit adasını gözaltında tutan İngiliz, Rus, Fransız ve İtalyan Hükümetleri, statükoda herhangi bir değişiklik yapılmasının gerekliliği konusunda ikna olmuş değiller. Ancak Girit'te kadı atanmasının acil bir zorunluluk olduğunun kendilerine gösterilmesi halinde, söz konusu kadınların, kendilerini Şeyhülislam tarafından hazırlanan temel aday listesi üzerinden seçecek olan Hami Devletler tarafından atanması sorununu dikkate almaya hazır olacaklardır.”

Dolayısıyla Babıali, kadınların aday gösterilmesinin aciliyeti gibi mantıksız bir öneriyi kanıtlamak zorunda kaldı ve mesele artık rafa kaldırıldı.

40. M. Venizelos, nisan ayının sonuna doğru, M. Zaimis'in Girit'teki Yüksek Komiserlik görevinin Eylül ayında sona ermesinden sonra ne yapılacağını sordu. Majesteleri Bakanının kararına göre, kendisine mevcut durumun herhangi bir Yüksek Komiser olmadan kalmasına izin verileceği ve Giritlilerin kabul etmeyi reddedeceği M. Zaimis'in Girit'e dönüşünü düşünmek için artık çok geç olduğu söylendi.

41. 20 Mayıs'ta, kadı tartışmasının doruğa ulaştığı sırada Venizelos, kadınların Büyük Güçler tarafından atanması yerine, M. Zaimis'in Girit'e dönmesini ve onları anayasal olarak atamasını tercih ettiğini belirtti. Onun geri dönüşüne daha önce yaptığı itiraz nedeniyle zorlanan M. Venizelos, bunun kolaylıkla gerçekleştirilemeyeceğini söyledi. Ancak şimdi M. Zaimis'in görev süresinin uzatılmasının, görev süresinin Eylül ayında sona ermesiyle ortaya çıkacak sıkıntılı meselenin önüne geçmenin tek yolu olduğuna inanıyor.

42. 14 Ağustos'ta Majesteleri Hükümeti, Dört Hami Devlete, Girit'i kontrol altında tutmaya devam ederken, normalde ve Girit Anayasası'nın

hükümleri gereğince, özellikle Girit'in hükümdar iktidarı ile ilişkilerini etkilediğinde, Yüksek Komiser'in görevlerinin bir kısmını oluşturan yürütme organının belirli eylemlerinin sorumluluğunu üstlenerek Girit Hükümeti üzerinde bir tür kontrol uygulamasını önerdi. Böylece adanın hükümeti, Dört Hami Devletin kontrolüne tabi, pratik olarak özerk bir hükümet olacaktı.

43. On gün sonra, Majestelerinin Hükümeti, M. Zaimis'in bir yıllık maaşına eşit olan 100.000 frank tazminat almasını, Hami Devletlerin parayı avans olarak vermesini ve bunu Girit Hükümeti'nin 1901'den beri kendilerine olan borç miktarına eklemesini önerdi. Ancak yıl sonuna kadar bu konuda herhangi bir karar alınmadı.

44. Hami Devletlerin, Yüksek Komisyona temsilci atamaktan kaçınma kararı, Kopenhag'daki temsilcileri aracılığıyla 11 Eylül'de Yunanistan Kralı'na iletildi. Karar, 12 Eylül'de Yunan Hükümeti'ne, 14 Eylül'de ise Girit Yürütme Komitesi'ne bildirildi. Haberin Kral tarafından alındığı, Londra'daki bakanı tarafından hazırlanan ve Majestelerinin kararın gerekçelerini takdir ettiğini belirten bir muhtırayla doğrulandı.

45. Genel olarak yazışmalar, Sultan'ın ada üzerindeki "egemenlik haklarının" son derece belirsiz özelliklerinin altını çizdiği için hem Yunanistan'da hem de Girit'te olumlu bir algı yarattı. Girit Hükümeti'nin 7 Ekim tarihli yanıtı, değiştirilmiş bir memnuniyet duygusunu yansıtıyordu ve Hami Devletlerin görevlerini başarıyla tamamlayacaklarını umuyordu. Atina basını çoğunlukla sabır tavsiyesinde bulundu. Ancak Türkiye ile İtalya arasında düşmanlığın patlak vermesi üzerine üslupta bir değişiklik oldu ve bazıları nihai çözüm fırsatının yakın olabileceğini düşündü. Bununla birlikte Yunan Hükümeti, İstanbul'da takdir edilmeye başlanan Türkiye ile dostane ilişkileri sürdürme politikasında herhangi bir değişiklik yapmadı.

46. 16 Eylül'de Londra'daki Türkiye Büyükelçisi, Girit meselesinin Osmanlı İmparatorluğu içerisinde geniş bir özerklik temelinde çözülmesini talep eden bir muhtıra sundu.

47. Girit Meclisi ertelendiği 14 Temmuz tarihinde toplanmadı. Muhalefet, hızlı bir tasfiyeyi görüşmek üzere 14 Eylül'de toplantı yapılmasını talep etti. Hatta, muhalefet ile Yürütme Komitesi arasında, genel seçim yapılması amacıyla bağımsız bir Yürütme Komitesi kurulması talebiyle ilgili müzakerelerin başladığı 10 Ekim'e kadar açılmadı. Bu müzakereler, M. Venizelos'un muhalefet görüşünü savunan (belli ki M. Koundouros'u ortadan

kaldırmak amacıyla) bir mesajının durumu değiştirmesiyle çıkmaza girmiş gibi görünüyordu. Bu, M. Koundouros'un görevden alınmasıyla sonuçlandı. Bunun talihsiz sonucu, kısa bir süre sonra gelişen durumla başa çıkamayan üç öneimsiz kişinin birkaç gün sonra göreve getirilmesi idi.

48. 21 Ekim'de M. Lionakis Meclis'e (1) Yunanistan Anayasası'nın ve diğer tüm kanunlarının Girit'te uygulanması (2) Yunan Jandarma Komutanı Albay Momferratos'un Kraliyet Komiseri olarak görevlendirilmesi (3) Meclis'in Atina'ya gitmesi ve Giritlilerin temsilcisi olarak Yunan Meclisi'nde oturması yönünde teklifte bulundu.

49. Bu öneri Atina'da ciddi endişelere yol açtı. Tasarının geçmesi ve Giritli milletvekillerinin Atina'ya gelmesi halinde, M. Venizelos halkın coşkusu karşısında onları Meclis'e kabul etmeme yönünde beyan ettiği niyetini yerine getirecek kadar güçlü olmayabilirdi ya da onları hariç tutmayı başarırca, bu defa kamuoyunda kendisine karşı güçlü bir tepki oluşabilir ve potansiyel olarak siyasi konumu tehlikeye girebilirdi.

50. M. Lionakis'in önerisine ilişkin kararın ertelenmesi yönündeki önerenin Girit Meclisi'nin gizli oturumunda reddedilmesinin ardından, aynı şekilde kararı geciktirmeyi amaçlayan başka bir önerge 29 Ekim'de aşağıdaki şartlarla oylandı:

“Meclis mevcut durumun uzatılmasının tehlikesini ve zorluğunu kabul etmekte ve 7 Ekim 1908 tarihli oylamayla ilgili olarak uluslararası yaptırımın güvence altına alınması için mevcut koşulların uygun olduğunu düşünmektedir. Bu amacı elde etmek için uygun göreceği yöntem ve araçlara karar verecektir.”

51. M. Koundouros'un Yürütme Komitesi 30 Ekim'de istifa etti ve 3 Kasım'da Sayın Ploumidis, Yermalakis ve Isyhakis'ten oluşan yeni bir yönetim atandı.

52. 5 Kasım'daki gizli oturumda çeşitli sert önergeler tartışıldı. Ancak Venizelistler, mevcut durumu uzatmanın imkansızlığını açıklayan ve onları birliğe onay vererek bu duruma son vermeye çağıran, Hami Devletlere bir muhtıranın gönderilmesi gerektiği yönünde bir karşı önerge sunmayı başardılar.

53. Oturumlar iki gün daha devam ederken, jandarmaların Meclis'e girmesine ve birçok milletvekilinin ayrılmasına yol açan bir tartışmanın ardından, Venizelistler 7 Kasım'da meclisin feshedilmesi ve 31 Mart'ta 5.000 kişi başına bir üye esasına göre yeni bir meclisin seçilmesi yönünde oy kullandılar.

Oldukça verimsiz olan oturum, beklenen tedbirsiz eylemler yapılmadan sona erdi.

54. Bay Wratislaw şunları yazmıştır:

“Giritli milletvekillerinin Yunanistan’a gönderilmesi için mecliste son zamanlarda yaşanan tehlikeli kışkırtma, büyük ölçüde devlet adamlarının konumunu Giritli delegeleri kabul ederek Büyük Güçler ve Türkiye’nin nezdinde ya da almayı reddederek Yunan kamuoyunun nezdinde zayıflatmak için meclisteki hoşnutsuz üyeleri aşırı yollara kışkırtan M. Venizelos’un Atina’daki siyasi muhalifleri tarafından planlanmıştır.”

Bu görüş Atina’da toplanan bilgilerle bütünüyle doğrulanmıştır.

55. Girit Meclisi’nin dağılmasının hemen ardından, Atina’ya gidecek ve Yunan Parlamentosunda yer alacak delegeleri seçecek devrimci bir meclisin seçilmesi için bir hareket başlatıldı. M. Venizelos, Yürütme Komitesi üyelerinden M. Yermalakis’e yazarak, hareketi suç olarak gördüğünün ve ölümcül sonuçlara yol açacağından emin olduğunun bilinmesini istedi ve 24 Kasım’da Yunan Meclisi’nde bir açıklama yaparak Giritliler tarafından savaşa sürüklenmeyi veya onların delegelerini meclise kabul etmeyi reddettiğini, meclis ve ülkenin bu politikayı onaylamaması halinde istifa edeceğini bildirdi.

56. Bununla birlikte Girit’ten gönderilecek delegelerin yolunu kesmek için savaş gemilerinin denize açılmaya hazır olmalarını emretti ve 7 Aralık’ta, kalkış denetiminin nispeten kolay olduğu dört ana liman dışında Girit’in herhangi bir bölgesinden varışları yasaklayan bir karantina emri çıkarıldı.

57. Bu arada Girit’te 27 Kasım’da devrimci bir meclis seçildi ve 11-14 Aralık tarihleri arasında bu meclis Atina’ya gidecek altmıştan fazla delegenin seçilmesiyle meşgul oldu. Onların niyetlerini engellemek için, sayıları iki katına çıkarılan üç Hami Devletin (İngiltere, Fransa ve Rusya-İtalya, Türkiye’ye savaş ilanından sonra Girit işlerine aktif müdahaleden çekilmiştir.) sabit görevlilerine, devrimci meclise üye olmadıklarını kanıtlayan bir belgesi olmayan herhangi bir kişinin gemiye binmesini engellemeleri talimatı verildi.

58. 15 Aralık’ta yirmi dört Giritli milletvekili, Hanya’dan yola çıkan “Amiral Charner” tarafından Suda’ya konvoy halinde götürülen Yunan Vapuru “Spetsai”ye bindiler. Atina’ya gitmeyeceklerine dair bir antlaşma imzalamayı reddeden milletvekilleri Yunan Meclisi’nin tatil edildiğinin öğrenilmesinin

ardından serbest bırakıldıkları 3 Ocak tarihine kadar yabancı savaş gemilerinden birinde gözaltında kaldılar¹¹¹.

59. 18 Aralık'ta Yunan Meclisi Başkanı'na ve Başbakan'a, Girit Devrimci Meclisi'nden, Ulusal Parlamento çalışmalarına katılmak üzere milletvekilleri gönderme kararını bildiren mektuplar teslim edildi. Ayın 21'inde konu tartışıldı ancak oylama yapılmadı. M. Venizelos ise 23 Kasım'da yaptığı açıklamaya herhangi bir ekleme yapmaktan kaçındı.

60. 20 Aralık'ta Londra'daki Yunan Bakanı, mevcut durumun devam etmesi halinde Giritlilerin umutsuz bir eyleme geçme olasılığına ilişkin Yunan Hükümeti'nden gelen "dostça uyarıyı" içeren bir muhtıra ile Hami Devletlerden, Giritlileri sakinleştirmek ve Yunan Hükümeti'nin reform çabalarına devam etmesini sağlamak için konuyu değerlendirmeleri talebini ilettiler.

61. Ayın 21'inde Atina'daki İngiliz, Fransız ve Rus Bakanlar, Giritlilerin Atina'ya daha iyi bir başarı şansıyla milletvekilleri gönderme girişimlerini neredeyse kesin olarak yenileyecekleri bahardaki Yunan seçimleri sırasında ve sonrasında Levanten barışına yönelik tehdidin oluşacağı gerçeğinden etkilenerek hükümetlerine, Girit sorununun Doğu Rumeli içtihadının değiştirilmesine dayalı olarak geçici bir çözüme kavuşturulması yönünde bir teklif sunmuşlardır. Bu teklifte Girit'in, Sultan'ın egemenliği veya hükümdarlığı altında Yunanistan Kralı tarafından yönetilmesi, Suda Adası'nda Türk bayrağının dalgalanması ve Giritli mebusların Yunan Meclisi'ne kabul edilmesi yer alıyordu.

111 Girit Meclis, ekimde Girit vekillerinin Atina'ya giderek Yunan Parlamentosu'nun toplantılarına katılmaları yönünde karar verdi. Fakat Yunanistan bu karara karşı çıktı. Girit'te 1910 Mart'ında tekrar bir değişiklik oldu ve İcra Komitesi düşürülerek ihtilâlciler bir meclis iktidarı ele aldı. Bütün bölgelerin mümessilleri vasıtasıyla yirmi beş vekil Yunan Parlamentosu'na gönderilmek üzere seçildi. Büyük Devletler, buna derhal karşı çıktılar. Atina'ya gitmek üzere vapura bindikleri zaman yabancı harp gemilerince durdurulan vekiller, bir İngiliz gemisi tarafından tutuklandılar ve Yunan Parlamentosu açık kaldığı süre boyunca serbest bırakılmadılar. Bâbüalî büyük devletlerin bu kararı ile yetindi. Ne var ki Balkan Harbi'nin başlangıcında Yunan Hükümeti 10 Ekim 1912'de her iki meclisin birleşmesine muvafakat etti. 26 Ekim'de Yunan Genel Valisi Dragumis Girit'in idaresini ele aldı. Bâbüalî bu durumu bir taraftan Hami Devletler nezdinde protesto ederken, diğer taraftan da Atina'dan elçisini geri çağırıyordu. Çok geçmeden çıkan Balkan Harbi'nin ardından Londra (30 Mayıs 1913) ve Bükreş (10 Ağustos 1913) muahedeleriyle Girit adası Osmanlı Devleti'nin elinden çıkmış oldu. Cemal Tukin, *Girit*, TDV İslam Ansiklopedisi, <https://islamansiklopedisi.org.tr/girit>; Erişim Tarihi: 20. 06. 2024; Ayrıca bigli için bkz. Öksüz, agm., s. 99-113; Werner Zürer, Mustafa Aydın. "Girit Meselesi 1908-1912 Birinci Dünya Savaşı Öncesinde Siyasî Kriz Çözümündeki Beceriksizlik Hakkında". *Yakın Dönem Türkiye Araştırmaları*, S. 7, Ekim 2012: ss.155-206.

Ancak teklif hiçbir makamda onaylanmamış ve bu yakın tehlikenin ele alınması veya bertaraf edilmesine yönelik hiçbir adım atılmamıştır.

2. Yasa Dışı Hareketler

62. Girit'teki suç faaliyetlerinin yaygınlığının bir göstergesi, yılın ilk beş ayında Hıristiyanlar arasında meydana gelen 135 cinayet ve cinayete teşebbüstü. Aynı dönemde Hıristiyanlar tarafından öldürülen Müslümanların sayısı bilinmezken, Temmuz 1909'dan Nisan 1911'e kadar geçen yirmi bir ayda, üçte biri Müslümanlar, üçte biri Hıristiyanlar ve üçte biri bilinmeyen kişiler tarafından işlenen yalnızca kırk beş Müslüman cinayeti ve cinayete teşebbüs vakası yaşandı. Dolayısıyla mezhepsel suçun genel suça oranı nispeten düşüktü. Türk Büyükelçiliği'nin Müslümanlara yönelik zulüm iddialarının çoğu zaman abartılı olmasına rağmen, geçen yıl Hıristiyanlarla Müslümanlar arasındaki ilişkilerde iyileşme görülmemiş, 1911 yılı bitmeden suç oranları daha da artmıştı¹¹².

3. Jandarma

63. Yarbay Momferratos'un 1910 yılının sonlarında jandarma komutanlığından çekilmesinin yarattığı rahatsızlık öyle büyüktü ki M. Venizelos ya kendisini geri göndermesine ya da onun yerine başka bir binbaşı atmasına izin verilmesi için istekte bulundu. İkinci yolun Türk Hükümeti açısından muhtemelen daha itiraz edilebilir olacağına inanıyordu. Kapsamlı müzakerelerin ardından, bu olayın emsal teşkil etmemesi şartıyla, başka bir düzenleme yapıncaya kadar Yarbay Momferratos'un geçici bir süre için Girit'teki görevine devam edebileceği konusunda fikir birliğine varıldı.

64. Bay Wratislaw, jandarma teşkilatındaki varlıklarının Müslümanların güvenliği için temel güvencelerden biri olduğu göz önüne alındığında, Babiali'nin Yunan subaylarının hizmetlerine itirazının mantıksız olduğuna işaret etti.

C. İngiltere

65. Yunanistan ile Büyük Britanya arasındaki ilişkilerde dikkate değer çok az şey var. Basının bir kesimi Albion'un bencil hedeflerini Girit'in ulusal emellerine ulaşmasının önündeki temel engel olarak algılıyor. Ancak hükümetin böyle bir yanılması yok.

112 İngiliz yıllık raporlarına da yansdığı gibi Girit'in Yunanistan'a bağlamaya yönelik siyasi hamleler Girit'te huzurun Müslümanlar aleyhine bozulmasına neden olmuştu. (Yay. Haz. Notu)

66. Büyük Britanya ile Yunanistan arasında 24 Eylül 1910'da imzalanan suçluların iadesi antlaşmasının onayları 30 Aralık'ta teati edildi.

D. İtalya

67. Türkiye ile olan savaşında¹¹³, Yunan halkının sempatisi doğal olarak tamamen İtalya'dan yana olmuştur.

E. Almanya

68. İmparator 29 Mart'tan 1 Mayıs'a kadar Korfu'daydı. Alman Elçiliği; Yunanistan Kralı, Başbakanı M. Venizelos da dahil olmak üzere, 1909'daki devrimci hareketle herhangi bir şekilde bağlantısı olan kişilerle temas geçmenin İmparator Majesteleri için rahatsız edici olacağını önceden bildirmişti. Sonuç olarak, İmparator tarafından kabul edilen tek hükümet üyesi, kişisel olarak hiçbir devrimci bağı olmayan Dışişleri Bakanı M. Gryparis'ti. Bununla birlikte, İmparatorluk iltifatının ağırlıklı olarak muhalefetin lideri ve Alman Elçiliğinin en yakın bağlarını sürdürdüğü kişi olan M. Theotoky'ye bahşedildiği kaydedildi.

69. İmparatorun Korfu'daki zamanının büyük kısmı, masraflarını karşılamayı üstlendiği arkaik bir tapınağın kazısına nezaret etmekle geçti.

F. Romanya

70. Diplomatik ilişkilerin yeniden açılması nihayet Bükreş ve Atina'daki Rus ve İtalyan Bakanların çabaları sayesinde sağlandı ve nisan ayında Atina'da Romanya nazırı olarak M. Floresco ve Bükreş'te Yunanistan nazırı olarak M. Carusso için onay istendi. Her iki taraf da meseleyi aşırı uçlara taşımamıştı. Romanya'daki Yunan okullarının hakları hukuken olmasa da fiilen tanındı. Sınır dışı edilen Yunanlıların geri dönmesine izin verildi, ticari bir antlaşmayla korunmayan gemiler için sağlanan vergilendirme, Yunan limanlarındaki Rummen buharlı gemilerine uygulanmadı ve herhangi bir samimiyet arzusu olmasa da uzlaşma eğilimi artıyordu.

71. 18 Mayıs'ta mecliste ilişkilerin yenilenmesi konusunda bir tartışma yaşandı. Umulandan daha az belirgin bir muhalefetle karşılandı. Ancak buna yönelik güçlü bir coşku da yoktu. Genel anlamda hükümetin izlediği yolun doğru olduğu ve arabulucu güçlerin çabalarının sonuçlarını kabul etmeyi reddetmenin kabalık olacağı kabul edildi.

113 Trablusgarp Savaşı. (Yay. Haz. Notu)

G. Bulgaristan

72. Her iki tarafta da daha yakın bir bağlantıya yönelik herhangi bir teklif yapılmamasına rağmen, iki ülke arasındaki ilişkilerdeki iyileşme tam olarak korunmuştur. Bununla birlikte Osmanlı Mebusan Meclisi'ndeki Bulgar ve Yunan temsilciler ile Eksarhlık¹¹⁴ ile Patrikhane arasındaki ortak hareket etme eğilimi burada da memnuniyetle karşılandı.

73. Pire'ye bir Bulgar konsolosu atanması konusundan, aslında bu kişi için Yunan ekspertiz belgesi verilmiş olmasına rağmen, vazgeçildi ve onun yerine elçiliğe ticari konulardan sorumlu bir sekreter atandı.

II. ASKERİ DURUM

74. Aşağıdaki notlar kısmen askeri атаşe tarafından sağlanan bilgilere dayanmaktadır:

General de Brigade Eydoux ile Genelkurmay Başkanı olarak Komutan Bousquier ve diğer iki subay, Fransız misyonunun öncü grubu olarak 31 Ocak'ta geldi. Geri kalan on bir subay ise nisan ayında onlara katıldılar. Onların gelişinin hemen sonucu, ordunun tüm kademelerinin yaptığı iş miktarında önemli bir artış oldu. Bununla birlikte, subay ve astsubayların disiplin ve istihbarat eksikliklerini artırma şansları daha yüksek olacağından, İngiliz veya Alman subayların istihdam edilmemesi birçok subay için üzüntü vericidir. Velihaht Prens bu konudaki pişmanlığını gizli bir dille ifade ederek, Fransız subaylarının istihdamının General Zorbas tarafından Kral'ın bilgisi dışında ayarlandığını, hükümeti M. Venizelos'un geri adım atamayacağı kadar taahhüt altına aldığını belirtti. 1909 baharında İmparatorluğun Korfu'ya yaptığı ziyaret sırasında Alman İmparatoru ile M. Theotoky arasındaki görüşmelerde, Yunan ordusunun muhtemelen Avusturyalı subaylar tarafından eğitilmesine ilişkin bir anlaşmaya varıldığı artık oldukça kesindir. Ancak, bu anlaşma ne olursa olsun, tamamen sözlüydü ve M. Theotoky o yıl istifa ettiğinde buna dair hiçbir belge yoktu.

75. Ordunun teşkilatlanması ve eğitimi için yabancı subayların davet edilmesine ilişkin yasa nisan ayında çifte meclis tarafından kabul edilmiş olup, anayasanın "kamu görevlerine yalnızca Yunan vatandaşlarının kabul edilebileceği" yönündeki gerekli değişikliği oylanmış ve derhal yürürlüğe gireceği ilan edilmiştir.

114 Bulgar Ortodoks Kilisesi'nin resmi adı. (Yay. Haz. Notu)

76. Veliht Prens'in ilk makam sahibi olması amaçlanan, ordunun genel müfettişliğini kuran bir yasa tasarısı, Kral ve Majesteleri'ne yönelik ciddi muhalefet ve saygısızlık diline rağmen 28 Haziran'da oylandı. Nihayetinde hükümete güven oyu verildiğinde kabul edildi. Majesteleri, ordunun komutasının neredeyse hiç hoşlanmadığı General Eydoux'nun elinde olması nedeniyle bazı zorluklarla karşı karşıya kalacağını hissederek bu atamayı henüz üstlenmedi.

77. General ve kurmayları ordunun yeniden düzenlenmesi için uzun süredir bir plan hazırlamakla meşguldü. Böylece Yunanistan'ın şu anda harekete geçirebildiğinin iki katı kadar adamı sahaya çıkarabilmesi bekleniyordu. Mevcut adam sayısının 70.000 ila 100.000 arasında olduğu tahmin edilmektedir. Oturumun bitiminden önce bu plan için yasal yaptırımın alınması umuluyordu ancak başka bir yerde belirtilen nedenlerden dolayı erken bir ertelemeye ihtiyaç duyuldu. Bu, planın gerçekleşmeyeceği anlamına geliyordu ve son dakikada hızla bir taslak plan getirilip oylamaya sunuldu. Ayrıntılar Kraliyet kararnamesi veya sonraki mevzuatla doldurulmak üzere bırakıldı.

78. General Eydoux, Yunan ordusunun birçok üst düzey subayını cahil ve engelleyici bulmuştur. Ancak alt rütbelerin oluşumundan memnundu.

79. Aşağıdaki subaylar Paris'teki Harp Akademisine gönderilmiştir:

Üç yüzbaşı ve bir piyade teğmeni,

Bir yüzbaşı ve bir topçu teğmeni ve bir mühendis teğmeni.

Bu subayların, ordunun gelecekteki Genelkurmay Başkanlığı için bir çekirdek oluşturması amaçlanıyor.

80. Ayrıca Fransa'ya havacılık eğitimi için memurlar gönderildi, bazı Farman çift kanatlı uçakları sipariş edildi.

81. Çifte Meclis tarafından oylanan başlıca askeri kanun tasarılarının listesi:

1. Askere alınması ertelenen sivillerin hizmetlerine ilişkin.
2. Harbiye Nezareti giderlerine ilişkin kanunun tamamlanması.
3. Tümen Komutanları Konseyinin toplanmasına ilişkin.
4. Çekirgelerin ve tarla farelerinin yok edilmesinde birliklerin kullanılmasına ilişkin.

5. Ordunun gücünün 1911 ve 1912 yılları için sabitlenmesi.
6. Ön eğitim ve kayıtlı ilgili kanunların yürürlüğünün ertelenmesi.
7. Askeri zorunluluk halinde ihaleye çıkılmadan yer kiralanması hakkında.
8. Farklı birliklerin malzemelerinin idaresine ilişkin kanunun değiştirilmesi.
9. Astsubay okulu öğrencilerinin astsubay rütbesine yükseltilmesi hakkında.
10. Yabancı idarecilerin orduya daveti hakkında.
11. Milli Savunma Fonu hesabına tahkimat işlerinin yürütülmesine ilişkin.
12. Askeri binaların vb. onarımı ile ilgili olarak.
13. Ordu teşkilat kanununun değiştirilmesi (2 tane).
14. Askeri depolara ilişkin emirlerin "Resmî Gazete"de yayımlanmaması hakkında.
15. Yüksek müşterek personele ilişkin kanunun değiştirilmesi.
16. Yedek subay kadrolarına ilişkin kanunda değişiklik yapılması. (17.) Kartografik hizmetin organizasyonuna ilişkin.
18. Ordu Genel Müfettişliği kurulması.
19. Asker emekliliği kanununda değişiklik yapılması.
20. Askere alınma yasasında değişiklik yapılması.
21. Harbiyelilerin okuluna öğrenci girişi hakkında.
22. Askeri ve deniz tıp öğrencilerinin askeri tıp fakültesine gönderilmesine ilişkin.
23. Askeri işlere ilişkin (4 kanun)
24. Atlar ve diğer yük hayvanları hakkında.
25. Milli Savunma Fonu muhasebecilerinin hizmetlerine ilişkin.
26. Gönüllülerin askere alınma kanununa karşı sorumluluğu hakkında.
27. Rütbe alan subaylarının niteliklerine ilişkin kanunda değişiklik yapılması.
28. Milli Savunma Fonu kanununda değişiklik yapılması.
29. Aktif ordunun bileşimine ilişkin (General Eydoux'nun planının taslağı).

30. Jandarma için yabancı (yani İtalyan) organizatörlerin davetine ilişkin.

31. Atlı jandarmanın gücünün arttırılması hakkında.

32. 1912 ve 1913 yıllarında jandarma teşkilatının askerler tarafından takviye edilmesi hakkında.

III. DENİZDEKİ DURUM

82. Tuğamiral L. G. Tufnell, Baş Mali İşler Sorumlusu Townesend, Teğmenler Gofton-Salmond ve Harvey ve Bay H. Campbell (amiralin sekreteri) nisan ayının sonunda geldiler. Onları bir ay sonra Mühendis-Kaptan Pill ve İnşaatçı Gould takip etti. Genelkurmay Başkanı Yüzbaşı Boyle, haziran ayında İngiltere'deki 'Averoff'a katıldı. Misyunun kadrosu daha sonra yıl içinde arama emri subayı ve eğitmen olarak görev yapan yedi deniz emeklisinin gelişiyile tamamlandı.

83. 10 Mayıs'ta yabancı denizcilik idarecilerinin istihdamına izin veren yasa kabul edildi.

84. 9 Mayıs'ta Nike ve Doxa destroyerleri arasında bir çarpışma meydana geldi. Ciddi hasar oluştu ve bu, donanma cephaneliğinde her iki gemiyi de 30.000 drahmiye, yani özel tersane sahibinin işi üstlenmek için talep ettiği fiyatın (176.000) beşte birinden daha azına tamir etmeyi başaran Bay Gould'un hizmetlerinin yararlılığının değerini göstermek için ilk fırsatı sağladı.

85. 28 Haziran'da Majesteleri Hükümeti'ne, on Yunan asteğmeninin İngiltere'deki topçuluk, torpido veya denizcilik kurslarına katılmasına izin verilmesi için başvuruda bulunuldu ve 27 Temmuz'da onay verildi.

86. Nihayet gemi inşaatçılarından devralınan ve hizmete başlayan yeni savaş gemisi 'Georgios Averoff', taç giyme revüsünde Yunanistan'ı temsil etmek üzere doğrudan Leghorn'dan Spithead'e doğru yola çıktı.1 Temmuz'da Plymouth'a yanaşmak üzereyken karaya oturdu ve ciddi hasara uğradı. Kazanın nedenine ilişkin soruşturma yıl sonu itibariyle sonuçlanmamıştı.

87. Amiral Tufnell, 23 Temmuz'da koramiral unvanıyla "Psara"nın komutasını başkomutan olarak devralmasının ardından 2 Ağustos'ta filoyla birlikte (üç savaş gemisi ve on iki küçük gemi, neredeyse Yunan donanmasının tüm fiili gücü) bir eğitim gezisi için Phalerum'dan ayrılarak İngiltere'deki onarımları tamamlandıktan sonra denizde kendisine katılan "Averoff" ile 14 Eylül'de geri döndü. Ayın 28'inde ise birkaç haftalık ikinci bir yolculuk için tüm filoyu götürdü.

88. Ekim ayında, Teğmen Harvey'in görevdeki hizmeti itaatsiz davranışı nedeniyle sonlandırıldı.

89. 1909'daki deniz isyanında "yurtdışında eğitim amaçlı izin" adı altında aslında sürgüne gönderilen Teğmen Typaldos ve arkadaşlarının sürgünleri yarıda kesildi ve yeniden görevlendirildiler. Typaldos, Yunan Hükümeti için Châlons'ta inşa edilen ikinci "denizaltı"nın inşasını denetlemek ve sonrasında komuta etmek üzere atandı. İlki yıl sonunda henüz teslim edilmemişti.

90. Amiral Tufnell sekiz aylık çalışmasının sonuçlarını bana şu şekilde özetleme nezaketini gösterdi: Tüm gemilerin ve tesislerin genel bir incelemesinden sonra, Pire'den demiryoluyla ulaşımı sağlayacak şekilde cephaneliğin Salamis'te tutulmasına; İngiliz hatlarında topçuluk, torpido ve sinyalizasyon okulları kurulmasına; cephaneliği güncel hale getirmek için yeni binalar eklenmesine ve mevcut binaların iyileştirilmesine karar verildi. "Hydra" gemisinde topçu okulu kuruldu. Tüm düzenlemeler İngiliz donanmasındakiler esas alınarak yeniden düzenlendi. Sinyal kitabı yeniden yazıldı. Asteğmenlerin topçuluk ve torpido eğitimine ilişkin yeni düzenlemeler yürürlüğe girdi.

91. Yukarıda belirtildiği gibi, filo yaklaşık dört ay süren yolculuklara çıkarıldı ve subayların işleriyle ve adamlarla mükemmel ilgilenmelerinin sonucunda belirgin bir iyileşme görüldü.

92. Bakanlıkta çeşitli bölümlerin yeniden düzenlenmesi, bütçelerin ayarlanması, yeni inşaat sorunlarının dikkate alınması vb. gibi pek çok çalışma yapıldı.

93. General Eydoux gibi Amiral Tufnell de kıdemsiz rütbelerin kıdemli rütbelere göre daha yetkin olduğunu gözlemliyor. Özellikle subayların, hizmetin iyi olmasına odaklanamadığı idari bölümlerde çok büyük zorluklar yaşıyor.

94. Çifte meclis tarafından oylanan başlıca denizcilik yasa tasarılarının listesi:

1. Yabancı organizatörlerin donanmaya davet edilmesiyle ilgili.
2. Yüksek Müşterek Kurmay kanununda değişiklik yapılması.
3. Denizcilik sicillerine ilişkin.
4. Kömür taşıma işiyle uğraşan erkeklerin maaşına ilişkin.
5. Donanmadaki erzaklarla ilgili.

6. Deniz hizmetlerinin organizasyonuna ilişkin.
7. Deniz emeklilerine ilişkin yönetmelikte değişiklik yapılması.
8. Pire kuru tersane havuzuna ilişkin.
9. Donanmadaki eğitime ilişkin.
10. Deniz ataşeliğine ilişkin kanunun değiştirilmesi.
11. Donanmada kimya servisinin kurulması.
12. Topçu müfettişliği kadrosunun oluşturulması.
13. Cephanelikte binaların ve denizaltı istasyonunun inşası için kredi verilmesi.
14. Filo Fonuna 13.280.653 drahmilik ek kredi verilmesi.
15. Denizcilik Bakanlığı için aynı şekilde 205.000 drahm.
16. Donanmanın 1911 ve 1912 yıllarındaki gücüne ilişkin.

IV. FİNANS

95. 1911 yılı sonunda hükümetin mali durumu daha önce hiç olmadığı kadar güçlüydü. 1910'da olağan açık yerine, olağan giderlerin üzerinde 286.000 sterlinlik olağan gelir fazlası vardı, önceki mali yıllarda ödenmesi gereken 232.000 pound tutarındaki ödemeler o yılın hesaplarına dahil edilmiş ve 1911'de ödenmesi gereken sadece 10.000 pound tutarındaki meblağ kalmıştı. 1911'in hesapları bir sonraki ekim ayı sonuna kadar kapatılmayacak. Ancak olağan harcamaların üzerinde 216.000 poundluk bir olağan gelir fazlası şimdiden garanti ediliyor. Rakamlar şöyle:

1910—	£
Olağan gelir	5.324.846
Olağan gider	5.038.593
1911 (yaklaşık) —	
Olağan gelir	5.648.000
Olağan gider	5.432.000

A. 1911 Kredisi

96. Temmuz ayında 19 Mart 1910 yasasıyla yetkilendirilen 150.000.000 frank (5.955.000) tutarındaki yüzde 4'lük kredinin toplam tutarının

11.000.000 frangı (40.367.000), Uluslararası Finans Komisyonunun müdahalesi olmadan Paris, Londra ve Atina'da çıkarıldı. Acil fon ihtiyacı bulunmayan hükümet, konuyu ileri bir tarihe ertelemeyi tercih etmiş ancak kredi opsiyonu olan bankacılar grubuyla istişarede bulunulduktan sonra, operasyonun bir an önce yürütülmesine karar verildi. Hükümet, uygun göreceği şekilde 40.000.000 frank (1.588.000) tutarındaki bakiyeyi verip vermeme konusunda serbest bırakıldı. Londra'da sunulan miktar yüzde 86,5 ile 794.000 pound olurken, bankacılar bunu yüzde 84,5 ile kabul etti. Bankacıların bakış açısından, ihraç Londra'da Paris ve Atina'ya göre daha az başarılı oldu ve İngiliz sigortacıların teklif edilen hisselerin büyük bir kısmını almak zorunda kaldıkları anlaşılıyor. Komisyon ve diğer tüm masraflar düşüldükten sonra hükümet tarafından gerçekleştirilen net tutar 87.593.000 drahmi (3.503.720 pound) oldu. Bunun üzerinden 1910'da alınan 40.000.000 frank tutarındaki geçici avans ödenerek geriye 47.593.000 drahmilik net bakiye kaldı. 1910 avansından 11.275.000 drahmi tutarında harcanmamış bakiye kaldığından ve olağan gelirin 1910 ve 1911 yıllarındaki olağan giderlerden fazla olması sonucunda Maliye Bakanı, 1911 yılı sonunda, gelecekteki olağanüstü giderleri karşılamak üzere faizli olarak mevduata yatırılan toplam 71.702.000 drahmi (2.868.080 pound) elinde olduğunu duyurabildi. Hükümetin önemli miktarda deniz ve askeri harcamayı içeren bir program benimsemiş olması ile bu fonun uzun süre ayakta kalması pek mümkün görünmüyor.

B. Tahsis Edilen Gelirler

97. 1911 yılında ticaretin canlanmasıyla birlikte pullardan elde edilen gelirlerde görülen dikkate değer artış nedeniyle, tahsis edilen gelirlerden tahvil sahiplerinin payı kayıtlara geçen en büyük paydır ve 1912'de orijinal faizin 1911'dekine göre yüzde 2'den yüzde 4'e daha fazla artırılması mümkün olacaktır. Tahvil sahiplerini yalnızca dolaylı olarak etkileyen Pire gümrük dairesinden ve önemli bir artışın olduğu tuzdan elde edilen gelirler dışında tahsis edilen diğer gelirler, 1910'dakiyle hemen hemen aynıdır. İyileşen durum, tahvillerdeki genel ilerlemeye de yansıyor. Yıl boyunca Yunan tahvillerinin piyasa değeri iki ila beş puan arasında.

C. Dönüşüm Sorunu

98. Artı değer düzenlemesine tabi kredilerin dönüştürülmesi konusu Maliye Bakanı tarafından 25 (12) Aralık tarihli bütçe açıklamasında dile getirildi. Tahvil sahiplerinin payında sürekli ve kesin bir artışa güvenilebilecek

tek gelir kaynağının batan fonun faizi olduğunu işaret etti ve mevcut sistematik olmayan kredi geri ödeme hizmetinin eksikliklerini vurguladı. Önerdiği plan, tahvil sahiplerine sekiz veya on yıl sonra batan fondan beklenebilecek faiz artışını, altmış beş yıl içinde itfa edilebilecek yeni bir yüzde 4'lük hisse senedi ihracı yoluyla derhal, yani mevcut koşullar altında kurtuluşun mümkün olacağından çok daha erken bir zamanda vermektir. Ancak Mali Komisyona henüz kesin bir teklif sunulmadı.

D. Para Birimi

99. 1 ve 2 drahmilik kâğıt kuponlar artık tamamen tedavülden çekilmiş ve yerini gümüş paralar almıştır. Bunların 10.951.976 drahmisi Paris darphanesinde basılmış ve 4.548.024 değerindeki drahmî Latin Birliği'nin diğer ülkelerinden ülkeye geri gönderilmiştir. Bu da ülkede mevcut olan miktara (değer olarak yaklaşık 1.000.000 drahmî) eklendiğinde toplam 16.500.000 drahmî civarında bir dolaşım sağlıyor.

V. İÇ İŞLERİ

A. Siyaset ve Meclis

100. 23 Ocak 1909'da M. Mavromichalis Hükümeti'nde Savaş Bakanı olarak görev yapan Albay Lapathiotis, ikametgahında astsubaylarla birlikte bulunarak askeri disiplini ihlal ettiği gerekçesiyle 23 Ocak'ta tutuklandı. Bu astsubaylar arasında hoşnutsuzluk mevcuttu ve bir tür komplodan şüpheleniliyordu. Fakat ayın 25'inde serbest bırakılan albaya karşı ciddi hiçbir şey kanıtlanamadı.

101. İkinci çifte revizyon meclisi 21 Ocak'ta Kral'ın konuşması olmadan açıldı. 6 Şubat'ta M. Stratos başkan seçildi ancak 3 Mart'taki karnaval tatili için bir hafta ara verildiğinde, komitede yapılması gereken yoğun ön çalışmalar nedeniyle henüz anayasa ve yargı kanunlarının revizyonuna başlanmadı.

102. Anayasanın revizyon önerilen maddelerine ilişkin görüşme 10 Mart'ta başladı. Ülkenin resmi diliyle ilgili acil mesele hemen ortaya çıktı. İncil'lerin dilini koruyan hükümlerin anayasaya eklenmesi ve sözde "saf dil" in resmi dil olarak benimsenmesi yönünde önerilerde bulunuldu. Rapora göre anayasa komitesi, kamu hizmetlerinde zaten kullanılan tek dilin "saf dil" olduğu göz önüne alındığında, bu önerilerin birincisinin yersiz, ikincisinin ise gereksiz olduğu gerekçesiyle bunu reddetti. Üç gün süren hararetli bir tartışma ortaya çıktı. Salondakilerin yüksek sesle müdahale etmesiyle ve meclis katında

bir meydan kavgası ile sonuçlandı. “Popüler dil” yanlılarına karşı ciddi bir şekilde yabancı altınla satın alındıkları yönünde saçma bir suçlama yöneltildi. Bu, Kraliçe'nin Slavların yararı için Yunanca İncil'e zarar vermeye çalıştığı yönünde 1901'de ortaya atılan hikâyenin bir yankısıydı. M. Venizelos'un müdahale ederek, ılımlı olmayı tavsiye etmesi ve M. Mistriotis'in kişisel kaynaklı olan kışkırtmasını sert bir şekilde eleştirmesinin ardından, Anayasa'ya -oylama ile- Yunanistan Anayasası'nın ve yasalarının hazırlandığı dilin resmi dil olduğunu ilan eden ve kutsal yazıların İstanbul Patrikliği ve Yunanistan Kutsal Sinodunun¹¹⁵ onayı olmadan çevrilmesini yasaklayan eklemeler kondu.

103. Bu arada Profesör Mistriotis liderliğindeki üniversite öğrencileri toplantılar düzenleyerek tehditkâr bir tavır takındılar. Hükümet, meclise askerlerle giriş yasağı koydu. Üniversite kapatıldı ve Mistriotis, kesin olmayan suçlamalarına bir açıklama yapması için bir sulh hakiminin huzuruna çağrıldı. Dil meselesiyle ilgili olarak ulusal çıkarılara karşı bir komploya katılan kişilerin bulunup bulunmadığını araştırmak amacıyla bir meclis komisyonu toplandı. Birkaç gün sonra üniversite yeniden açıldı ve yeniden sessizlik hakim oldu. Ne parlamento ne de sulh soruşturması bir sonuç verdi.

104. Özel mülkiyetin kamulaştırılmasına izin veren anayasa hükmünde değişiklik yapılmasına ilişkin 1 Nisan'da yapılan tartışma sırasında hükümet, kamulaştırmanın ne adil tazminat olmadan ne de kamu yararına hizmet ettiği durumlar dışında izin verileceği ilkesini başarıyla sürdürdü. Öte yandan, devletin esasından gelen kamulaştırma hakkını kabul ederken, Tesalya konusunda bu hakkın kullanılmasının uluslararası anlaşmalar nedeniyle engellenebileceğini açıkça ortaya koydular. Böylece, Sosyalistleri bir dereceye kadar yatıştırmada, Selanik'teki büyük mülk sahiplerinin endişelerini gidermede ve Türk Hükümeti'ne 1881 Antlaşması'nı ihlal etme niyetinde olmadığı konusunda güvence vermede başarılı oldular.

105. Meclisin Paskalya tatili nedeniyle ara verdiği 18 Nisan'a kadar, anayasanın revizyonunda iyi ilerleme kaydedildi ve ordu için yabancı idarecilerin istihdamına ilişkin olanlar da dahil olmak üzere birkaç acil yasa tasarısı kabul edildi. Hükümet tartışmalarda belirli bir oranda muhalefetle karşılaştı. Ancak bölünmelerde her zaman büyük çoğunluğu elde etti.

115 Yunanistan Ortodoks Kilisesi Kutsal Meclisi. (Yay. Haz. Notu)

106. M. Venizelos'un disiplin uygulama konusundaki kararlılığı, mayıs ayında General Smolensky'nin, Milli Savunma Fonu yönetiminde iddia ettiği usulsüzlüklerle ilgili olarak bakan yerine basına başvurduğu için zorunlu olarak emekliye ayrılması ve "rafine dilin" savunucusu Profesör Mistrionis'in hükümete karşı itaatsiz ifadeleri nedeniyle açığa alınması ile ortaya çıkmıştır. Görünüşte popüler olan bu iki figürün devrildiği haberi halk tarafından ilgisizlikle karşılandı.

107. Meclis, Paskalya tatilinin ardından 1 Mayıs'ta çalışmalarına yeniden başlamış ve 9 Haziran'da anayasanın revizyonunu ve gerekli bazı geçici kararların oylanmasını tamamlamıştır. 14 Haziran'da Meclis'ten bir heyet Kral ile görüşerek revizyonun tamamlandığını bildirdi. Bunu takiben bir konye toplandı ve bu sırada Kral anayasayı imzaladı. Başbakan aynı akşamki meclis oturumunda anayasanın revize edilerek imzalandığını ve yürürlüğe girdiğini duyurdu. Bir parlamentonun tüm süresinin Liberal Parti'nin programını uygulamaya yetmeyeceği belirtilerek çifte meclisin, yıl sonunda dağılmadan önce, iki bütçeye ek olarak komünler, üniversite, tarım, çalışma ve finans ile ilgili yasa tasarıları da dahil olmak üzere revizyonun gerektirdiği organik yasaları oylamasının yeterli olacağı ilan edildi. Başbakanın çağrısı üzerine meclis kendisini mevzuata adadı ve sıkı çalışmayla bir dizi önemli yasa tasarısını geçirmeyi başardı.

108. Çift meclisin ilk altı ayındaki zamanının büyük bir kısmı revizyon görevine harcanmıştı. Anayasada yapılan en önemli değişiklikler şu şekilde oldu: Ücretsiz ilköğretim sorumluluğunun yerel makamlardan devlete devredilmesi, meclise sunulacak yasa tasarılarının hazırlanmasına yardımcı olacak bir danışma organı ve idari suistimallerle ilgilenecek bir yüksek mahkeme olmak üzere çift işlevli bir Danıştay'ın oluşturulması, iyi hal halinde kamu görevlilerinin görevden alınamayacağı ilkesinin oluşturulması, kriz zamanlarında Yürütme'ye verilen yetkilerin arttırılması, Yasama Meclisi'nin işlerini yürütmesi için gereken yeter sayısının azaltılması, vatandaşlık, yaş ve seçme hakkı hariç, temsilci olarak seçilmeye ilişkin tüm şartların ortadan kaldırılması ve aktif listedeki görevlilerin, banka müdürlerinin ve diğerlerinin adaylıktan men edilmesi, temsilcilerin yetkilerinin doğrulanmasının meclisten özel bir hukuk mahkemesine devredilmesi ve anayasanın temel olmayan hükümlerinin on yıl sonra gelecekte değiştirilmesinin kolaylaştırılması¹¹⁶.

116 1911'de Venizelos Hükümeti, ılımlı reformist politikasını uygulamaya koydu. Anayasada

109. Değiştirilen anayasaya ek olarak, ertelenmeden önce çifte meclis tarafından kabul edilen diğer tedbirler arasında hukuki prosedürleri hızlandıran yargı reformları, gelir vergisi kanunu, ekilebilir arazilere yeni bir vergi ve yerel veya daha az genel öneme sahip uzun bir kanun listesi yer almaktaydı. Veliast Prens'in açıkça uygun olduğunun beyan edildiği, orduda bir genel müfettişlik oluşturan yasa özellikle ilgi çekiciydi.

110. Çifte meclis, 25 Temmuz'dan 25 Ekim'e ertelendi. Ertelemeden birkaç gün önce M. Stratos, kendisi ile Adalet Bakanı arasında kişisel bir mesele üzerine çıkan tartışma nedeniyle başkanlıktan istifa etti. Onun yerine, önceden çok az tanınmasına rağmen, sonbahar oturumunda bu görevi göze çarpan bir başarıyla ifa edeceğine inanılan M. Tsirimokos geçti.

111. Meclis belirlenen tarihte yeniden toplandı ve kısa bir süre sonra Kral'ın uzun süreli yokluğu ile ilgili ciddi görüşlerin ortaya atıldığı iki günlük bir tartışma başladı. İç kararnameler revize edildikten sonra, çoğunlukla genel çıkarı olmayan mevzuat ile ilgilenildi ve M. Venizelos, muhalefetin uzun konuşmalarından duyduğu rahatsızlığı dile getirirse ve bazen onları ilerlemeyi engellemekle suçlasa da önemli miktarda faydalı iş başarıldı. Oturumun son günleri, Giritli milletvekillerinin sürekli gelmesi tehdidinden kaçınmak için mümkün olan en kısa sürede sonuçlandırılması hedeflendiğinden yoğun bir baskı altında yürütüldü. 1912 bütçesini oylayan meclis, 3 Ocak'ta tatil edildi.

112. Çifte meclis genel olarak iyi iş çıkardı. Temel hedefi olan anayasayı revize etmek pratik ve başarılı bir şekilde gerçekleştirildi. Meclis tarafından kabul edilen ve büyük bir kısmı hâlihazırda kanun olarak ilan edilmiş olan temel tedbirlerin aşağıdaki listesiyle değerlendirilebilir.

113. Görevdeki bir yılın sonunda M. Venizelos'un hükümeti oldukça güçlü bir konumda görünüyor ve her ne kadar eski partilerin liderleri yaklaşan seçimler için artık kenarda durmuyor olsa da onun bir kez daha kararlı

değişiklik yaparak elli kadar yeni yasayı yürürlüğe koydu. Ortaya çıkabilecek engellemeleri azaltmak amacıyla, yeterlilik sayısı meclisin toplam üyelerinin yarısını gerektirirken bu oran üçte bire indirildi. Sonradan yapılan toprak reformunun yasal dayanağı, toprağın ve mal varlıklarının ulusal çıkarlar uğruna kamulaştırılması için çıkartılan yasalarla sağlandı. Ancak toprağın yeniden dağıtılmasına girişmeye cesaret edemedi. Rüşveti azaltmayı hedefleyerek, kamu mevkilerine atanacakların genel bir imtihandan geçmeleri şartı getirildi. Bunların dışında, kadınlar ve çocuklar için asgari ücret, işçi sendikalarının yasallaşması ve kanundışı işveren organizasyonlarının yasaklanması da vardı. Üstelik dolaylı vergi yüklerinin azalmasıyla orta ve alt tabakaların hayat koşulları pekiştirilmeye çalışıldı. Moiras, *agt.*, s. 97.

bir şekilde kazanacağı öngörülüyor. Muhalefet basını, M. Venizelos'un Girit sorununda benimsediği bilge tutumun beğenilmemesinden, vicdansız ve vatansever olmayan bir şekilde yararlandı. Ancak halkın çoğunluğu onun gerçek vatanseverliğine inanmış ve kendi görüşlerini bilen ve bunu fırsat buldukça söylemekten çekinmeyen bir adam tarafından yönetilmekten memnun görünüyor. Ayrıca zengin bir rakibinin hem Giritli devrimcilere yardım etmek hem de Yunan ordusunda huzursuzluğu kıskırtmak için serbestçe para harcadığı söyleniyor. Ordunun huzursuzluğu M. Venizelos'un hayatına yönelik henüz gizemi çözülemeyen bir komplo iddiasına yol açtı.

114. Bakanlık tüm yıl boyunca değişmeden kalmış olup yapısı aşağıdaki gibidir:

M. Venizelos, Konsey Başkanı, Savaş ve Denizcilik Bakanı.

M. Gryparis, Dışişleri Bakanı.

M. Dimitrakopoulos, Adalet Bakanı.

M. Repoulis, İçişleri Bakanı.

M. Alexandris, Kamu Eğitimi ve Din İşleri Bakanı.

M. Coromilas, Maliye Bakanı.

M. Benakis, Ulusal Ekonomi Bakanı (yani Ticaret, Sanayi ve Tarım).

115. Çifte meclis tarafından kabul edilen başlıca kanun tasarılarının listesi:

İdari ve Genel:

1. Krallık ile ilgili düzenlemeler.
2. Belediye seçimlerinin ertelenmesi.
3. Komünlere ilişkin düzenlemeler.
4. Parlamento seçimlerinin doğrulanmasına ilişkin (geçici).
5. Bayındırlık hizmetinin organizasyonuna ilişkin kanunda değişiklik yapılması.
6. İçişleri Bakanlığı görevlilerinin niteliklerine ilişkin.
7. Mali müşavirlere ilişkin kanunda değişiklik yapılması.
8. Yasal faiz oranına ilişkin düzenlemeler.

9. Patlayıcı madde kanununda değişiklik yapılması.
10. Pazar kapanış kanununda değişiklik yapılması.
11. Mahkemelerin inşasına ilişkin düzenlemeler.
12. Kamu dairelerinin inşasına ilişkin düzenlemeler.
13. Sağlık makamlarıyla ilgili kanunda değişiklik yapılması.
14. Dışişleri Bakanı'na "temsil masrafları" için yıllık 12.000 drahmi tutarında kredi verilmesinin onaylanması.
15. Stockholm'deki Olimpiyat oyunlarında sporcuların masrafları için 25.000 drahmilik bir kredinin onaylanması.
16. Emlak siciline ilişkin yasada değişiklik yapılması.
17. Mahalle kiliselerine ilişkin yasada değişiklik yapılması.
18. Dini ve manastır mülklerinin tasarrufuna ilişkin kanunun değiştirilmesi.
19. Maden izin başvuruları hakkında düzenlemeler.
20. Peloponnesus Demiryolu Şirketi tarafından 1910'da izin verilen 20.000.000 drahmi yerine 12.500.000 drahmilik bir kredi verilmesinin onaylanması.
21. Demiryolu ve tramvay çalışanlarının hizmetlerine ilişkin düzenlemeye ilişkin.
22. Motorlu araçlara ilişkin düzenlemeler.
23. Motorlu taşıtların dolaşımına ilişkin 1909 tarihli uluslararası sözleşmenin onaylanması.
24. Yol yapım kanununda değişiklik yapılması.
25. Yol yapımına ilişkin kredilerle ilgili düzenlemeler.
26. Ticari gemilerde tonaj ölçümüne ilişkin kanunda değişiklik yapılması.
27. Deniz Ticaret Kurulunun kurulmasına ilişkin düzenlemeler.
28. Deniz feneri hizmetinin yeniden düzenlenmesine ilişkin düzenlemeler.
29. Euripos Kanalı ile ilgili kanunda değişiklik yapılması.
30. Gümrük polisinin kurulmasına ilişkin düzenlemeler.
31. Gümrük hizmetinde promosyona ilişkin düzenlemeler.

32. Tarım, Ticaret ve Sanayi Bakanlığı'nın kurulmasına ilişkin kanunun değiştirilerek adının Milli Ekonomi Bakanlığı olarak değiştirilmesi.

33. Milli Ekonomi Bakanlığı'nda çalışma bürosu kurulmasına ilişkin düzenlemeler.

34. İşverenlerle işçiler arasındaki anlaşmazlıkların çözümüne ilişkin düzenlemeler.

35. Bayındırlık ve belediye işlerinin yürütülmesinde uyumsuzlıklara ilişkin kanunda değişiklik yapılması.

36. İşçilerin sağlık ve güvenliği ile çalışma saatleri hakkında düzenlemeler.

37. Kadın ve çocuk işçiliğine ilişkin düzenlemeler.

38. 3.200.000 Drahmilik bir kredi ve Teselya'daki arazilerin dağıtımına ilişkin düzenlemeler.

39. Teselya'daki Nekki Paşa malikanelerinin satın alınması için 3.905.000 drahmi tutarında kredi verilmesinin onaylanması.

40. Zappa mülklerinin parçalanmasıyla ilgili düzenlemeler.

41. Bataklıkların drenajı ile ilgili düzenlemeler.

42. Devlet tarım hizmetinin organizasyonuna ilişkin düzenlemeler.

43. Orman hizmetlerine ilişkin kanunda değişiklik yapılması (2).

44. Tarım ve orman hizmetlerine yabancı organizatörlerin daveti hakkında düzenlemeler.

45. Balıkçılık hizmeti için yabancı organizatörlerin istihdamına ilişkin düzenlemeler.

46. Larissa'da bir tarım okulunun kurulmasına ilişkin düzenlemeler.

47. Vonitsa yakınlarında deneme pamuğu ekimi için verilen arazi ile ilgili düzenlemeler.

48. Köylülere dağıtılmak üzere tarım aletlerinin satın alınmasına ilişkin düzenlemeler.

49. Tarımsal sergiler için verilen krediye ilişkin düzenlemeler.

50. Zararlı böceklerin ve ağaç hastalıklarının önlenmesi ve yok edilmesiyle ilgili düzenlemeler.

51. Tütün bitkilerinde kükürt kullanımının yasaklanması.
52. Çekirgelerin ve tarla farelerinin yok edilmesiyle ilgili düzenlemeler.
53. Veteriner hekimlere ilişkin kanunda değişiklik yapılması.
54. Veterinerlik bölgelerine ilişkin düzenlemeler.
55. Veteriner bakteriyoloji laboratuvarının kurulmasına ilişkin düzenlemeler.
56. At yetiştirme istasyonlarının kurulmasına ilişkin düzenlemeler.
57. Sığır hırsızlığı hakkında düzenlemeler.

Finansal

1. 1910'da selden etkilenen bölgelerin bağ vergisinden muaf tutulması.
2. 1910 yılı için ödenmemiş konut vergisi ve ticaret ruhsatlarına ilişkin ek verginin kaldırılması.
3. Şeker tekelinin ertelenmesi.
4. Şeker tekelinin kaldırılması ve şekere uygulanan ithalat vergisinin azaltılması.
5. Gelir Vergisi Kanunu'nun 1-5. maddelerinin yürürlüğünün ertelenmesi.
6. 150.000.000 drahmilik bir kredi için sözleşmede değişiklik yapılmasına onay verilmesi.
7. Askeri görevlere ait ödeme makbuzlarının damga vergisinden muaf tutulması.
8. Un olarak yeniden ihraç edilecek buğdayın ithalat vergisinden muafiyetine ilişkin düzenlemeler.
9. Korfu'daki tarımsal mülklerin yükünün hafifletilmesine ilişkin düzenlemeler.
10. Mali müfettişliklerin yeniden düzenlenmesine ilişkin düzenlemeler.
11. Bitmiş eşya olarak yeniden ihraç edilen hammaddelere ilişkin geçici vergi muafiyeti ile ilgili düzenlemeler.
12. Mahsul yetiştirilen arazilerin vergilendirilmesine ilişkin düzenlemeler.
13. İspirto vergisine ilişkin düzenlemeler.
14. Sigara yapma makinesi sahiplerinin ruhsatı hakkında düzenlemeler.

15. Hazineye olan borçların silinmesi ve yenilenmesi hakkında düzenlemeler.

16. Muhasebat Dairesi teşkilatına ilişkin düzenlemeler.

17. Gelirlerin toplanmasına ilişkin kanunlarda değişiklik yapılması için düzenlemeler.

18. Ek gelir vergisine ilişkin düzenlemeler.

19. Yerli kalsiyum karbürün vergilendirilmesine ilişkin düzenlemeler.

20. Gümrük tarifesi komisyonuna ilişkin düzenlemeler.

21. Konut vergisinin geçici olarak doğrulanmasıyla ilgili düzenlemeler.

22. Mültecilere yönelik yıllık krediye ilişkin düzenlemeler.

23. Kamu gelirlerinin idaresine ilişkin kanunda değişiklik yapılması vb.

24. Hayır kurumlarının veraset vergisinden muaf tutulmasına ilişkin düzenlemeler.

25. Diplomatik kurum üyelerinin aydınlatıcılara ilişkin vergiden muaf tutulması.

26. Kamu borcunun ödenmesi karşılığında mevduatlara ilişkin devlet garantisine ilişkin düzenlemeler.

27. 1911 ve 1912 bütçeleri.

28. Çok sayıda ek ve olağanüstü kredi düzenlemesi.

Adli:

1. Ceza kanununun değiştirilmesi (3).

2. Ceza muhakemesi kanununda değişiklik yapılması (5).

3. Medeni kanunun değiştirilmesi.

4. Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun değiştirilmesi (6).

5. Adalet Bakanlığının teşkilatına ilişkin düzenlemeler.

6. Cezaevi organizasyonuna ilişkin düzenlemeler.

7. Yargı görevlilerinin maaşlarının arttırılması hakkında düzenlemeler.

8. Yargı görevlilerinin emekli maaşlarına ilişkin düzenlemeler.

9. Denizde çatışmaların önlenmesine ilişkin iki uluslararası Brüksel sözleşmesinin onaylanması.

10. Büyük Britanya ile suçluların iadesi antlaşmasının onaylanması.

11. İsviçre ile suçluların iadesi antlaşmasının onaylanması.

12. Almanya ile taşınır mallara ilişkin veraset vergisine ilişkin bir antlaşmanın onaylanması.

13. Kısa süreli hapis cezasının para cezasına çevrilmesi hakkında düzenlemeler.

14. Mahkemeye asılsız suçlamalarda bulunan kişilerin, masraflara mahkum edilmesinin sağlanması.

15. Yargılama öncesi hapis cezasının cezaya sayılması.

16. Belirli suçların “zamanaşımına” ilişkin düzenlemeler.

17. Vasiyetnamelerle ilgili düzenlemeler.

18. Mülkiyete ilişkin uyuşmazlıklarda geçici tedbirlere ilişkin düzenlemeler.

19. İkametgahı bilinmeyen davacılara ilişkin düzenlemeler.

20. Adaletten kaçanlarla ilgili düzenlemeler.

21. Alacaklıların korunmasına ilişkin düzenlemeler.

22. Adli belgeler üzerindeki pullara ilişkin düzenlemeler.

23. Yargı görevlilerinin niteliklerine ilişkin düzenlemeler.

24. Avukatların niteliklerine ilişkin düzenlemeler.

Eğitim:

1. Üniversitelerle ilgili kanunlarda değişiklik yapmak.

2. Ulusal Üniversite ile ilgili düzenlemeler.

3. Capodistrian Üniversitesi ile ilgili düzenlemeler.

4. Okul burslarına ilişkin kanunda değişiklik yapılması.

5. Eğitim ücretleriyle ilgili düzenlemeler.

6. Okul kitaplarına ilişkin kanunda değişiklik yapılması.

7. İlköğretimin merkezi teftiş konseyi hakkında düzenlemeler.

8. Milli Kütüphane personeli ile ilgili kanunda değişiklik yapılması.

Posta:

Posta pulu kanununda değişiklik yapılması.

İsveç “Svenska Levant Linie” hariç hepsi Yunan olan gemicilik şirketleriyle yedi posta sözleşmesi yapılması.

B. Çeşitli

1. Eşkyaçlık

116. Mayıs ayının sonunda Trikala¹¹⁷ ilçesinde bir “Sorgu Hâkimi” ve bir “Sulh Hakimi” ve bir katip eşkıyalar tarafından yakalandı. Ancak kimlikleri belli olunca serbest bırakıldı. Grubun lideri Tsekouras ve diğer üç kişi 5 Haziran’da yakalandı ve ekim ayında ölüm cezasına çarptırıldı.

117. Temmuz ayında beş hayduttan oluşan bir grup Megara yakınlarında iki adamı rehin tuttu ve fidye aldı.

2. Kamu Yararları

118. Yunanlıların ulusal karakterinin kurtarıcı özelliklerinden biri, zengin kişilerinin kamu yararı için büyük meblağlar miras bırakma sıklığı ve cömertliğidir. Sina, Averofi, Syngros vd. örneklerini takip eden, Londra’da tüccarlık yapan ve mayıs ayında ölen M. Coryalenios, Atina’da kendi adını taşıyacak ve Veliaht Prenses’in başkanlık edeceği bir hastane kurmak için 2.000.000 drahmi; Ulusal filo fonu için 1.000.000; Çocuk Hastanesi için 625.000; yeni bir hapishanenin inşası için 625.000; İngiliz Devlet Okulu modelinde bir okulun kurulması için 1.000.000; doğduğu ada olan Kefalonya’daki bir bataklıkın kurutulması için 4.000.000; Argostoli’de bir akıl hastanesi kurmak için 1.000.000 ve başka küçük miraslar bıraktı.

3. Saray

119. Kral, 1908’den bu yana ilk kez tatil yapma olanağına kavuştu ve temmuz ayından kasım ayına kadar Atina’dan uzak kaldı. Majestelerinin uzun süren yokluğu, Girit meselesinin ciddileştiği sonlara doğru pek de haksız olmayan bazı yorumlara yol açtı. Kral’ın M. Venizelos’un kamu işlerini yürütmesinden duyduğu memnuniyet, bu konudaki deneyiminin uzunluğuyla orantılı olarak daha da arttı.

117 Tırhala. (Yay. Haz. Notu)

120. Kraliyet Ailesi üyelerinin 1909'a dair anıları zihinlerinde yavaş yavaş silinirken, genç Prensler, ülkeye ordu ve donanmada hizmet etme haklarının kendilerine geri verilmesindeki kaçınılmaz gecikmeden hala rahatsız oluyorlar. Prens George uzlaşmazlığını sürdürüyor ve M. Venizelos görevde kaldığı sürece Atina'yı ziyaret etmesi pek olası değil. Bununla birlikte ağustos ayında "Athinaï" tarafından yayınlanan bir röportajda Prens'in, M. Venizelos'u, kişisel hırsları nedeniyle Girit'te bağımsız bir prenslik kurmayı planlamakla, yalnızca görevi sürdürmeyi düşünmekle ve Yunanistan'da Girit'te davrandığı gibi davranmakla suçlayan biri olarak temsil edildiği iddiası yetkili makamlar tarafından reddedildi.

121. Veliiaht Prens, içinde bulunduğu durumun gerekliliklerini kabul ettiğinin ve geçmişteki meseleleri bıraktığının sinyallerini verdi. Ancak Veliiaht Prens, ne yazık ki Alman bakan ve eşinden destek bulan uzlaşmaz duruşunu sürdürmeye devam ediyor.

YEDİNCİ BÖLÜM
1912 YUNANİSTAN YILLIK RAPORU

Balkan Harbi'nde Yunanistan

[10792] Sir F. Elliot'tan Sir Edward Grey'e, (8 Mart'ta alındı.) Atina, 26 Şubat 1913.

1912 yılına ait yıllık raporumu burada iletmekten onur duyuyorum. Ordu için Yarbay Cunliffe-Owen'a ve mali kısım için Bay Beaumont'a teşekkür borçluyum.

Saygılarımla

F. ELLIOT.

I. DIŞ İLİŞKİLER

A. Türkiye

1. 1911'in sonundaki belirgin iyileşme 1912'nin başında da devam etti. Makedonya'da Yunan çetelerinin varlığı duyulmadı.

2. Ancak 16 Nisan'da Türk Hükümeti Sir Gerard Lowther'e Yunan ordusunun sınırda manevralar yaptığı yönündeki endişelerini dile getirdi. Bu iddiaların aksine, Yunan birlikleri aslında Thebes¹¹⁸ ile Atina arasındaki manevralara katılmak üzere Tesalya'dan getiriliyordu.

3. Yunan Hükümeti'nin o dönemdeki politikası, Türkiye ile dostane ilişkiler sürdürmek, barışı bozabilecek her türlü eylemden kaçınmak, gelişmelere karşı tetikte olmak ve yeri geldiğinde ulusal çıkarları ilerletmek için her türlü fırsatı değerlendirmeye hazır olmaktı.

4. Buğday üretimindeki eksikliği gidermek için tamamen Karadeniz'e bağımlı olan Yunanistan, İtalyan saldırısı korkusuyla Çanakkale Boğazı'nın kapatılmasıyla hissedilir bir kıtlık sınırına getirilmişti¹¹⁹.

5. 12 Mayıs'ta M. Gryparis yeniden İstanbul'a elçi olarak atandı ve 25'inde oraya geldi ve aynı tarihte yeni Türk elçisi Muhtar Bey Atina'ya geldi¹²⁰. Temmuz 1910'dan bu yana hiçbir Türk elçi Atina'da ikamet etmemişti.

6. İtalyan işgali altındaki bazı Ege Adalarının temsilcilerinin katılımıyla 17 Haziran'da Patmos'ta bir toplantı düzenlendi. Bu toplantıda adaların Yunanistan ile birleşmesini ve özerklik ilanını destekleyen bir karar oylandı. Rodos'taki Yunanistan Konsolosluğu'ndan bir yetkili de oradaydı. Ancak Yunanistan Dışişleri Bakanı bu yetkiliyi hem İtalyan hem de Türk büyükelçiye karşı reddederek yaptığı işlemleri açıklamak üzere Atina'ya çağırdı, atamasını iptal etti ve iki ay görevden uzaklaştırdı. Türk Büyükelçi, bu yetkilinin aslında toprak almayı amaçlayan görüşleri ile kötü bir şöhrete sahip olan Yunan Dışişleri Bakanının ajanı olduğuna ikna olmuştu.

¹¹⁸ Osmanlı döneminde İstefe / İstefiye adıyla anılmıştır.

¹¹⁹ Trablusgarb Savaşı nedeniyle İtalya Osmanlı Devleti'ni zorlamak amacıyla Ege Denizi'ni abluka altına alınca Osmanlı Hükümeti tedbir amacıyla Çanakkale Boğazı'nı kapamıştı. (Yay. Haz. Notu)

¹²⁰ Osmanlı Devleti'nin Atina Büyükelçisi Ahmet Muhtar (Mollaoglu) Bey, (1911-1913). Kaynak: <https://atina-be.mfa.gov.tr/Mission/MissionChiefHistory> Erşim Tarihi: 02.08.2024.

7. Ağustos ayında M. Sofoulis'in Samos'a yaptığı fiyasko seferi Yunan Hükümeti tarafından desteklenmedi. Bunun yerine Yunan Hükümeti Makedonya ve Epir'deki durumdan derin endişe duyuyordu. Dışişleri Bakanı M. Coromilas, Türkler Arnavutları sakinleştirmeyi başarsa bile, Avrupa Türkiye'sindeki Rum, Sırp ve Bulgarların, kendilerine aynı ayrıcalıklar tanınana kadar rahat etmeyeceklerini ve ortaya çıkacak anarşinin, komşu devletleri kaçınılmaz karışıklıklara sürükleyeceğine inanıyordu. Epir sakinlerinin 28 Ağustos'ta Atina'da düzenlediği halka açık toplantıda, Türkiye'deki olayların sonucuna ilişkin genel endişeler dile getirildi ve askeri hazırlıklar ve seferberlik olasılığına dair söylentiler duyuldu. 9 Eylül'de Osmanlı topraklarındaki Yunan nüfusa yönelik muameleyi protesto etmek, hükümeti İmparatorluk içindeki uyrukların haklarının Osmanlı tarafından tanınmasını sağlamak ve reformların bir Avrupa garantisıyla uygulanmasını sağlamak için adımlar atmaya çağırarak amacıyla kitlesel bir miting düzenlendi.

8. 11 Eylül'de M. Coromilas ilk kez dört Balkan Devleti arasında bir anlaşmanın varlığına ve Avrupa Türkiye'sindeki Hıristiyanların durumunu iyileştirmek için herhangi bir adım atılmaması halinde, ordularını birleştirerek Hıristiyan kardeşlerinin refahını sağlamak zorunda kalabilecekleri ihtimaline işaret etti.

9. Türkiye'nin iç kesimlerindeki durum daha da kötüleşti ve 30 veya 1 Ekim'de Balkan Devletleri ve Türkiye genel seferberlik emri çıkardı. Çanakkale Boğazı'nda bir dizi Yunan ticari gemisine el konulması özellikle Yunanistan'da rahatsızlık yarattı.

10. Türkiye elçisi Muhtar Bey ile Yunanistan Dışişleri Bakanı M. Coromilas arasındaki kişisel ilişki, dostane bir anlayışın geliştirilmesine yardımcı olmadı. Ancak görünen o ki İstanbul, Yunanistan'ın tehditlerinin gerçek olmadığına ve Balkan ittifakının dışında tutulabileceğine sonuna kadar inanmıştı. Bu konuda çabalar gösterildi ancak çok geç kalındı ve aslında ittifak kurulduktan sonra Türk Hükümeti'nin verebileceği hiçbir bedel yeterli olmayacaktı¹²¹.

121 Rusya'nın bu kıskırtmaları sonunda Osmanlı Devleti'ne ait toprakların taksimi üzerinde 13 Mart 1912'de Bulgaristan-Yunanistan, Ağustos 1912'de Karadağ-Bulgaristan ve 6 Ekim 1912'de de Karadağ-Sırbistan arasında ittifak antlaşmaları yapıldı. Bu ittifak hakkında bilgilerleyen sayfalarda dipnot olarak verilmiştir. (Yay. Haz. Notu)

11. 8 Ekim'de Avusturya ve Rusya temsilcileri, Büyük Güçler adına müttefiklere yaptıkları bildiriye ilişkilerdeki bir çatışmayı onaylamadıklarını ifade ederek, Avrupa Türkiye'sinde reformlar gerçekleştirmeyi taahhüt ettiler ve bir savaş çıkması durumunda mevcut bölgesel statükonun değişmesine izin vermeyeceklerini vurguladılar. (Aynı gün Karadağ savaş ilan etti.) Yunan Hükümeti ve müttefiklerinin Avusturya ve Rusya temsilcilerine cevabı 13 Ekim'de Balkan başkentlerindeki elçileri aracılığıyla Türk Hükümeti'ne gönderilen ve hem Balkan Devletleri'nin hem de Büyük Güçlerin denetimi altında gerçek ve samimi bir şekilde uygulanacak önemli reformlara yönelik taleplerin bir listesini içeren notanın bir kopyasını kendilerine göndermek oldu. Bu nota Türk elçi tarafından iki kez kabul edilemez bulunarak iade edildi.

12. Yunan Meclisi 14 Ekim'de toplandı. Bu oturumda Giritli milletvekillerinin katılmasına izin verildi. Ancak M. Venizelos tarafından adalarına dönmeleri ve Yunanistan'ın gelecek için kabul ettiği özgür Krallık ve Girit Adası için ortak bir parlamento sağlamak amacıyla meşru bir seçime katılmaları talimatı verildi. Giritli milletvekillerinin bu şartlı kabulü, Türk elçinin şiddetli protestosuna yol açtı. M. Venizelos, meclise yaptığı açıklamada, barışın sağlanması durumunda Girit'in uluslararası statüsünün değişmeyeceğini ancak savaş çıkarsa kesin çözümün meseleye göre belirleneceğini söyledi. Yunanistan'ın Türkiye'ye yönelik şikâyetlerini aktaran M. Venizelos, sözlerine şöyle devam etti: *"Bu durum sadece acıları bize de yansıyan Türkiye'deki ırkımız için değil, özellikle Osmanlı İmparatorluğu'nun bu özgür krallığa yönelik tutumu nedeniyle dayanılmaz hale gelmiştir. Komşu devletin bize karşı uygulamadığı hiçbir uluslararası hukuk ihlali yoktur. Bir buçuk yıldır süren ticari boykotu, vatandaşlarımızın hem uluslararası hukuk hem de Türkiye ile yapılan sözleşmelerle güvence altına alınan haklarının sürekli ihlalini, son dönemdeki olayları, Samos'ta askerlerin üst düzey bir devlet görevlisini taşıyan bir ticaret gemisine ateş açmasını, daha dün gemilerimize el konulmasını hatırlatmaya gerek yoktur. Bunları söylüyor olmam bu dayanılmaz durumun getirdiği çaresizlik nedeniyle yaptığımız eylemleri haklı çıkarmak için değildir. Bu tedbirlerin yakın gelecekte bizi savaşa sürükleyebileceği çok iyi anlaşılmıştır. Biz her şeyi soğukkanlılıkla hesapladık. Göz ardı etmediğimiz zorluklara ve risklere karşı, dünya tarihinde gerçek bir olay olan İlyria Yarımadası'ndaki Hıristiyan halkların güçlü birliğine yer vermemiz gerekiyor. Her ne kadar Doğu Avrupa'da yaşayan halklar, bölünmüşlükleri nedeniyle beş yüz yıl önce kendilerine boyun eğdirilmelerini önlemeyi başaramasalar da bugünkü samimi birlikliklerinin, kendi güçleriyle Doğu Avrupa reformuna ulaşmaları için sağlam bir zemin sağladığına inanmak için haklı sebeplerimiz var."*

13. 17 Ekim'de Müttefikler Türkiye'ye, Türkiye ise Bulgaristan ve Sırbistan'a savaş ilan etti. Görünüşe göre Türkiye, Yunanistan'ın bu konuda ciddi olmadığını umuyordu. Kısmen bu yanlış hesaplamanın ortaya çıkması ve kısmen de Yunanistan'ın, faydaları tamamen Türkiye'nin lehine olan bir ateşkese katılmayı reddetmesi nedeniyle, Türkiye, Yunanlılara diğer müttefiklerden daha sert bir şekilde karşı çıkıyor gibi görünüyor.

B. Girit

1. Genel

14. Giritli milletvekillerinin Yunan çifte meclisine girme girişimi, kısmen bazılarının tutuklanması ve Hami Devletlerin savaş gemilerinin de alıkonulması¹²², kısmen Atina'da alınan polis önlemleri ile meclisin 3 Ocak'ta zamanından önce feshedilmesi nedeniyle başarısızlıkla sonuçlanınca, adanın politikacıları, Hami Devletlere ve Yunan Hükümeti'ne rahatsızlık vermek ve böylece davalarını kamuoyunun önünde tutmak için başka yollar arıyorlardı. Yunan Hükümeti, kendi tarafında, Büyük Güçlerden, Girit sorununa, Yunanistan genel seçimleri olan 24 Mart'tan önce bir çözüm bulmalarını rica etti.

15. 2 Şubat'ta Girit devrimci meclisi, Atina'daki meclise milletvekilleri gönderme kararını yeniden onaylayan, "devrimin çalışmalarını yönlendirmek için" kalıcı bir komite oluşturan ve kaldırdığı yürütme komitesinin yetkisini "devrimci hükümete" veren bir kararnameyi oyladı. Yürütme komitesinin üç üyesi yeni unvanları altında adayı yönetmeye devam etti. Venizelistlerin de aralarında bulunduğu tüm taraflar bu geçici çözümde hemfikirli.

16. 26 Şubat'ta Girit Hükümeti, Giritlilerin kendilerini barışçıl bir şekilde ve Avrupa barışını tehlikeye atmadan yönetememeleri halinde, Hami Devletlerin kendi hedefleriyle uyumlu olmayan önlemler başlatacağı konusunda uyarıda bulunan bir yazı aldı.

17. Giritli milletvekillerinin Atina'ya gelmesini önlemek ve Türkiye'ye bir savaş nedeni sağlamak amacıyla adanın uluslararası birlikler tarafından yeniden işgal edilmesi fikri, Yunanistan Hükümeti tarafından Yunanistan için ölümcül olduğu gerekçesiyle kabul edilmedi. Bununla birlikte Giritlilerin meclise girmesini önlemek için etkili önlemler alacaklarına dair kesin bir güvence

122 Daha önce bilgi verildiği gibi Büyük Devletler Osmanlı Devleti'nin tepkisini önlemek için Girit Milletvekillerinin Yunan Parlementosuna katılmalarını engellemişlerdi. (Yay. Haz. Notu)

vermeleri istendiğinde bunu vermeyi reddettiler. Aynı zamanda yeniden işgal fikri hala ciddi olarak düşünülüyordu.

18. 28 Şubat günü, Hami Devletlerin temsilcileri tarafından Yunan Hükümeti'ne gönderilen ve M. Venizelos'a iletilen 26 tarihli notada Giritli milletvekillerin Yunan meclisine girmelerini önlemek için azami çabanın gösterilmesi tavsiye ediliyor ve aksi halde Yunan Hükümeti Türkiye ile ciddi zorluklarla karşı karşıya kalınacağı belirtiliyordu. M. Venizelos, Giritlilere yapılacak herhangi bir seçimin, seçimlerin doğrulanması için yeni anayasa tarafından oluşturulan Hakimler Komitesi'ne sunulacağını ve geçersiz sayılabileceğini açıkladı. Bir garanti veremese de uygun koşullar altında bunu gerçekleştirebileceğini umarak, barışçıl politikasını sürdürme kararlılığını dile getirdi. Türkler, Yunanistan'a saldıracak olsa bu 1897'deki kadar kolay olmazdı. Aslında Yunanlıların savaşı düşman topraklarına taşıma ihtimali de vardı. M. Venizelos'un güvencelerinin ardından dört temsilci, M. Venizelos'un düşmanlarına fırsat vermemek için hükümetlerine yeniden işgali en azından Yunanistan seçimleri sonrasına ertelemelerini tavsiye etti.

19. Türk Hükümeti, Türkiye'nin egemenlik haklarına ve her iki ülkenin anayasasına aykırı olarak Giritli milletvekillerin seçiminin geçerliliği sorununun Yunan hakimlere havale edilmesi önerisini protesto etti. M. Venizelos, bu protestoya gayri resmi olarak Girit seçimlerinin Hakimler Komitesi huzuruna sunulmasını engelleme yetkisine sahip olduğuna inandığını belirterek yanıt verdi.

20. Dört Hami Devlet, Almanya ve Avusturya-Macaristan Hükümetleri'ni, olası bir çatışma durumunda Yunanistan ile Türkiye arasında barışı korumaya yönelik tedbirlere ilişkin tartışmalara ikna etmek için başarısız girişimlerde bulundu. Türkiye ile savaş halinde olan İtalya hariç, bütün Hami Devletler tarafından Girit sularına ek savaş gemileri gönderildi.

21. Devrimci Meclis, 15 Mart'ta Girit'teki hükümet kurumunu krallığın geri kalanından ayrı olarak kaldıran bir kararını kabul etti. Ayrıca meclis, beşi münavebeli¹²³ olarak bir ay süreyle görev yapacak yetmiş iki kişilik bir komitenin kurulması ve bu komitenin 24 Mart'ta Yunan Meclisi'ne milletvekillerini seçmesi talimatını verdi. Belirlenen tarihte altmış dokuz milletvekili seçildi. Hami Devletler tarafından, toplu olarak veya gösterişli bir şekilde gemiye

123 Nöbetleşe. (Yay. Haz. Notu)

binmeye kalkışmaları halinde savaş gemileri tarafından engellenecekleri ancak aksinin mümkün olmayacağı yönünde talimatlar verildi. Yunanistan seçimlerinde hükümet 149 sandalye elde ederken, çeşitli kesimleri temsil eden muhalefet 32 sandalye kazandı.

22. M. Venizelos, Büyük Güçlere, mümkünse böyle bir senaryodan kaçınmayı tercih etmesine rağmen, adayı yeniden işgal etmek gerekli olsa bile 1908'den önce mevcut olan Yüksek Komiserlik rejimine geri dönülmesini önerdi. 15 Nisan'da M. Venizelos'a Yunanistan Kralı tarafından atanan bir Yüksek Komiserliğin yeniden kurulmasının Türkiye tarafından derin bir öfkeyle karşılanacağı ve muhtemelen Yunanistan sınırında aktif önlemler almaya teşvik edeceği; bu nedenle bu fikirden vazgeçilmesi gerektiği yönünde bir telgraf iletildi. Türkiye'ye Girit meselesi için kesin bir çözüm önermek imkânsızdı ve statükonun devam etmesi, adayı yeniden işgal etmek zorunda kalsalar bile Büyük Güçlerin sürdürmeye kararlı oldukları tek pratik politikaydı. (Büyük Güçler, statükodan ne kastettiklerini tanımlamayı reddettiler.) M. Venizelos'un Giritli vekillerin girişini engellemek için her türlü yola başvuracağını biliyor ve bunu kendisinden bekliyorlardı. Bu yazışma M. Venizelos'u derin bir üzüntüye sevk etti ve Büyük Güçlerin tereddütlerinin, kaçınmayı amaçladıkları çatışmanın aynısına yol açabileceğinden ve bunun sonuçta en iyi çözüm olmayabileceğinden endişe duyduğunu ifade etti.

23. 19 Nisan'da Hanya'nın Müslüman valisi görevden alındı ve onun yerine Yunanistan Kralı'na bağlılık yemini etmeye hazır başka bir Müslüman atandı.

24. 28 Nisan'da on dokuz milletvekili, bir Yunan gemisinde gösteri amaçlı olarak Hanya'dan Atina'ya gitmek üzere ayrılmaya çalışırken, gemi Majestelerinin gemisi "Minerva" tarafından yakalandı ve milletvekillerinin yabancı savaş gemilerine nakledildiği Suda Körfezi'ne götürüldü. Meclisin açılışının 1 Haziran'a ertelenmesi nedeniyle Yunan Hükümeti serbest bırakılmalarını istedi ve Giritlileri kabul etmeme konusunda değişmez kararlı olan hükümet, tutukluluklarının kargaşaya yol açabileceğinden korktu. Ayrıca tutuklanan Giritlilerin çoğunluğunun M. Venizelos'un siyasi arkadaşları olduğu da ileri sürüldü. Bununla birlikte, milletvekillerinin tutuklanması, esas olarak Majesteleri Hükümeti'nin kararı üzerine devam etti. Bu durum, Atina'ya ulaşmayı başaran Giritli milletvekillerinin meclise girme çabalarının güç kullanımı ve gösteri yoluyla fiilen engellendiği 1 Haziran'da Yunan meclisinin toplanmasına kadar devam etti. Ancak bu tavrının tüm oturum boyunca

sürdürülemeyeceğinin hissedilmesi üzerine meclis, ekim ayına ertelendi. Hükümet bu fırsatı değerlendirerek, Girit sorununa belirlenen tarihten önce çözüm bulunmasının Yunanistan için hayati önem taşıyan bir mesele haline geldiğini Büyük Güçlere ilettiler.

25. Münavebeli¹²⁴ aylık Girit Hükümetleri sisteminin başarısızlıkla sonuçlanması üzerine, 17 Haziran'da, iki önde gelen siyasi lider Michelidakis ve Koundouros'un yanı sıra Hacı-Michalis Yannaris, Sfakianakis ve General Limbritis'ten oluşan, 28 Ekim'e kadar görev yapmak üzere ücretli bir devrimci idari komite atandı. Görevleri aday "mevcut yasalara göre" yönetmek ve "ulusal politikayı sürdürerek, Yunan Meclisi'ne milletvekillerinin gönderilmesine ilişkin alınmış olan kararı uygulamak" olarak belirlenmişti. Ancak Sfakianakis, Limbritis ve Yannaris adlı üç kişiye önceden danışılmıştı. Hem Sfakianakis hem de Limbritis başlangıçta sağlık nedenlerinden dolayı reddetti. Buna rağmen Limbritis, 7 Temmuz'da Hanya'ya geldi ve neredeyse kör olan Sfakianakis, sağlığı izin verdiğinde katılacağını söyledi. Böylece yeni yönetim görevi kabul edebildi. Daha sonra Hacı-Michalis Yannaris 17 Temmuz'da istifa etti. Sfakianakis hiçbir zaman görevi olumlu bir şekilde kabul etmediği için geri kalan üyeler yeni yönetim için gerekli yeter sayı olan üç kişiyi oluşturdu.

26. Bu arada, argümanlarını Büyük Güçlere sunmak üzere bir Girit heyetinin gönderilmesi önerisi ortaya atıldı ancak onaylanmadı ve sonuçta vazgeçildi.

27. Yunan Meclisi'nin ekim ayındaki toplantısında ortaya çıkması beklenen duruma ilişkin Yunan Hükümeti tarafından yapılan ek açıklamaların ardından Büyük Güçler, ağustos ayında eylem planlarını müzakere etmeye başladılar.

28. Ağustos ayında Girit Hükümeti'nin müsamahasıyla Girit'te Samos'a bir haydut seferi düzenlendi. Hami Devletlerin gemileri zorla durduracağı bilgisi, başlangıçta Samos'a açık bir kalkış veya varışı engelledi. Sefer nihayet 19 Eylül'de gerçekleştirildi ve 300 silahlı Giritli çıkartma yapmayı başardı¹²⁵.

¹²⁴ Nöbetleşe. (Yay. Haz. Notu)

¹²⁵ 1911 yılında Venizelos, Girit'in Yunanistan'a bağlanması için Büyük Devletler nezdinde diplomatik girişimlerini sürdürürken, ortaya çıkan Trablusgarb Savaşı bu kez Rodos ve Oniki Ada'nın statükosunu da tartışmaya açtı. Venizelos, bu ortamda bu adalara ilk etapta otonom bir statü kazandırılmasını istiyordu. Böyle bir durumda Girit'teki gerginlik buradaki adalara da sıçradı. Öyle ki Osmanlı-Yunan cephesinde tüm bu gelişmeler yaşanırken 28 Eylül'de Girit'te isyancılar, adanın Yunanistan'a bağlanması için yeni bir darbe

29. Eylül başında Yüksek Komiserlik rejimine dönüş sorunu yeniden tartışılmaya başlandı. Majestelerinin İstanbul'daki temsilcisi, Türk Hükümeti'nin bunu bir savaş sebebi olarak ele alacağı görüşündeydi. Rusya Hükümeti, Büyük Güçler tarafından Yunanistan Prensi Andrew'un atanmasını önerdi ancak M. Venizelos, bunu Kraliyet'in Yunanistan'daki konumuna ciddi bir tehdit şeklinde görerek bu fikre şiddetle karşı çıktı. Bunun yerine, Hami Devletlerin Kral'dan, anayasal hükümeti yeniden kurmak için özel yetkiye sahip bir komisyon üyesi atmasını talep etmesi gerektiğini öne sürdü. Bu ve benzeri önerilerle tüm tarafları memnun etmenin zorluğu nedeniyle bu önerilerden vazgeçildi. Ancak bu noktada savaş olasılığının giderek arttığı açık hale geliyordu.

30.1 Ekim'de Yunanistan'daki seferberlik emrinin ardından Girit'te de benzer bir talimat yayımlandı. Amaç, savaş durumunda tüm milislerin Yunanistan'a yardım sağlamasıydı. Buna hazır olmak için adaya abluka getirilmesi düşünüldü ve deniz komutanlarına çok açık olmayan talimatlar verildi. Ancak savaş ilanı üzerine başlatılan abluka üç gün sonra kaldırıldı ve Büyük Güçler gerektiğinde Müslümanların korunması için toplu önlemler almakla yetindiler¹²⁶.

31. Yunan Meclisi'nin 14 Ekim'deki toplantısında yaklaşık altmış Giritli milletvekili mecliste yer aldı. Başbakan onları selamladı. Fakat Yunan Hükümeti'nin, karışıklıklardan kaçınmak için Yunanistan ve Girit için tek bir parlamento olması gerektiği dışında mevcut statükoyu kabul ettiğini buna mukabil milletvekillerinin Girit'e dönmesi ve uygun şekilde seçilmesi gerektiğini söyledi. Savaş çıkması durumunda kesin çözüm konuya göre düzenlenecekti. Milletvekilleri tam olarak tatmin olmasalar da meclise bir daha girmemeye ikna edildiler.

girişiminde bulundular. Doğu Akdeniz'deki adalardan biri olan İkarıya Adası İtalyan işgali sırasında bağımsızlığını ilan etmişti. Bu adada bulunan Türk jandarma birlikleri sınırdışı edilmişti. Girit'te isyancılar benzer bir durumun Samos Adası'nda yaşanması için bu hareketi bir "basamak" olarak görmüşlerdi. İsyancılar, 21 Eylül'de 300 kişiden oluşan bir birlik gönderdiler. Buna karşın Osmanlı Devleti İzmir'den bölgeye 800 asker sevk etti. Bunun üzerine Büyük Devletler bir kez daha meseleye dahil oldu ve Girit'teki askerlerin geri çekilmesi talebinde bulundu. Bkz. "Turkish Troops in Samos: An Historical Retrospect", *The Times*, 2 Ekim 1912.

126 Balkan Savaşları'nın başlaması Girit'in mevcut statükosunu korumayı amaçlayan Büyük Devletlerin tavırlarında da değişikliğe sebep olmuş ve devletler, adanın artık Yunanistan'a bağlanmasına giden sürece seyirci kalmaktan başka bir vaziyet alamayacakları görülmüştü. (Yay. Haz. Notu)

32. 25 Ekim'de M. Etienne Dragoumis, Yunanistan Kralı tarafından atanan Genel Vali olarak Hanya'ya geldi ve o zamandan beri adayı yönetiyor. İlhak kararnameyi yayımlanmadı. Konsoloslara onunla hiçbir resmi iletişim kurmamaları talimatı verildi. Devrimci yürütme komitesi geri çekildi ve kamu daireleri daimî memurlar tarafından yönetildi.

33. Yunanistan birliklerinin Selanik'i işgal etmesinin ardından bölgeye Giritli jandarma ve gümrük görevlileri gönderildi ve başta jandarmalar olmak üzere görevliler iyi iş çıkartmaktadırlar¹²⁷.

34. Savaşın ilanından sonraki ilk hafta içinde yaklaşık 3.500 Giritli milis Yunan ordusuna katılmak üzere yola çıktı. Ayrıca yüzlerce gönüllü ayrıldı. Bunların bir kısmı Yunan düzenli kuvvetlerine katıldı, diğerleri ise düzensiz gruplar oluşturdu. Bu düzensiz gruplardan bazıları açgözlülük ve zulüm hikayelerinden başka bir şey olmadan kısa sürede geri döndü. Diğerleri, özellikle de devrimci lider Manos'un komutası altındakiler iyi iş çıkarmış gibi görünüyor. Aralık ortasında, eğitimsiz Giritli milis yedek kuvvetleri çağrıldı ve Atina'ya doğru yola çıktılar.

35. 14 Aralık'ta Genel Vali tarafından yayımlanan bir kararname ile, normal Girit posta pulları, Yunan işgali altındaki bölgelerde kullanılanlara benzer şekilde, üzerinde "Yunan yönetimi" yazan Yunan pulları ile değiştirildi.

2. Şiddet Eylemleri

36. 25 Ocak'ta Resmo bölgesinde üç Müslüman görünürde hiçbir neden olmaksızın öldürüldü.

8 Şubat'ta aynı bölgede bir Müslüman daha öldürülürken, suikastçının kim olduğu ve nedeni bilinmiyor.

26 Şubat'ta Hanya yakınlarında üç Müslüman öldürüldü. Kargaşalar çıktı ve jandarmalar tarafından bir Müslüman öldürüldü, üç kişi de yaralandı.

Ertesi gün Hanya'daki Müslüman bir fırıncı, çıkan bir tartışmada Hıristiyan ortağını vurdu.

1 Mart'ta Hanya ile Suda arasında yaşlı bir Müslüman, genç bir Hıristiyan tarafından kasten vuruldu.

127 Selanik'in Osmanlı yönetiminin elinden çıkması ile ilgili olarak bkz. Nuri Yavuz, Birinci Balkan Harbi ve Selanik'in Kaybı, *Gazi Akademik Bakış*, C 1, S. 2, 2008, s. 139-154.

29 Mart'ta Resmo bölgesinde bir Müslüman, Hıristiyan jandarma tarafından öldürüldü.

18 Nisan'da Hanya yakınlarında bir Müslüman'a odasının penceresinden ateş açıldı ancak yaralanan olmadı.

37. Güvensizlik duygusu nedeniyle yılın başlarında Müslüman göçü büyük ölçüde arttı. Şiddet eylemleri yaz aylarında durmuş gibi görünürken, 28 Ekim'de Suda yakınlarında bir Müslüman, Hıristiyan bir kırsal muhafız tarafından vurularak öldürüldü. Yakın zamanda Genel Vali görevini üstlenen M. Dragoumis, maktulün ailesine Müslüman hukukuna uygun olarak derhal 6.000 frank kan parası ödenmesini sağladı.

3. M. Zaimis'in Tazminatı

38. Nisan ayında Rusya, İtalya ve Fransa, Majestelerinin Hükümeti tarafından önceki ağustos ayında kendilerine sunulan, M. Zaimis'e 100.000 frank tazminat ödenmesini içeren öneriyi kabul ettiler. Hami Devletler, parayı Girit Hükümeti'nin 1901'den bu yana kendilerine olan borcuna ekleyerek avans olarak verdi. Bununla birlikte, Fransız Hükümeti'nin gerekli avansı ödemediği önceki bakanlık sorunlarını çözmek için biraz zamana ihtiyacı vardı. Halihazırda yaklaşık 137.000 frank zararda olduğunun altını çizen M. Zaimis, Majesteleri Hükümeti'nden tazminatın 140.000 franka çıkarılmasını teklif etti. Fransız ve İtalyan Hükümetleri, ilgili parlamentolarının onayına bağlı olarak aynı fikirdeydi. Ancak Hami Devletler, Yunanistan'ın savaşın ardından Girit'i ilhak etmesi üzerine adanın yükümlülüklerini de üstlenmek zorunda kalması ihtimalinde kendileri için yasal bir boşluk tespit ettiğinden, tazminat yıl sonuna kadar ödenmemiştir.

C. İngiltere

39. İngilizlerin Girit'e yönelik emellerine ilişkin şüpheler, özellikle Majesteleri Hükümeti'nin görüşlerinin nihayet ilk kez Yunan kamuoyu tarafından gerektiği gibi kabul edildiği Londra'daki barış konferansı toplantıları sırasında giderek azaldı.

D. İtalya

40. Arnavutluk konusunda Avusturya'nın, Ege'nin kuzey adalarının geleceği konusunda ise Almanya'nın görüşlerine destek veren İtalya için de tam tersi durum söz konusudur. Türkiye ile savaş sırasında işgal ettiği adalarla ilgili

bencil amaçları, İtalyan halkının, hükümetlerinin liberal olmayan politikasını onaylamadığı gösterilmeye çalışılsa da Yunan sempatisini nefrete dönüştürdü.

E. Almanya

41. İlkbaharda Korfu'ya yaptığı ziyaret sırasında İmparator, şimdiye kadar temasa geçmeme arzusunu iletmişti M. Venizelos'u kabul edip onu ödüllendirmekle kalmadı. Aynı zamanda kız kardeşi, Yunanistan Veliht Prensesi ile Yunanistan Başbakanı arasında, Majestelerinin şimdiye kadar kaçındığı bir toplantının gerçekleşmesini de sağladı.

42. Yunan sarayı ve toplumu tarafından pek sevilmeyen Alman Bakan Baron Wangenheim'in İstanbul'daki büyükelçiliğe terfisi, iki ülke arasındaki ilişkileri daha da geliştirecek gibi görünüyor.

F. Romanya

43. Romanya ile ilişkiler ilk bakışta normal görünse de Romanya'nın savaşın başından beri sergilediği Bulgaristan kıskançlığı, Bulgaristan'ın müttefiklerine de sıçradı. Yunanistan örneğinde, Makedonya'nın Yunan birlikleri tarafından işgal edilen güney bölgelerinde Ulah'lara kötü muamele edildiği iddiası nedeniyle sürtüşme ortaya çıktı. Abartıyı göz önünde bulundurarak, ne yazık ki muhtemelen düzensiz çeteler tarafından gerçekleştirilen, ancak yetkililer tarafından yeterince bastırılmayan veya cezalandırılmayan kötü muamele hikayelerinin sağlam bir temeli olduğuna inanmak için nedenler var. Bu politika, sadece Ulah'ların Yunanlıların ilhak etmeyi umduğu topraklarda değerli bir unsur olması nedeniyle değil, aynı zamanda olaylar, çok da uzak olmayan bir gelecekte Romanya ile Yunanistan arasında Bulgaristan'a karşı iş birliği olasılığına işaret ettiği için de öngörüsüz bir politikadır.

G. Bulgaristan

44. Sofya'nın "Önder"i tarafından yapılan Balkan İttifakının oluşumuna ilişkin açıklamanın doğru olduğuna inanmak için nedenler var. Açıklama aşağıdaki gibidir:

"Balkan İttifakının ilk temeli, 11 Ekim 1911'de Bulgaristan Başbakanı M. Gueshof ve dönemin Sırbistan Başbakanı M. Milovanovich'in Sırbistan-Bulgaristan hattında bir demiryolu vagonunda yaptığı toplantıda atıldı. M. Gueshof, Belgrad'daki Bulgar elçiye toplantıyı ayarlaması talimatını vermişti... Müzakerelerin merkezi yeri her zaman Sofya olmuştur. Bulgaristan ile Sırbistan arasındaki İttifak Antlaşması 13 Mart'ta burada imzalandı. 29 Mayıs 1912'de

Yunan-Bulgar Antlaşması müzakere edildi ve burada, Sofya'da imzalandı. Ayrıca Bulgaristan ile Karadağ arasındaki ittifak da burada sonuçlandı. Müttefiklerin de kabul ettiği Türkiye'ye karşı askeri harekât yapılması fikri de burada ortaya çıktı. 26 Ağustos bu açıdan unutulmaz olacak. Kral Ferdinand'ın başkanlık ettiği Kabine Konseyi'nin Bulgaristan'ın müttefiklerine, Türkiye'nin Berlin Antlaşması'nda belirtilen reformları Avrupa eyaletlerinde yerine getirmemesi durumunda Türkiye'ye karşı birlikte savaş ilan etmelerinin önerilmesinin kararlaştırıldığı gündü. Müttefikler, Avrupa barışına yönelik ebedi tehlikeye, yani Balkan Hıristiyan halkının dayanılmaz durumuna son verilmesini mümkün kılan bu öneriyi kabul etti.” (10 Ocak 1913 tarihli Times'dan.)¹²⁸

45. Bahsedilmesi gereken bir diğer şey “Times”ın Balkanlar muhabiri Bay J. D. Bouchier'in Yunanistan ile Bulgaristan arasındaki ittifakın gerçekleşmesinde oynadığı büyük roldür. Her iki tarafın da haklı olarak güvenini kazanmış olduğundan, aralarında aracı olarak yaptığı hizmetlerin önemi küçümsenemez. Bay Bouchier, Bulgaristan ile Yunanistan arasında imzalanan antlaşmanın farkındaydı. Atina'daki Bulgar elçisi ise müzakerelerin sürdüğünü bile bilmiyordu.

46. Yunan-Bulgar Antlaşması, Sırp-Bulgar Antlaşması'ndan farklı olarak, başarılı bir ortak harekât durumunda ortak bir sınır oluşturulmasına ilişkin önceden herhangi bir hüküm içermiyordu. Bu ihmal, ne kadar anlaşılır olsa da daha yıl sonundan önce iki müttefik arasında ciddi bir anlaşmazlığa neden olma tehlikesini taşıyordu. Yunanistan'ın Selanik'i işgalinden iki gün sonra, Bulgar birliklerinden oluşan on iki tabur, fiilen zorla Selanik'e girdi ve sanki bölgenin ortak sahipleriymiş gibi davrandılar. Sürtüşme kaçınılmaz olarak ortaya çıktı ve devam ediyor. Kral Ferdinand'ın Selanik'te Kral George'u ziyareti durumu hafifletti. Ancak yıl sonunda muhalif iddialar hâlâ tam rekabet halindeydi¹²⁹.

47. Yunan Hükümeti ayrıca, Bulgaristan'ın savaştaki tutumunun bencil bir kıskançlık ve müttefiklerin ortak çıkarlarının göz ardı edilmesiyle belirlendiğini beyan eder. Bu çıkarlar, düşmanı olabildiğince çabuk ezici bir yenilgiye uğratmak ve Büyük Güçlerin, kötü niyetli nüfuzlarını nasıl

¹²⁸ Balkan İttifakı'nın oluşumu için bkz. Suat Zeyrek, “Balkan Devletlerinin İttifak Arayışı ve Osmanlı Devleti”, *Tarih Dergisi*, Sayı 57 (2013 / 1), İstanbul 2013, s. 69-103.

¹²⁹ Balkan Savaşları sırasında Selanik üzerinde yaşanan tartışmalar için bkz. Canan Şahin, *Balkan Savaşları Sürecinde Selanik*, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Balkan Çalışmaları Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Edirne, 2019, s. 43-129.

ileri süreceklerini birlikte müzakere etmelerine zaman tanımadan, onunla doğrudan barış yapmaktır. Gelişen olaylar Yunan iddiasını inkâr edilemez bir şekilde doğruladı.

H. Sırbistan

48. Yunanistan ile Sırbistan arasındaki ilişkiler, Yunanistan ile Bulgaristan arasındaki ilişkilerden daha samimi olup, sürtüşme nedenleri daha az sayıda ve daha az önemlidir. Geçici gerginlik, bölgede bir Sırp vilayeti kurulması önerisi nedeniyle Yunan birliklerinin Florina'yı işgal etmesi sırasında ortaya çıktı.

I. Karadağ

49. Yunanistan, Karadağ'ın savaşın başında yakaladığı ve barındırma sağlayamadığı 2.000 veya 3.000 mahkûmu Korfu'ya yerleştirerek Karadağ'a destek verdi.

II. SAVAŞ

50. Türkiye'nin çöküşü tüm Avrupa'yı şaşırtdıysa da Yunanistan'ın bunu hızlandırmadaki rolü en yakın müttefikleri için bir fark edilme olmuştur. Ulusun bütün karakteri değişmiş görünüyordu. Gösterişli ve kibirli beceriksizliğin yerini, tüm ulusun ruhunun içine atıldığı sessiz bir kararlılık aldı. Yunanistan'ın evlatları silahlanma çağrısına öyle bir hazırlıkla karşılık verdiler ki yıl sonuna kadar 200.000'den fazla erkek askere kaydoldu. Bu sayı ittifakın müttefik kuvvetlere söz verdiğinin yarısı kadardı.

51. Yunanlılar, moralleri ve ruh halleri açısından büyük bir avantaj sağlayacak şekilde, seferin ilk günlerinde ciddi bir direnişle karşılaşmadıkları için belki de şanslıydılar. Yine de iş mücadeleye geldiğinde olağanüstü bir dayanıklılık göstererek 1897'den beri üzerlerine çöken korkaklık lekesini sildiler. Banitsa'daki açıklanamayan olay (54. paragraf) ve Santi Quaranta'daki olaylar (63. paragraf) dışında, yıl sonuna kadar her çatışmada istikrarlı bir şekilde başarı elde ettiler.

52. 30 Eylül'de seferberlik emri verildi ve hızla tamamlandı.

53. 8 Ekim'de Büyük Güçler adına hareket eden Avusturya ve Rusya, düşmanlıkların başlamasını önlemek için bir girişimde bulundu. Büyük Güçlerin Avrupa Türkiye'sinde reformların uygulanması sorumluluğunu bizzat üstleneceğini belirten bir bildiri yayınladılar. Ayrıca, eğer bir savaş çıkarsa, bunun sonucunda Türkiye'nin Avrupa'daki bölgesel statükosunun değişmesine

izin vermeyeceklerini vurguladılar. Bu beyanın ikinci kısmı şüpheyle karşılandı. 14 Ekim'de Balkan Devletlerinden alınan ortak yanıtta, Türkiye'nin vaatlerini sıklıkla yerine getirmemesi nedeniyle devletlerin, Büyük Güçlerin yanı sıra Balkan Devletlerinin kontrolü altında belirli reformların uygulanması için Türkiye'ye doğrudan teklifte bulunduğu belirtildi. Müttefik Devletler, Türkiye'den yanıt alamayınca ayın 17'sinde savaş ilan ettiler; Karadağ, birkaç gün önce zaten savaşmaya başlamıştı¹³⁰.

130 Osmanlı Devleti'nin iç ve dış gâilelerle meşgul olduğu bir sırada Rusya, Balkan Devletleri'nin birlik içinde bulunmalarını engelleyen Türkiye'ye ait Makedonya'nın taksimi konusunu ele aldı. Rusya'nın bu kıskırtmaları sonunda Osmanlı Devleti'ne ait toprakların taksimi üzerinde 13 Mart 1912'de Bulgaristan-Yunanistan, Ağustos 1912'de Karadağ-Bulgaristan ve 6 Ekim 1912'de de Karadağ-Sırbistan arasında İttifak Antlaşmaları yapıldı. Ancak Balkan ülkeleri arasında bu ittifaklar yapılırken, Bâbüalî'nin Balkanlar'daki bu gelişmelerden haberdar olmadığı anlaşılmaktadır. Said Paşa Kabinesi, Fransa'nın ikazlarına ve Atina'daki Türk Maslahatgüzarı Galib Kemalî Bey'in (Söylemezoğlu) ihtarlarına rağmen Balkan İttifakının kurulacağına inanmıyordu. Nitekim Sofya Elçiliğinden Hariciye Nâzirliğine getirilen Âsım Bey, 15 Temmuz 1912'de Meclis-i Mebûsan'da yaptığı bir konuşmada Balkanlar'dan imanı kadar emin olduğunu, burada Osmanlı Devleti'ne karşı bir ittifakın kurulamayacağını söylüyordu. Bu düşünceler içinde bulunan hükümet, Sırbistan'ın Avrupa'dan satın aldığı silahların Selânik Limanı'ndan Belgrad'a sevk edilmesine bile izin vermişti. Balkanlarda bu gelişmeler yaşanırken, 1911 yılı Eylül ayında İtalya ile başlayan Trablusgarp Harbi devam ediyordu. İtalyanlar Oniki Ada'yı işgal ettikten sonra Çanakkale'yi abluka altına alarak İstanbul'u tehdit etmeye başlamışlardı. Bu sırada 1910'da çıkan Arnavutluk İsyanı yabancı güçlerin tahrikleriyle yeniden alevlenmişti. Arnavutluk İsyanı'nın bastırılması sırasında ordu içindeki muhalif subaylar "Halâşkâran/Halâskâr Zâbitân" adıyla siyasi bir grup kurarak dağlara çıktılar. Bu grubun İstanbul'daki mensuplarının baskıları sonunda Said Paşa Kabinesi istifa etti. Böylece İttihat ve Terakkî Hükümeti yönetimi sona ermiş oldu.

22 Temmuz 1912'de Gazi Ahmed Muhtar Paşa'nın kurduğu kabinede yeni hükümet de Balkan milletlerinin Osmanlı Devleti aleyhine birleştiklerini fark etmedi. Hatta Balkan İttifakını el altından destekleyen Rusya'nın savaş olmayacağı konusunda Hariciye Nâzırı Noradungiyân (Noradukyan) Efendi'ye verdiği teminata güvenerek Rumeli'deki 120 tabur tâlimli askerini terhis etti. Muhalefette bulunan İttihat ve Terakkî de muhakkak bir mağlûbiyet yüzünden hükümetin düşmesini sağlamak için şiddetli harp taraftarlığına başladı. Arnavut isyancılarının Karadağ'a sığınmaları üzerine Osmanlı Devleti buraya asker sevk etti. 3 Ekim 1912'de Bulgaristan, Sırbistan, Yunanistan ve Karadağ Hükümetleri Bâbüalî'ye ortak bir nota vererek Türk Hükümeti'nden üç gün içinde eski Sırbistan, Makedonya, Arnavutluk ve Girit'e muhtariyet verilmesini talep ettiler. Sürenin bitiminde isteklerini tekrarlayarak yeniden üç günlük süre tanıyan Balkan Devletleri, Batılı Devletlere de ortak nota vererek istekleri kabul edilmediği takdirde silâhla kabul ettireceklerini bildirdiler. Nihayet 8 Ekim 1912'de Karadağ'ın Osmanlı Devleti'ne savaş ilân etmesiyle Balkan Savaşları'nın birinci safhası başlamış oldu. Diğer müttefikler de 13 Ekim'de ortak bir nota vererek Rumeli'nin milliyet esasına göre muhtar idarelere ayrılmasını istediler. Bâbüalî buna cevap vermediği gibi sınırlarına tecavüz eden Sırbistan ve Bulgaristan'ın elçilerini 13 Ekim 1912'de sınır dışı etti. Ertesi gün bu iki devlet de Osmanlı Devleti'ne savaş ilân etti. Arkasından Yunanistan da bir

A. Makedonya'da

54. Yunanlılar, Veliht Prens'in komutası altında Tesalya'da yaklaşık 120.000 adam ve General Sapountsakis'in komutası altında Arta'da 19.000 adam toplamıştı. 18 Ekim günü şafak sökmeden önce, Tesalya ordusunun beş tümeni sınırı geçti ve 19'unda, dört saatlik çatışmanın ardından Elassons'u¹³¹ işgal etti¹³².

22 ve 23 Ekim: Sarantaporos Muharebesi, Türklerin yirmi iki silah kaybıyla bozguna uğramasıyla sonuçlandı.

24 Ekim: Servia (Serfidje) işgal edildi.

25 Ekim: Kozani işgal edildi.

27 Ekim: Katerina¹³³ ve Grevena¹³⁴ işgal edildi.

29 Ekim: Nalbankioi ve Verria (Karaferia) işgal edildi.

nota vererek onlara katıldı. Cevdet Küçük, Balkan Savaşı, TDV İslam Ansiklopedisi, <https://islamansiklopedisi.org.tr/balkan-savasi>; Osmanlı Devleti'ne karşı Balkan İttifakı ve ittifakın etkileri hakkında detaylı bilgi için bkz. Suat Zeyrek, agm., s. 69-103.

131 Tesalya Bölgesinde bulunan bir kent, Alasonya. (Yay. Haz. Notu)

132 Savaş başladığında Sırlar ve Bulgarlar Makedonya'da, Karadağlılar ve Sırlar Sancak'ta, Bulgar ordularının bir kısmı da Trakya'da konuşlanmıştı. Osmanlı ordusu kendisine karşı oluşan bu ittifaka karşı dörde bölünmüş ve hazırlıklar tamamlanmıştır. Sırbistan, Osmanlı Devleti'nin Vardar ordusunu yenmeyi planlamıştır. Ana kuvvetleri üç ordu halinde Üsküp'e ilerleyip, bir tümenle bağımsız bir tugay Yeni Pazar Sancağı'nda Karadağlılarla birleşerek harekât düzenleyeceği planlanmıştır. Sırbistan I. Ordusu 19 Ekim günü sınırı geçerek güneye doğru Osmanlı topraklarında ilerlemiş ve 22 Ekim'de Priştine Sırp kuvvetleri tarafından ele geçirilmiştir. Priştine'nin düşmesiyle Üsküp düşman istilasına açık hale gelmiştir. Priştine'nin işgali sonrasında Sırp kuvvetleri Kral Peter komutasında Kumanova'ya doğru hareket etmiş ve iki ordu burada karşılaşmıştır. 23-24 Ekim 1912 tarihinde Kumanova'da yapılan bu muharebe Birinci Balkan Savaşı'nın en önemli muharebelerindendir. En kritik savaşlardan birinin verildiği bu savaşta Türk ordusunun mevcudu 65.000, Sırp ordusunun mevcudu ise Bulgar askerleriyle beraber 100.000 idi. Savaşın ilk gününde üstünlük Osmanlı ordusunda iken, savaşın ikinci günü üstünlük Sırp kuvvetlerine geçmiş, Osmanlı Devleti için savaş bozgunla sonuçlanmıştır. Osmanlı ordusu Kumanova'ya doğru çekilmiş ve savaş meydanından ayrılmıştır. Daha sonra da Sırp ordusu Kumanova'ya girmiştir. Makedonya'nın elden çıkması ile ilgili olarak bkz. Yakup Ahabab. "Kuzey Makedonya 1912: Savaş, Katliam ve Soykırım". *Tarih Dergisi*, S. 62, Ocak 2015, s. 91-126.

133 Yunanistan'ın Orta Makedonya bölgesinde bulunan bir kent. (Yay. Haz. Notu)

134 Yunanistan'ın Batı Makedonya bölgesinde bulunan bir kent. (Yay. Haz. Notu)

2 ve 3 Kasım: Yanitsa Muharebesi (Yenice-Vardar Muharebeleri); 25.000 Türk yirmi dört ila otuz topla mağlup edildi, on dört silah ele geçirildi¹³⁵.

4 Kasım: Banitsa'da geri dönüş; on iki silah kaybedildi ve birlikler Koza-ni'ye geri çekildi.

8 Kasım: Selanik 25.000 Türk askeri ile teslim oldu.

55. Bu arada, Yunanistan'ın müttefikleri de aynı derecede başarılı olunca, Türk Hükümeti Büyük Güçlere arabuluculuk yapmaları için başvuruda bulundu ve 14 Kasım'da Yunan Hükümeti'ne bunu kabul etmeye hazır olup olmadıkları soruldu. Ancak istişarede bulunduktan sonra müttefikleriyle bu teklifi reddettiler. Bu arada Türkiye, Bulgaristan ile doğrudan müzakerelere başladı¹³⁶.

56. 14 Kasım: Metsovo¹³⁷ işgal edildi.

57. 12 Kasım'a doğru Velihaht Prens dört tümenle Selanik'ten Manastır'a doğru ilerledi ve 20'sinde Florina'yı işgal ederek Manastır'da Sırp'lar tarafından mağlup edilen Türk ordusunun bir kısmını engelledi.

27 Kasım: Kastoria¹³⁸ işgal edildi.

58. 2 Aralık'ta Bulgarlar, Sırp'lar ve Karadağlılar adına bir ateşkes imzalandı. Yunanlılar, müttefiklerinin de onayıyla, kısmen Türklere biraz nefes alma fırsatı vermenin hata olduğunu düşündükleri için, kısmen de onların katılması Çanakkale Boğazı'nı Türk birliklerinin ve kömürün geçişine, Epir Limanları'nı da Yannina'nın¹³⁹ erzaklarına açacağı için bu ateşkese katılmadı.

59. 20 Aralık: Birkaç gün süren çatışmaların ardından Korytsa¹⁴⁰ işgal edildi.

60. 9 Aralık'ta M. Venizelos, Barış Konferansı'ndaki Yunan heyetinin başkanı olarak Londra'ya doğru yola çıktı. Diğer tam yetkili temsilciler ise MM

135 enice Muharebelerini Osmanlı ordusu kaybedince Yunan ordusuna Selanik yolu açıldı. (Yay. Haz. Notu)

136 Üst üste gelen mağlubiyetler üzerine Osmanlı Devleti Bulgaristan'a müracaat ederek ateşkes istedi. Böylece 3 Aralık 1912'de imzalanan ateşkes antlaşması ile Bulgaristan ile silahlı çatışma durmuş oldu. (Yay. Haz. Notu)

137 Epir bölgesinde bulunan bir şehir, Maçova. (Yay. Haz. Notu)

138 Yunanistan'da Arnavutluk ve Makedonya sınırlarına yakın küçük bir kent, Kesriye. (Yay. Haz. Notu)

139 Yanya. (Yay. Haz. Notu)

140 Yunanistan'da Makedonya sınırında bir kent. (Yay. Haz. Notu)

Skouloudis, Gennadios ve Strait'ti. Oturumlar 16'sında St. James Sarayı'nda başladı ve yıl sonunda hala devam ediyordu ve hiçbir ilerleme kaydedilmemişti.

B. Epir'de

61. General Sapouitsakis'e yavaş ilerleme emri verildi. 25 Ekim'de Filippiada¹⁴¹ ve diğer köyleri işgal etti ve 3 Kasım'da Preveze teslim oldu. 10 Kasım'da Pente Pigadia¹⁴² işgal edildi.

62. Kasım ayının sonunda bir tümen Selanik'ten Epirus'a¹⁴³ nakledilerek bölgedeki operasyonlar yoğunlaştırıldı.

63. 11 Aralık'ta Santi Quaranta'da¹⁴⁴ karaya çıkan 3.000 veya 4.000 adam kayıplara uğradı ve geri çekilmek zorunda kaldı, ardından yeniden gemiye bindi.

64. Yıl sonuna gelindiğinde Yannina'ya karşı ilerleyiş, şehrin anahtarı olarak kabul edilen güçlü bir konum olan Bizani'de kontrol altına alınmıştı.

C. Denizde

65. 30 Eylül'de, yaklaşık 2.800 kişiden oluşan tüm yedek deniz kuvvetleri seferber edildi. Denizde bulunması istenmeyen kişilerden deniz tugayları oluşturuldu ve adaların işgalinde görevlendirildi.

66. Filo, savaş ilanının ertesi günü olan 18 Ekim'e kadar Phalerum Körfezi'nden¹⁴⁵ ayrılmadı. Artık anlaşıldı ki iki gün önce Çanakkale Boğazı'nın dışında konumlansalardı, İzmir'den Çanakkale Boğazı'na asker taşıyan son Türk nakliye gemilerini de durduracaklardı.

67. 21 Ekim: Limni işgal edildi.

31 Ekim: Taşoz ve Gökçeada işgal edildi. Teğmen Botsis komutasındaki 11 No'lu Torpidobot, Selanik Limanı'nda Fethi-Bülend'i batırdı.

1 Kasım: Semadirek ve Strati işgal edildi.

141 Yunanistan Preveze bölgesine ait bir kent. (Yay. Haz. Notu)

142 Başpınar, Pente Pigadia veya Yunanistan'da Preveze bölgesine ait bir kent. Esat Paşa komutasındaki Osmanlı ordusu, burada Yunan ordusu ile gerçekleştiren Başpınar Muharebeleri'ni kaybetmiştir. Edward J. Erickson, *Defeat in detail: the Ottoman Army in the Balkans, 1912-1913*, Greenwood Publishing Group, 2003, s. 241.

143 Epir. (Yay. Haz. Notu)

144 Benevento. (Yay. Haz. Notu)

145 Atina'nın Güney Körfezi. (Yay. Haz. Notu)

4 Kasım: Psara¹⁴⁶ işgal edildi.

6 Kasım: Bozcaada işgal edildi.

16 Kasım: Athos Dağı Yarımadası işgal edildi.

22 Kasım: Midylene'ye¹⁴⁷ ve ayın 24'ünde Scio'ya çıkarma yapıldı; her iki durumda da Türk garnizonları iç bölgelere çekildi¹⁴⁸.

28 Kasım: 35.000 adam, 8.500 at ve 26.000 silahtan oluşan 7. Bulgar ordusu tümeni, 51 Yunan nakliyesiyle Selanik'te gemiye bindirildi ve 29'unda ulaşılan Dedeağaç'a nakledildi, karaya çıkarma ertesi gün tamamlandı.

16 Aralık: Çanakkale Boğazı dışında "Averoff", "Spetsai", "Hydra", "Psara" ve dört keşif gemisi ile "Barbarossa" "Turgut Reis" "Assar-i-Tevfik" ve bir kruvazör arasında bir saat süren deniz çatışması yaşandı. Bunun sonunda Türk filosu, belirlenemeyen bir miktar hasarla birlikte Boğazlara çekildi. Yunan tarafında "Averoff"un tüm tekneleri kalbura çevrildi. Ancak yapıya veya silaha zarar gelmedi ve dokuz kişi öldü. Yunan filosunun geri kalanında bir kişi yaralandı¹⁴⁹.

21 Aralık'ta Midilli garnizonu teslim oldu.

68. Yunan filosunun öncelikli amacı, denizin komutasını korumak ve Türk birliklerinin Çanakkale Boğazı dışına taşınmasını, gemiler ve demiryolları için İstanbul'a kömür ithalatını önlemek olarak tamamen başarılmıştı. Yıl sonuna kadar Türk filosu Yunanlılarla yalnızca bir kez savaştı. Bu sefer de bir saat süren top atışından sonra geri çekildi ve sonuç belirsizliğini koruyor. Ancak her halükârda Yunan tarafında ciddi bir hasar olmadı.

146 Sakız Adası'nın kuzeybatı açıklarında küçük bir ada. Balık Adası. (Yay. Haz. Notu)

147 Midilli. (Yay. Haz. Notu)

148 Ege Adaları'nın işgal süreci ile ilgili olarak bkz. Hüsnü Özlü, "Arşiv Belgeleri Işığında Balkan Savaşları'nda Ege Adaları'nın İşgali Süreci", *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, XII/25 (2012-Güz/Autumn), s. 9-32.

149 Balkan Savaşları'nda deniz muhabeleri hakkında bilgi için bkz. Murat Akbaş, *Balkan Savaşları'nda Deniz Cephesi (1912-1913)*, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bölgesel Araştırmalar Anabilim Dalı, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale, 2018; Ayrıca bkz. Suat Zeyrek, *Birinci Balkan Savaşı Yenilgisinin İç ve Dış Sebepleri*, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı, Yayımlanmamış Doktora Tezi, İstanbul, 2012, s. 408-418.

69. Yunan gemilerinin herhangi birinde şaşılacak derecede az sayıda kaza meydana geldi ve daha büyük birimlerin hiçbiri onarım için istasyonlarını terk etmek zorunda kalmadı¹⁵⁰.

III. ASKERİ DURUM

70. Ekim ayında savaş patlak verdiğinde Yunan ordusu, geçen yılın raporunda belirtilen yeni kanuna göre yeniden yapılanma çalışmaları sürecindeydi. Ancak seferberlik ve saha ordularının oluşturulması inandırıcı sonuçlar verdi ve sonraki operasyonlar konusunda da fazlasıyla başarılı olduğunun hesaba katılması gerekiyor.

71. 1912'deki yeniden yapılanma planının ayrıntılarını şimdi detaylandırmanın pek bir değeri olmayacaktır. Çünkü yeni toprakların alınması ve askeri sorumlulukların artmasıyla birlikte, tüm ordu sisteminin şüphesiz yeniden şekillendirilmesi ve güçlendirilmesi gerekecektir. Bununla birlikte, seferberlik öncesinde, özellikle piyade ve dağ topçuları açısından dört barış tümenine ulaşma hedefinin gerçekleştirilmiş olması dikkat çekicidir. Ayrıca seferberliğin 6. gününde sekiz tümene genişleme gerçekleştirilmiştir. Süvari tugayı da tamamen faaliyete geçmişti. Ancak tedarik hizmetleri ve saha topçularıyla ilgili zorluklar ortaya çıktı. Her tümeni uygun saha topçusu ile donatmak için yeterli top yoktu ve at tedarikinde çok sayıda eksiklik vardı. Seferberliğin 16. ila 18. günlerinde birliklerin yoğunlaşması toplama alanında gerçekleştirildi ve belirtilen son tarih olan günde savaş ilan edildiğinde, sınır ötesine ilerleme sağlandı. Ancak o zaman bile ulaşım eksikliği nedeniyle bir tümen hareket edemedi ve at eksikliği nedeniyle bazı topçu bataryalarının (üç adet) geride bırakılması gerekti.

72. Yılın tüm askeri ilgisi doğal olarak savaşın operasyonlarına odaklanıyor ve bunlarla ilgili hususlarla birlikte gelişmeler, Yunan kuvvetlerine sahada eşlik eden askeri ataşe tarafından zamanı gelince sunulacak ayrı bir genel raporda ele alınmaktadır.

150 Balkan Savaşı, doğu (Trakya) ve batı (Makedonya ve Arnavutluk) olmak üzere iki cephede cereyan etti. Doğu cephesinde Bulgarlar'la, batı cephesinde ise bütün müttefiklerle savaşıldı. Ayrıca denizde de Yunan donanmasıyla harbedildi. Savaş sırasında ordu içindeki siyasî görüş ayrılıkları yenilgide büyük rol oynadı. Osmanlı şark ordusu 23 Ekim 1912'de kendisinden üç kat fazla olan Bulgar ordusuna yenilerek Çatalca'ya kadar çekildi. Garp ordusu 23-24 Ekim'de Kumanova'da Sırp'lar'a yenildiği gibi Tahsin Paşa da 35.000 kişilik ordusu ile Selânik'te Yunanlılar'a teslim oldu. Cevdet Küçük, Balkan Savaşı, TDV İslam Ansiklopedisi, <https://islamansiklopedisi.org.tr/balkan-savasi>. Ayrıca Bkz. Salim Aydın, "Balkan Savaşı'nda Selânik'in Teslimi (1912-1913)", *Türk Kültürü İncelemeleri Dergisi*, 2018, Sayı 38, s. 127-162.

73. Sancaklara yapılan çağrıya hemen cevap verildi ve yurt dışında yaşayan çok sayıda Yunan, göreve başlama konusunda büyük bir istek gösterdi. Bölgesel sınıfların bir kısmı esas olarak garnizon ve yardımcı görevler için olmak üzere tüm ordu sınıfları çağrıldı. Silah altındaki düzenli birliklerin toplam sayısının 185.000 civarında olduğu tahmin ediliyor ve bu kuvveti donatmaya yetecek kadar küçük kalibreli tüfekler mevcuttu. Bazı durumlarda Giritli ve diğer düzensiz kuvvetler eski model tüfeklerle donatılıyordu. Giritli milis taburlarının yanı sıra, Giritli Garibaldian'ın çeşitli çeteleri ve yerel düzensiz kişiler de görevlendirildi. Her biri silah başına 1.500 mermi taşıyan otuz altı hızlı ateş eden saha topçusu bataryası ve dokuz batarya hızlı ateş eden dağ topçusu vardı. Hafif silah mühimmat rezervi 70.000.000 mermiye ulaştı.

74. Erzak ve at sorununun dışında, ordunun başlıca eksikliklerinden birinin iletişim araçları olduğu ortaya çıktı. Kullanılan tek saha ekipmanı, heliograf (ayna telgrafı) ve lamba sinyalizasyonu gibi optik sinyalizasyon yöntemlerinin yanı sıra iki set taşınabilir Marconi cihazından oluşuyordu. Bu nedenle, mevcut telgraf hatları bulunamadığında, büyük ölçüde atlı habercilerin kullandığı biraz eskimiş mesaj yöntemine başvurulması gerekiyordu. Sıhhi hizmetler de ne yazık ki ihmal edildi.

75. Ancak bir bütün olarak değerlendirildiğinde ordu, daha önce de belirtildiği gibi, seferden başarı ile çıkmıştır. Bu da misyonun sevilmiyor gibi görünmesine ve çabalarının küçümsenmesine rağmen, büyük ölçüde Fransız misyonunun çalışmalarına atfedilmesi gereken bir sonuçtur.

IV. DENİZ KUVVETLERİ

76. İngiliz Deniz Kuvvetleri görevinde aniden ölen Mühendis-Kaptan J.H. Pill'in yerine Mühendis-Kaptan J.H. Watson getirildi ve Teğmen Harvey'in yerini Teğmen R.H. Waring aldı. Komutan H. S. Cardale, torpido filosunun komutanı olarak göreve eklendi. Savaşın patlak vermesi, görev sözleşmesini teknik olarak feshetti ve Baş Mali İşler Sorumlusu Townesend ve İnşaatçı Gould evlerine döndü. Diğer memurlar zımnî anlaşmayla görevde kaldılar.

77. 1911'de başlatılan talimat devam ettirildi. Filo birkaç ay sürecek bir eğitim gezisi için çıkarıldı ve Majesteleri Kral, "silahlıların testleri" vesilesiyle haziran ayında Voló'da filoyu ziyaret etti. Ziyarete Kral, Amiral Tufnell ve misyon üyelerine, elde ettikleri sonuçlardan duyduğu memnuniyetin bir işareti olarak nişanlar verdi. Gemilerin aktif hizmete hazırlanması gerekliliği nedeniyle eğitim gezisi erken sona erdi.

78. 5 Ekim'de "Delphin" denizaltısı Toulon'dan geldi. Filo ayrıca savaştan hemen önce Vulcan Works'ten iki muhrip (bu gemilerin kazan boruları yeterli bulunmamıştır) ve Messrs. Cammell, Laird & Co. tarafından Arjantin Cumhuriyeti için inşa edilen dört muhrip veya keşif gemisi satın alınarak güçlendirildi. Bu gemiler ekim ayının sonundan önce geldi ancak torpidoları eksikti. Preveze'nin teslim olmasının ardından bizzat Türkler tarafından batırılan Türk torpido botu "Adalia", kasım ayında başarıyla kurtarılarak, yenilenmek ve Yunan filosuna katılmak üzere askeri limana getirildi.

79. Mevcut tüm gemiler görevlendirildi ve dört okyanus gemisi, eski Arjantinli muhriplerin yedek 4 inçlik Bethlehem toplarıyla donatıldı ve Sakız Adası ve Midilli'deki çıkarma ekiplerine destek olarak iyi hizmet verdi.

80. Bayrağı "Georgios Averoff"la çekilen Amiral Coundouriotis, savaş boyunca filoyu komuta etti.

V. MALİ

A. Genel

81. Mali açıdan bakıldığında yıl olaysız geçmiştir. Zaten haziran ayında, hatta daha önce, hükümet Türkiye ile bir çatışma olasılığını göz önünde bulundurmuydu ve çabaları, askeri veya denizcilik hazırlıklarıyla ilgisi olmayan tüm harcamaları mümkün olan en düşük rakamda tutmaya yönelikti.

82. Vergilendirmedeki tek değişiklik, mart ayından bu yana yürürlükte olan şeker ithalat vergilerinin yüzde 50 oranında azaltılmasıydı. Bunun etkisi ithalatı teşvik etmek olmuştur. Ancak henüz bu kaynaktan elde edilen gelir kaybını telafi edecek düzeyde değildir. Toplam ithalatın yaklaşık beşte dördünü temsil eden Pire'nin getirisi, 1.122 tonluk (yani 1911'de 4.732 tondan 1912'de 5.854 tona) veya yüzde 19,1'lik bir artış gösterirken, gelirden 47.186 sterlinlik (1911'de 162.280 sterlinden 1912'de 115.094 sterline) veya yüzde 29'luk bir azalma gösteriyor. Pire'de, şekerden elde edilen gelir kaybına ek olarak, Yunanistan'da 1911 ve 1912'deki iyi hasatlar nedeniyle mısırdan elde edilen gelirlerde de 63.000 (1911'de 406.000 sterlinden 1912'de 343.000 sterline) veya yüzde 15,5 sterlin tutarında bir düşüş yaşandı. Miktarlar 1911'de 5.207.848 kile, 1912'de ise 4.399.142 kile idi. Gelirlerdeki bu azalmalar tahminlerde öngörülüyordu ve savaş nedeniyle daha fazla azalma olmasına rağmen, gümrüklerden elde edilen toplam gelirin 40.092.336 drahmi (1.603.693 sterlin) veya tahminlerin yalnızca 12.000 sterlin altında olduğu belirtiliyor. Yılın ilk sekiz ayı boyunca refahın arttığına dair çok sayıda gösterge vardı ve savaşın

başlaması, moratoryumun ilanı ve son on beş hafta boyunca ticaretin tamamen durması olmasaydı, 1912 son derece müreffeh bir yıl olacaktı. Doğrudan savaştan kaynaklanan toplam gelir kaybının, esas olarak pul ve gümrük başlıkları altında, kabaca 200.000 sterlin ile 300.000 sterlin arasında olduğu tahmin edilebilir. Ancak gelir eksik tahmin edilmişti ve net sonuçların aşağıda verilen bütçe rakamlarından çok daha düşük olmaması gerekir:

	£
Olağan gelir	5.764.745
Olağan gider	5.733.060
Olağanüstü harcama	1.602.000

Açık 1.570.315 sterlin gösteriliyor. Olağanüstü harcamaların neredeyse tamamı ordu ve donanma için yapıldı, yani, 800,000 sterlinlik bölümü “Ulusal Savunma Fonu”na savaş malzemesi alımı için ve 540,000 sterlinlik bölümü “Ulusal Filo Fonu”na gemi inşa programından kaynaklanan ödemeleri karşılamak için ayrıldı. Bu harcamalara, savaş ilanından sonra 1.600.000 sterlini orduya ve 1.200.000 sterlini donanmaya olmak üzere toplam 3.000.000 sterlin tutarında kredi eklendi. Bu nedenle yılın açığının yuvarlak rakamlarla 4.600.000 sterlin olduğu tahmin ediliyor. Ancak gerçekte bu şüphesiz aşılacak. Bu durumu karşılamak için, hükümet yılın başında yaklaşık olarak 3,000,000 sterlinlik bir bakiyeye sahipti. Maksimum 400,000 sterlinlik hazine bonusu ihraç edildi. Aralık ayında hükümet, Paris’te net miktarı 1,554,000 sterlin (6 ay için 40,000,000 fr. üzerinden %6 indirim ve %0.5 komisyon oranında) olan bir avans sağladı. Ayrıca, faizsiz küçük bir 200,000 sterlinlik kredi, Amerika’da yaşayan Yunan vatandaşları arasında toplandı.

83. Aşağıdaki rakamlar 31 Aralık 1911 ve 31 Aralık 1912 tarihlerinde ödenmemiş borçları göstermektedir:

	31 Aralık 1911	31 Aralık 1912
	£	£
Fonlanan altın borcu	32.530.360	32.110.180
1833 Üç Güce Borç (Faizsiz)	2.199.000	2.163.000
Finanse edilen kâğıt borcu	4.028.920	4.011.200

Zorunlu döviz borcu (yüzde 1 faiz)	2.471.040	2.471.040
Hazine bonusu	36.000	400.000
Geçici avans	1.600.000
1885 ve 1912 yurtseverlik kredileri (faizsiz)	73.144	271.693
Toplam	41.338.464	43.027.113

Yukarıdakilerin yaklaşık 25.000.000 sterlini, yani Büyük Britanya, Fransa ve Rusya tarafından garanti edilen yüzde 2,5 kredi ve 1881 ile 1893 yılları arasında sözleşmeye bağlanan ve faizi tahsis edilen gelirlerin artı değerlerinden artırılan altı kredi, yüzde 2,5 ve altında faiz ödüyor. 4.900.000 sterlin, yani Büyük Güçlere olan 1833 borcu, zorunlu döviz borcu ve iki yurtsever kredi, hiçbir faiz veya nominal oran ödemiyor.

84. 1912'deki toplam borç masraflarının 1.552.881 sterlin olduğu tahmin ediliyordu. Bunun 87.840 sterlinlik faizinin yanı sıra "milli savunma" kredisi ile iki adet Tesali tarım kredisinin ödemesi bu bütçe kalemine dahil edilmemiştir. Tahminlere dahil edilen borç masrafları, toplam olağan harcamaların yüzde 25,5'ini oluştururken, bu, 1911'de yüzde 24,3 olan orandan biraz daha yüksek bir orandır. Artışın nedeni, yüksek faiz oranları ve faizi tam olarak ödenmeyen altı kredinin tahsis edilen gelirlerin artı değerlerinden geri ödenmesi ve 1911 yazında verilen 4.400.000 sterlinlik kredinin yeni masraflarıdır.

B. Para Birimi ve Döviz

85. Yılın ikinci yarısında kâğıt para dolaşımında ciddi bir artış yaşandı. Merkez Bankası'nın bilançoları, 1911 yılı sonunda izin verilen toplam banknot ihracının 158.628.575 drahmi olduğunu ve bunun 127.778.575 drahminin zorunlu para banknotlarından oluştuğunu göstermektedir. 1912 yılı sonunda bankanın izin verilen basımı 227.778.575 drahmi idi ve bunun 127.778.575 drahmi zorunlu para banknotlarından oluşuyordu. Geriye kalan 100.000.000 drahmi, 19 Mart (1 Nisan) 1910 tarihli kanun ve daha sonra yapılan değişiklik hükümlerine göre çıkarılmıştır. Bu hükümlere göre bankanın, tedavül 25.000.000 drahmiye düşene kadar altını nominal değerinde satması veya yüzde 1/4 primle takas etmesi (zorunlu banknotlar hariç), bu banknotlar tamamen geri çekilinceye kadar altını binde bir 1 primle satması ve yüzde primle takas etmesi gerekiyordu. Dolayısıyla bu ihraç, tüm uygulanabilir amaçlar doğrultusunda, altına çevrilebilir niteliktedir ve tüm

yıl boyunca eşit veya hemen hemen aynı seviyede kalan döviz kuru üzerinde hiçbir etkisi olmamıştır. Dolaşımda banknot bulunduran diğer tek banka ise 7.000.000 drahmiye kadar ihraç hakkı bulunan İyonya Bankası'dır. Kâğıt para dolaşımındaki artış, Merkez Bankası'nın yaklaşık 1.000.000 sterlin tutarındaki banknot rezervi hariç, yuvarlak rakamlarla 6.500.000 sterlinden 9.500.000 sterline ulaştı. Artış, yeni işgal edilen bölgelerdeki ihtiyaçların karşılanması ve yöneticilerin indirim ve kredi faaliyetlerini genişletmelerine olanak sağlanması açısından gerekliydi. Halkın bankaya olan güveni, başlangıçta 1.000 drahmi değerinde olan, ocak ayında 4.175 drahmi olarak fiyatlandırılan ve aralık ayında 4.470 drahmiye yükselen hisse fiyatlarından açıkça görülüyor.

VI. İÇİŞLERİ

A. Siyaset ve Meclis

86. 24 Mart genel seçiminin sonucu, bizzat M. Venizelos'un iyimser beklentilerini bile aştı. Sonuçlara göre meclis, 149 liberal ve her kesimden 32 muhalefet üyesinden oluşacak. Bunlar arasında 13 destekçili M. Theotoky, 5 destekçili M. Mavromichalis ve 3 destekçili M. Zaimis yer alacak. M. Rhallys, Attico-Boeotia'daki koltuğunu kaybetti ancak parti üyelerinden sekizi ülkenin diğer bölgelerinden seçilmişti.

87. 7 Nisan'da Veliiaht Prens aktif ordu listesinden çıkarıldı ve Genel Müfettiş olarak atandı. Ertesi gün, Atina garnizonunun Kral'ın önünde geçit töreniyle ulusal bağımsızlık festivali düzenlendi. Majesteleri kalabalık tarafından olağandışı bir sıcaklıkla karşılandı. Fakat Veliiaht Prens alayının başında geçerken onun için yükselen tezahüratların coşkusu özellikle dikkate değerci.

88. İki gün sonra, hükümeti destekleyen başlıca gazetelerden ikisi olan "Patris" ve "Estia", Veliiaht Prens'in halk tarafından karşılanması hakkında yorum yaparken, Kraliyet Ailesi'nin geri kalanının affettiği son devrimle bağlantılı herkese karşı uzlaşmaz bir tutum sürdürdüğü için Veliiaht Prens'e yönelik şiddetli eleştiriler yayınladı. Bu eleştirinin sebebi, Veliiaht Prens'in sarayında ev sahipliği yaptığı, bakanların ve diğerlerinin davet edildiği partiye katılmaktan kaçınmak için Veliiaht Prens'in aniden Korfu'ya gitmesiydi. Kendisinin tutumu bu tür eleştirileri kaçınılmaz hale getirmişti.

89. M. Venizelos, birkaç gün sonra, o sırada oraya gitmiş olan Kral tarafından Korfu'ya çağrıldı ve ziyareti sırasında Alman İmparatoru tarafından kabul edildi, kendisine nişan verildi. Ayrıca sarayda akşam yemeğinde Veliiaht Prens ile tanıştı ve kendisi ile ilk kez sohbet etme onuruna da sahip oldu. Görünüşe

göre Veliaht Prens, Kral'ın güvenini ve ülkenin oybirliğiyle desteğini alan bir adama karşı uzlaşmaz bir duruş sürdürmenin yersiz olduğu konusunda ona tavsiyede bulunmuş ve kendisi de geçen yıl bu kişiden uzaklaştığı için pişman olmuştu.

90. Meclis açılışının arifesinde, 30 Mayıs'ta Adalet Bakanı M. Dimitracopoulos, ilk oturumunun tamamen resmi vesilesiyle verilebileceğini ve meclisin daha sonra ekim ayına kadar ertelenebileceğini düşündüğü Giritli milletvekillerinin kabulü konusunda kabinenin geri kalanıyla yaşadığı anlaşmazlık nedeniyle istifa etti. Ancak M. Venizelos, Giritlilerin girişinin engellenmesi yönünde söz verdiğini ve bu sözü tutmakta ısrar ettiğini açıklayarak, kabinenin geri kalanının onu desteklediğini belirtti. Boş pozisyon, M. Raktivan'ın atanmasıyla hemen dolduruldu.

91. Meclis 1 Haziran'da açıldı. Birlikte hareket eden Giritli mebuslar, çıkan arbedenin ardından durduruldu. Bununla birlikte, içlerinden bir heyetin girişine ve hükümet ile görüşmelerde bulunmasına izin verildi.

92. Meclis üyelerinin toplu yemin etmesinin ardından başkan seçimine geçildi. Başkan daha sonra meclise, Giritlilerin Yunan Krallığı temsilcileriyle oturmasına izin verilmemesinin hukuki ve anayasal nedenlerini açıklayan başbakanın mektubunu okudu. Bu açıklama meclis tarafından onaylandı. Bunun üzerine M. Venizelos, Meclis'in her gün Giritliler tarafından kuşatıldığı ve her iki tarafta da bir sabırsızlık hareketinin her an kan akmasına neden olabileceği ihtimaliyle karşı karşıya olduğu bir ortamda mevcut koşullar altında sürdürmeye çalışmak yerine, acil öneme sahip çeşitli yasal tedbirlerden feragat etmeyi tercih ederek oturumu 14 Ekim'e erteledi.

93. 13 Haziran'da bakanlığın kısmi yeniden inşası gerçekleştirildi. Uzun süre Harbiye ve Denizcilik Bakanlıklarında aşırı sorumluluk yüklenen M. Venizelos, bu bakanlığı M. Stratos'a bıraktı. Sayın Benakis ve Alexandris ise Milli Ekonomi ve Eğitim Bakanlıklarından istifa ederek yerlerine M. Mikhalakopoulos ve Meclis Başkanı M. Tsirimokos getirildi. M. Coromilas, M. Diomidis'e maliye pozisyonunu verdiği ağustos ayına kadar hem maliye hem de dışişlerinden sorumluydu.

94. 23 Haziran'da M. Rhallys, Arcadia'da kendisi için boşalan koltuğa usulüne uygun olarak seçildi.

95. 30 Eylül'de diğer Balkan Devletleri'yle birlikte ordu ve donanmaya genel seferberlik emri verildi. 14 Ekim'de meclis toplandı. Giritli milletvekilleri

olayının ardından (bkz. paragraf 31) meclis işe koyuldu ve seferberlikle bağlantılı bir dizi yasa tasarısını kabul etti ve ayın 21'inde meclis, süresiz olarak ertelendi.

96. Ayın 24'ünde Kral, o sırada Veliht Prens'in ordu karargahının bulunduğu yer olan Servia'ya (Serfidje) gitmek üzere Atina'dan ayrıldı. Orduya, Majestelerinin 12 Kasım'da yerleştiği ve o zamandan beri orada kaldığı Selanik'e kadar eşlik etti.

97. Aşağıda Yunan Kabinesinin 1 Ocak ve 31 Aralık tarihli listesi yer almaktadır:

Tablo 17: 1912 Yunan Kabinesi

1912	1 Ocak	31 Aralık
Meclis Başkanı	M. Venizelos	M. Venizelos.
Dışişleri Bakanı	M. Gryparis	M. Coromilas.
Adalet Bakanı	M. Dimitracopoulos	M. Rakhtivan.
İçişleri Bakanı	M. Repoulis	M. Repoulis.
Eğitim ve İbadet Bakanı	M. Alexandria	M. Tsirimokos.
Maliye Bakanı	M. Coromilas	M. Diomidis.
Ulusal Ekonomi Bakanı	M. Benakis	M. Mikhalakopoulos.
Savaş Bakanı	M. Venizelos	M. Venizelos.
Denizcilik Bakanı	M. Venizelos	M. Stratos.

B. Saray

98. Kraliyet Ailesi, 1909'daki askeri devrimden bu yana hiçbir zaman olmadığı kadar kamuoyunun önünde yer aldı.

99. Kral, Paskalya pazartesi günü Atina garnizonunda bir teftiş gerçekleştirirken, Veliht Prens coşkulu alkışlarla karşılanan bir geçit töreninde alayının başında yürüdü. Kardeşi Danimarka Kralı'nın cenazesine katılmak üzere Kopenhag'ı ziyaret ettikten sonra Majesteleri, Trikala¹⁵¹'da bir atış yarışmasına ve 29 Haziran'da Volo'daki filonun "silahşör testlerine" katıldı.

100. Majestelerinin genellikle ağustos başında başlayan yıllık tatili, savaşın yaklaşması ile birlikte Atina'da bulunmasının zorunlu olması nedeniyle ekim ayının başında kısa kesildi. Majesteleri, Veliht Prens'in güçleri Servia'ya (Serfidje) girer girmez cepheye ilerledi, onları Selanik'e kadar takip etti ve orada

151 Tırhala. (Yay. Haz. Notu)

kaldı. Görünüşe göre bu kasabanın kaderi nihai olarak kararlaştırılana kadar ayrılmaya niyeti yoktu.

101. Veliiaht Prens'in bir stratejist ve taktikçi olarak niteliklerine ilişkin uzman görüşü ne olursa olsun, Majesteleri'nin operasyonları hep başarılı olmuş ve adamlarının güvenini ve sevgisini kazanmıştır.

102. Prenslerin ordu ve donanmaya yeniden görevlendirilmesine izin veren yasa 21 Ekim'de yayımlandı. Prens Nicholas (bacağı yaralı olmasına rağmen), Prens Andrew ve Prens Christopher, Veliiaht Prens'in kadrosuna atandılar. Onlara Veliiaht Prens'in iki oğlu Prens George ve Alexander da katıldı. Selanik'in işgali üzerine Prens Nicholas askeri vali olarak atandı.

103. Sürekli olarak iyilikseverliğin öncüsü olan Majesteleri Kraliçe, hastanelerin düzenlenmesinde ve mültecilere yardım edilmesinde yorulmak bilmez bir çaba göstermiştir. Veliiaht Prens de faaliyetlerini benzer doğrultuda yönlendirdi. Prens George, hasta ve yaralıları Selanik ve Preveze'den başkente taşıyacak bir hastane gemisi donattı. Prens Nicholas, Larissa ile Atina'yı birbirine bağlayan hastane trenlerinin operasyonunu düzenledi. Ancak Yunan ordularının hızlı ilerlemesi nedeniyle bu trenler etkisiz hale geldi. Onların yerine önce Selanik'te, sonra da Preveze'de üç hastaneleri kurdu. Öte yandan kendini büyük çabayla işe adayan Kraliyet kadını Prens Andrew'dur. Gerek cephede gerekse üslerde organizasyon becerisi ve kişisel bağlılığı, ona askerlerin hayranlığını ve onunla temasa giren herkesin saygısını kazandırdı.

C. Eşkivalık

104. 1911 tarihli "Adaletten Kaçanlarla İlgili" kanununun uygulanmasının, kamu güvenliğinin önemli ölçüde iyileştirildiği herkes tarafından kabul edilmektedir. Bu kanunun sonucu olarak dağa çıkıp eşkıyalık yapan çok sayıda kişi gelip teslim oldu.

D. Tesalya'nın Kolonizasyonu

105. Tesalya'nın nüfusunu Bulgaristan'dan gelen göçmenler aracılığıyla artırma girişimi maliyetli bir başarısızlıkla sonuçlandı. Yunan Hükümeti tarafından büyük masraflar karşılığında bu araziye yerleşen ailelerin birçoğu asıl evlerine geri döndü. Yerleşimciler Tesalya'nın yerlileri tarafından istenmedi ve onlara tahsis edilen topraklar çoğu durumda sağlıksız veya uygunsuzdu. Üstelik, meclis tarafından cömertçe tahsis edilen paranın büyük bir kısmı israf veya rüşvet yoluyla çarçur edildi.

SEKİZİNCİ BÖLÜM
1913 YUNANİSTAN YILLIK RAPORU

Sir F. Elliot'tan Sir Edward Grey'e, (30 Mayıs'ta alındı.)

Efendim,

Atina, 20 Mayıs 1914

1913 yılı yıllık raporumu burada iletmekten onur duyuyorum. Mali kısımlar için Bay Beaumont'a, askeri ve denizcilik kısımları için sırasıyla Yarbay Plunkett ve Yüzbaşı Boyle'a teşekkür borçluyum.

F. ELLIOT

I. İKİ SAVAŞ VE BUNLARIN SONUÇLARI

A. Makedonya

1. Yılın başında Londra'da, savaşan beş tarafın delegelerinin yer aldığı bir barış konferansı toplanıyordu. Müttefikler, Türkiye'nin son önerilerine dayanarak herhangi bir antlaşmaya varılma ihtimalinin düşük olduğunu düşünerek, 6 Ocak'ta oturumları askıya aldılar. Bu öneriler, başka hiçbir adada değil ama Girit'teki padişah haklarından vazgeçilmesini ve Edirne hariç, Edirne vilayetinin batısındaki tüm topraklardan feragat edilmesini içeriyordu.

2. 17 Ocak'ta Büyük Güçlerin İstanbul'daki temsilcileri Türk Hariciye Nezareti'ne düşmanlıkların yeniden başlamasının ardından Türk İmparatorluğu için oluşabilecek tehlikelere işaret ederek Sultan Hükümeti'ne, Ege Adaları'nın kaderine ilişkin kararı Büyük Güçlere bırakmasını ve Edirne'den vazgeçilmesine rıza göstermesini tavsiye eden toplu bir nota sundular.

3. Enver Bey'in 24 Ocak'ta İstanbul'da gerçekleştirdiği darbe, Nazım Paşa'nın ölümüne ve Sadrazam Kâmil Paşa'nın devrilmesine yol açtı. Bu olay, Babıali'nin toplu notaya verilecek yanıtı onaylamaya hazırlandığı sırada meydana geldi. Bu olayların ardından Mahmud Şevket Paşa sadrazamlık görevini üstlendi¹⁵².

152 8 Ekim 1912'de çıkan Balkan Harbi, siyasi görüş ayrılıkları dolayısıyla parçalanmış olan Osmanlı ordusunu hazırlıksız yakaladı. Savaşta alınan yenilgiler sonrasında Gazi Ahmed Muhtar Paşa Hükümeti istifa etmek zorunda kaldı ve Balkan Devletleri'nin Trakya'ya doğru ilerledikleri bir sırada 29 Ekim 1912'de Kıbrıslı Kâmil Paşa kabinesi kuruldu. Bu sırada Bulgar ordusu Çatalca'ya dayanmış ve Balkan Devletleri'yle Londra'da yapılan görüşmeler Edirne ve adalar yüzünden sonuçsuz kalmıştı. Büyük Avrupa Devletleri 17 Ocak 1913'te Bâbüali'ye verdikleri bir nota ile Edirne'nin Bulgaristan'a ve adaların da kendilerine bırakılmasını istediler. Tekliflerin görüşülmesi için Dolmabahçe Sarayı'nda 22 Ocak 1913 günü iktidar ve muhalefetten ileri gelen devlet adamlarının katıldığı bir "şûrâ-yı umûmi" toplandı. Edirne için yeni bir çözüm şeklini teklif eden bir cevabî notanın yazılması kararlaştırıldı. Yönetim kademesinde bu değişiklikler yaşanırken, İttihatçılar uzun süredir tasarladıkları hükümet darbesini gerçekleştirmek için harekete geçtiler. Bir gün önce sarayda alınan kararları ve henüz büyük devletlere verilecek cevabî notanın hazırlanmadığını bildikleri halde halka Kıbrıslı Kâmil Paşa Kabinesini Edirne'yi Bulgarlar'a terketmiş gibi göstererek yapacakları hükümet darbesine millî bir galeyan şekli vermek istediler. Elçilere verilecek cevabî notayı görüşmek üzere hükümetin Bâbüali'de toplandığı 23 Ocak 1913 günü Enver Bey, yanında Yâkub Cemil, Mümtaz, Mustafa Necib, Ömer Nâci gibi İttihat ve Terakkî'nin ileri gelenlerinden sekiz on kişilik bir grup Babıali'ye kanlı bir baskın yaparak yönetimi ele geçirdiler. Bu tarihten sonra ülkenin yönetiminde İttihat ve Terakkî Cemiyeti söz sahibi olacaktı. Cevdet Küçük, Babıali Baskını, <https://islamansiklopedisi.org.tr/babiali-baskini>. Erişim Tarihi: 15.06.2024; Ayrıca dönen hakkında detaylı bilgi için bkz. Hamza Dülger,

4. Balkan Devletleri'nin barış delegeleri, nihai taleplerine üç hafta boyunca yanıt verilmesini boşuna bekledikten sonra, 29 Ocak'ta 16 Aralık'ta başlayan müzakerelerin sonlandırıldığını ilan etti. Ertesi gün Yunanistan'ın hiçbir zaman taraf olmadığı ateşkes kınandı. Önceki iki haftada yaşanan olaylar, Atina'da Bulgaristan'ın ateşkesi kabul etmiş olmasından duyulan üzüntüyü artırdı. Bu karar, istemeden de olsa Büyük Güçlere çatışmaya müdahale etme zamanını ve fırsatını vermişti. Aksi takdirde bu savaş, dış müdahale olmadan doğrudan savaşanlar arasında sonuçlanacaktı. Müttefikler artık kazandıkları başarıların hasadının uluslararası kıskançlıklar ve bencil çıkarlar nedeniyle tehlikeye atılması riskiyle karşı karşıyaydı.

5. Babıali'nin 17 Ocak tarihli toplu notaya yanıtı 30'unda teslim edildi. Bazı Ege Adaları'nın Çanakkale Boğazı'nın ve Anadolu'nun savunulması için gerekliliğinin göz önünde bulundurulması şartıyla, Edirne'nin Meriç nehrinin sağ kıyısında bulunan kısmından vazgeçmeye ve Yunan işgalindeki Ege adalarına ilişkin kararı Büyük Güçlere bırakmaya razı olundu. Babıali ayrıca, özerk bir gümrük tarifesi uygulamak, Osmanlı mali kanunlarını yabancılara uygulamak, onlarla ticari antlaşmalar yapmak ve aynı zamanda gümrük vergilerini %4 oranında artırmak, yabancı postaneleri ortadan kaldırmak ve kapitülasyonların kaldırılmasına ilişkin müzakerelere girişmek için Büyük Güçlerden izin talep etti.

6. 18 Şubat'ta Londra'daki Türkiye Büyükelçisine, Babıali'nin cevabına dayanarak Büyük Güçlerin hiçbir şey yapamayacağını ancak eğer Türk Hükümeti onların tavsiyelerine uyma eğilimi gösterirse, Büyük Güçlerin barışa varmak amacıyla müttefiklerle temasa geçeceğini belirten bir muhtıra verildi. 28 Şubat'ta Büyükelçi Babıali'nin arabuluculuğu kabul ettiğini duyurdu. 4 Mart'ta ise Yunanistan Dışişleri Bakanına teklifte bulunuldu. Ancak bakan, Yunan Hükümeti'nin yanıt vermeden önce müttefiklerine danışması gerektiğini söyledi.

7. Bu arada Yunanlılar ile Bulgarlar arasındaki ilişkiler Selanik'in işgalinden bu yana giderek daha da gerginleşiyordu. 5 Mart'ta Yunan ve Bulgar birlikleri Nigrita'da çatıştı. Çatışmalar üç gün sürdü, Yunan tarafında 50, Bulgar tarafında ise 100 kişi öldü. Selanik'teki Bulgar birliklerine komuta eden subay

1912 Seçimleri'nden Bab-ı Ali Baskını'na Osmanlı Devleti'nde İktidar Mücadelesi (1912-1913), İstanbul Üniversitesi Atatürk İlkeleri İnkılap Tarihi Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2019.

General Hessapjief, yaşananlardan dolayı şehrin Askeri Valisi Yunanistan Prensi Nicholas'tan özür diledi. Birkaç gün sonra iki Başbakan M. Venizelos ve M. Gueshof'un kendi meclislerinde yaptıkları konuşmalar ittifakı sürdürme isteklerini ortaya koyuyordu. Ancak Yunanistan kamuoyunda Bulgaristan ile savaş açıkça konuşulmaya başlanmıştı.

8. 6 Mart'ta Yanya teslim oldu.

9. Müttefiklerin arabuluculuk teklifine 14 Mart'ta verdikleri yanıtta aşağıdaki koşullar yer alıyordu:

1. Türkiye sınırının Midia'dan Rodosto'ya¹⁵³ kadar uzanan bir hat olarak belirlenmesi.
2. Türkiye'nin Ege adaları üzerindeki hak talebinden vazgeçmesi.
3. Girit'teki tüm menfaatlerden vazgeçilmesi.
4. Savaş tazminatının ödenmesine prensipte rıza gösterilmesi.
5. Müttefiklerin, Türkiye'deki ticaret ve vatandaşlarına yönelik muamele, milliyet meseleleri, dini ve diğer ayrıcalıklar gibi konuların tartışılmasını nihai anlaşmada değerlendirilmek üzere saklı tutması.
6. Savaş benzeri operasyonların askıya alınması.

10. 23 Mart'ta Yunanistan Dışişleri Bakanına, kabul edilmesi gereken müzakerelerin esaslarına ilişkin Büyük Güçlerin görüşlerinin aktarıldığı ortak bir bildiri iletildi. Bildiride aşağıdakiler ifade edildi:

1. Hükümet şekli ve sınırları Büyük Güçlerin kararına bırakılan Arnavutluk hariç, Osmanlı'nın Avrupa'daki sınırının Enes-Ergene-Midia¹⁵⁴ hattı olması ve bunun batısındaki tüm toprakların müttefiklere bırakılması.
2. Ege Adaları sorununun çözümünün Büyük Güçlerin kararına bırakılması.
3. Türkiye'nin, Girit'teki tüm menfaatlerinden vazgeçmesi.
4. Savaş tazminatı ilkesinin kabul edilmemesi. Ancak Türkiye de dahil olmak üzere müttefiklerin Paris'teki Uluslararası Komisyon'da Osmanlı

153 Tekirdağ. (Yay. Haz. Notu)

154 Midye. (Yay. Haz. Notu)

borçlarından kendilerine tahsis edilecek pay konusundaki görüşmelerine katılması.

5. Bu şartların kabul edildiği andan itibaren düşmanlıkların derhal sona ermesi.

11. 26 Mart'ta Edirne alındı.

12. 5 Nisan'da Müttefikler yukarıdaki iletişime yanıt vererek Büyük Güçlere barış yolundaki çabalarından dolayı teşekkür ettiler ve aşağıdaki çekincelere bağlı olmak kaydıyla arabuluculuk koşullarını kabul ettiler:

1. Enes-Ergene-Midia hattı kesin sınırdan ziyade başlangıç noktası olması.
2. Ege Adaları'nın müttefiklere bırakılması.
3. Müttefikler Arnavutluk'un önerilen sınırlarını önceden bilmek istiyorlar ve bunların Londra'da kendilerinin önerdikleri sınırlara uygun olmasını bekliyorlar.
4. Müttefiklerin temsil edileceği Uluslararası Komisyon tarafından belirlenecek miktarda savaş tazminatının prensip olarak kabul edilmesi talebi.
5. Yukarıdaki koşulların kabul edilmesi üzerine savaş benzeri operasyonlar durdurulacaktır.

13. 14 Nisan'da Büyük Güçlerin yukarıdaki noktalara ilişkin yanıtı müttefiklere aşağıdaki şekilde iletildi:

1. Birinci noktaya itiraz edilmedi.
2. Ege Adaları'nın kaderi Büyük Güçlerin değerlendirmesine ayrılmış olduğundan, ikinci nokta yalnızca bu adalardan bazılarıyla ilgili gelecekteki kararlara ilişkin çekincelere bağlı olmak kaydıyla kabul edilir.
3. Arnavutluk'un kuzey ve kuzeydoğu sınırı derhal müttefiklere bildirilecek, güney ve güneydoğu sınırı ise belirlenir belirlenmez bildirilecektir.
4. Tüm mali konular Paris Komisyonu'na devredildiğinden, savaş tazminatı ilkesinin derhal görüşülmesine gerek yoktur.

14. Yunanistan Dışişleri Bakanı, müttefiklerin isteklerini büyük ölçüde karşılayan bu yazışmanın içeriği ve üslubundan duyduğu memnuniyeti dile

getirdi. Ancak önerilen şartlara göre barış yapılmasının durumu Yunanistan'ın aleyhine değiştireceğini, zira başlangıçta arabuluculuk yapan Büyük Güçleri, Epir ve adalarla ilgili konularda doğrudan katılımcı haline getireceğini işaret etti.

15. Büyük Güçler tarafından kararlaştırıldığı üzere, Arnavutluk'un kuzey ve kuzeydoğu sınırlarının taahhüt edilen tebliği 17 Nisan'da Yunan Hükümeti'ne iletildi.

16. Ayın 21'inde, müttefikler, başlangıçta talep ettikleri şartlardan biraz farklı olmasına rağmen, Büyük Güçler tarafından sunulan arabuluculuğu kabul ettiklerini resmen ilan ettiler. Bununla birlikte, müzakereler sırasında adalar ve Trakya ile tüm Arnavutluk'un sınırlarının kesin olarak belirlenmesi konusunda Büyük Güçlerle görüşmelerde bulunma hakkını saklı tuttular.

17. 23 Nisan'da İşkodra düştü.

18. 1 Mayıs'ta müttefiklere, düşmanlıkları durdurmaları ve barış için tam yetkili temsilciler atamaları çağrısında bulunan toplu bir tebliğ yapıldı. Türkiye zaten barışın temellerini kabul etmişti. Müttefiklerin adalar ve Arnavutluk sınıрыyla ilgili çekinceleri konusunda Büyük Güçler, bu konuların yalnızca kendi yetki alanlarına girdiğini vurguladılar. Bunun üzerine Yunanistan Dışişleri Bakanı, müttefiklerin arabuluculuğunu kabul ettiği halde Büyük Güçlerin müdahaleyi dayatıyor gibi göründüğünü belirtti. 12 Mayıs'ta verilen resmi yanıtta müttefikler, önerilen arabuluculukta, kendi hayati çıkarlarını ilgilendiren ve muzaffer bir kurtuluş savaşından kaynaklanan sorunları tartışmalarının engellenmesinin önerildiğine inanmadıklarını belirtiyorlardı. Ancak Büyük Güçlere saygı göstererek, düşmanlıkları durdurmaya hazır olduklarını açıkladılar, Londra'yı Barış Konferansı'nın toplantı yeri olarak belirlediler ve tam yetkili temsilcilerini belirlediler.

19. Bu arada Yunanistan ile Bulgaristan arasındaki ilişkilerde herhangi bir iyileşme yaşanmadı. Edirne'nin düşmesinden sonra Serez civarında karşı karşıya gelen Bulgar ve Yunan kuvvetleri önemli ölçüde güçlendirilmişti. Sınır anlaşmazlıklarının işgalin önceliği ilkesine dayalı olarak geçici bir şekilde çözmekle görevli karma bir komisyon kurulmasına rağmen çok az ilerleme kaydedildi. Yunan tarafı, bu ilerleme eksikliğini Bulgar delegelerin iş birliğine yanaşmayan tutumuna bağladı. Yunan Hükümeti, Bulgaristan ile Yunanistan arasında bir sınır çizgisi için üç ayrı öneri sunduklarını, bunların tamamının tartışılmadan ve karşı teklifler sunulmadan reddedildiğini iddia etti. Yunan

Hükümeti, Selanik'i elinde tutmasının yanı sıra, Sırp'ların Vardar Nehri kıyısında kendilerine komşu olmasının da son derece önemli olduğunu vurguladı. Anlaşmazlığı çözmek amacıyla konuyu İngiltere, Fransa ve Rusya'nın hakemliğine sunmaya hazır olduklarını ifade ettiler.

20. Müttefikler, Büyük Güçlerin ve özellikle Sir Edward Grey'in Yunanistan üzerindeki baskısı altında, taslağı Londra'daki büyükelçiler tarafından onaylanan Barış Antlaşması'na razı olmayı kabul ettikten sonra, tam yetkili temsilciler 30 Mayıs'ta St. James Sarayı'nda toplanarak antlaşmayı imzaladılar. Yunan delegeler, antlaşmalarının Osmanlı tam yetkili temsilcilerinin, savaştan önce yürürlükte olan tüm antlaşma ve anlaşmaların diplomatik ilişkilerin yeniden başlamasıyla yeniden geçerliliğini kazanacağına dair güvence veren açık bir beyanına dayandığını vurguladı. Ancak Türk delegeler bu yönde herhangi bir resmi beyanın varlığına itiraz ettiler. Tam yetkili temsilciler, anlaşmanın çözümleyemediği bazı ikincil sorunlara çözüm bulmak amacıyla dört oturum daha düzenlediler. Ancak bunların çözümsüz olduğunu tespit ederek, bunların ayrı bir müzakere yoluyla ele alınması gerektiği görüşünü kaydettiler ve Yunan delegelerinin, anlaşmayı hangi anlayışla imzaladıklarına ilişkin bir açıklama daha yapmasının ardından, konferansı 9 Haziran'da kapattılar¹⁵⁵.

21. 21 Mayıs'ta Yunan ve Bulgar güçleri arasında birkaç gün süren çatışmalar yeniden yaşandı. Bulgarlar Pangaion Dağı'na iki yönden güçlü bir saldırı başlattı. Kral Konstantin ayın 23'ünde Tchayagzi'ye¹⁵⁶ gitmek üzere Atina'dan ayrıldı. Ayın 25'inde Bulgarlar Kavalla yakınlarında "Averoff" gemisine ateş açtı.

22. O dönemde Sırbistan ile herhangi bir antlaşma imzalandığı Atina'da resmen reddedilmişti. Ancak Bulgaristan ile yapılan görüşmelerde fethedilen toprakların paylaşılmasından kaynaklanan zorluklar Yunanistan ile Sırbistan'ı birbirine yaklaştırdı. Yunanlılar, Rusya'nın hakemliğini kabul etmeye hazırdı,

¹⁵⁵ Londra Konferansı, 30 Mayıs 1913'te Osmanlı Devleti ile Balkan Devletleri arasında imzalanan bir antlaşma ile Birinci Balkan Savaşı sona erdi. Midye-Enez hattı Osmanlı-Bulgar sınırı olarak kabul edildi. Edirne, Trakya ve Dedeağaç Bulgaristan'a; Selânik, Güney Makedonya ve Girit Yunanistan'a; Kuzey ve Orta Makedonya Sırbistan'a; Silistre de Romanya'ya bırakıldı. Arnavutluk'un Bağımsızlığı Cevdet Küçük, Balkan Savaşı, <https://islamansiklopedisi.org.tr/balkan-savasi>. Erişim Tarihi: 15.06.2024; Ayrıca Antlaşma hakkında detaylı bilgi için bkz. Necdet Hayta, *Balkan Savaşları'nın Diplomatik Boyutu ve Londra Büyükelçiler Konferansı 17 Aralık 1912-11 Ağustos 1913*, Atatürk Araştırma Merkezi Yay., 2008.

¹⁵⁶ Çayağzı, Siroz, Selanik'te. (Yay. Haz. Notu)

ancak bu sadece üç ülkenin iddialarının ikili olarak değil, üçünün birlikte değerlendirilmesi şartıyla mümkündü. 2 Haziran'da Sırbistan ile Yunanistan arasında bir antlaşma imzalandı.

23. 3 Haziran'da Bulgaristan ile Yunanistan arasında fiili işgal temelinde geçici bir sınır çizgisi belirleyen bir antlaşma imzalandı.

24. Ayın 10'unda M. Venizelos müttefiklere şu daveti yaptı: (1) eşzamanlı olarak kuvvetlerin azaltılması (2) bölünmeye ilişkin bir dördü antlaşmaya rıza gösterilmesi ve (3) Bulgaristan'ın bunu reddetmesi durumunda tahkime başvurulması.

25. 11 Haziran'da Sadrazam Mahmud Şevket Paşa öldürüldü ve yerine Said Halim Paşa geçti¹⁵⁷.

26. Rusya Hükümeti, dört Balkan Devleti'nin başbakanlarının, aralarındaki tahkim anlaşmazlığına arabuluculuk yapmak amacıyla St. Petersburg'da toplanması niyetindeydi. Her ne kadar M. Venizelos, diğer Başbakanların da aynı yolu izlemesi koşuluyla bu yola razı olsa da Bulgar Hükümeti tahkimi yalnızca Sırbistan ile yaptıkları antlaşma temelinde kabul edeceğini belirtti.

27. 17 Haziran'da M. Danef, M. Gueshof'un yerine Bulgaristan Başbakanı oldu. Birkaç gün sonra Yunanistan'ın Makedonya'daki silahlı kuvvetlerin eşzamanlı olarak azaltılması yönündeki önerisine yanıt verdi. M. Danef, Makedonya'da faaliyet gösteren kuvvetlerin Trakya'ya çekilmesinden sonra, Yunan birliklerinin, ülkede kalan zayıf Bulgar müfrezelerini önlerine sürerek aralıksız ve sistematik ilerleyişine, Yanya'nın düşmesinden sonra Yunan ordusunun Selanik bölgesinde yoğunlaşmasına ve Yunanistan'ın saldırgan tutumunun kıskırttığı kanlı kavgalara dikkat çekti. Yunanistan'ın, işgalin önceliğini belirlemek için müzakerelere girme yönünde herhangi bir eğilim göstermediğinden ve Bulgar delegesinin, Yunan Hükümeti'nin reddetmesi nedeniyle Atina'ya gidemediğinden şikâyet etti. Bulgar halkının Yunanlılar tarafından zulme uğradığını ileri sürdü ve bölgedeki sürekli artış göz önüne alındığında Yunanistan'ın güçlerin azaltılması yönündeki önerisinin çelişkili olduğunu vurguladı. Bununla birlikte, uluslararası sorunu barışçıl bir şekilde

157 Mahmut Şevket Paşa'nın öldürülmesi ile ilgili olarak, Hacer Göl "Belgelerle Mahmut Şevket Paşa Suikastı". *Tarih ve Gelecek Dergisi*, 7, S. 1 (Mart 2021): 334-62; Mustafa Çadircı-Hüseyin Mertol - Ömer Çelikkol, "Mahmut Şevket Paşa Suikastı ve Suikastın İstanbul Basınındaki Yansımaları", *Turkish Studies - Historical Analysis*, Vol. 14, Issue 2, 2019, s. 185-199.

çözme arzularının ciddi bir göstergesi olarak, Yunan Hükümeti, her iki tarafın da ilk işgal ettiği iddia edilen toprakların ortak işgaline önceden rıza göstermişse, Bulgar Hükümeti öneriyi prensipte kabul edebilir. Yine, Yunanistan'ın işgal ettiği bölgelerde Bulgarların maruz kaldığı tutuklamalara ve sürekli tacizlere karşı son bir protesto olarak, Bulgar Hükümeti'nin, halkının müttefiklerin mülkiyetinde bulunan bölgelerdeki evlerinden sürüklenmesine artık tolerans göstermeyeceğini açıklayarak bu şiddet ve zulüm eylemlerinden kaynaklanabilecek üzücü sonuçlardan Yunanistan'ı sorumlu tuttu.

28. Cevap Atina'da provokasyon ve hakaret olarak algılandı, şiddet ve zulüm suçlamaları reddedildi. Bulgarların, Yunanlılara karşı işlediği zulümlere ilişkin ayrıntılı açıklamanın yanına karşı suçlamalarla yanıt verildi. Barışçıl bir çözüm olasılığı azaldı. Kral, 22 Haziran'da Selanik'e doğru yola çıktı, ancak üç gün sonra geri döndü.

29. 29 Haziran'da Bulgarlar, herhangi bir savaş ilanı olmaksızın tüm hat boyunca Yunanlılara ve Sırlara saldırdı. Yunanlılar geri çekildi. Kral, ertesi gün sahadaki birliklerin komutasını almak üzere tekrar Selanik'e doğru yola çıktı. Onun gelişinden önce Selanik'teki Bulgar birlikleri kuşatıldılar ve birkaç saat süren çatışmanın ardından teslim olmak zorunda kaldılar.

30. Meclis, 4 Temmuz'da toplandı ve Kral'ın orduyu ve milleti yeni bir mücadeleye girmeye çağırın ve savaş hali ilan eden mesajı okundu. Bulgar elçisi aynı gün Atina'dan ayrıldı ve Yunan elçisi de ayın 5'inde Sofya'dan çekildi.

31. 3 Temmuz'da Yunan birlikleri Nigrita'ya¹⁵⁸ girdiler ve dumanı tüten kalıntılar ile yaşlı adamların, kadınların ve çocukların cesetlerinden başka bir şey bulamadılar. Özellikle ayın 4'ünde Kilkish'te¹⁵⁹ ve 24 Temmuz'a kadar devam eden Kresna vadisindeki inatçı direnişe rağmen, olağanüstü bir hızla ilerlediler. 28 Temmuz'da hiçbir kontrole yakalanmadan Bulgar sınırına birkaç kilometre uzaklıktaki bir noktaya ulaştılar. Ancak bu sırada Bulgarların üç gün boyunca her iki kanatta sürekli saldırıları kısmen başarılı oldu. Öte yandan, filo, 9 Temmuz'da Kavala'nın ve 25 Temmuz'da Dedeağaç'ın ele geçirilmesiyle genel başarıya katkıda bulundu. Kavala'nın kan dökülmeden işgal edilmesi, önemsiz bir askeri olay olmasına rağmen, Atina'da, Türkiye ile yapılan savaş sırasında Selanik ve Yanya'nın ele geçirilmesiyle ortaya çıkan sevinç gösterilerine benzer

158 Selanik ve Serez arasında bir bölge. (Yay. Haz. Notu)

159 Kilkış. (Yay. Haz. Notu)

gösterilere yol açtı. Zira Yunan halkı, Bulgaristan'ın başka yerleri terk etmesiyle yaşanan korkunç katliamlardan kurtulduğu için çok rahatlamıştı.

32. 5 Temmuz'da Romanya seferber oldu ve 11'inde Romanya elçisi Sofya'dan ayrıldı ve Rumen birlikler Bulgaristan'a girdi.

33. Bu sırada Rus Hükümeti, çatışmaların durdurulması ve St. Petersburg'da bir çözümün tartışılmasını önerdi. Ancak Yunan Hükümeti, olanlardan sonra müttefiklerin hızlı zaferlerinin meyvelerini feda edemeyeceklerini ve Bulgaristan'a kendini toparlamak için zaman tanıyamayacaklarını söyledi.

34. Ateşkes müzakereleri için Niş'te bir toplantı düzenleme çabası başarısızlıkla sonuçlandı. Yunan Hükümeti, Bulgaristan'ı tamamen mağlup etme niyetinde olmadıklarını ancak tartışmasız kabul edilmeyecek kadar ağır koşullar dışında ateşkes yapamayacaklarını ilan etti. Bu nedenle barış görüşmelerinin bir an önce başlatılması yönünde tercihte bulduklarını ifade ettiler.

35. Bükreş'teki barış konferansı için resmi davetler Romanya Hükümeti tarafından 24 Temmuz'da yapıldı. Konferans 30'unda başladı ve Romanya başbakanı, düşmanlıkların beş gün süreyle askıya alınmasını önerdi. Bu teklif kabul edildi. Daha sonra, devam eden müzakerelerden dolayı askıya alma süresi uzatıldı.

36. Asıl anlaşmazlık noktası, Rusya'nın Bulgaristan'a iadesini savunduğu Kavala'nın mülkiyeti meselesiydi. Ancak 6 Ağustos'ta Yunan ve Bulgar tam yetkili temsilcileri toprak talepleri konusunda anlaşmaya vardılar ve 10'unda Barış Antlaşması imzalandı¹⁶⁰.

37. Ek antlaşmalarda Yunanistan ve Sırbistan, St. Petersburg protokolünde belirtilen ve Bulgaristan tarafından o vatandaşlara tanınan ayrıcalıkların aynılarını yeni ele geçirdikleri bölgelerdeki Ulahlara vermeyi taahhüt ettiler.

160 Balkan Devletlerinin kendi aralarında Osmanlı Devleti'nden aldıkları toprakları paylaşamaması üzerine çıkan II. Balkan Savaşı 10 Ağustos 1913'te Bulgaristan'la Sırbistan, Yunanistan ve Karadağ arasında imzalanan Bükreş Antlaşması ile sona erdi. Osmanlı-Bulgar Antlaşması da 29 Eylül 1913'te İstanbul'da imzalandı. Yirmi maddeden oluşan İstanbul Antlaşması'na göre, Edirne ile batı tarafında çapı 30 km. tutan yarım daire şeklinde bir toprak parçası Osmanlı Devleti'nde kaldı. Batı Trakya ise Bulgaristan'a iade edildi. Meriç nehri iki devlet arasında sınır kabul edildi. Cevdet Küçük, Balkan Savaşları, <https://islamansiklopedisi.org.tr/balkan-savasi>; İkinci Balkan Savaşları hakkında detaylı bilgi için bkz. *Balkan Harbi Kronolojisi*, Genelkurmay Askerî Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Yay., Ankara, 1999.

38. Bükreş Antlaşması gibi önemli bir antlaşmanın imzalanması, Büyük Güçler arasında bir süre çalkantıya neden oldu. Bazıları, daha küçük güçlerin kendilerini kaderlerinin belirleyicileri olarak öne sürmesi fikrini kabul etmekte isteksizdi. Avusturya ve Rusya, antlaşmanın revize edilmesini talep etme hakkını saklı tuttu. Rusya'nın görmeyi umduğu nokta Kavala'nın Yunanistan topraklarına dahil edilmesiydi. Ancak Avusturya'nın, antlaşmayla Sırbistan'a tahsis edilen toprakların bir kısmını Bulgaristan'dan almak istediğini öğrenen Rusya, bu talebinden vazgeçti. Alman İmparatoru, Romanya Kralı'na gönderdiği bir tebrik telgrafında, antlaşmanın "kesin" olduğunu belirtti ve antlaşmanın revize edilmesi fikri ortadan kalktı. Antlaşmanın onay belgeleri 25 Ağustos'ta Bükreş'te teati edildi.

39. Antlaşmayla, Yunan işgalinde olan ve Bulgaristan'a iade edilmesi gereken yerlerin boşaltılmasının, Bulgar birliklerinin terhis edilmesinden sonraki on beş gün içinde yapılması kararlaştırılmıştı. Ancak Türklerin saldırgan tutumu nedeniyle Bulgarlar fiilen bölgeyi ele geçiremediler ve Yunanlılar, Bulgarların isteği üzerine, özellikle ilerleyen Türk kuvvetleriyle olası çatışmalara ilişkin korkuların olduğu Dedeağaç'ta, karşılaştıkları zorluklara rağmen işgalde kaldılar.

40. Londra Antlaşması'nın imzalanmasının üzerinden iki aydan fazla süre geçmişti ve Yunanistan ile Türkiye arasında normal diplomatik ilişkilerin yeniden kurulması yönünde hiçbir adım atılmamıştı. Ağustos ayında Galip Kemali Bey, ilişkilerin yeniden başlaması konusunda görüşmek üzere Atina'yı ziyaret etti ancak Türkiye'nin Vakıflar ve diğer konulara ilişkin talepleri nedeniyle süreç yavaş ilerledi. Ekim ayı başlarında Trakya'daki Türklerin tutumu tehditkâr hale geldi ve Türk birliklerinin Çeşme'de yoğunlaştığı bildirildi. Bulgaristan'a yapılan ve Bulgaristan'ın yerine getirmesi imkânsız olan öneriler dışında Büyük Güçlerden herhangi bir yardım almayan Yunan Hükümeti, Türkiye ile olası karışıklıkları önlemek için en sonunda Dedeağaç'ın yanı sıra Macri¹⁶¹ ve Porto Lagos'tan¹⁶² Yunan birliklerini çekti.

41. Atina'daki müzakereler, Romanya İçişleri Bakanı M. Take Jonesco'nun kasım ayı başında müdahale etmesine kadar Türklerin ara sıra fiiline karara bağlanmış konuları yeniden açmasıyla uzayarak devam etti. Onun sayesinde anlaşma metni 11 Kasım'da onaylanmak üzere paraflandı ve ertesi gün Babıali

161 Dedeağaç'a bağlı bir yerleşim yeri. (Yay. Haz. Notu)

162 İskeçe'ye bağlı bir yerleşim yeri. (Yay. Haz. Notu)

bazı değişiklikler talep etse de antlaşma 14 Kasım'da gece saat 2'de Atina'da imzalandı. Türk tam yetkili temsilcilerine nihai talimatlar zamanında gelmemiş olsaydı, Yunan Hükümeti müzakereleri sonlandıracaktı. Yunan donanması yola çıkmaya hazırlandı. 27 Kasım'da antlaşmanın onay belgeleri Atina'da teati edildi¹⁶³.

42. 10 Aralık'ta Yunan Hükümeti Bükreş, Atina ve Londra Antlaşmalarını Büyük Güçlerin temsilcilerine resmen ilettili. Bu iletişim, yeni bölgenin ilhakına ilişkin resmi bir bildirim anlamına gelirken, Arnavutluk sınırı ve adalara ilişkin kesin bir tanımlama henüz mevcut değildi. Dışişleri Bakanı, Büyük Güçler tarafından ilhakın "tanınmasını" gereksiz buldu ve sözlü ancak resmi olarak, konsolosluk mahkemeleri önünde bekleyen davaların çözümüne yönelik düzenlemelere tabi olan yeni bölgelerde kapitülasyonların otomatik olarak kaldırıldığını ifade etti.

B. Arnavutluk ve Ege Adaları

43. Londra Antlaşması, Arnavutluk ile ilgili tüm soruların yanı sıra Ege Denizi adalarının kaderini Büyük Güçlerin kararına bıraktı. Dolayısıyla, Sir Edward Grey'in başkanlığında Londra'da düzenlenen büyükelçiler toplantılarının odağında bu konular vardı.

44. Yunanistan konusunda, Avusturya ocak ayında Ohri Gölleri ve Presba'dan Lapsista'ya ve Parga yakınındaki denize kadar uzanan ve Yanya'nın Arnavutluk'a dahil edildiği bir Arnavutluk sınırı önerdi, zira Yunanlılar o zamanlar Yanya'yı almayı başaramamışlardı. Yanya'nın 6 Mart'ta teslim olmasından sonra bile İtalyan Büyükelçisi, Arnavutluk'un Ohri Gölü'nden Glykys Nehri'nin ağzına kadar uzanan bir sınırı için benzer bir öneride bulundu.

45. 8 Nisan'da Yunan Hükümeti, fetih hakkıyla elde ettiği hattı elinde tutmayı talep etti ve bölge halkının duygularını öğrenmek için bir halk oylaması yapılmasını önerdi. 1 Mayıs'ta müttefiklere Londra'daki barış müzakerelerine katılma davetinde Büyük Güçler, adalar ve Arnavutluk sınırıyla ilgili konuların yalnızca kendi yetki alanları dâhilinde olduğunu yinelediler. Müttefikler kaçınılmaz gerçeği kabul ederken, çağrıya uyararak kendileri için bu kadar hayati önem taşıyan konuları tartışma fırsatının reddedileceğine inanmadıklarını ifade ettiler.

163 Antlaşmanın maddeleri için bkz. The Treaty of Peace Between Turkey and Greece Source: The American Journal of International Law, Vol. 8, No. 1, Supplement: Official. <http://www.turkishgreek.org/index.php/kuetuephane/indirilebilir>.
kaynaklar?task=download.send&cid=129&catid=3&m=0. Erişim Tarihi: 10.06. 2024.

46. 15 Mayıs'ta İtalya Dışişleri Bakanı, Yunanistan'ın Korfu Kanalı'nın her iki yakasını da kontrol etmesine izin vermek yerine savaşa gireceğini duyurdu.

47. Ayın 19'unda, İtalyan Büyükelçisi, Sir Edward Grey'e, Güney Arnavutluk sınırına ilişkin bir çözümü kolaylaştırmak amacıyla İtalya'nın, Ege Denizi'nde elinde bulundurduğu adaları Yunanistan'a bırakmaya hazır olduğunu ilettili.

48. 15 Haziran'da, Londra Antlaşması'nın imzalanmasından iki hafta sonra, Yunanistan Dışişleri Bakanı M. Coromilas, yalnızca Sir Edward Grey'in değerlendirmesine sunduğu öneride, İtalya'nın, Yunanistan'ın Stilos Burnu'nun kuzeyindeki Epir sahilini elinde tutmasına izin vermeyeceği tam olarak kesinleşirse, Yunan Hükümeti'nin, sınırın Arnavutluk'a bir kıyı şeridi bırakarak bu noktadan başlamasına, ancak Argyrocastro¹⁶⁴, Premeti ve Koritsa'yı da Yunan topraklarına dâhil etmesine razı olmaya hazır olduğunu bildirmiştir. Adalar meselesini ele alırken ise, Yanya'nın doğal ticari çıkış noktası olan Santi Quaranta'nın yanı sıra Khimara ve diğer Yunan bölgelerinin fedakârlıklarının da dikkate alınacağını umuyordu.

49. Kısa bir süre sonra Sir Edward Grey, hem maksimum hem de minimum sınır seçeneklerini dikkate alarak Güney Arnavutluk sınırını kurmak için uluslararası bir komisyon kurulmasını önerdi. 1 Temmuz'da Avusturya Büyükelçisi, hükümetinin böyle bir uluslararası komisyona rıza göstermeye hazır olduğu koşulları bildirdi. Bu koşullar üç temel ilkeyi içeriyordu:

I. Arnavutluk kıyıları Etelia'ya kadar uzanmalıdır.

II. Koritsa ve toprakları Arnavutluk'a devredilmelidir.

III. Bindus'taki Ulahların kaderini belirleyecek olan kurultaya Roman-ya'dan bir temsilci de dâhil edilmelidir.

Ayrıca aşağıdaki hususlar da garanti edilmelidir:

1. Avusturya-Macaristan ve İtalya tarafından önerilen asgari sınır pahasına Yunanistan'a verilen her imtiyaz için Yunanistan, adalar konusunda da imtiyaz talep etmelidir.

2. Uluslararası Komisyon, Yunanistan'a yalnızca Yunan çoğunluğun yaşadığı bölgeyi tahsis etmeli ve bu bölge yalnızca ana dilin etnografik ilkesine göre belirlenmelidir.

3. Komisyon, çalışmalarına başlamadan önce Yunanistan'ın halk üzerindeki tüm baskısı ortadan kaldırılmalıdır.

4. Komisyonun çalışmaları önceden belirlenen tarihlerde başlamalı ve bitirilmelidir.

5. Komisyon toplanmadan önce Yunanlıların Korytsa kasabasını, Ete-lia'nın kuzeyindeki kıyı bölgesini ve Sasseno Adası'nı boşaltmış olmaları gerekiyor.

6. Komisyon bölge bölge ilerlemeli ve kararlarına vardıkça kademeli olarak Yunanlılar Arnavutluk'a tahsis edilen tüm toprakları derhal tahliye etmelidir.

50. Temmuz ayında İtalya, 47. paragrafta belirtilen, İtalyan işgali altındaki adaların Yunanistan'a bırakılması yönündeki teklifi fiilen geri çekti. Büyükelçilerin bir araya gelmesinde yapılan uzun tartışmaların ardından en sonunda şu karara varıldı: Lozan Antlaşması'nın 4. maddesi iki akit tarafça tamamen uygulandığında, altı Büyük Güç Oniki Ada'nın tahsisi konusunda karar verecek ve kendi aralarında anlaşarak bu konuda bir karar alacaklardı. Bu, büyükelçi toplantılarının kapanış oturumuydu.

51. Yunanlılar tarafından önceden tahliye konusunda ısrar edilmese de Arnavutluk'un güney ve güneydoğu sınırlarının uluslararası bir komisyon tarafından belirlenmesine, fiilen Avusturya'nın talep ettiği şartlara uygun olarak karar verildi. Komisyon 1 Eylül'de çalışmaya başlayacak ve 30 Kasım'da çalışmalarını bitirecekti. Ancak Avusturya, İtalyanların ve özellikle Fransız delegelerin geç gelmesi nedeniyle, Manastır'da ilk genel kurul toplantısı 4 Ekim'e kadar yapılmadı. Komisyon daha başlamadan önce bile iç anlaşmazlıklar nedeniyle parçalanmıştı ve oybirliğiyle başkan seçilen İngiliz delegesi Albay Doughty-Wylie, uyumun korunmasında büyük zorluk yaşadı.

52. Hıristiyan köylerinde önlerine çıkan engeller nedeniyle komisyonun çalışmaları, birkaç gün sonra Avusturya ve İtalya Hükümetleri'nin ısrarla talep ettiği dil sınavını imkansız bularak durma noktasına geldi. Albay Doughty-Wylie ekonomik, stratejik ve coğrafi açıdan yeni bir başlangıç yapılmasını önerdi.

53. 31 Ekim'de Atina'daki Avusturyalı ve İtalyan temsilciler, diğer Büyük Güçlerdeki meslektaşlarıyla iletişime geçmeden, Yunan Hükümeti'ne kesin bir dille aynı notayı gönderdiler. Notada, Güney Arnavutluk Sınır Komisyonu'nun yerel halktan kaynaklanan engelleme sorununa değinilerek,

bu tür bir engelin Yunan Hükümeti tarafından uygulanan baskının bir sonucu olduğu iddia edildi. Notada ayrıca komisyonun engelle karşılaştığı köylerin Arnavut köyü olarak kabul edileceği ve komisyon çalışmalarını 30 Kasım'a kadar tamamlamamış olsa bile Yunanlılar tarafından yalnızca Arnavutluk'a tahsis edilmiş olan toprakların değil, aynı zamanda ihtilafli bölgelerin de tahliyesinin kesin olarak Londra'da önceden belirlenen tarih olan 31 Aralık'a kadar gerçekleşmesi gerektiği vurgulandı.

54. Yunan Hükümeti, tüm elçiliklere iletildiği cevabında, Yunanistan'ı destekleyen gösterilerin tamamen kendiliğinden gerçekleştiğini, komisyon kişileri incelemekte zorluk çekiyorsa, bunun tamamen onların yanlış prosedür yöntemlerinden kaynaklandığını ve hükümetin, çalışmalarının 30 Kasım'ın ötesine uzatılmasına ilişkin her türlü sorumluluğu reddettiğini ileri sürdü.

55. 18 Kasım'da Albay Doughty-Wylie tarafından ileri sürülen bir sınır hattı önerisi Büyük Güçlere sunuldu. Bir hafta sonra hem Avusturya hem de İtalyan Hükümetleri aşağıdaki şartlara tabi olarak bunu kabul ettiler:

1. Ulah meselesi Yunanistan'ın 31 Aralık'a kadar tahliyeyi taahhüt etmesiyle, Yunanistan ile Romanya arasında doğrudan müzakereler yoluyla çözülecek.
2. Büyük Güçlerin sınır ve tahliyeyle ilişkin kararı Atina'ya bildirilecek.
3. Doughty-Wylie sınırı kesin kabul edilecek.

56. Yunan Hükümeti, Doughty-Wylie hattının 212.000 kişilik nüfustan 114.000 Yunanlı'nın Arnavutluk'a dahil olmasına itiraz etti ve Avusturya'nın, Ulah bölgelerinin tahsisine doğrudan Atina ve Bükreş arasında karar verilmesi yönündeki önerisini, Bükreş Antlaşması'nın imzalanması sırasında tatmin edici bir şekilde çözülmüş olan bir sorunun yeniden açılmasıyla (bkz. paragraf 37) iki ülke arasında anlaşmazlık yaratma girişimi olarak değerlendirdi.

57. 5 Aralık'ta Güney Arnavutluk sınır hattı, haritalamanın daha kolay yapılabilmesi için Floransa'ya giden Uluslararası Komisyon tarafından prensipte kabul edildi ve 18'inde nihai protokolü orada imzaladı.

58. Bu arada, Arnavut jandarmasının zaman yetersizliği nedeniyle organize edilememesi İtalya'nın hâlâ 31 Aralık'a kadar tahliye konusunda ısrar etme ve uluslararası bir işgal önerme eğiliminde olduğu ortaya çıktı. Avusturya ise bir Arnavut milis gücünün kurulmasından yanaydı.

59. 10 Aralık'ta M. Venizelos, Majestelerinin elçisine önemli bir açıklama yaptı. Epir halkının zorla Arnavutluk'a dâhil edilmeye karşı direneceği konusunda hiç şüphe olmadığını söyledi. Onları cesaretlendirmemiş, silahlandırmamıştı ama silahlanmalarını da engellememişti. Savunmalarının İtalyan müdahalesine yol açabileceği tehlikesini görüyordu. Ancak Avrupa kamuoyunun, Polonya'nın bölünmesinden daha kötü olarak nitelendirdiği bir adaletsizliğin zorla uygulanmasına izin vereceğine inanmadığını ifade etti. Avrupa'nın emriyle Yunan birliklerini geri mi çekeceğine yoksa istifa mı edeceğine henüz karar vermemişti. Adalar sorununun eş zamanlı ele alınmasının önemini vurguladı. Kuzey Epir'i teslim etmenin, hâlihazırda Yunan kontrolü altında olan adaları (Gökçeada ve Bozcaada hariç) Yunanistan'a devreden, İtalya'nın diğer adalardan çekilmesini sağlayan ve onlara Türk egemenliği altında önemli özerklik tanıyan daha geniş bir çözümün parçası olduğunu gösterebilseydi, yerel direniş olasılığına rağmen bunun Yunanistan'da kabul görebileceğine inanıyordu. Ancak Yunan birliklerini tartışmalı bölgeden çektikten sonra adalarda daha fazla taviz verilmesi talepleriyle ve kalıcı olma eğiliminde olan bir İtalyan işgaliyle karşı karşıya kalması durumunda pozisyonunun savunulabilir olmayacağını açıkladı. Bu soruların aynı anda ve bir an önce çözülmesi için Sir Edward Grey'e başvurdu.

60. Sınırdaki nüfusun dâhil edilmeye direnme konusundaki kararlılığı her kesimden onay aldı ve bunların büyük ölçüde Yunanistan'dan gelen gönüllüler tarafından destekleneceğine şüphe yoktu.

61. M. Venizelos'un açıklamasının ardından, 12 Aralık'ta Sir Edward Grey, Büyük Güçlere, Güney Arnavutluk Sınır Komisyonu'nun Yunanistan'ın tahliyesine ilişkin nihai kararından itibaren en az bir aylık süre tanınmasını; adalar sorununun -Gökçeada ve Bozcaada dışında- Yunanistan'ın işgal ettiği tüm adaların Yunanistan'da kalması, bu adaların tahkimatlanmaması ve Türk ana karasıyla kaçakçılığın önlenmesi taahhüdüne tabi olması ile çözülmesini ve İtalya tarafından işgal edilen adalarla ilgili olarak (Majesteleri Hükümeti'nin bu adaların Yunanistan'a tahsisi yönünde daha önce ifade ettiği güçlü tercihe rağmen), uygun bir özerkliğin getirilmesi ve tahkimatlanmamalarına ilişkin hükümlere tabi olarak bunların Türkiye'ye geri verilmesine karar verilmesini önerdi.

62. Üçlü İttifakın yetkilileri 31 Aralık'ta yanıt vererek, Yunanistan'a tahliyeyi tamamlaması için Floransa Protokolü tarihinden itibaren bir ay olan 18 Ocak'a kadar süre verilmesini teklif etti. Rıza durumunda olumlu ve anlayışlı

bir tutum ('bienveillance') sözü verdiler ve adalar sorununu daha sonraki bir iletişime saklayarak iki meseleyi birbirinden ayırmaya çalıştılar.

C. Girit

63. 6 Ocak'ta Kraliyet Gemisi "Diana" Suda Körfezi'nden ayrıldı. Orada kalan tek yabancı gemi Rus gemisi "Oleg"di. Ocak ayının sonunda Kraliyet Gemisi "Yarmouth" geldi ve "Oleg" ayrıldı. Ancak Suda Adası'nda Türk bayrağının tek koruyucusu olmak istemeyen Majesteleri Hükümeti, 14 Şubat'ta "Yarmouth"u Milos'a transfer etti. O sabah Türkiye'nin ve Hami Devletlerin bayrakları çekilmedi ve o günden beri de orada dalgalanmadılar. Aynı gün adaya Yunan bayrağı çekildi.

64. Türkiye ile savaşın başlangıcından bu yana Genel Vali olarak görev yapan M. Dragoumis, haziran ayında Makedonya'ya nakledildi ve yerine M. Canacaris Ruffo atandı.

65. Yıl, Girit'in özerkliğin kuruluşundan bu yana yaşadığı en sakin yıldır. Müslümanlara yönelik olaylar neredeyse duyulmamıştı. İdare ile konsoloslar arasındaki ilişki tuhaftı. Çünkü konsolosların, önceki devrimci hükümetlere tanınan, fiili hükümet olarak tanınmayı Yunanistan Kralı adına hareket eden Genel Vali'ye kadar genişletmesine izin verilmedi. Sultan'ın adadaki haklarından vazgeçtiği Londra Antlaşması'na verilen resmi yaptırıma rağmen, Girit'in Yunanistan'a ilhaki yılsonunda Avrupa tarafından resmen tanınmamıştı.

66. 14 Aralık'ta Kral Konstantin ve M. Venizelos Hanya'ya çıktılar ve Majesteleri, 1909 yılında Hami Devletlerin denizcileri tarafından indirilen Yunan bayrağını Fırka Burnu'na çekme törenini gerçekleştirdi.

II. DIŞ İLİŞKİLER

A. İngiltere

67. Yıl boyunca İngiltere popüler hale gelmedi. Londra Antlaşması'nın müttefiklere, özellikle de Türkiye'nin yenilgiye uğratılıp bitkin düştüğü bir dönemde, başından beri nihai bir hesaplaşmanın gerekliliğini öne çıkaran Yunanistan'a dayatılma şekli, daha sonraki olayların haklı çıkaracağı bir kırgınlığa neden oldu. Arnavutluk sınırı ve daha da önemlisi Ege adaları sorununda İngilizlerin iyi niyeti kabul edildi. Ancak yılsonuna kadar hiçbir somut sonuç elde edilmedi.

68. Sonuç olarak, Akdeniz filosunun kasım ayındaki ziyareti, Avusturya ve İtalya'nın şüpheli planlarına karşı yararlı bir gösteri olarak kabul edilmesine rağmen, popüler dostluk gösterilerine vesile olmadı.

B. Fransa

69. Yunanistan'ın kendi çıkarlarının savunulması konusunda en çok borçlu olduğu ve bunun için şükran duyduğu ülke Fransa'dır. Kamuoyu da bu konuda hemfikir. Bununla birlikte, Fransız askeri misyonunun hizmetleri tam olarak kabul edilmiyor. Bu, kısmen Yunanlıların zaferleri için kendilerinden başka bir devlete teşekkür etme konusundaki isteksizliklerinden, kısmen de yüksek mevkilerde Almanları tercih etmelerinden kaynaklanıyor. Kral'ın Berlin'de Alman İmparatoru'nun kendisine bahşettiği mareşal asasını kabul etmesi üzerine yaptığı açıklamalar, Fransa ile ilişkilerde önemli bir soğumayı tetikledi. Bu açıklamalarda Majesteleri, zaferlerini öncelikle birliklerinin cesaretine ve ikinci olarak kendisinin ve bazı subaylarının Almanya'da aldıkları eğitime borçluydu. Olumsuz izlenimi ortadan kaldırmak için tüm Yunan basınının ortak çabaları, hükümetten açıklamalar ve ardından Kral'ın Paris'te bir konuşması gerekti.

70. İngiliz filosunun eşzamanlı varlığı nedeniyle, Fransız filosunun Pire'ye yaptığı ziyarette herhangi bir gösteri yaşanmadı. Ancak Volo'da Fransız gemilerinin memnuniyetle karşılandığı coşkuyu azaltacak hiçbir şey yoktu.

C. Almanya

71. Her ne kadar Avusturya ve İtalya'nın müttefiki olsa da Almanya sevilmeyen bir ülke değil. Aslında M. Theotoky'nin partisi Üçlü İtilaf üyeleri yerine Almanya'dan destek aranmasını savunuyor. İmparatorun Romanya Kralı'na gönderdiği telgraf (bkz. 38. paragraf), Bükreş Antlaşması'nın kalıcılığını kesin olarak teyit eden ve Yunanistan'ın Kavala'yı elinde tutmasını güvence altına alan bir telgraf olarak algılandı. Kral Konstantin'e bir mareşal asası hediye edilmesi büyük beğeni topladı.

D. Avusturya-Macaristan

72. Avusturya-Macaristan'ın Selanik konusundaki engelleyici tutumu Bükreş Antlaşması ile etkili bir şekilde aşıldı. İkili İmparatorluğun milliyet haklarına herhangi bir sempati göstermesi beklenmediği göz önüne alındığında, Epir ile ilgili bu konunun devam etmesi ne sürpriz ne de hayal kırıklığı yaratıyor.

E. İtalya

73. İtalya konusunda durum farklı. Birliğini sağlama mücadelesinden yakın zamanda çıkan İtalya'nın, Epir ve adalardaki Yunanlıların kurtuluşuna bu kadar sert bir şekilde karşı çıkması, iki ülke arasında uzun süredir devam eden dostluk duygularına kolayca iyileşemeyecekleri bir darbe indirdi. Oniki Ada sakinlerinin zulüm gördüğü ve sınır dışı edildiğine dair yayınlanan ve hiç şüphesiz fazlasıyla abartılı bir şekilde anlatılanlar, kızgınlığın alevini daha da körükledi. General Ameglio'nun Rodos'tan ayrılmasından bu yana gerilim bir miktar azaldı.

F. Romanya

74. Yunanistan ile Romanya'nın Bulgaristan'a karşı 1912 yılına ait yıllık raporunda öngörülen işbirliği, Romanya'nın kansız ama belirleyici bir rol oynadığı Bulgaristan'a karşı harekât sırasında gerçekleşti. Romanya'nın Bükreş Antlaşması'nı olduğu gibi sürdürme konusundaki kararlılığı Yunanistan'a paha biçilmez bir hizmet olmuştur ve Romanya'nın yardımı Türkiye ile Atina Antlaşması'nın imzalanmasını kolaylaştırmada çok önemli bir rol oynamıştır (bkz. paragraf 41). Sonuç olarak, Romanya şu anda Yunan kamuoyunda yaygın bir beğeniye sahip görünüyor. Ancak, 26 Kasım'da mecliste Atina Antlaşması'na ilişkin yapılan tartışma sırasında Romanya'ya karşı sert eleştirilerde bulunan Bay Rhallys gibi hâlâ bazı uzlaşmaz kişiler var. M. Venizelos, bu eleştirilere Ulah sorununun çözülmesiyle birlikte Yunanistan ve Romanya'nın çıkarlarının uyum içinde olduğunu vurgulayarak yanıt verdi. Kendisi, Bükreş'teki müzakereler sırasında Romanya'nın yardımının değerini doğruladı ve iki devletin sadece dost değil aynı zamanda müttefik olacağı bir gelecek öngörüsünde bulundu.

G. Sırbistan

75. Yunanistan ile Sırbistan arasındaki ittifak ortak çıkarlar doğrultusunda güçlenmeye devam ediyor. Yeni Sırp topraklarında Yunanlılara yönelik muamele gibi anlaşmazlık konularından Yunan basını dikkatle kaçınıyor. Ancak Yunan devlet adamları sürekli olarak Balkanlar'daki Slav ülkeleri arasında nihai bir uzlaşma olasılığını düşünüyorlar.

H. Bulgaristan ve Türkiye

76. Her iki ülkeyle de diplomatik ilişkiler yıl sonuna kadar yeniden kurulmamıştı. Bulgaristan, Türkiye'ye karşı geçici ittifak kurulmadan önce sahip

olduğu başlıca ulusal düşman konumuna geri döndü ve Yunanlılar arasında, Bulgaristan'ın Makedonya üzerindeki kontrolü sağlamak amacıyla çatışmayı yeniden başlatmak için sabırla doğru zamanı beklediğine dair hiçbir şüphe yok. Türkiye'nin Yunanistan'a karşı duyduğu ulusal ya da en azından resmi duygu, burada aynı ölçüde karşılık bulmuyor.

III. ASKERİ DURUM

A. Türk Savaşı

77. Ocak 1913'ün başlarında askeri durum şu şekildeydi: Üç tümen, bir Bulgar müfrezesinin de bulunduğu Selanik'teydi, üç tümen Epir'deydi ve bir diğer tümen ise ikinci gruba katılma talimatı altındaydı. Ateşkes antlaşmasını imzalamayı reddeden tek müttefik Yunanlılardı ve Bulgaristan'ın ana hareket sahasında Yunan yardımını reddetmesi ve Bulgar kuvvetlerinin Selanik'teki varlığı nedeniyle Yunanlılar ile Bulgarlar arasında sürtüşme meydana gelmişti.

78. O sırada Yunan ordusunun tek olası hedefi Yanya'ydı. Dolayısıyla saldırıya devam edilmesine karar verildi. Bu kararın ardındaki temel mantık, Yanya'nın ele geçirilmesinin yalnızca askeri etkisi değil, daha ziyade, düşmanlıkların bitiminde müzakerelerde Yunanistan'a sağlayacağı stratejik avantajıdır.

79. Ocak ayının sonlarında Veliht Prens, Epir'deki 40.000 kişilik tüm birliklerin komutasını, 12 ağır top ve 70 ila 80 sahra ve dağ silahıyla devraldı. Türk garnizonunda yaklaşık 20.000 etkili asker ve çeşitli kalibrelerde 100 silah bulunuyordu. Yunan karargâhına sık sık Türklerin moralinin kötü olduğu yönünde raporlar ulaşıyordu. Ancak Yanya tam anlamıyla kuşatılmamıştı ve şehre bol miktarda erzak götürülebiliyordu.

80. Şubat ayının sonuna gelindiğinde mevcut tüm Yunan birlikleri toplandı, şimdiye kadar verimsiz olan ikmal düzenlemesi elden geçirildi ve saldırıya karar verildi. Plan, orijinal cephenin izlenmesi ve savunmanın batı tarafına karşı üç sütun halinde bir dönüş hareketi gerçekleştirilmesiydi. Bu sayede hem Türk mevzilerinin çevrilmesi hem de garnizonun kuzeyden geri çekilmesinin kesilmesi umuluyordu.

81. Yukarıdaki operasyon 2 Mart'ta başladı ve tamamen başarılı oldu. 5-6 Mart gecesi Yanya'nın teslim olmasıyla sonuçlandı. Yunanlılar 500 ölü ve yaralı kayıp verirken, 33.000* Türk teslim oldu. Yanya'nın düşüşünden sonra, birinci savaş sırasında başka önemli bir operasyon gerçekleşmedi.

* Bu teslimde belirtilen resmi rakamı ama gerçek rakam yarımdan fazla değildi. (Not: Bu ifade bu notu yazan İngiliz Büyükelçisine aittir. (Yay. Haz. Notu)

B. İkinci Balkan Savaş

82. Haziran ayında Makedonya'daki Yunan kara ordusunda, Kral'ın komutası altında sekiz tümen bulunuyordu. Bu kuvvet 72 piyade taburu, 25 sahra bataryası ve her birinde dört adet 47, altı adet 6 ve bir adet 67 ağır top bulunan 15 dağ topu bataryasından oluşuyordu.

83. İlk iki ay boyunca Yunanlılar ve Bulgarlar arasındaki ilişkiler daha da gerginleşti ve mayıs ayının başında Bulgarlar aniden Pangeion ve Nigrita'daki Yunan birliklerine saldırdı. Ardından Yunanlılar iki ay boyunca Orfano-Beşikik-Langaza-Selanik-Bohemica hattında savunmada kaldılar.

84. 29-30 Haziran gecesi Bulgarlar Pangeion'daki Yunan ileri karakollarına ve ertesi gün Nigrita ve Berovo'dakilere yeniden saldırdılar. Daha sonraki hareketler Bulgar hedefinin Selanik olduğunu açıkça ortaya koydu.

85. 2 Temmuz'da Yunan ordusuna genel taarruza başlanması emri verildi. Ordu üç grup halinde Nigrita, Berovo ve Kilkis'e doğru ilerlemeye yönlendirildi. İlerleme, birçok muhalefete rağmen başarılı bir şekilde gerçekleştirildi ve şiddetli çatışmaların ardından Bulgarlar, Yunan kuşatma hareketi tehdidi öncesinde 4 Temmuz'da Kilkis'i tahliye etti. Kilkis'i savunan Bulgar kuvveti otuz ila otuz beş taburdan oluşuyordu ve muhtemelen toplamda 20.000'den fazla adamdan müteşekkildi, Yunan saldırı birlikleri ise 40.000 kişiydi.

86. 7 Temmuz'da Yunanlılar, Struma vadisi boyunca geri çekilen Bulgar ordusunun peşinde Doiran'dan ilerlemeye başladılar ve 9 Temmuz'da, nehrin güney çıkışı olan Derbend'deki Bulgar mevzisini ele geçirdiler, ertesi gün Demirhisar direnmeden alındı.

87. 14 ve 19 Temmuz'da Nevrokop ve Zernovo sırasıyla bir yan koldaki birlik tarafından işgal edildi. 19 Temmuz'da Struma vadisinden Kresna geçidine doğru genel ilerleme başladı ve Bulgarlar, geçidin güney ve kuzey çıkışlarından art arda geri çekildiler. Yunan ordusu Bulgarları kuzeye doğru sürmeye devam etti ve 28'inde Bulgarlar Jumaia'yı tahliye ederek Dubnitsa'ya¹⁶⁵ doğru çekildiler.

88. Takviyelerin alınmasıyla Bulgarlar, Yunanlıları kontrol altına almaya ve onları daha önce işgal ettikleri çok sayıda mevziden çıkarmaya başladılar. Ancak belirleyici nitelikte hiçbir şey olmadı ve bu ilginç durum, ateşkes haberinin alınıp düşmanlıkların sona erdiği 30-31 Temmuz gecesine kadar devam etti.

165 Sofya'nın 65 km güneyinde bir yerleşim yeri. (Yay. Haz. Notu)

89. Yunanlılar üç haftada 2.000 subay ve asker kayıp verdiler ve tüm nedenlerden kaynaklanan toplam kayıp sayısı 19.000'e ulaştı.

90. İlk savaş sırasında Yunan ordusu çok az muhalefetle karşılaştı ve savaş gücünü gösterme fırsatı bulamadı. İkinci savaş sırasında, ordu sayısal olarak yetersiz Bulgar kuvvetleriyle karşılaştığında, Yunan askerleri örnek bir cesaret sergilediler ve bir dizi zorlu savaşta yığıtçe savaştilar.

91. Bununla birlikte, Yunanlıların karşılarındaki Bulgarlara karşı sayısal üstünlüğünün bu işi bir dereceye kadar kolaylaştırdığı unutulmamalıdır. Düşman cephesi eşit sayıda tutulabilirken, birlikler genellikle kuşatma harekâtlarını gerçekleştirmek ve düşmanın iletişimini tehdit etmek için hazır bulunuyordu. Bu harekâtlar tereddüt etmeden ve gecikmeden gerçekleştirildi. Karargâhın çalışmaları iyi bir şekilde yerine getirilmiş gibi görünüyor ve piyade alayı, verimlilik kaybı olmadan uzun mesafeler yürüdü.

92. Bu operasyonlardaki hiçbir şey, Yunanlıların eşit sayıda Bulgar'ı eşit şartlarda yenebilecek kapasitede olduklarını kanıtlamıyor.

93. Kara kuvvetleri hızla artırılmakta olup, kara ordusunun yeni düzenlemesine göre ordu birliklerine ek olarak on dört tümenen oluşan beş kolordu ve bağımsız bir süvari tugayından oluşması planlanıyor. Savaştan önce yalnızca beş tümen kurulmuştu ve bu da yeni birimler için önemli bir subay ve astsubay sıkıntısına yol açıyordu. Bu zorluk, ikinci savaş sırasında bu saflardaki ağır kayıplar nedeniyle daha çok arttı.

IV. DENİZ KUVVETLERİ

94. Her ne kadar Yunan donanması, yılın büyük bölümünde mevcut olan savaş durumu nedeniyle normal bir gelişme ve eğitim seyrini sürdürememiş olsa da bu kadar uzun bir süre savaş halinde bulunmanın çok önemli faydalarından kaçınılmaz bir şekilde yararlanmış ve denizde geçirilen uzun süreler şüphesiz subay birliklerinde gerçek anlamda iyileşmeye yol açmıştır. Başarının bir sonucu olarak donanma, küçümsenmeyecek bir değer olan kendine güven kazandı. Çünkü düşman filosunun kendisinden önce iki kez geri çekildiğini görmüştür. Aynı zamanda herhangi bir ciddi arıza veya kazanın olmayışı da gemilerin etkin bir şekilde idare edildiğini ve bakımının yapıldığını kanıtıyor.

95. Donanma, İkinci Balkan Savaşı'nda Türkiye'ye karşı mücadelede zorunlu olarak önemli bir rol oynamamış, yine de görevlerini kayda değer bir başarıyla yerine getirmiş ve harekâtların yürütülmesine önemli katkılarda

bulunmuştur. Türkiye ile Yunanistan arasındaki uzun barış müzakereleri, iki ülke arasındaki düşmanlığın bir noktada yeniden başlaması tehdidini doğurmuş, gemilerin acil hizmete hazır tutulmasını ve bunun sonucunda gerekli onarımların barış antlaşması onaylanıncaya kadar ertelenmesini gerektirmiştir.

A. 1913'te Denizde Savaş'ın Başlıca Operasyonları

96. 13 Ocak'ta Türk kruvazörü "Hamidiye", Çanakkale Boğazı'nı izleyen Yunan gemilerinin gözetiminden kaçmayı başardı. Ayın 15'inde Syra açıklarında belirdi ve orada demirli olan "Makedonia" yardımcı kruvazörünü ateşe verdi. Bu olay Atina'da paniğe neden oldu ve Pire'ye yaklaşımları korumak için aceleyle kıyı bataryaları kuruldu, mayınlar döşendi. "Hamidiye" o dönemde daha fazla hasara neden olmadan Kızıldeniz'e sığındı. 12 Mart'ta yeniden ortaya çıktığında, Durazzo ve San Giovanni di Medua açıklarında iki gemiyi batırdı ve Sırp birliklerini taşıyan diğer Yunan nakliye araçlarına zarar verdi. Denizde başka bir Yunan ticaret gemisini batırdıktan sonra tekrar Kızıldeniz'e döndü ve çatışmalar bitene kadar orada kaldı¹⁶⁶.

97. 18 Ocak'ta dört gemiden oluşan Türk filosu Çanakkale Boğazı'ndan çıkarak Yunan abluka kuvvetiyle çatışmaya girdi. Üç saat süren çatışmanın ardından, ilk gemiler hisarların korunması altında geri çekilmek zorunda kaldı, amiral gemileri "Barbarossa" ciddi bir hasar gördü.

98. Türk adalarının birbiri ardına ele geçirilmesi, bazı durumlarda garnizonları da bulan donanma tarafından gerçekleştirildi. Adaların fethi, 6 Ocak'ta Sakız Adası'nın ele geçirilmesiyle tamamlandı.

99. Gemiler, sadece Yunan birliklerini değil aynı zamanda müttefiklerinin askerlerini de taşımak zorundaydı.

100. Temmuz ayında Yunan ordusunun Strumitza Nehri'ni¹⁶⁷ geçişi sırasında, ilerlemenin kanadında faaliyet gösteren filo, topçu ateşinin yardımıyla Bulgar sol kanadını yerinden etti. Aynı ayın sonlarında filodan çıkan çıkarma ekipleri Kavala, Dedeğaç ve Trakya kıyısındaki diğer limanları işgal etti. Kavala ve Dedeğaç için Bulgarlar gemiler gelmeden önce kasabayı boşaltmış

¹⁶⁶ Balkan Savaşlarında Hamidiye Kruvazör'ünün Yunan Donanmasına yönelik faaliyetleri hakkında detaylı bilgi için bkz. Ozan Tuna, "Balkan Savaşı'nda Hamidiye Kruvazörünün Yunan Donanmasına Karşı Ege Denizi, Adriyatik Denizi ve Akdeniz'deki Faaliyetleri", *OTAM*, 49 /Bahar 2021, ss. 125-138.

¹⁶⁷ Ustrumca Nehri, Kuzey Makedonya ve Bulgaristan arasında bulunan bir nehirdir. (Yay. Haz. Notu)

olmalarına rağmen, demirleme yerlerini mayınlı halde bırakmışlardı. Bu da yaklaşırken oldukça dikkatli olmayı ve limanları temizlemek için tehlikeli çalışmaları gerektiriyordu. Ayrıca donanma, üç taburdan oluşan 2.500 kişilik bir deniz tugayıyla orduya doğrudan yardım sağlıyordu.

B. Denizcilik Bakanı Değişikliği

101. Kasım ayında M. Stratos Denizcilik Bakanlığı görevinden istifa etmiş, yerine M. Dermertzis geçmiştir.

Deniz Danışmanları Değişikliği

102. Tümamiral Tufnell'in görev süresinin bitiminden sonra mayıs ayında İngiltere'ye döndü. Ekim ayında, Kraliyet Victoria Nişanı Üyesi olan Tuğamiral Mark Kerr, aralarında iki nitelikli havacının da bulunduğu, deniz kuvvetlerinin çeşitli şubelerinden temsilciler dâhil olmak üzere önemli bir subay kadrosunu da beraberinde getirerek bu görevi devraldı. İngiliz Deniz Kuvvetleri Komutanlığı'nın eski İnşaat Baş Mühendisi Albay Sir Edward Raban'ın hizmetleri de, yeni bir tersane ve cephanelik inşası için yer seçimi konusunda onlara tavsiyelerde bulunmak üzere Yunan Hükümeti tarafından devam ettirildi.

Filonun Değerlendirilmesi

103. Yunanistan ve Bulgaristan arasındaki düşmanlıkların sona ermesi üzerine, Majesteleri Yunanistan Kralı, Selanik'ten "G.Averoff" gemisiyle Pire'ye döndü. Hem Majestelerine hem de filoya sıcak bir karşılama sağlamak için bu fırsattan yararlanıldı. Bu vesileyle hem Türklerden hem de Bulgarlardan alınan gemiler kortej halinde sergilendi.

Gemi Yapımı vb.

104. 1913 yılında Yunan donanmasına eklenen tek şey kasım ayında Xiphias denizaltısının teslim edilmesiydi. Bu denizaltı Chalon-sur-Saone'deki Schneider Şirketi tarafından inşa edildi. Stettin'deki Vulcan Works'teki "Salamis" zırhlısı henüz denize indirilmedi ve teslimata hazır hale gelmesi uzun zaman alacak. Ayrıca aynı firmadan 6 adet 120 tonluk torpido botu da sipariş ediliyor. Yıl içerisinde yurt dışına sipariş verilmemiş olup, ülke ihtiyaçlarına en uygun gemi tipi ve tanımı halen tartışılmaktadır.

Ambarlar

105. Şu anda donanma için yeterli ambar rezervi bulunmuyor, bu da ihtiyaç duyulan eşyaların satın alınmasını gerektirerek ülke için gereksiz harcamalara

yol açıyor. Donanma görevlerine bir donanma ambar zabiti eşlik etmiş olup, bu durumun daha iyi verim için ele alınması ve iyileştirilmesine yönelik çalışmalar başlatılmıştır.

Personel

106. Yeterli eğitimli personel bulmanın zorluğu giderek kendini hissettirmektedir ve askerlik kanunları nedeniyle her zaman yeterli sayıda adam bulunabilmesine rağmen, yükümlü oldukları iki yıllık hizmet onların uygun eğitimi için yeterli olmuyor. Şu anda gerekli çalışmayı tamamlamak için yeterli eğitmen ve amaca uygun araçlar bulunmamaktadır. 14-16 yaş arası erkeklerin 7 yıl süreyle filoda görev yapmasına yönelik program hayata geçirildi. Amaç, bu eğitimli kişilerden hem uzun süreli görev yapacak personelin temel çekirdeğini hem de ihtiyaç duyulan astsubayları elde etmektir. Ancak seferberlik nedeniyle düzenlemelerde ciddi aksamalar yaşandı. Buna rağmen bir kez daha ele alınıyor ve karargâhı Poros Adası'nda bulunan İngiliz Donanması'nın "gemici yüzbaşı" rütbesindeki bir komutanı, eğitim müdürlüğüne atandı.

107. Son iki soruna tatmin edici bir çözüm bulmak, Yunanistan Denizcilik Bakanı'nın karşı karşıya olduğu tartışmasız en önemli mesele. Harcanan kamu parasının somut sonuçlarının ortaya konulması arzusu, halkın talimatıyla seçilen diğer tüm hükümetler için olduğu kadar Yunan Hükümeti için de önemlidir. Bir savaş gemisi, insanlara, paralarının oy verildiği hedefe harcadığının kanıtıdır ve güçlü bir savaş gemisinden Yunan bayrağının dalgalandığını görmek ulusal gururu okşadığı için, halkın haykırışına boyun eğmek ve halka istediklerini vermeyi reddetmek zor olabilir. Bununla birlikte, eğer hükümet bunu yapma kararlılığını ortaya çıkarabilir ve önümüzdeki birkaç yıl içinde yeterli bir filo tedariki rezervi oluştururken verimli bir personel yetiştirmek için önemli bir miktar tahsis edebilirse, Yunanistan'ın kısa bir süre içinde kendisini Doğu Akdeniz'de dikkate alınması gereken bir faktör haline getirecek bir donanmaya sahip olacağına inanmak için her türlü neden var.

V. FİNANS

108. Aralık ayında Maliye Bakanı, mecliste 1913'teki olağan gelirin yalnızca 4.984.000 sterlin olacağını, bunun mart ayında sunulan ilk tahminlerden 600.000 sterlin daha az olacağını açıkladı. Toplam rakamlar:

	Gelir
	£
Olağan	4.984.000
1912'den itibaren fazlalık	176.000
Yeni eyaletler	1.640.000
Yeni madeni para	104.000
Krediler	5.600.000
Toplam	12.504.000

	Gider
	£
Olağan	5.960.000
Olağandışı	10.580.000
Toplam	16.540.000

4.000.000 sterlinin üzerinde açığı gösteriyor. 1913'teki savaş harcamalarının 8.762.520 sterlin olduğu tahmin ediliyor ancak hesaplarda 1914 tahminlerinde ödenmesi gereken pek çok ödeme yer almıyor. Dolayısıyla toplam 20.000.000 sterlin, muhtemelen iki savaşın doğrudan maliyetinin aşırı bir tahmini olmayacaktır, yani:

	£
1912'de Tahakkuk Edebilir:	6,000,000
1913'te Tahakkuk Edebilir:	8,700,000
1914'te Tahakkuk Edebilir (tahmini):	5,300,000

109. İşgal altındaki bölgelerin 1913 yılındaki idare giderlerinin şu anda 400.000 sterlin olduğu tahmin edilirken, Osmanlı Borç Konseyi adına nakde çevrilen tahsis edilmiş gelirler de dahil olmak üzere gelirlerin 1.640.000 sterlin olduğu tahmin ediliyor. Bu gelirlerin tasarrufu ise Uluslararası Mali Komisyonun Paris'te tekrar toplandığında vereceği nihai karara bağlı olacak.

110. Yıl içindeki kredi işlemleri şunlardı:

1. Mart ayında 2.000.000 sterlinlik yüzde 6 oranındaki hazine bonolarının Merkez Bankası'na satışı. Bu banknotların vadesi Nisan 1914'te geldi ve nominal değerlerinin yüzde 99'u ile satıldı.

2. Temmuz ayında 1.600.000 sterlinlik yüzde 6 oranında beş yıllık bir kredinin ihracı. Kredinin yüzde 98'i Merkez Bankası'na ait olup, bir kısmı da yurt dışına tahsis edilmiştir.

3. Temmuz ve ağustos aylarında, savaş malzemeleri, talepler vb. için ödeme yapmak amacıyla 2.000.000 sterlin tutarında beş yıllık yüzde 6 oranında bir kredi verilmesi. Alacaklılara, nominal değerleri üzerinden tahviller aracılığıyla tazminat ödenecekti. Merkez Bankası, tahvillerin hak sahibi kişilere teslimi karşılığında yüzde yarım komisyon alıyordu ve tüm yabancı damga vergileri hükümetin sorumluluğundaydı. Bu operasyonlar, olağan itfa yoluyla azalma da hesaba katıldığında, toplam borcun 1912 sonunda 42.827.021 sterlinden 1913 sonunda yaklaşık 48.000.000 sterline yükselmesine yol açtı.

111. 20.000.000 £ tutarındaki yeni %5'lik kredi aralık ayında onaylanmış olsa da bu yıla kadar verilmeyecek. Bu kredinin 17.550.000 sterlin getirmesi gerekiyor ancak bu tutardan bir milyon sterline yakın banka komisyonu ve yabancı damga vergilerinin düşülmesi gerekli. Bu meblağdan 4.000.000 sterlin Aralık 1912 ve Mart 1913'te satılan hazine tahvil ve bonolarına, 4.000.000 sterlin de 1913 açığına ve ayrıca deniz ve askeri harcamaların karşılanması için kullanılacak. Fakat gelirlerin bir kısmının bayındırlık işlerine ve yeni illerin kalkınmasına yönelik ücret harcamalarına ayrılması da mümkündür. Bu, borçta 16.000.000 sterlin artışa neden olacak (20.000.000 sterlin eksi ödenen 4.000.000 sterlin), toplam tutarı 64.000.000 sterline çıkaracak ve ilgili masraflar 1911'deki 1.426.350 sterlin ile karşılaştırıldığında 2.700.000 sterlinin üzerinde olacaktır.

A. Para Birimi

112. Merkez Bankası'nın onaylı banknot ihracı 31 Aralık 1912'den bu yana 75.000.000 drahmi artırıldı. Yani 165.000.000 drahmiden 240.000.000 drahmiye çıkarıldı. Bunun 65.000.000 drahmisi zorunlu para banknotlarından oluşuyor. Yeni ele geçirilen vilayetlerin ihtiyaçları nedeniyle genişleme gerekli görüldü. Yeni banknotlar nominal değeri üzerinden altına veya yüzde 1/4 primli bonolara dönüştürülebilir ve her ne kadar hissedarların bankaya yoğun bir hücumu ciddi sonuçlar doğurabilecek olsa da bankanın konumu güçlü ve

halkın bankanın istikrarına olan güveni neredeyse %400 primle işlem gören hisselerin fiyatlarına da yansıyor. Merkez Bankası dışında banknot ihraç etmeye yetkili tek banka, ihraç limiti 7.000.000 drahmi olan İyonya Bankası'dır. Bu banknotlara ek olarak hükümet adına tedavülde 61.778.575 adet zorunlu banknot bulunmaktadır. Bu, toplam izin verilen kâğıt para sayısını 308.778.575 drahmiye çıkarıyor. Bunun 133.778.578 drahmi zorunlu banknot şeklindedir.

VI. İÇ İŞLERİ

A. Siyaset ve Meclis

113. Meclis, ekim ayındaki ertelemeyen bu yana ilk kez 5 Mart'ta toplandı. Başbakan, ganimetlerin bölüşümünde müttefikler arasında veya müttefiklerle Büyük Güçler arasında yaşanan zorluklara değinmekten kaçınarak, titiz ve ılımlı bir dille bir açıklama yaptı. Çerçeve bütçe sunuldu.

114. Ayın 6'sında Yanya'nın düşüşünün duyurusu coşkulu alkışlarla karşılandı ve muhalefet, hükümeti Helenizm'in haklarını bütünüyle savunmaya çağırarak için bu anı değerlendirdi.

115. 13 Mart'ta eski Dışişleri Bakanı M. Kalergi, Yunan iddiaları konusunda aşırı bir tavır alarak, Türklerden kurtarılan bazı Yunan halklarının geleceğine ilişkin genel tedirginliği dile getirdi. İki gün sonra, Helen Krallığı'na dâhil edilmeye yönelik Doğu Makedonya ve Trakya'dan gelen resmi bir talebin sunumu ile ilgili bir tartışma çıktı. M. Venizelos, her zamanki cesareti ve açık sözlülüğüyle, gerçeklerle yüzleşmek gerektiğini, müttefikler arasında karşılıklı taviz olması gerektiğini ve Yunanlılar yaşadığı için iç kesimi olmayan uzun bir kıyı şeridinde ısrar etmenin Krallık'ı zayıflatmak olacağını ve yeni bölgelerin tatmin edici bir şekilde tamamlanmasını sağlayacak diğer yönlere karşı fedakârlık yapılmasının gerekli olduğunu ifade etti. Ancak üç gün sonra, ne hükümetin, ne Kraliyet'in ne de ülkenin aşamayacağı taviz sınırlarının bulunduğunu ekledi.

116. Bu tartışmanın ardından meclis, 21 Mart'ta Kral Konstantin'in yemin töreni dışında 14 Nisan'a kadar tekrar toplanmadı. Daha sonra, sivil listeyi belirleyen ve dul Kraliçe'ye yıllık gelir sağlayan yasa tasarıları gibi çeşitli yasa tasarıları onaylandıktan sonra 22 Nisan'da Paskalya tatili nedeniyle ara verildi. Ara, meclisin Bulgaristan'la düşmanlığın başladığını duyuran Kraliyet mesajını dinlemek için toplandığı 4 Temmuz'a kadar uzatıldı. Daha sonra M. Venizelos meclise hitap ederek Türkiye ile savaşın başlamasından hemen

önceki yakın tarihi özetledi ve Türk Savaşı'nın sona ermesinden bu yana müttefikler arasındaki ilişkiler hakkında bilgi verdi.

117. 13 Kasım'da bizzat Kral tarafından yeni bir oturum açıldı. Bu oturum sırasında meclis, sonuçları başka bir yerde belgelenen yasama faaliyetlerine girdi. Toplantı daha sonra 6 Ocak'ta Noel tatili nedeniyle ara verdi.

118. Yunanistan ile Türkiye arasında Atina Antlaşması'na ilişkin iki günlük tartışma 26 Aralık'ta sona erdi. Bu tartışma sırasında M. Venizelos, bazı açılardan daha uygun koşulların beklenebileceğini, ancak Bulgaristan'ın Çatalca'daki başarısızlığının (Yunanistan ve Sırp yardımının reddedilmesinin bir sonucu olarak) ve müteakip ateşkes imzasının Türkiye'yi eşit şartlarda müzakere edecek bir konuma getirdiğini belirtti. Bununla birlikte, devletin onurunun başarılı bir şekilde korunduğunu düşündüğünü gösteren tavrını sürdürdü.

119. Girit konusunda ise, adanın Sultan'ın hükümdarlığı altındaki dört gücün kontrolünde olduğunu ve Sultan'ın Londra Antlaşması ile haklarından feragat etmesinin yalnızca bir ön adım olduğunu söyledi. Kesin bir hüküm olan Bükreş Antlaşması'nda ne Padişah ne de büyük devletler taraf olarak yer alıyordu. Böylece, yalnızca Londra Antlaşması'nı onaylayan Atina Antlaşması, Türkiye'nin Girit'teki hükümdarlığının son izlerini ortadan kaldırdı. Dolayısıyla ilhak, antlaşmanın onaylanmasının hemen ardından ilan edilecekti.

120. Düşmanlıkların devam ettiği dönemde vatanseverlik nedeniyle büyük ölçüde sessiz kalan parlamentonun muhalefeti ve eleştirileri, sonbahar oturumunda yeniden güven kazanmaya ve ifade bulmaya başladı.

121. Yıl içerisinde Yunan Kabinesi şu şekilde oluşturulmuştur:

Konsey Başkanı: M. Venizelos.

Dışişleri Bakanı: M. Coromilas (31 Ağustos'a kadar); M. Panas (5 Ocak 1914'e kadar); M. Streit (atanan).

Adalet Bakanı: M. Raktivan.

İçişleri Bakanı: M. Repoulis.

Eğitim ve İbadet Bakanı: M. Tsirimokos.

Maliye Bakanı: M. Diomidis.

Ulusal Ekonomi Bakanı: M. Mikhalakopoulos.

Savaş Bakanı: M. Venizelos.

Denizcilik Bakanı: M. Stratos (22 Kasım'a kadar); M. Demertzis.

B. Saray

122. 18 Mart'ta Kral George Selanik'te suikaste kurban gitti. Zihinsel engelli bir Yunan olduğu belirlenen fail, derhal yakalandı. Ancak suçun arkasındaki sebep hiçbir zaman açıklanmadı ve Selanik'teki hâkim önündeki sorgu sırasında şüphelinin intihar etmesine izin verildi veya muhtemelen intihara zorlandı. Elbette suçun bir Bulgar işi olduğu ve Bulgar kıskırtmasından kaynaklandığı iddiası günümüze kadar hâkim olan inançtır¹⁶⁸.

123. Majestelerinin naaşı Atina'ya getirildi ve 2 Nisan'da, Bulgaristan ve Sırbistan Veliht Prensleri de dâhil olmak üzere birçok Kraliyet ve yabancı ulusların seçkin temsilcilerinin katıldığı etkileyici bir cenaze töreninin ardından toprağa verildi.

124. Kral George, hayatı boyunca yaptığı işin, oğlu ve halefinin önderliğindeki ordularının zaferleriyle taçlandırıldığını görmüş ve çoğu zaman umutsuzluk içinde terk etmeye çalıştığı tahtta hanedanlığın sağlam bir şekilde kurulduğuna dair güvenceye nihayet ulaşmıştı. Onun Kral şahsiyeti, M. Venizelos tarafından meclise milletin kaybının duyurulmasında çok iyi bir şekilde tasvir edilmiştir:

“O, her şeyden önce anayasaya bağlı bir hükümdardı. Hayırseverlikle dolu biri olarak, Kraliyet görevlerini yerine getirmenin onu sürüklediği kişisel sürtüşmeleri asil bir şekilde unutup, ulusun yasal olarak açıklanmış iradesinin zaman zaman belirlediği devlet adamlarına her zaman tam yardımda bulunuyordu. Onunla işbirliği yapma şerefine sahip olan herkes, onun her konuda kararlarından ne kadar emin olduğunu biliyor. Onun sorumlu meclis üyeleri özellikle kendileri için Kralarından daha değerli bir danışman isteyemeyeceklerini hissedyordular. Gücünü halkının sevgisinden alırdı ve bu sevginin, uzun saltanatının en sıkıntılı anlarında bile, bizden ayrılan Kral'ı asla yarı yolda bırakmadığını gönül rahatlığıyla ifade edebiliriz.”

¹⁶⁸ Kral'ın öldürülmesinden sonra tahta oğlu Konstantinos çıktı ve babasının siyasi hayattan uzak kalma geleneğini takip etmedi. Çiğdem Kılıçoğlu Cihangir, “Yunanistan'da Monarşi Üzerine Bir Değerlendirme”, *Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, S. 58, Bahar 2016, s.109.

125. Tahta çıktığı sırada Yanya'da komutan olan Kral Konstantin, derhal Atina'ya döndü ve 21 Mart'ta meclis önünde anayasanın öngördüğü yemini etti. Kabinenin göreve başlamasını onayladı ve o zamandan beri M. Venizelos'un sarsılmaz bir destekçisi oldu. Zaferlerinin kendisini popüler bir idol haline getirdiği bir anda tahta çıktı ve başarılı Bulgar seferi onu daha da saygı duyulan bir statüye yükseltti. Onun iradesi sadece orduda değil, tüm ülkede üstündür. Halkının duygularını ne kadar derinden anladığı, haziran ayındaki vaftiz töreni sırasında tüm orduyu ve donanmayı en küçük çocuğu Prenses Catherine'e destek olmaya davet ettiğinde açıkça görülüyordu.

126. Kraliyet Ailesinin geri kalanı halkın saygısını ve sevgisini tamamen yeniden kazandı. Geçtiğimiz yıl içinde kendini en çok öne çıkaran kişi, Selanik'in askeri valisi olarak, ortak işgalde istenmeyen birliklerin komutasındaki Bulgar generallerle ilişkilerde yüksek düzeyde diplomatik yetenek sergileyen ve babasının öldürülmesi sırasındaki soğukkanlılığı ve sağduyusuyla, korkunç sonuçlara yol açabilecek bir paniği önleyen Prens Nicholas'tı.

KAYNAKLAR

Arşivler

The National Archives (İngiliz Milli Arşivleri)

Sürelî Yayınlar

The Newyork Times.

The Times.

Araştırma ve İncelem Eserler

Adıyeke, A. Nüket, “Yunanistan Sınırları İçinde Bir Azınlık Örgütlenmesi Cemaat-ı İslamiyeler”, *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, C 1, S. 2, 1992.

Ahbab, Yakup. “Kuzey Makedonya 1912: Savaş, Katliam ve Soykırım”, *Tarih Dergisi*, S. 62, Ocak 2015.

Altun, Armağan, “31 Mart Olayı Sırasındaki Arnavut Aktörler”, *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C 22, S. 2, Aralık 2020.

Akbaş, Murat, *Balkan Savaşları'nda Deniz Cephesi (1912-1913)*, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bölgesel Araştırmalar Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale, 2018.

Aydın Mithat, “Galip Kemalî (Söylemezoğlu) Bey'in Hatıratında Atina Müsteşar ve Maslahatgüzarlığı Sırasında Balkan Sorunu,” *Belgi Dergisi*, C 2, S.16, Pamukkale Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları, C 2, Yaz 2018.

Balkan Harbi Kronolojisi, Genelkurmay Askerî Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Yay., Ankara, 1999.

Bayraktar, Kaya, “Makedonya Sorunu ve Avrupa Müdahalesi (1902-1905)”, *Bilgi*, S. 69, Bahar 2014.

Clogg, Richard, *Yunanistan'ın Kısa Tarihi*, çev. Dilek Şendil, 2. Baskı, Boğaziçi Üniversitesi Yay., İstanbul, 2018.

Cihangir, Çiğdem Kılıçoğlu, “Yunanistan'da Monarşi Üzerine Bir Değerlendirme”, *Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi* S. 58, Bahar 2016.

Chalil, Charoun, “Yunan Tarih Yazımına Göre 1897 Osmanlı-Yunan Harbi”, *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Balkan Çalışmaları Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Edirne, 2019.

- Çadırcı, Mustafa – Mertol, Hüseyin – Çelikkol, Ömer, "Mahmut Şevket Paşa Suikasti ve Suikastin İstanbul Basınındaki Yansımaları", *Turkish Studies - Historical Analysis*, Vol. 14, Issue 2, 2019.
- Demirhan, Hasan, *İngilizlerin Balkan Politikası ve Yunanistan*, İdil Yay., İstanbul, 2016.
- Dikici, Ali, "Osmanlı Makedonya'sında Kurulan İlk Uluslararası Polis Barış Koruma Misyonu: Mürzsteg Reform Programı", *Karadeniz Araştırmaları*, C 6, S. 24, Kış 2010.
- Dülger, Hamza, *1912 Seçimleri'nden Bab-ı Ali Baskını'na Osmanlı Devleti'nde İktidar Mücadelesi (1912-1913)*, İstanbul Üniversitesi Atatürk İlkeleri İnkılap Tarihi Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2019.
- Erickson, Edward J., *Defeat in detail: the Ottoman Army in the Balkans, 1912-1913*, Greenwood Publishing Group, 2000.
- Erman, Arzu, "Kapodistrias'a Göre Yunan Bağımsızlık Hareketi ve Rusya", *TAD*, C 40/S.69, 2021.
- Fotokis, Zisis, *Greek Naval Strategy and Policy 1910-1919*, Routledge Taylor&Francis Group, London, (B.Y).
- Göl, Hacer "Belgelerle Mahmut Şevket Paşa Suikasti", *Tarih ve Gelecek Dergisi*, 7, S. 1, Mart 2021.
- Hayta, Necdet, *Balkan Savaşları'nın Diplomatik Boyutu ve Londra Büyükelçiler Konferansı 17 Aralık 1912-11 Ağustos 1913*, Atatürk Araştırma Merkezi Yay., 2008.
- Kalelioğlu, Oğuz, "Türk-Yunan İlişkileri ve Megali İdea", *Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, S. 41, Mayıs 2008.
- Karadoğan, Umut C., "Birinci Dünya Savaşı'na Girerken Donanmada Yapılan İslah Çalışmaları ve Yabancı Uzmanlar", *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, C 24, S. 72, 2008.
- Kayapınar, Levent, "Kilkış Muharebesi ve Makedonya'da Bulgar-Yunan Çekişmesi/Battle of Kilkis and Bulgarian-Greek Rivalry over Macedonia," *In The Centenary of Balkan Wars 1912 1913 Contested Stances 100 Yılında Balkan Savaşları 1912 1913 İhtilafı Duruşla*, Türk Tarih Kurumu, Ankara, 2014.
- Koliopoulos, John S., "Osmanlı İmparatorluğu'nun Yunan Topraklarında Eşkıyalık ve Ayaklanmalar 1853 – 1908", Çev. Seda Erkoç ve Neslihan Demirkol, *Kebikeç İnsan Bilimleri için Kaynak Araştırmaları Dergisi*, No. 33.
- Koşlu, Zafer "Makedonya'da Çetelerin Meşrutiyet Kulüplerine Dönüşmesi", *Bellekten*, C 81, S.291, 2017.
- Köseoğlu, Mehmet, "Makedonya Sorunu Çerçevesinde Ulahların Ayrı Bir Millet Olarak Tanınma Çabaları ile Milli Kilise ve Mektep Faaliyetleri", *Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi*, C 8, S. 1, 2021.

- Langensiepen, Bernd – Gülerüz, Ahmet, *The Ottoman Steam Navy 1828–1923*, Conway Maritime Press, Londra, 1995.
- Moiras, Leonidas, *1909 Gudi Darbesinin Türk ve Yunan Kamuoyuna Yansıması*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2006.
- Uysal, Osman, *1313 (1897) Osmanlı-Yunan Harbi*, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Genel Türk Tarihi Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 1990.
- Şenışık, Pınar, “Osmanlı Makedonyası’nda Şiddet ve Nisan 1903 Olayları”, *Türkiyat Mecmuası*, C 27/1, 2017.
- Ünlü, Mucize, “Uluslararası Diploması ve Ulahlar”, *Uluslararası Karadeniz İncelemeleri Dergisi*, S. 7, Serander Yayınevi, Trabzon, 2009.
- Öksüz, Melek “Girit Meselesi’nin Belirsizlik Yılları (1908-1913)”, *Karadeniz Araştırmaları Dergisi*, S. 25, Bahar 2010.
- Örenç, Ali Fuat, *Yakın Tarihimizde Sisam Adası (1821-1923)*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yakınçağ Tarihi Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 1995.
- Özbozdağlı, Özer, “Yunanistan’ın Girit’i İlhak Çabalarına Osmanlı Makedonyası’nda Tepkiler (1909-1911)”, *Tarih İncelemeleri Dergisi*, C. XXXVII, S. 2, 2022.
- Özlu, Hüsnü, “Arşiv Belgeleri Işığında Balkan Savaşları’nda Ege Adaları’nın İşgali Süreci”, *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, XII/25, 2012.
- Rençberler, Özgür, *Küçük Asya Felaketi’nin Yunan Siyasetine Etkisi (1919-1922)*, Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2014.
- Sağun, Çağıl, *II. Meşrutiyet Döneminde Girit Meselesi ve 1910-11 Yunanistan Boykotajı*, Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi. Eskişehir, 2022.
- Smith, Michael Llewellyn, *Yunan Düşü*, Çev. Halil İnal, Ayraç Yay., Ankara, 2002.
- Şahin, Canan, *Balkan Savaşları Sürecinde Selanik*, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Balkan Çalışmaları Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Edirne, 2019.
- Tuna, Ozan, “Balkan Savaşı’nda Hamidiye Kruvazörünün Yunan Donanmasına Karşı Ege Denizi, Adriyatik Denizi ve Akdeniz’deki Faaliyetleri”, *OTAM*, 49 /Bahar 2021.
- Yalçın, Emruhan, “Yunanların Bitmeyen İdeali: ‘Megali İdea’”, *Toros Üniversitesi İİSBF Sosyal Bilimler Dergisi* 4, S. 7, Aralık 2017.

- Yavuz, Nuri, “Birinci Balkan Harbi ve Selanik’in Kaybı”, *Gazi Akademik Bakış*, C 1, S. 2, 2008.
- Yellice, Gürhan, “Sorunlu Ada Girit: Atina-Hanya İlişkileri ve Giritli Milletvekillerinin Yunan Parlamentosuna Dâhil Olma Girişimleri, 1910-1912”, *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, S. 62, Bahar 2018.
- Zeyrek, Suat, *Birinci Balkan Savaşı Yenilgisinin İç ve Dış Sebepleri*, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul, 2012.
- Zeyrek, Suat, “Balkan Devletlerinin İttifak Arayışı ve Osmanlı Devleti”, *Tarih Dergisi*, S. 57. İstanbul 2013.
- Zürrer, Werner, “Girit Meselesi 1908-1912”, çev. Mustafa Aydın, *Yakın Dönem Türkiye Araştırmaları*, S. 7, 2012.

İnternet Kaynakları

- <https://atina-be.mfa.gov.tr/Mission/MissionChiefHistory> Son erişim tarihi: 02.08.2024.
- Küçük, Cevdet, Balkan Savaşı, TDV İslam Ansiklopedisi, <https://islamansiklopedisi.org.tr/balkan-savasi>; Son Erişim Tarihi: 02.02.2025
- Küçük, Cevdet, “Babiali Baskını”, <https://islamansiklopedisi.org.tr/babiali-baskini>, Son erişim tarihi: 15.12.2024
- Özsüer, Esra, <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/eleftherios-kyriakos-venizelos-1864-1936>.
Son erişim tarihi: 10.10.2024
- Özsüer, Esra, Eleftherios Kyriakos Venizelos (1864-1936), <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/eleftherios-kyriakos-venizelos-1864-1936/> Son erişim tarihi 10.10.2024.
- Tukin, Cemal, “Girit”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, <https://islamansiklopedisi.org.tr/girit>.
Son erişim tarihi 11.12.2024.
- The Treaty of Peace Between Turkey and Greece Source: The American Journal of International Law, Vol. 8, No. 1, Supplement: Official, <http://www.turkishgreek.org/index.php/kuetuephane/indirilebilir>. Son erişim tarihi 13.09.2024.

DİZİN

A

- Abdülhamid 78
Akdeniz Filosu 86
Akers-Douglas 3
Akropolis 50
Akteon 127
Alban Young 3, 35, 53, 71
Alexandria 207
Alexandris 173, 206
Almanya 21, 27, 40, 56, 96, 111, 121,
161, 178, 186, 191, 192, 226
Ambrakia 127
Amiral Fournier 40, 44, 59, 60
Amiral Tufnell 165, 166, 201
Anhialo 9
Armstrong 40
Astrapi 51
Atina 3, 5, 7, 11, 12, 14, 15, 16, 17, 21,
31, 34, 35, 36, 37, 39, 40, 41, 42, 44,
50, 53, 54, 55, 56, 58, 60, 62, 69, 71,
73, 74, 75, 76, 80, 81, 82, 83, 84, 85,
86, 87, 92, 93, 95, 96, 98, 100, 105,
106, 107, 108, 109, 110, 112, 113,
115, 118, 120, 123, 129, 132, 133,
134, 135, 136, 137, 140, 141, 145,
147, 148, 150, 151, 153, 156, 157,
158, 159, 161, 168, 179, 180, 181,
182, 183, 185, 187, 190, 193, 195,
198, 205, 207, 208, 209, 211, 215,
216, 217, 219, 220, 222, 223, 227,
231, 237, 238, 239, 241, 244
Atina Bankası 92, 129

- Atina Esnaf Derneği 93
Avusturya 21, 27, 36, 37, 40, 42, 43, 47,
55, 56, 57, 78, 79, 110, 121, 184,
186, 191, 194, 219, 220, 221, 222,
223, 226
Ayvalık 74

B

- Babıali 81, 84, 106, 108, 111, 114, 115,
117, 118, 119, 149, 153, 154, 155,
160, 210, 211, 219, 244
Banitsa 194, 197
Banque d Orient 129
Bavyera Prensi Otho 4
Beaumont 105, 145, 181, 209
Benakis 173, 206, 207
Berlin Antlaşması 75, 193
Bulgaristan 8, 9, 14, 39, 41, 47, 48, 54,
55, 57, 59, 69, 78, 79, 91, 99, 102,
123, 162, 183, 185, 192, 193, 194,
195, 197, 208, 210, 211, 212, 214,
215, 216, 218, 219, 227, 228, 231,
232, 236, 237, 238
Bulletin d'Orient 51, 69

C-Ç

- Calamata 17
Canlija Antlaşması 5
Carabinieri 12
Catacolo 17
Clemenceau 59
Coromilas 38, 173, 183, 206, 207, 221,
237
Creuzot 40, 88, 127

Çatalca 200, 210, 237

D

Daskaloyannis 114
 Dedağaç 199, 215, 217, 219, 231
 Delyannis 15, 48
 Demertzis 238
 Dimitracopoulos 206, 207
 Diomidis 206, 207, 237
 Doğu Rumeli 8, 41, 159
 Dragoumis 48, 68, 108, 109, 113, 133,
 134, 135, 136, 137, 138, 150, 190,
 191, 225

E

Edirne 5, 74, 193, 210, 211, 213, 214,
 215, 218, 241, 243
 Ekümenik Kilise 9
 Elassona 108
 Eleftherios 11, 118, 119, 244
 Embros 50
 Enes-Ergene-Midia 212, 213
 Epir 36, 72, 107, 147, 149, 151, 183, 197,
 198, 214, 221, 224, 226, 227, 228
 Erdhardt 40
 Esperini 51
 Essen 40
 Estia 50, 51, 205
 Eşkîyalık 49, 68, 69, 103, 144, 179,
 208, 242
 Euripos Kanalı 174
 Evtaxias 90, 91

F

Ferdinand 123, 193
 Firieus 61
 Florina 194, 197
 Fomis 86, 115
 Fransa 4, 12, 14, 16, 17, 19, 21, 27, 40, 41,
 45, 56, 59, 75, 78, 81, 112, 118, 121,
 158, 163, 191, 195, 204, 215, 226

G

Galib Kemâli Bey 195
 Galler Prensi 16
 General Limbritris 188
 General Sapountsakis 196
 General Zorbas 132, 134, 162
 Georgios Averoff 111, 127, 165, 202
 Girit 1, 2, 4, 5, 10, 11, 12, 13, 41, 55, 56,
 57, 58, 61, 73, 74, 75, 76, 77, 78,
 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 95,
 98, 108, 109, 110, 111, 112, 113,
 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120,
 133, 137, 139, 148, 151, 152, 153,
 154, 155, 156, 157, 158, 159, 160,
 173, 179, 180, 184, 185, 186, 187,
 188, 189, 190, 191, 195, 210, 212,
 215, 225, 237, 243, 244
 Girit Yürütme Komitesi 152, 156
 Gounaris 62, 68, 92, 93
 Gryparis 110, 112, 138, 150, 151, 161,
 173, 182, 207

H

Hacı-Michalis Yannaris 188
 Hacı Mischef 123
 Hakkı Bey 107
 Halkidikya 38, 107
 Hamidiye 231, 243
 Hanya 77, 80, 81, 82, 83, 84, 98, 106,
 118, 153, 158, 187, 188, 190, 191,
 225, 244
 Hazine Tahvili 64, 65
 Helen Kralı 11
 Hindistan 16

İ

İngiltere 1, 3, 4, 12, 14, 16, 19, 21, 27,
 39, 58, 75, 77, 78, 81, 85, 86, 112,
 114, 118, 120, 132, 134, 136, 158,
 160, 165, 191, 215, 225, 232

İngiltere Kralı 16
 İstanbul 4, 5, 7, 8, 12, 55, 56, 72, 73, 75,
 80, 82, 83, 86, 95, 110, 114, 138,
 147, 148, 150, 151, 155, 156, 170,
 182, 183, 189, 192, 193, 195, 199,
 210, 211, 216, 218, 241, 242, 243,
 244
 İstanbul Anlaşması 4
 İşkodra 214
 İtalya 12, 21, 27, 39, 78, 81, 149, 156,
 158, 161, 182, 186, 191, 195, 221,
 222, 223, 224, 226, 227
 İthalat 25, 27, 47
 İttihat ve Terakki 55, 56, 58, 73, 74, 77,
 110, 112, 150, 151, 210
 İyon Adaları 7, 40
 İyonya Adaları Birliği 5

K

Kairoi 51
 Kalogeropoulos 62, 67, 93
 Kandiye 76, 152, 153, 154
 Karadağ 39, 123, 183, 184, 193, 194,
 195, 218
 Kefalonya 17, 40, 179
 Kerim Ağa 109
 Kırk Kilise 148
 Korfu 16, 17, 33, 40, 87, 96, 121, 122,
 136, 161, 162, 176, 192, 194, 205,
 221
 Koundouros 117, 152, 153, 156, 157,
 188
 Kral Edward 96
 Kral George 12, 16, 39, 86, 193, 238
 Kraliçe 12, 39, 86, 121, 136, 170, 208,
 236
 Kral Konstantin 215, 225, 226, 236,
 239
 Kronos 144
 Krupp 40

L

Lake Copais Şirketi 13
 Larissa 18, 20, 21, 34, 42, 43, 108, 139,
 146, 150, 175, 208
 Londra Sözleşmesi 4
 Lübnan 76, 85

M

Mahmud Şevket Paşa 110, 210, 216
 Makedonya 1, 7, 8, 9, 10, 14, 36, 37,
 38, 41, 50, 54, 56, 59, 68, 72, 73,
 74, 75, 83, 84, 85, 91, 92, 106, 107,
 108, 110, 112, 123, 146, 147, 148,
 182, 183, 192, 195, 196, 197, 200,
 210, 215, 216, 225, 228, 229, 231,
 236, 241, 242
 Mavromichalis 16, 48, 95, 97, 133, 138,
 169, 205
 Maxim 88, 127
 M. Carusso 161
 Megali İdea 6, 95, 98, 119, 242, 243
 Messrs Hambro 17
 Messrs Rothschild 16
 Messrs. Yarrow 15
 Mısır 11, 12, 21, 29, 60
 Michelidakis 113, 116, 117, 188
 Mikhalakopoulos 206, 207, 237
 Milli Ekonomi Bakanlığı 175
 Missolonghi 42, 103, 140
 Monde Hellenique 69, 103

N

Nabi Bey 110, 112
 Neon Asty 50, 144

O

Osmanlı Devleti 1, 4, 5, 7, 9, 10, 11, 12,
 14, 21, 36, 37, 57, 58, 77, 80, 95,
 112, 114, 117, 118, 133, 135, 151,
 159, 182, 183, 185, 189, 193, 195,
 196, 197, 211, 215, 218, 242, 244

P

- Panas 237
 Pan-Helen Ulusal Örgütü 93
 Panslavizm 12
 Pappahadiakis 86
 Patras 17, 34, 49, 96, 141
 Patrikhane 6, 7, 9, 10, 73, 162
 Patris 51, 103, 144, 205
 Phalerum Körfezi 86, 120, 198
 Pirams 17, 21
 Pire gümrük 22, 168
 Plunkett 209
 Prens George 10, 11, 57, 58, 87, 88,
 136, 137, 140, 180, 208
 Prens Nicholas 40, 208, 239
 Preveze 198, 202, 208

R

- Rakhtivan 207
 Repoulis 173, 207, 237
 Rhallys 15, 16, 48, 51, 56, 74, 75, 76,
 82, 83, 94, 95, 111, 116, 133, 135,
 136, 137, 138, 144, 205, 206, 227
 Rifat Paşa 74, 78, 80, 83, 84, 108, 111,
 116, 119
 Romanya 9, 10, 41, 48, 59, 87, 102,
 122, 161, 192, 215, 218, 219, 221,
 223, 226, 227
 Rumenler 8
 Rusya 4, 12, 16, 19, 21, 27, 36, 37, 40,
 75, 78, 81, 86, 112, 158, 183, 184,
 189, 191, 194, 195, 204, 215, 216,
 218, 219, 242

S

- Sadrazam 76, 107, 113, 150, 153, 210,
 216
 Sahtouris 38
 Said Halim Paşa 216
 Samos 55, 183, 184, 188, 189
 Santa Maura 103

- Sarantaporos Muharebesi 196
 Schneider-Canet 40, 42
 Selanik 34, 37, 38, 54, 64, 65, 72, 73,
 74, 75, 106, 107, 109, 110, 112,
 142, 146, 147, 149, 151, 170, 190,
 193, 197, 198, 199, 207, 208, 211,
 215, 216, 217, 226, 228, 229, 232,
 238, 239, 243, 244
 Selanik Boykot Komitesi 109
 Serez 38, 214, 217
 Sfakianakis 188
 Sırbistan 8, 39, 183, 185, 192, 194, 195,
 196, 215, 216, 218, 219, 227, 238
 Simopoulos 67
 Sir Edward Grey 3, 35, 53, 71, 77, 105,
 145, 181, 209, 215, 220, 221, 224
 Sir F. Elliot 3, 35, 53, 105, 145, 181,
 209
 Sir Francis Elliot 3
 Sir Gerard Lowther 182
 Sir Kennell Kodd 108
 Sisam 55, 243
 Skouloudis 86, 198
 Stratos 169, 172, 206, 207, 232, 238
 Suda Adası 57, 77, 115, 159, 225
 Syra 16, 17, 231

T

- Tanin 110, 111
 teftiş meclisi 111, 113
 Tesalya 7, 34, 36, 37, 38, 45, 46, 48, 49,
 50, 54, 56, 61, 68, 69, 72, 74, 92,
 99, 103, 107, 108, 112, 119, 124,
 128, 129, 135, 139, 141, 147, 150,
 170, 175, 182, 196, 208
 Theotoky 11, 15, 39, 42, 48, 49, 50, 51,
 67, 68, 74, 77, 82, 83, 85, 92, 93,
 94, 96, 98, 121, 125, 133, 135, 136,
 138, 161, 162, 205, 226
 Therisso Ayaklanması 11

Ticaret 5, 9, 11, 28, 47, 141, 142, 173,
174, 175
Timovo 108
Trablusgarp 149, 161, 195
Trikala 34, 119, 179, 207
Tsirimokos 172, 206, 207, 237
Türkiye 1, 5, 6, 10, 13, 14, 15, 19, 36,
39, 40, 54, 55, 58, 59, 68, 72, 73,
74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 82, 83,
84, 85, 88, 94, 106, 107, 108, 109,
112, 113, 114, 115, 117, 118, 120,
134, 135, 136, 138, 146, 147, 148,
150, 151, 152, 153, 154, 156, 158,
159, 161, 182, 183, 184, 185, 186,
187, 191, 193, 194, 195, 197, 199,
202, 210, 211, 212, 214, 217, 219,
224, 225, 227, 228, 230, 231, 236,
237, 241, 243, 244

U

Uluslararası Mali Komisyon 20, 45, 67,
128, 129

V

Venizelos 1, 11, 51, 58, 95, 98, 107,
111, 112, 113, 115, 116, 117, 118,
119, 123, 133, 134, 136, 137, 138,
139, 140, 144, 146, 149, 151, 152,
155, 156, 157, 158, 159, 160, 161,
162, 170, 171, 172, 173, 179, 180,
184, 186, 187, 188, 189, 192, 197,
205, 206, 207, 212, 216, 224, 225,
227, 236, 237, 238, 239, 244
Verria 108, 196
Vickers Sons 127
Volo 17, 34, 36, 54, 72, 146, 201, 207,
226
Vulcan Works 15, 60, 202, 232

W

Wangenheim 121, 122, 192

Y

Yanitsa Muharebesi 197
Yannina 107, 110, 149, 197, 198
Yanya 107, 110, 149, 197, 212, 216,
217, 220, 221, 228, 236, 239
Yarbay Cunliffe-Owen 181
Yarbay Plunkett 209
Yunan çeteleri 10, 54, 73, 106
Yunan donanması 45, 220, 230
Yunanistan Ulusal Bankası 21, 129
Yüzbaşı Boyle 165, 209

Z

Zaim 11
Zante 17

İngiliz diplomatları tarafından, Yunanistan'ın içinde bulunduğu siyasal, ekonomik ve toplumsal durumu ayrıntılı bir biçimde ortaya koymak amacıyla kaleme alınan yıllık raporlar, bu çalışma aracılığıyla ilk kez sistematik ve bütüncül bir yaklaşımla Türk okuyucusunun istifadesine sunulmaktadır. İngiltere Dışişleri Bakanlığı'nın uzun yıllara dayanan diplomatik geleneği çerçevesinde, görev yapılan hemen her ülke hakkında düzenli olarak hazırlanan "Yıllık Rapor/Annual Report"lar, yalnızca diplomatik gözlemlerden ibaret olmayıp; aynı zamanda ilgili ülkede görev yapan askerî, siyasî ve malî uzmanların katkılarıyla oluşturulan çok disiplinli analiz metinleri niteliği taşımaktadır. Bu yönüyle söz konusu raporlar, dönemin devletlerarası ilişkilerini anlamada son derece önemli birincil kaynaklar arasında yer almaktadır.

"İngiltere'nin Yunanistan yıllık raporları neden önemlidir?" sorusu, tarihsel bağlam içerisinde değerlendirildiğinde daha anlamlı hale gelmektedir. Bilindiği üzere Yunanistan, İngiltere, Fransa ve Rusya'nın himayesinde, Mora Yarımadası'nda Osmanlı İmparatorluğu'ndan ayrılarak ortaya çıkmış bir devlettir. Bu tarihsel arka plan, Yunanistan ile İngiltere arasındaki ilişkilerin sıradan bir diplomatik etkileşimin ötesine geçerek stratejik bir boyut kazanmasına zemin hazırlamıştır. Nitekim, Osmanlı İmparatorluğu'na karşı yürütülen süreçlerde Yunanistan'ın büyük ölçüde İngiltere tarafından desteklendiği bilinmektedir. Bu bağlamda, İngiliz diplomatlarının kaleme aldığı raporlar, yalnızca Yunanistan'ın iç dinamiklerini değil, aynı zamanda bu ülkenin Türkiye ile olan tarihsel ilişkilerini anlamak açısından da büyük önem taşımaktadır.

Özellikle 1906-1913 yıllarını kapsayan ve başta Balkan Savaşları olmak üzere dönemin kritik gelişmelerini içeren bu raporlar, siyasal ve askerî olayların yanı sıra ekonomik göstergeler, toplumsal yapılar ve diplomatik ilişkiler hakkında da kapsamlı veriler sunmaktadır. Bu yönüyle söz konusu belgeler, yalnızca olayların betimlenmesiyle sınırlı kalmayıp, aynı zamanda dönemin uluslararası güç dengeleri içerisinde Yunanistan'ın konumunu analiz etmeye imkân tanımaktadır. Diğer taraftan, bu raporların Yunanistan'ın yakın dönem siyasî, askerî, sosyal ve ekonomik tarihine ilişkin son derece zengin bilgi, belge ve istatistikî veriler içermesi, onları yalnızca Türk tarihçileri için değil, uluslararası akademik çevreler için de vazgeçilmez birer birincil kaynak haline getirmektedir. Bu belgeler aracılığıyla, Yunanistan'ın içinde bulunduğu durumun İngiltere tarafından nasıl algılandığı ve yorumlandığı anlaşılabilenmekte; böylece dönemin diplomatik ilişkileri, güç dengeleri ve dış politika stratejileri daha sağlıklı bir biçimde çözümlenebilmektedir.